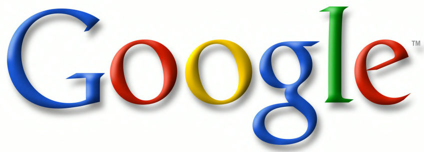
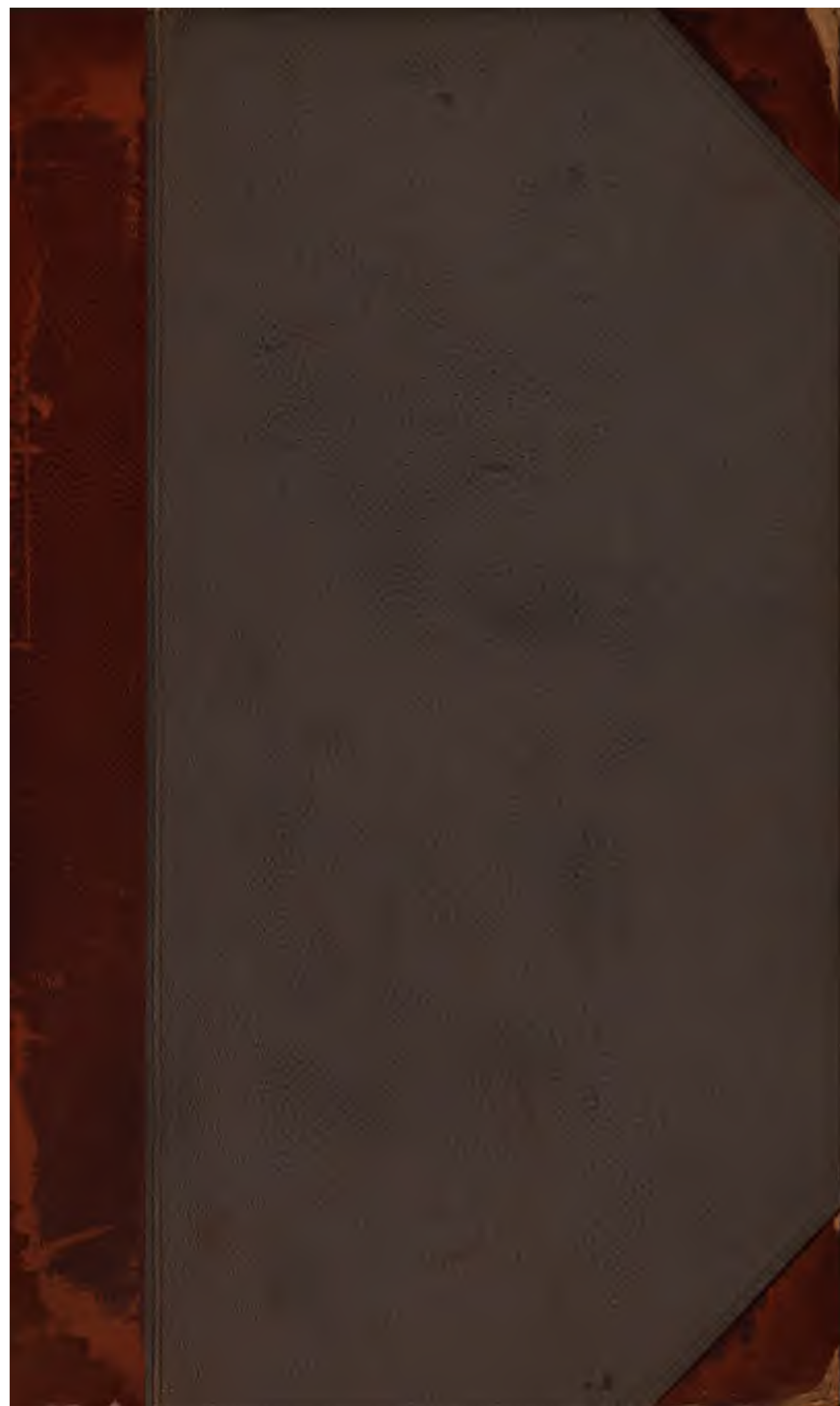

DE HOMERISKE DIGTES TILBLIVELSESMAADE.

UNDERSØGELSER

OM DEN OPLØSENDE HOMERKRITIKS BERETTIGELSE

AF

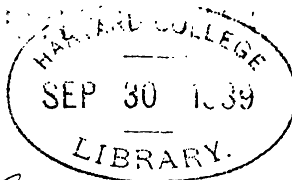
Frederik
F. NUTZHORN.
CAND. PHILOL.

DISPUTATS FOR DEN PHILOSOPHISKE DOCTORGRAD.

KJØBENHAVN.

HOS C. A. REITZEL.

1863.

Hr. Cand. philolog. H. F. F. Nutzhorns Afhandling »om de Homeriske Digtes Tilblivelsesmaade« er af det philosophiske Facultet erkjendt værdig til at forsvares for den philosophiske Doctorgrad.

Den 18de Juni 1863.

A. F. Mehren,
d. A. det phil. Facult. Decanus.

Den mundtlige Disputation er bestemt til den 15 September. Kl. 10. F. 2: M. 3.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

Bekjendtgjørelse.

Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet har under 12te d. M. bifaldet følgende, af Consistorium i Henhold til § 2 d i den allerhøieste Resolution af 10de Mai f. A. (Bekjendtgjørelse af 19de s. M.) angaaende Erhvervelsen af de academiske Grader ved Kjøbenhavns Universitet foreslaaede, Bestemmelser til Ordens Opretholdelse ved det offentlige Forsvar af Afhandlinger for Erhvervelsen af bemeldte Grader, nemlig:

1. Forsvarshandlingen styres af Facultetets Decanus eller af en anden dertil af Facultetet udnævnt Professor. Styreren giver Ordet og paaseer, at Handlingen foregaaer paa en værdig Maade; han kan paalægge en Opponent at ophøre, og i fornødent Fald afbryde Handlingen. Styreren deeltager ikke selv i Disputationen.
2. Berettigede til at optræde som Opponenter ere ordentligviis kun academiske Borgere, uden Hensyn til Livsstilling, samt Candidaterne fra det polytechniske Institut og det forrige chirurgiske Academie. Andre, som ønske at opponere, maae derom forud henvende sig til vedkommende Facultet.
3. De, som ville opponere, have at melde sig hos Facultetets Decanus inden Begyndelsen af Handlingen; dog kan Styreren ogsaa give Tilladelse under selve Handlingen, men uden at betage dem, som tidligere have meldt sig, Forretten.
4. Der tilstaaes ordentligviis hver Opponent ex auditorio ¾ Time; dog kan Styreren, forsaavidt som Antallet af de anmeldte Opponenter tillader det, tilstaae en længere Tid. Hele Handlingen maa ikke vare over 6 Timer.
5. Foranførte Bestemmelser skulle indtil videre trykte medfølge enhver Disputats.

Dette bekjendtgjøres herved til Efterretning for alle Vedkommende.

Consistorium, den 26de April. 1855.

J. E. Larsen.

J. Gram.

F. C. Petersen.

(L. S.)

Forord.

Skjøndt de Undersøgelser, hvis Resultat er fremført i denne Bog, væsentlig ere rettede mod de nærmest foregaaende Tiders Homerkritik, maa Forfatteren dog tilstaa, at han paa langt nær ikke har gennemlæst det 19de Aarhundredes bugnende Masser af Homerlitteratur, og hvad han har læst, har han tit, hvor interessant Discussionen om dette eller hint Punkt end kunde være, dog maattet gaa forbi med Taushed, hvis Arbeidet ikke skulde voxe til et alt for umaadeligt Omfang. Af den lidt ældre Litteratur har han i Regelen kun henholdt sig til Wolfs og Lachmanns Arbeider; selv W. Müllers og G. Hermanns Anskuelser ere kun paa et enkelt Sted berørte. Af de seneste Aars Frembringelse er Meget først kommet Forf. for Øine, efterat Arbeidet var færdigt. En Del af, hvad der fandtes i disse Bøger, kunde vel have sin psychologiske Interesse, som A. Jacobs Mening, at Il. 1, 528—530 burde udelades, fordi Zeus, hvis han virkelig ønskede at holde sin Samtale med Thetis skjult for Here, dog ikke maatte ryste saa voldsomt med Hovedet, at hele Olympen bævede. Men nogen Grund til Omarbeidelse har Forf. ikke fundet i disse Værker. Derimod vilde han ved at benytte Conferentsraad Madvigs Forelæsninger over græsk Litteraturhistorie 1860

have kunnet skaffe sig god Veiledning gennem Hyperkritikens Tjørnekrat, hvis han ikke havde fundet Fornøielse i at bane sig Vei uden denne Hjælp, for siden efter fuldført Arbeide at anstille Sammenligningen. Dog kan han ikke rose sig af at have begyndt Undersøgelsen uden Paavirkning af denne sin Lærer. Som ung Student, der nylig havde begyndt sin Homerlæsning, var Forf. netop ifærd med at udarbeide sig en Fortegnelse over Afvigelserne mellem Skibskatalogens og den øvrige Iliades Angivelser om Heltenes Hjemstavn o. s. v., da Madvig under et Examinatorium over Litteraturhistorien gjorde sine Tilhørere opmærksomme paa det Mislige i de Beviser, man hentede fra den Art Undersøgelser, og i det Hele underkastede den wolfske Kritik en skarp og indtrængende Prøvelse. Forf. begyndte da at læse Iliaden forfra igen, og Resultatet af denne Læsning er blevet Grundlaget for nærværende Arbeide. Hvor heldig eller uheldig han nu har været i videre at udføre den saaledes begyndte Modkritik, skal han ikke selv bedømme. Men om én Ting beder han Læseren: Naar der findes Misforstaaelser eller Feilslutninger i Udviklingen, da vel at betænke, om det er Feil, ved hvis Berigtigelse tillige Resultatet bliver omstyrtet, eller om de blot afgive Bevis for, at Forf. har været en mindre heldig Forsvarer af en i sig selv rigtig Sag.

Indholdsangivelse.

Indledning.

F. A. Wolfs Hypothese om de homeriske Digtes Tilblivelsesmaade — første Gang fremsat i „*Prolegomena ad Homerum sive de operum Homericorum prisca et genuina forma variisque mutationibus et probabili ratione emendandi*" (Halle 1795) — betegner et Vendepunkt i den videnskabelige Forsknings Historie. Den er Forløber for en Række analoge Forsøg i forskellige Egne af de historiske Videnskaber, Forsøg, der gaa ud paa at modbevise Traditionen, for i det saaledes frembragte tomme Rum at bygge en ny Historie, hvor det forbindende Tømmerværk dannes af spredte Antydninger og enkelte factiske Monumenter, og som i Stedet for de Personligheder, om hvilke Traditionen fortæller, vil sætte universelle lovbundne Kræfter, for »das zufällige planvolle Machen« »ein naturkräftiges Werden,« for kunstmæssige Digterværker »eine allmälige Zusammenstellung fragmentarischer Gedichte« o. s. v. Det er navnlig i Tydskland, denne Retning har gjort sig gældende, og siden Wolfs Tid »steht unser Ruf im Ausland fest, dass wir unruhige Skeptiker sind, die auch das Ausgemachteste in Frage stellen; und in der That ist Wolf der Vorläufer von Niebuhr, Ottfried Müller, David Strauss u. s. w.«[1])

Nærmere beseet er dog denne Retning ikke ublandet skep-

[1]) Julian Schmidt »Geschichte der deutschen Litteratur im 19ten Jahrh.« 1 Side 17.

tisk, idet den, som man seer, dogmatisk postulerer Modsætning mellem den individuelle Skaben, der siges nødvendig at være hjemfalden til Tilfældigheden, og »das naturkräftige Werden«, som ikke skal kunne gøre sig gældende gennem den enkelte Personlighed, men kun gennem »eine allmälige Zusammenstellung« af forskellige Individers Virken. Paa dette dogmatiske Grundlag opfører den da dogmatisk sin nye historiske Bygning. »Wir dürfen es uns zur Ehre schätzen, dass wir dadurch in die Natur des menschlichen Schaffens einen tiefern Blick geworfen haben.« Særlig om Iliaden og Odysseen véd man nu: »Der wahre Dichter der homerischen Gesänge ist das griechische Volk, das sich aus der Natursymbolik zur Freiheit menschlicher Heldensagen losriss.«[1]) »Wer nicht begreift, wie die sage sich vor, mit und durch lieder bildet, der thut am besten sich um meine untersuchungen eben so wenig zu bekümmern als um epische poesie, weil er zu schwach ist etwas davon zu verstehen.«[2])

I selve Spørgsmaalet om Homer har Wolfs Hypothese givet Anledning til megen Uenighed. Lachmanns Liedertheorie er den radicaleste Gennemførelse; mere moderat er Grotes Behandling i hans history of Greece. K. O. Müller og Nitzsch ere optraadte som bestemte Modstandere af den wolfske Retning, om de end have gjort den større Indrømmelser, end man f. Ex. finder hos Bäumlein og Mure[3]), og mellem Yderlighederne har tilsidst dannet sig en juste milieu, repræsenteret f. Ex. af Schömann[4]). Alle stride de mod hverandre, og selv Kampfæller som G. Hermann og Lachmann ere uenige om væsent-

---

[1]) Julian Schmidt S. 19.

[2]) Lachmann »Betrachtungen über Homers Ilias« S. 56.

[3]) Den første er i adskillige Tidsskriftartikler optraadt mod Lachmann og hans Tilhængere, den sidste forsvarer Traditionen med Dygtighed i sin History of the language and litterature of ancient Greece.

[4]) »Hiernach hält Schömann innerhalb der vermittelnden Ansichten die Mitte.« Hiecke »Der gegenwärtige Stand der homerischen Frage« Greifswaldeprogram ved Sæcularfesten 17 Octbr. 1856.

lige Punkter, saa efterhaanden Spørgsmaalet om Homer er blevet trængt tilbage for Spørgsmaalet om den nyere Litteratur om Homer, hvilket blandt Andet sés af Titler som: »Der gegenwärtige Stand der homerischen Frage« eller endog »Andeutungen über den gegenwärtigen Stand der hom. Frage« (G. Curtius 1854.). Man fristes derfor til, at tage den overleverede Text, som den nu en Gang findes, uden at bryde sig om Kritiken. Men derved viser man sig som den, der »nach weiberart um seinen lieben Homer, seine liebe Ilias, seine lieben vorurtheile jammert«[1]. Den blotte Tanke er jo komisk. »Ich komme mir bald lächerlich vor, wenn ich noch immer die möglichkeit gelten lasse, dass unsere Ilias in dem gegenwärtigen zusammenhange der bedeutenderen theile jemahls vor der arbeit des Pisistratus gedacht worden sei.«[2]

Man maa altsaa følge med; men derved voxer kun Vanskeligheden. Først maa man bryde med Traditionen og med æsthetiske Autoriteter som Aristoteles og Horats, Lessing og Göthe[3]; dernæst er det ikke blot Modstandere som Bäumlein, men ogsaa Lachmanns egne Tilhængere, Köchly og Ribbeck, Cauer og Hennings, der kritisere hans Kritik, erklære de af ham opstillede

[1] Lachman, S. 86. [2] S. 76.

[3] Strax efterat *Prolegomena* havde seet Lyset, skrev Göthe til Schiller: »Wolfs Vorrede zur Ilias habe ich gelesen. Sie ist interessant genug, hat mich aber schlecht erbaut. Die Idee mag gut seyn, und die Bemühung ist respektabel, wenn nur nicht diese Herrn, um ihre schwachen Flanken zu decken, gelegentlich die fruchtbarsten Gärten des ästhetischen Reichs verwüsten und in leidige Verschanzungen verwandeln müssten. Und am Ende ist mehr subjektives als man denkt in diesem ganzen Krame.« Senere, da han selv havde arkeret episke Digte og derved bedre lært den episke Poesies Natur at kende, skrev han:

Scharfsinnig habt Ihr, wie ihr seyd,
Von aller Verehrung uns befreit,
Und wir bekannten überfrei,
Dass Ilias nur ein Flickwerk sey.

Mög' unser Abfall niemand kränken;
Denn Jugend weiss uns zu entzünden,
Dass wir Ihn lieber als Ganzes denken
Als Ganzes freudig Ihn empfinden.

Einzellieder for utilfredsstillende, omarbeide hans Omarbeidelser, forsøge paa at forbedre hans Forsøg og ufortrødent fortsætte den af ham anviste Vei, »sollte es sich auch am ende herausstellen, dass die homerische kritik nicht viel mehr zu thun vermag als aus den geschiebmassen der epopöen die einzelnen mitgeführten goldkörner alter epischer lieder herauszulesen« [1]).

Bliver det Kritikens endelige Resultat, har virkelig den, som har ordnet vore homeriske Digte, omarbeidet de før hans Tid existerende Digte saaledes, at de ikke kunne udsondres igen, og at Granskningen i dem kun hist og her kan finde »einzelne mitgeführte goldkörner« af den ældre Poesi, saa ere vi efter en lang Cirkelbevægelse netop naaede til det Punkt, hvor man befandt sig før Lachmanns Tid. Iliadens og Odysseens Forfatter har da som sin Tids Barn modtaget Meget af sine Forgængere, men har i sin Phantasi omdannet det saaledes, at det Modtagne kun paa enkelte Steder lader sig paavise i sin oprindelige Skikkelse. [2]) For Folkedigtning faa vi atter en digtende Personlighed, for »die allmälige Zusammenstellung« en individuel Bearbeidelse. — Kun er Stemningen forandret. Da beundrede man Digteren for det Nye han havde skabt, nu er man misfornøiet med, at han overhovedet har været Digter og ikke har nøiedes med som Samler at ordne og sammenstille det, der allerede før hans Tid levede i Traditionen.

Det Uføre, hvori den wolfske Kritik og den lachmannske Construction efterhaanden har ledet Videnskaben, er saa vildsomt, at man ikke kan værge sig mod den Tvivl, at den ledende Stjerne dog maaske kun var en vildledende Lygtemand. Man opfordres til omhyggelig at prøve Grundlaget for denne Kritik og gøre sig alvorlig Rede for den Maade, hvorpaa den arbeider sig frem og naar sine Resultater.

Men netop her møder os strax en Tvetydighed. Wolf har

---

[1]) P. la Roche i Philologus 16. S. 51.

[2]) Omtrent som man i Oehlenschlägers eller Björnsons Dramaer kan finde Sagastykker optagne.

fra Først ladet sig bestemme af Betragtninger over den ældre Culturs Vilkaar og over Digtenes egen Charaktér; derefter søger han i enkelte Yttringer hos denne eller hin Oldtidsforfatter yderligere Støtte for det allerede Udfundne. Lachmann gør derimod netop de historiske Vidnesbyrd til sit Udgangspunkt, og sér i dem tilstrækkelig Berettigelse for sin Fremgangsmaade. »In der nachricht über die arbeit des Pisistratus liegt nothwendig die aufgabe, deren lösung ich versucht habe« (S. 32). De to forskellige Sider — 1) Spørgsmaalet om de historiske Vidnesbyrd, 2) Undersøgelsen af de indre Kriterier — maa vel holdes ude fra hverandre. Ellers udsætter man sig for den Fristelse ved Henvisning til uprøvede historiske Vidnesbyrd at bøde paa halve Argumenter, hentede fra Digtene selv eller fra Betragtning over de homeriske Culturforhold, eller omvendt hjælpe paa Huller i det historiske Bevis ved Henvisning til slet funderede Domme over Digtenes Charaktér. Vil man undgaae denne Mislighed maa man nøiagtig undersøge hver Side for sig.

Den naturligste Orden er først at prøve Historiens Vidnesbyrd og sikkre sig, hvad der efter det maa betragtes som vist, hvad som sandsynligt eller dog muligt, hvad som umuligt; saa vil man bagefter med større Ro og Sikkerhed kunne vove sig til den vanskeligere Undersøgelse, hvor man lettere ufrivillig kan komme til at feile.

I. De historiske Vidnesbyrd.

A. Haandskrifttraditionen.

Oldtiden kendte et betydeligt Antal Varianter til Iliaden og Odysseen. Hidrørte disse nu fra Forandringer, der — forsætlig eller uforsætlig, som Forbedringsforsøg eller ved tilfældig Forvanskning — vare komne frem, efterat Digtene vare blevne fastholdte i skriftlig Form, eller viser denne Forskel i Traditionen tilbage til en Tid, som ligger forud for Digtenes Nedskrivning?

Den opløsende Kritik vilde gerne hælde til den sidste Mening og har i saa Henseende allerede havt en Forgænger i Oldtiden. Jøden Josephos, som i sit Skrift mod Apion vil fremhæve den hebraiske Litteraturs Ælde i Modsætning til den græske og altsaa lægger an paa at gøre den sidste saa ung som mulig, udtaler sig paa følgende Maade: »I det hele findes der hos Hellenerne intet anerkendt ægte Digterværk ældre en Homers Poesi, og han har tydelig nok levet efter den troianske Krig. Heller ikke han, sige de, har efterladt sin Poesi i skriftlig Form; men, erindret gennem Sang, blev den først senere nedskreven, og derfra har den faaet de mange Afvigelser i Texten.«

Skøndt Josephos' Mening ikke har fundet Anklang i den nyeste Tid, maa vi dog for Fuldstændigheds Skyld nærmere betragte den og altsaa først til foreløbig Orientering fremsætte Forskellen mellem de Forandringer, som den mundtlige Tradition maa foranledige, og dem, som kunne opstaa ogsaa indenfor den skriftlige Traditions Omraade.

De sidste kende vi fra de øvrige Oldtidsforfattere. Det er f. Ex. skødesløs Ombytning af Synonymer eller tilfældige Skrivfeil, som atter hos den næste Afskriver kunne foranledige Conjecturer, der fjerne sig endnu mere fra Originalen; Omskrivning af dunkle Steder eller forældede Udtryk; Randglosers Indflyttelse i Texten, og, navnlig i Vers, deraf følgende Udskydelse af de oprindelige Ord; forsaavidt Randgloserne indeholde Parallelsteder, kunne ogsaa disse faa Plads paa urette Sted. Ved alt dette har nu mest Tilfældigheden sit Spil. Mere methodisk og bevidst Forandring kan ske ved Interpolation eller Udskydning af større eller mindre Partier, sjældnere, som ved Demosthenes' 3die philippiske Tale, gennemgaaende Stilomskrivning.

Alle de Forandringer, der paa disse Maader kunne fremkomme ved den skriftlige Tradition, kunne og maa i endnu høiere Grad komme frem ved mundtlig Overlevering, hvor Hukommelsen saa let kan svigte, og den, som foredrager Digtet, saa let skyder Nyt ind for det, han enten har glemt eller ikke selv forstaar. Vi kunde altsaa af Varianternes Mængde danne os en foreløbig Dom om det foreliggende Spørgsmaal, hvis vi ikke om et Digt, der gennem adskillige Aarhundreder idelig blev udbredt i nye Afskrifter, der atter affødte andre Afskrifter, tildels Godtkøbsafskrifter til Skolebrug, og som idelig maatte forsynes med Læreres og Disciples Randgloser, tildels vel endog med selvkaldede Æsthetikeres Forbedringer, maatte finde det sandsynligt, at det vilde blive fyldt med Varianter, der næppe gav den mundtlige Tradition noget efter i Antal.[1])

Derfor maa vi se, om der ikke gives nogen for den mundtlige Overlevering særegen og nødvendig Art Varianter, som ikke saa let kommer frem ved den skriftlige Tradition. En saadan er da Sammenblanding af Digtets enkelte Partier, For-

---

[1]) Tager man disse Omstændigheder i Betragtning, maa man endog undre sig over Varianternes forholdsvis ringe Antal; men Aarsagen maa vel her søges i vore Efterretningers Mangelfuldhed. De alexandrinske Grammatikere, fra hvem vore Scholiers Grundlag skriver sig, brød sig vel kûn om de ældste og bedste Haandskrifter.

vexling af de underordnede (tildels ogsaa de mere fremtrædende) Personers og Steders Navne, fuldstændig Omdannelse, navnlig Simplificering af de mere indviklede Partier i Fortællingen o. s. v., saaledes som vi f. Ex. finde det i de forskellige Opskrifter af vore Kæmpeviser.[1])

Af hvad Art vare nu Varianterne i Homers Poesi? De betydeligste Uligheder i Texten, Oldtiden kendte, viste sig i Zenodots, Aristarchs og andre Grammatikeres mange, tildels meget omfattende, Atheteser. Støttede disse sig til ældre Tradition, eller vare de kun byggede paa indre Kriterier?

Skøndt vi naturligvis ikke i det Enkelte kunne paavise, hvilken Læsemaade de forskellige af Aristarch benyttede Haandskrifter i hver enkelt Linie have fulgt, indeholde Scholierne dog tilstrækkeligt Materiale til, at vi kunne dømme om Sagen i dens Almindelighed.

I Fastsættelsen af Texten har Aristarch samvittighedsfuldt fulgt de bedste Haandskrifter, hvilket allerede ligger i den Forskel, Scholierne bestandig gøre mellem de Vers, han slet ikke optog, og dem, han vel optog, fordi Traditionen holdt paa dem, men dog mærkede med Obelos, fordi han efter sit Skøn ikke kunde antage dem for ægte. I Texten selv var han conservativ, den friere Kritik udøvede han i sine Commentarer, til hvilke Mærkerne i Texten henviste.[2])

---

[1]) Sammenstilling mellem en Tradition, som blot støtter sig til Hukommelsen, og Rhapsodeforedrag, som have skriftlig Text til Støtte og desuden ere under Statens eller Festcomiteens Control, er misvisende.

[2]) Efter Wolfs Tid have flere Lærde, som Lehrs, Friedländer og Sengebusch omhyggelig sammenstillet, hvad Scholierne byde os til Opklaring af dette Spørgsmaal. Blandt andre Bevissteder har man anført Il. 3, 262, hvor Aristarch læste *βήσατο*, ikke *βήσετο*, hvad der dog efter hans egne Iagttagelser stemmede bedst med Homers Sprogbrug; men — han turde ikke forandre Haandskrifternes Læsemaade: *προκρίνει μὲν τὴν διὰ τοῦ ε γραφήν »βήσετο«, πλὴν οὐ μετατίθησιν, ἀλλὰ διὰ τοῦ α γράφει Ἀρίσταρχος.* Endvidere 9, 222. *ἐξ ἔρον ἕντο. — ἄμεινον εἶχεν ἄν, φησὶν ὁ Ἀρίσταρχος, εἰ ἐγέγραπτο, ἄψ ἐπάσαντο — ἀλλ' ὅμως ὑπὸ περιττῆς εὐλαβείας οὐδὲν μετέθηκεν, ἐν πολλαῖς οὕτως εὑρὼν φερομένην τὴν γραφήν.* At han ogsaa har lagt Mærke til de Feil, der kunde have indsneget sig ved

Et godt Hjælpemiddel til at lære Traditionen før Aristarchs Tid at kende har været givet i Didymos' Skrift *περὶ τῆς Ἀριστάρχείου διορθώσεως*, som idelig er benyttet i vore Scholier, navnlig i det ene venetianske Haandskrift (Bekkers A). Denne Samling omtaler hyppig *τὰς ἀρχαίας ἐκδόσεις*, der atter enten ere *αἱ κατὰ πόλεις* eller *αἱ κατ' ἄνδρα*. Til de sidste hørte bl. A. Rhianos' og Antimachos' Udgaver; af de første nævnes i disse Scholier 6, fra Chios, Argos, Kreta, Cypern, Massalia og Sinope. Den massaliotiske Udgave skal i Scholierne særlig være nævnt 29, Chierudgaven 14, Antimachos' 13 Gange. Hyppigst have vore Scholier dog angivet Haandskrifternes Læsemaader ved den ubestemte Tilføielse, at saaledes have *ἔνιαι τῶν ἐκδόσεων, τινὲς τῶν ἐκδόσεων, αἱ πλείους τῶν ἐκδόσεων, αἱ πλείους, αἱ πλεῖσται, πᾶσαι, ἅπασαι, αἱ πᾶσαι, σχεδὸν ἅπασαι, σχεδὸν πᾶσαι, αἱ ἀπὸ τῶν πόλεων, τινὲς τῶν ἀπὸ πόλεων, ἔνιαι τῶν κατὰ πόλεις, αἱ κατὰ ἄνδρα, αἱ πλείους τῶν κατὰ ἄνδρα, αἱ ἀρχαῖαι, τινὲς τῶν παλαιῶν, αἱ δημώδεις, αἱ εἰκαιότεραι, αἱ κοιναί, αἱ κοινότεραι, αἱ μέτριαι, αἱ χαριέστεραι, αἱ πλείους καὶ χαριέστεραι, αἱ πλείους τῶν χαριεστέρων, αἱ χαριέσταται, αἱ πλείους καὶ χαριέσταται.*[1]) Men hvor tit end disse *ἐκδόσεις* anføres, høre vi dog aldrig, at de eller nogetsomhelst af Oldtiden kendt Haandskrift har givet nogen af de større Atheteser Medhold. I Scholierne til Odysseen læse vi, at Aristarch antog 24nde Bog for uægte, fordi Hermes her er *ψυχοπόμπος*, hvad der ellers ikke findes hos Homer; fordi de Døde, som ikke ere begravne, tale med de andre Døde, hvilket strider mod 11te Bog; fordi Amphidamas fortæller Agamemnon Ting, som han efter det øvrige Digt selv ikke kan vide o. s. v.: kort sagt af alle andre Grunde end

---

Omsætning fra de ældre Haandskrifters Skrivebrug, der ikke kendte *η. ω.* o. s. v., ses f. Ex. af Scholiet til Il. 11, 104, hvor Zenodot for *ὤ* havde læst *ὄν*. *Μήποτε δὲ πεπλάνηται, γεγραμμένου τοῦ »ο« ὑπ' ἀρχαϊκῆς σημασίας ἀντὶ τοῦ »ω«, προσθεὶς τὸ »ν«.*

[1]) Denne Opregning (der, ligesom tildels de foranstaaende Notitser, er hentet fra Sengebuschs »Homerica dissertatio« i den teubnerske Udgave af Iliaden) vil give Læseren en anskuelig Forestilling om, hvor hyppig vore Scholier have Oplysning om disse Haandskrifters Læsemaade.

netop Hensyn til Haandskriftlæsemaader. — Od. 11, 568—627 forkastes, fordi man ved at gaae ud fra den i Begyndelsen af Bogen herskende Forudsætning, at Odysseus kun sér de Døde, som komme hen til ham, maa finde det latterligt (*καταγέλαστον*) at han nu sér Minos siddende paa sit Dommersæde, Tityos udspændt over Bjerget, Sisyphos' Klippe, Søen med Tantalos o. s. v., hvilke Scener jo ikke kunne komme vandrende. Det omtales ikke med et Ord, at Haandskrifter, færre eller flere, have udeladt disse Partier.

Eustathios og Victorius' Scholiesamling fortæller, at »de Gamle« (maaske Aristarch og de andre Alexandrinere) mente, at 10ende Bog oprindelig ikke hørte med til Iliaden, men var et selvstændigt Digt, som først senere var skudt ind paa sin nuværende Plads. At den manglede i noget Haandskrift eller nogen Udgave berettes os ingensteds. Alexandrinernes større Atheteser betegne efter Alt, hvad der er os overleveret, ikke vedkommende Grammatikers Tilbøielighed til at foretrække én Klasse Haandskrifter for de andre, men en Tvivl, som var rettet mod det for alle Haandskrifter Fælles, altsaa en Formodning om, at der var skeet Interpolationer i den Text, som gik forud for det for alle *ἐκδόσεις* fælles Stamhaandskrift. — Skulde imidlertid nye Fund af Scholier vise os, at denne eller hin større Athetese havde havt Medhold i visse Haandskrifter, — ja ikke engang saa havde vi Vidnesbyrd om den Art Forvanskning, som er særegen for den mundtlige Tradition. Denne nøies ikke med at udskyde eller tilføie større eller mindre Partier, men omflytter og omdanner endog uvilkaarlig det Givne, og kun Tilstedeværelsen af dobbelt Redaction af dette eller hint Afsnit vilde give os Ret til at tro Josephos.[1])

[1]) Naar det altsaa i Scholiet ved Il. 6, 119 hedder: *ἡ διπλῆ, ὅτι μετατιθέασί τινες ἀλλαχόσε ταύτην τὴν σύστασιν*, er det med Hensyn til det foreliggende Spørgsmaal ligegyldigt, om det var en for Aristarch bekendt Mand, som havde foretaget denne Omflytning, eller om han fandt den i et eller andet Haandskrift. Den simple Omflytning lader sig ved et Par Pennestrøg eller Ombytning af et Par Blade foretage indenfor Skrifttradi-

Et enkelt Sted ved de mindre Atheteser høre vi, at Grammatikeren har havt Medhold i denne eller hin ἔκδοσις[2]). Om nu her den oprindelige Tradition har havt de mistænkte Linier, saa Udskydelsen i de enkelte Haandskrifter betegner en kritisk Tvivl analog med Aristarchs, eller har manglet dem, saa altsaa Tilføielsen i det Haandskrift, hvorfra de andre ἐκδόσεις stamme, betegne en interpolerende Virksomhed, er ligegyldigt for vort Spørgsmaal.

Saalidt som Udeladelsen eller Indskydelsen af enkelte Partier beviser, at Traditionen har manglet den Støtte, som Skriften giver, saalidt kan man slutte noget Saadant af, at der hist og her findes dobbelt Redaction af enkelte Linier. Demosthenes' 3die philippiske Tale afgiver et mærkeligt Exempel paa forsætlig Omredaction indenfor Haandskrifttraditionen. I Beretningerne om Homers Digte finde vi trods den uhyre Udbredelse i Oldtiden kun meget faa Spor af slige Omarbeidelser; dog ere heller ikke de gaaede ganske fri for Forandringer foretagne af lærde og litteraire Mænd i speciel Hensigt.

Iliadens Slutningslinie lyder

ὣς οἵ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο,

men: τινὲς γράφουσιν

ὣς οἵ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἕκτορος, ἦλθε δ' Ἀμάζων
Ἄρηος θυγάτηρ μεγαλήτορος ἀνδροφόνοιο.

Dette kan tydelig nok ingen Slutningslinie være, men Indledningen til et nyt Afsnit; og derved bliver Sagen os klar, naar vi erindre, at der existerede en kyklisk Udgave af alle ældre Heltedigte, ordnede til ét stort Corpus. I den fulgte umiddelbart

tionen. Den blot mundtlige Tradition vilde i denne Fortælling ikke have kunnet undgaa at forvanske et og andet af de her forekommende ellers ukendte Navne, at udelade en hel Del Vers, o. dsl., vanskelig vilde den have undladt at indblande Et og Andet af, hvad man ellers vidste om Bellerophon eller Solymerne, Chimaira og Amazonerne; men af nogen saadan Afvigelse findes her saalidt som andet Sted Spor.

[1]) Il. 18, 39—49. προηθέτηται καὶ παρὰ Ζηνοδότῳ ὡς Ἡσιόδειον ἔχων χαρακτῆρα o. s. v. ὁ δὲ Καλλίστρατος οὐδὲ ἐν τῇ Ἀργολικῇ φησὶν αὐτοὺς φέρεσθαι.

efter Iliaden Digtet Aithiopis, hvis første Afsnit handlede om Amazonernes Deltagelse i Krigen. Ordneren af Kyklos har da bortskaaret Indledningsordene til dette Digt og knyttet Ordene *ἦλθε δ' Ἀμάζων* umiddelbart til Iliadens Slutningslinie for i Formen at give det Hele Udseendet af én fortløbende Fortælling.

Noget Lignende synes at være skeet med Indledningsordene. I det af Osann udgivne »Anecdoton Romanum« hedder det Pag. 5. *Ἡ δοκοῦσα ἀρχαία Ἰλιάς, λεγομένη δὲ ἀπελικῶνος*[1], *προοίμιον ἔχει τοῦτο »Μούσας ἀείδω καὶ Ἀπόλλωνα κλυτότοξον.«* — Et andet Exemplar havde efter samme Anecdoton følgende Begyndelse:

Ἔσπετε νῦν μοι, Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
ὅππως δὴ μῆνίς τε χόλος θ' ἕλε Πηλείωνα
Λητοῦς τ' ἀγλαὸν υἱόν· ὁ γὰρ βασιλῆι o. s. v.

Foran Iliaden gik i den kykliske Udgave Digtet Kypria, som efter Proklos' Indholdsangivelse endte med Zeus' Beslutning om at vække Achilleus' Vrede for derved at gøre Krigen mere ødelæggende. Hertil kunde man ikke uden at gøre sig skyldig i Gentagelse føie Iliadens Indledningsord om de mange Helte, som efter Zeus' Beslutning maatte falde for Achilleus' Vredes Skyld. Man maatte finde paa en Forkortelse, og to Forsøg paa saadanne have vi formodentlig her. Men enten nu Grunden til Omdannelsen har været denne eller en anden, Afvigelsen er i al Fald saa ubetydelig, at den Intet beviser om forskellige Opskrifter af de homeriske Digte. At der trods de mange Smaavarianter, som anføres, ikke findes et eneste Exempel paa nogen gennemgribende Afvigelse i Oldtidens Haandskrifttradition for nogen Del af Iliaden eller Odysseen, er Bevis for, at denne Haandskrifttradition i sin Oprindelse kun var én.

Til det samme Resultat føres vi, naar vi fra Grammatikernes

[1]) For disse forskrevne Ord har man foreslaaet at læse *Ἀπελλικῶνος*. — Bogelskeren Apellikon var samtidig med Sulla, der førte hans Bibliothek tilligemed andet Bytte fra Athen til Rom.

Notitser vende os til den sporadiske Omtale og Benyttelse af Homer, som findes hos Forfattere ældre end Alexandrinerne.

Her viser sig unægtelig ogsaa Forskel, idet nogle Forfattere, som Aristoteles, citere Steder af Homer anderledes, end vi nu læse dem, ja tit endog hele Linier, som vi ikke kende, medens Plato trods sine idelige Allusioner til «Digteren» ikke anfører en eneste Linie fra ham, som ikke findes i vore Haandskrifter[1]). Denne Forskel kan nu tildels hidrøre fra Forskellen mellem gode og slette Haandskrifter; men ligesaameget, eller maaske endnu mere, kan den hidrøre fra, at Plato altid omhyggelig har seet efter i sin Homer, medens Aristoteles har citeret efter Hukommelsen. Men enten nu Grunden det enkelte Sted er denne eller hin, ere bestandig Afvigelserne saa uvæsentlige, at de kun tjene til yderligere at bestyrke, at Traditionen stammede fra én enkelt skreven Original[2]).

Selv om den Mening, at Aristoteles ikke skulde kende Od. 19, 392—466, beroede paa Andet end en Misforstaaelse af Poetiken Cap. 8[3]), vilde den dog Intet bevise. Den mundtlige Tradition kan ikke undgaa grundigere Omdannelser end slige Smaaindskud. Den indviklede Kamp fra 11te til 16de Bog f. Ex. med dens idelige Sceneforandringer og Mylder af Personligheder kunde umulig huskes. Var Traditionen paa forskellige Steder til forskellig Tid bleven fastholdt i forskellige Opskrifter, vilde vi her og mange andre Steder have de uvæsentligere Biomstændigheder varierede og omflyttede paa forskellig Maade; men intet Sted i Beretningen

---

1) Sengebusch Side 127.

2) Særlig kan mærkes, at Plato uden Mistanke anfører Steder af de Partier, som Aristarch senere har antaget for uægte. Od. 11, 576 flgg.; 582; 601 (Gorg. 525 D., Protag. 315 B. og C.); 24, 40 og 6—9 (Rep. 566 C. og 387 A.). Thukydid henholder sig til Skibskatalogen, specielt til 2, 510; 716 flgg., for at bevise, at Achaiernes Stridskræfter ikke vare saa særdeles store. Han nærer Tvivl, om ikke Digteren dog har gjort sig skyldig i Overdrivelse; men at dette Afsnit ikke skulde skrive sig fra Homer selv, falder ham ikke et Øieblik ind, hvor mistænkeligt dets Indhold end forekommer ham.

3) At Plato har kendt Stedet sés af Rep. 334 A.

om Oldtidens Læsemaader findes der Spor til den Art Omdannelse, som nødvendig maa fremkomme, hvor Hukommelsen mangler Støtte i det skrevne Ord.

Allerede Wolf har forsaavidt anerkendt, at han i Citaterne hos de andre Oldtidsforfattere ikke kunde finde Støtte for sin Anskuelse: «*Denique in iis scriptoribus, qui Homeri versus apponunt, pauciores sane, quam quis speret, diversitates lectionis sunt, quæ quidem alicujus momenti sint, nec infida memoria vitiatae*» (Prol. II). Efter Wolfs Tid er Sagen paa Ny undersøgt, og nu ere alle Parter enige derom. Mure og Bäumlein ere ikke ivrigere for at indskærpe denne Sætning end Lachmann: «Die schriftliche überlieferung der homerischen gedichte im griechischen alterthum beruhte einzig auf der arbeit des Pisistratus». (Betrachtungen Pag. 31.) Hvorvidt nu virkelig Peisistratos er Ophavsmanden til denne Text skal prøves i næste Afsnit. Her ville vi kun for deres Skyld, som ønske at støtte sig til Autoriteter, fremhæve, at ogsaa Lachmann anerkender, at Oltiden for Homers Vedkommende kun kendte «eine einzige schriftliche überlieferung», og at Afvigelserne hidrørte fra Forvanskninger, Conjecturer o. s. v. indenfor dens Grændser.

B. Peisistratos' Redaction.

Lachmanns Sætninger «Die schriftliche überlieferung der homerischen gedichte im griechenland beruhte einzig auf der arbeit des Pisistratus und seiner gefährten», og «In der nachricht über die arbeit des Pisistratus liegt nothwendig die aufgabe, deren lösung ich versucht habe» — ere grundede paa Wolfs Forarbeider. «*Nunc vero nihil opus est conjecturas capere. Historia loquitur. Nam vox totius antiquitatis et, si summam spectes, consentiens fama testatur, Pisistratum carmina Homeri primum consignasse litteris et in eum ordinem redegisse, quo nunc leguntur. Hoc posterius Cicero Pausanias et reliqui*

omnes, qui mentionem rei faciunt, iisdem fere verbis et ut vulgo notissimum perhibent.» (Prolegomena XXXIII.)

Bevisstederne ere følgende:

Cic. de. or. 3, 137. «Hvem siges ved de samme Tider at have været mere lærd, eller hvis Veltalenhed siges at have været bedre understøttet af Studier end Pisistratus'? om hvem det fortælles, at han har ordnet Homers tilforn uordnede Bøger saaledes, som vi nu have dem».

Pausanias 7, 26. «De sige at ogsaa Homer i Opregningen af dem, som fulgte med Agamemnon, har nævnt Byen Donussa, idet han digtede følgende Verslinie:

οἵ θ' Ὑπερησίην τε καὶ αἰπεινὴν Δονόεσσαν.

men, da Peisistratos samlede Homers adsplittede og stykkevis paa forskellige Steder foredragne Vers, havde Peisistratos selv eller en af hans Venner omdannet Navnet af Uvidenhed.» (Der staar nemlig i Texten *Γονόεσσαν*.)

Ailian var. hist. 13, 14. «De Gamle sang først Homers Digte stykkevis . . . ., siden samlede Peisistratos dem og frembragte saaledes Iliaden og Odysseen.»

Vita Homeri i Westermanns Samling (Jahns Neue Jahrbücher für Phil. und Päd. 9ende Supplb. 1843. Pag. 508.) «Han drog omkring i Byerne og sang sine Digte, senere samlede Peisistratos dem.»

Villoisons Anecdota Græca 2, 182 efter Grammatikeren Diomedes, *σχολιαστικὸς εἰς τὴν Διονυσίου τέχνην*. «Der var en Tid, da Homers Digte vare blevne ødelagte enten ved Ild eller ved Jordskælv eller ved Oversvømmelse. Da Bøgerne saaledes paa forskellig Maade vare splittede ad eller ilde tilredte, kunde det træffe sig, at En havde 100 Linier af Homer, en Anden 1000, en Tredie 200 o. s. v., og hele Digtningen var ved at gaa i Forglemmelse. Men Peisistratos, Hersker i Athen, som ønskede at vinde Hæder for sig selv og atter bringe Homer for Lyset, fandt paa følgende Udvei. Han lod bekendtgøre over hele Hellas, at den, som havde Linier af Homer, kunde bringe dem til ham mod en bestemt Betaling for hver Linie. Saa bragte da Alle, hvad de

havde, og fik uden Afknappelse den fastsatte Løn; og heller ikke dem, der bragte Vers, han allerede havde faaet af Andre, viste han fra sig; thi undertiden kunde han paa den Maade træffe én eller to nye Linier, undertiden endog flere. En og Anden bragte vel ogsaa Vers af egen Opfindelse, dem, ved hvilke der nu er sat Obelosmærke. — Efter at have faaet Alt indsamlet, tilkaldte han 72 Lærde, som mod et Honorar, der passede sig for indsigtsfulde Mænd og Kritikere, skulde ordne Homers Digte hver for sig efter sit eget Skøn; og til hver af dem gav han en særskilt Afskrift af alle de Linier, han havde faaet samlet. Da nu hver især havde sammenstillet Versene, eftersom han fandt det rigtigst, lod Peisistratos dem Alle møde paa ét Sted, forat Enhver i alle de Andres Nærværelse kunde forelægge sin Ordning. De hørte uden smaalig Skinsyge med Opmærksomhed for, hvad der maatte være sandt og stemmende med Kunstens Fordringer, og de dømte Alle som En, at Aristarchs og Zenodots[1]) Ordning og Text vare de bedste, men at af disse to atter Aristarchs havde Fortrinet.»

Et andet Haandskrift (St. Marcusbibliothekets 489) har den samme Beretning, dog med Afvigelse paa et enkelt Punkt: «Homers Digte vare, som man siger, gaaede til Grunde; thi de bleve ikke forplantede skriftlig, men blot ved mundtlig Meddelelse ....; Peisistratos vilde da opbevare dem skriftlig og derved indlægge sig Hæder. Han tilsagde en offentlig Forsamling, hvor han lod sine Herolder udraabe, hvad hans Hensigt var, skænkede sin Naade til dem, som kendte og vilde bringe ham Vers af Homer, satte en Obol som Betaling for hver Linie, og samlede saaledes alle de enkelte Stykker, som han derpaa overgav til vise og forstandige Mænd.» (Vill. Anecd. 2, 182 under Texten.)

Ogsaa Eustathios omtaler i Indledningen til Iliadens første Rhapsodi «de Grammatikere, som paa Peisistratos' Befaling

---

[1]) Den Ene levede 400, den Anden 300 Aar efter Peisistratos.

ordnede Iliaden og fastsatte dens Text, blandt hvilke Aristarch var den ypperste og efter ham Zenodot».

Lidt mere ubestemt taler Suidas om de lærde Hjælpere i Artiklen Homeros, hvor det bl. A. hedder: «Han skrev og foredrog hver Rhapsodi for sig og efterlod dem rundt om i de forskjellige Byer som Betaling for sit Ophold; siden bleve de ordnede og samlede til Helhed af Mange, især af Peisistratos, Tyran i Athen.»

Hvem Suidas mener med disse «Mange», er næppe tvivlsomt; thi at Aristarch og Zenodot med 70 andre Lærde havde hjulpet Peisistratos, var den almindelige Mening i den byzantinske Tid. «Den forvirrede og afskyelige Heliodoros, som ikke véd, at han vrøvler, afstedkommer Forvirring og gør Alt til én Vælling eller rettere til én Skarndynge, idet han fortæller, at Homers Digte ere samlede og Texten fastsat af 72 Mænd, og at Aristarchs og Zenodots Text blev foretrukken for de Andres. Vi, som dengang endnu vare unge og nylig havde faaet Skæg paa Hagen, lode os, da vi forklarede Homer, forlede til at tro dette.»

Saaledes lyder Tzetzes' Ord i hans Indledning til Aristophanes[1]), og han har virkelig i sin Exegese til Iliaden udtalt sig i Overeensstemmelse med Diomedes, Eustathios og Heliodor; men senere har han, som han siger, indseet at Fortællingen om de 70 Fortolkere vedkommer det gamle Testamente, og at Zenodot og Aristarch tilhøre Alexandrinernes Tid, ikke det 6te Aarhundrede. Derimod, siger han, var det 4 Lærde, som hjalp

---

[1]) Udgivet af Keil i Rheinisches Museum 6, Pag. 108 flgg. Ved Udgivelsen af denne Indledning har man faaet Kilden (eller i al Fald en i Henseende til Indhold correctere Gengivelse af Kilden) til Stykket om Komedien i Cramers Anecdota 1. Pag. 3, og til de latinske Indledninger til Plautus efter Cæcius (Latinisering af Navnet Tzetzes). Disse Fragmenter kan man altsaa nu gerne lade upaaagtede. Den Heliodoros, Tzetzes nævner, er vel den samme, som efter Villoison 2, 125 har skrevet Scholier til Dionysios' τέχνη γραμματική. Ogsaa Diomedes' Beretning om Peisistratosredactionen fandtes jo i et Scholion til dette Værk af Dionysios.

Peisistratos, nemlig Orpheus fra Kroton, Zopyros fra Heraklea, Onomakritos fra Athen og Epikonkylos.

Til disse ligefremme Beretninger om Peisistratos' Virksomhed for de homeriske Digtes Samling maa der endnu føies nogle enkelte Notitser, der gaa ud fra Forestillingen om den attiske Hersker som Digtenes Ordner.

Den megariske Forfatter Hereas havde, efter hvad der fortælles i Plutarchs Theseus Cap. 20, paastaaet, at Peisistratos havde indskudt i Odysseen Verslinien 11, 631; og af Diogenes fra Laerte 1, 57, sammenholdt med Plutarchs Solon Cap. 10, kan man sé, at der paa de Tider har været dem, som have paastaaet det Samme om Iliaden 2, 546—558. Om Odysseen 11, 604 hedder det, efter Porsons Sigende, i de Harleyanske Scholier, at dette Vers er indskudt af Onomakritos (der jo efter Tzetzes skal have været en af Peisistratos' Hjælpere) og om hele den 10ende Bog af Iliaden siges der hos Eustathios og i den victorianske Scholiesamling, at denne Bog oprindelig var digtet særskilt af Homer, og ikke bestemt til at danne en Dél af Iliaden, men Peisistratos havde anvist den Plads i dette Digt.

Endelig maa endnu tilføies et Par Verslinier af den latinske Digter Ausonius i 4de Aarhundrede, en Hentydning hos Julianos Apostatas Samtidige Libanios o. s. v.

Over og udenom de her anførte Vidnesbyrd har Wolf nu bygget en Historie om Textens Tilblivelse, hvis enkelte Led ere følgende:

1) Peisistratos er den Første, som har ladet Homers Digte nedskrive; før den Tid bleve de kun forplantede ved mundtlig Tradition[1]).

2) Samtidig med Nedskrivningen foregik en Omredaction, hvorved mindre Sange, som før vare sungne enkeltvis,

---

[1]) »*primum consignasse litteris.*« »*Bene se haberent haec omnia, si olim scripti libri fuissent ante Pisistratum*« (XXXIII).

nu methodisk sammenarbeidedes til 2 store Helheder, Iliaden og Odysseen[1]).

3) Til Hjælp ved dette Arbeide brugte Peisistratos en Redactionscomité, kaldet Diaskeuaster. Som Medlemmer af denne Comité tænker Wolf sig 4 Mænd: Onomakritos, Orpheus fra Kroton, Simonides og Anakreon.

Efter Wolfs Tid har man mere bestemt paastaaet, at Hovedmændene for Arbeidet vare Onomakritos, Orpheus, Zopyros og en Fjerde, som i vore Kilder kaldes Epikonkylos.

Vi kunne først prøve den sidste, specielle Del af denne historiske Hypothese, derefter de første, mere almindelige, hvis Paalidelighed ikke svækkes, selv om den specielle Angivelse af de bestemte Personligheder skulde vise sig ikke at være tilforladelig.

Siden Wolfs Tid hører man tit tale om Diaskeuasterne[2]). Men det Hele beror paa en Misforstaaelse, saaledes som det først skal være paavist i en Disputats af Heinrichs, Kiel 1807, «De diasceuastis Homericis». Siden har Nitzsch i Quæst. Homer. 4de Bind behandlet Spørgsmaalet, og efter ham Lehrs i sin Bog om Aristarch Pag. 350—351.

Verbet *διασκευάζειν* betyder at «gøre istand», «pynte», og om litteraire Arbeider «forbedre», «omarbeide» o. dsl. Det hedder saaledes i Scholierne til Aristophanes' Skyer v. 591: *κατὰ πολλοὺς τοὺς χρόνους διεσκεύασε τὸ δρᾶμα*; ved v. 552 staar der: *ἐν μὲν ταῖς διδαχθείσαις οὐδὲν τοιοῦτον εἴρηκεν, ἐν δὲ ταῖς ὕστερον διασκευασθείσαις*, hvor der altsaa gøres Forskel paa det virkelig opførte Drama og den senere

---

1) «*primum in eum ordinem redegisse, quo nunc leguntur*». «*Collecta, non recollecta Carmina, et adscitam artem compositionis, non critico studio revocatam, reperiet mecum unusquisque, qui modo attente legerit*» (XXXIII). «*Quodsi ex sententia veterum nemo ante Pisistratum de hac coagmentatione operum Homericorum serio cogitavit*» (XXXIV).

2) Endnu i Tregders Litteraturhistorie læser man: «Ved Hjælp af flere Redaktører, de saakaldte *διασκευασταί*, lod Peisistratos de forskjellige Stykker samle og ordne.»

Omarbeidelse; thi, som det hedder i en af Indholdsangivelserne til Stykket, *διεσκεύασται ἐπὶ μέρους ὡς ἂν δὴ ἀναδιδάξαι αὐτὸ τοῦ ποιητοῦ προθυμηθέντος*; men af denne anden Opførelse blev der enten slet Intet, eller ogsaa, som det hedder i en anden Indholdsangivelse, den gjorde heller ingen Lykke og *ἐν τοῖς ἔπειτα οὐκέτι τὴν διασκευὴν εἰσήγαγεν* (ɔ: senere førte han ikke paany Omarbeidelsen frem paa Scenen).

Saadanne Omarbeidelser og Rettelser ere imidlertid ikke altid Forbedringer, og Forfatterne holdt naturligvis ikke af, at selvkloge Læsere paa egen Haand foretog Rettelser i deres Værker og saaledes forvanskede dem for senere Læsere eller Afskrivere. Derfor er det, at Diodoros fra Sikelien i Fortalen til sin Historie gør Rede for den af ham fulgte Chronologi, *βουλόμενος τοὺς διασκευάζειν εἰωθότας τὰς βίβλους* (dem, som have for Skik at foretage Rettelser i Bøgerne) *ἀποτρέψαι τοῦ λυμαίνεσθαι τὰς ἀλλοτρίας πραγματείας*.

Saaledes faar da Ordet Betydning af at forfalske, forvanske, eller paa egen Haand indskyde, interpolere. I Scholierne til Iliaden 16, 666 hedder det: *ὅτι Ζηνόδοτος καὶ ἐνταῦθα διεσκεύακε*, «at Zenodot ogsaa her har foretaget en vilkaarlig Textforandring»; 24, 130 *διεσκεύακέ τις αὐτούς* «En har indskudt disse Vers»; 16, 97 flgg. udslettes 4 Linier, fordi de skulle være «indskudte af En, som mente, at Achilleus var Patroklos' Elsker» (*κατὰ διασκευὴν ἐμφαίνουσι γεγράφθαι*). 12, 175 var efter Aristarchs Mening «indskudt af En, som havde efterlignet 15, 414» (*παρῴδηνται ἐκ τοῦ* o. s. v.), og 15, 414 hedder det i Overensstemmelse hermed, *ἐκ τούτου διεσκεύασται ὁ τῆς τειχομαχίας στίχος*. En Grammatiker ved Navn Zenodoros havde søgt at vise, at 18, 356 og de følgende 12 Linier var en falsk Tilsætning (*διεσκευασμένον τοῦτον τὸν τόπον*).

For *διασκευάζειν* bruges ogsaa *ἐνδιασκευάζειν* (3, 395), og det til disse Verber svarende Substantiv er *διασκευή* (19, 327; 19, 400; 24, 109). Om den, som har foretaget en saadan Forfalskning siges f. Ex.: *ὁ διασκευάσας τοὺς εἴκοσι στίχους*, *ὁ διασκευάσας τοὺς ἑξῆς* (4, 208; 11, 11), og en enkelt Gang har

man brugt det transitive Substantiv ὁ διασκευαστής (6, 441 ὁ διασκευαστὴς ἐπλανήθη «Den, som har indskudt de foregaaende 8 Linier, har ladet sig vildlede af denne Linies Ord». Saaledes atter ved 8, 73 og i Scholierne til Odysseen 11, 584 og 22, 31). Bestandig, sér man, tale Scholierne ubestemt om En eller Anden, som har indskudt nogle Vers, aldrig om bestemte Diaskeuaster.

Naar man nu giver Peisistratos' Redactionscomité Navnet Diaskeuaster, erklærer man den altsaa for et Collegium af Forvanskere og Falsknere. Det er dog næppe deres Mening, som bruge Ordet. Det er en af de Misforstaaelser, der let kunne indsnige sig hos en Mand som Wolf, men som Efterverdenen ikke viser ham nogen Ære ved at optage. Navnlig skulde Lachmanns Tilhængere vogte sig for dette Udtryk. Ordet διασκευή i den Betydning, Scholierne tage det — Interpolation, Forfalskning — forudsætter nemlig et oprindeligt Ægte, som bliver forfalsket, og altsaa kan der paa Peisistratos' Tid ikke have existeret Diaskeuaster af Iliaden, hvis der ikke før den Tid har existeret en ægte Iliade; men dette er det jo netop, som Lachmann benægter.

Gaa vi fra den almindelige Benævnelse Diaskeuaster over til den specielle Angivelse af, hvem da disse Mænd vare, som hjalp Peisistratos, finde vi, at Fablen om Aristarch, Zenodot og de andre 70 er optaget f. Ex. af Barthélemy i Voyage du jeune Anacharsis; den er naturligvis nu ikke troet af Nogen. Wolf har derfor (Cap. XXXIV) efter egen Gisning nævnt fire Mænd, som muligen kunde have været Peisistratos behjælpelige, nemlig Onomakritos, om hvem vi af Herodot 7, 6 vide, at han opholdt sig hos Peisistratiden Hipparch, Orpheus fra Kroton, som efter Suidas levede ved de samme Tider, og desuden Digterne Simonides og Anakreon, hvis Ophold hos Hipparch omtales i den platoniske Dialog af dette Navn.

Denne Formodning af Wolf bestyrkes tildels ved hin senere fundne Afhandling af Tzetzes, der, idet han berigtiger sin tidligere falske Mening om, at Peisistratos havde benyttet Zenodot,

Aristarch og 70 andre Lærde, nævner de fire virkelige Hjælpere: Onomakritos, Orpheus, Zopyros og Epikonkylos, — samt af et Scholion til Od. 604, der angiver, at dette Vers skal være indskudt af Onomakritos.

Navnet Epikonkylos er formodentlig forskrevet; Zopyros fra Herakleia kende vi derimod fra Suidas, der under Artiklen Orpheus beretter, at to orphiske Digte, «Blandingskummerne», samt «Kappen og Fiskenættet» antoges at have denne Mand til Forfatter; og da virkelig Peisistratos' Tid synes at have været Blomstringstid for dem, «som kaldte sig Orphikere og Bacchikere, men i Virkeligheden vare Ægyptere og Pythagoræere» (Her. 2, 81), er det ganske rimeligt, at Zopyros kan have levet hos denne Fyrste samtidig med den yngre Orpheus og Onomakritos. Spørgsmaalet bliver da, hvad Værd vi kunne tillægge Tzetzes' Beretning.

Her maa da først erindres, at denne Lærde levede omtrent 1700 Aar efter Peisistratos, og at de mere end 16 Aarhundreders rige Litteratur, som ligger imellem, blandt Andet Scholia Veneta og de mange opbevarede Lexikographer og Grammatikere, der indeholde utallige Notitser om Homers Digte, ikke med et Ord omtale disse Mænd som delagtige i Textens Fastsættelse. Pausanias taler (7, 26) ganske ubestemt om Peisistratos eller «en af hans Venner», og den Udbredelse og stadige Tilvæxst, som den taabelige Fortælling om Zenodot og Aristarch med de 70 Andre har fundet i den senere Oldtid og i den byzantinske Tid, beviser i al Fald, at der paa dette Punkt var et tomt Rum, hvor de Halvlærdes Phantasi kunde tumle sig frit. Dertil kommer, at Tzetzes hører til de mest ukritiske og upaalidelige Compilatorer, som nogensinde have været til; og hvis Nogen skulde lægge Vægt paa, at Beretningen om de Fire her fremkommer som Berigtigelse af en tidligere Vildfarelse og saaledes faar større Vægt, er det let nok at vise, at Tzetzes som Berigtiger af sine egne Feil godt kan være endnu værre paa Vildspor, end naar han troskyldig følger Andres Autoritet. Exempel herpaa kan hentes fra den selvsamme Indledning til Aristophanes.

Han havde i sin Ungdom af tre Mænd, Dionysios, Krates og Eukleides, ladet sig belære om, hvad «Parabase» vilde sige; men senere havde han følt sig utilfreds med deres Oplysninger; maaske fordi de virkelig vare uklare, men navnlig, saavidt man kan skønne, fordi han gik ud fra den Forudsætning, at Parabasis skulde være synonymt med Parodos. Han finder, at det Omspurgte hos dem «snart bliver til en Buk, snart til et Lam, snart til en Hest». Hans Tilhørere eller Læsere maa derfor «holde sig langt borte fra disse Mænd for ikke at blive besmittede baade paa Øre og Sjæl».[1] — «Efter hines vindige Tale vil da hans Forklaring blive som Havblik efter Storm og Uveir.« Den lyder saaledes:

«Naar Choret traadte ind i Orchestra — om du kalder denne Indtrædelse Eisodos eller Eiselysis eller Epelysis eller Epibasis eller Parodos eller Parabasis, eller hvorledes du benævner den, er uvæsentligt —, naar altsaa hele denne Samling, som kaldtes Chor, traadte ind i Orchestra, havde den, medens den talte til Skuespillerne, Ansigtet vendt mod Scenen; men naar Skuespillerne havde forladt Scenen, vendte Choret sig mod Tilskuerne enten til Høire eller til Venstre, og saa atter til den modsatte Side, og sagde Noget til hver Side; derpaa gik det ud og Dramaet var færdigt. Det var nu Dramaets fire Dele, forsaavidt der sés hen til de Spillendes Bevægelser, nemlig Parodos, eller Parabasis, Strophe, Antistrophos og Exodos. Sér man hen til de Spillendes Tale bliver den ligeledes fire Dele: Svarende til Parabasen eller

[1]) Der staar virkelig *μακρὰν αὐτῶν ἀποτρέχοιτε, μὴ καὶ ἀκοὰς ὑμῶν καὶ ψυχάς λυμανθείητε.* Rhein. Mus. Neue Folge 6, 121. Dette og flere andre Steder have bragt mig paa den Formodning, at vi ikke have Tzetzes' egne Ord for os, men et Collegiehefte, hvor en ungdommelig Tilhører (*ἡμῖν τοῖς μηδαμοῦ μηδαμῶς μηδὲ ἓν βιβλιδάριον ἀναγνοῦσιν*) har moret sig med at karrikere sin Lærers Udtryksmaade. — Under den Forudsætning kan man ogsaa forstaa Forholdet mellem denne Skikkelse af Tzetzes' Afhandling og Stykket i Cramers Anecdota, som ikke kan være Originalen til Stykket i Rhein. Mus., da det uden Motivering anfører Ting, hvis Betydning i Sammenhængen først sés ved Sammenligning med dette, men paa den anden Side intet Spor har af dette Stykkes enten utrolig dumme eller utilladelig kaade Udtryksmaade.

den første Indtræden er Prologos[1]; hvad der svarer til Strophe og Antistrophos kan du kalde Ode og Antode eller Epirrhema og Antepirrhema — derom vil jeg ikke trættes med dig — og til Exodos svarer Slutningssangen eller Slutningsreplikken. — Dette har jeg skrevet for de Velsindede, men ogsaa I kunne plukke deraf, Øgleyngel og Utaknemmelige.»

Naar det er denne Mand, hvis Autoritet paaberaabes angaaende en Begivenhed, som ligger 1700 Aar før hans Levetid, kan der vel være Grund til at antage Beretningen for en løs Gisning uden al historisk Begrundelse.

Om Orpheus fra Kroton hedder det hos Suidas: «Asklepiades siger i 6te Bog af Grammatika, at han har levet hos Peisistratos. Han har forfattet Dekaeteris, Argonautika og nogle andre Skrifter». Men det er dog et Spørgsmaal, om ikke det Hele er en Misforstaaelse, om ikke Asklepiades eller hans Kilde blot har sagt, at de to nævnte Digte ikke vare forfattede af den gamle Orpheus, men af en Pythagoræer eller Krotoniat, som levede hos Peisistratos, og at disse Ord saa have givet Anledning til den Mening, at der havde levet en Orpheus fra Kroton i det 6te Aarhundrede.

Om Onamakritos' Levetid er der rigtignok ingen Tvivl. Herodot fortæller 7, 6, at der hos Xerxes tilligemed Hippias fandtes en Mand fra Athen, Onomakritos «der var spaadomskyndig og Ordner af Musaios' Spaadomme». Men havde Herodot tillige kendt ham som Hovedmanden for det store Foretagende at ordne og redigere Homers Digte, vilde han neppe have undladt ogsaa at omtale det paa dette Sted. Herodots Taushed er her Vidnesbyrd om, at han næppe har vidst, hvad Tzetzes har fortalt, Scholiet til Od. 11, 604 forudsat, og Wolf formodet.[2]

---

[1]) I Rhein. Mus. staar *ἀντιπαράβασις ἤγουν πρώτως δευτέρως πρόλογος*; men det er aabenbart forskrevet. Man maa med Omskrivningen i Cramers Anecdota 1, 13 læse: *ἀντὶ παραβάσεως ἤγουν πρώτης βάσεως πρόλογος*.

[2]) Bähr (Paullys Realencycl. i Artiklen Homer) finder en Antydning af anden litterair Virksomhed af Onomakritos under Peisistratidernes Tilsyn

Men selv om vi ikke kunde stille Herodots indirecte Vidnesbyrd mod Tzetzes, er det allerede i sig selv klart, at Homer, saaledes som han foreligger for os, ikke er gaaet gennem Hænderne paa en omarbeidende og interpolerende Redactionscomité bestaaende af Orphikere og Pythagoræere. Det sés ikke blot deraf, at Orpheus' Navn ikke en eneste Gang er indsmuglet i vor Text, hvad der dog havde været rig Leilighed til; men af hele den Aand og Tone, som gaar gennem Digtet.[1]) Det Hele have vi ikke Ret til at betragte som Andet end en Gisning, og tilmed en mindre heldig Gisning, af Tzetzes eller en anden Byzantiner.[2])

Det er følgelig saa langt fra, at vi i den specielle Beretning om de Mænd, som skulde have været Peisistratos behjælpelige med hans Arbeide, kunne søge Støtte for den almindelige Beretning, at vi ikke engang ere berettigede til at tro paa denne specielle Angivelse, selv om vi finde os foranledigede til at antage Beretningen om Peisistratos' Redaction i sin Almindelighed for troværdig.

Hvad nu Betydningen af Peisistratos' Arbeide angaar, have flere nyere Forskere, som Welcker, søgt at indskrænke den til

---

i Ordene *διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἵππαρχος πρότερον χρώμενος τὰ μάλιστα.* Men disse Ord betyde jo blot: »skøndt han tidligere havde omgaaedes ham Meget.

[1]) Det var navnlig i Forestillingerne om Hades' Rige, om de Dødes Løn og Straf, man kunde vente at sé orphisk Indflydelse. Nu have ganske vist store Partier af Odysseens 11te og 24nde Bog siden Aristarchs Tid været anseete for senere Tilsætninger men Noget, som særlig kunde gælde for orphisk eller pythagoræisk, lader sig ikke paavise.

[2]) Saalænge vi ikke kende nøiere til de harleyanske Scholier og deres endelige Affattelsestid, kunne vi ikke have nogen Mening om, hvorvidt Noten ved Od. 11, 604 (*τοῦτόν φασιν ὑπὸ τοῦ Ὀνομακρίτου εἰσπεποιῆσθαι*) kan være paavirket af Tzetzes, eller om Kilden er noget ældre, saa Tzetzes ikke selv er første Opfinder af Onomakritos som Homerforbedrer. I den fragmentariske Skikkelse, hvori hin Scholiesamling nu er os bekendt, kunne vi kun sé Saameget, at den Notits, som beretter specielt om at v. 604 er uægte, maa have en anden Oprindelse end Scholiet ved v. 568, som fortæller, at hele Partiet fra v. 568 til v. 627 er en Interpolation (*νοθεύεται μέχρι τοῦ »ὡς εἰπὼν ὁ μὲν αὖθις ἔδυ δόμον Ἄϊδος εἴσω«*).

det Mindst mulige, f. Ex. en omhyggeligere Textrevision til Brug for Rhapsodeforedragene ved Panathenaierfesten, en Art Forbillede for Aristarchs Virksomhed eller Wolfs og Bekkers Textkritik. Men de paaberaabte Vidnesbyrd tyde unægtelig paa noget Mere: «*primus Homeri libros confusos antea sic disposuisse dicitur, ut nunc habemus*» «*πρότερον διῃρημένα ᾖδον —, ὕστερον Πεισίστρατος συνήγαγεν*» «*διεσπασμένα τε καὶ* (*ἄλλα*) *ἀλλαχοῦ μνημονευόμενα ἠθροίζετο*».

Nogen Usikkerhed er der imidlertid med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt de enkelte Sange før Peisistratos' Tid existerede i skriftlig Form, hvad Suidas, Eustathios og Grammatikeren Diomedes forudsætte, eller om de før den Tid antages blot at være blevne sungne, hvilket dels synes at ligge skjult i flere af Forfatternes Udtryk (*διῃρημένα ᾖδον*, *ἀλλαχοῦ μνημονευόμενα*, *σποράδην*), dels ligefrem fortælles hos Villoison 2, 182 (*τότε γὰρ οὐ γραφῇ παρεδίδοντο, ἀλλὰ μόνῃ διδασκαλίᾳ, ὡς ἂν μνήμονι φυλάττοιντο*) og hos Josephos, der ogsaa synes at sigte til Peistratos i det ovenfor Pag. 6 citerede Sted (*φασὶν οὐδὲ Ὅμηρον ἐν γράμμασι τὴν αὑτοῦ ποίησιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ᾀσμάτων ὕστερον συντεθῆναι*). I Beretningerne er der desuden en betydelig Afvigelse fra Wolf, idet de nævnte Oldtidsforfattere alle gaa ud fra den Forudsætning, at de enkelte Sange, som af Peisistratos bleve sammenstillede, ogsaa oprindelig havde én Forfatter, nemlig Homer; og tildels tænke de sig endog Sagen, som om de allerede fra Begyndelsen havde været samlede i to store Digterværker, men kun vare splittede ved senere Tiders Forsømmelse eller Uheld. Men hvis virkelig de enkelte Partier paa Peisistratos' Tid vare spredte rundt om i Hellas og bleve sungne hver i sin Stad som selvstændige mindre Digte, havde man naturligvis ingen Sikkerhed for, at det, der fra de forskellige Kanter af den græske Verden blev Peisistratos bragt som homerisk Poesi, virkelig oprindelig havde hørt sammen. Lachmanns og Wolfs Mening er ikke blot en rimelig Conjectur, men en næsten nødvendig Følge, naar man gaar ud fra den Forudsætning, at Ciceros og

de Øvriges Beretning er historisk. Men netop herom kan der reises grundet Tvivl.

Vi maa erindre, at den ældste Forfatter, hvis Vidnesbyrd Wolf kan beraabe sig paa, er Cicero, der næsten er 500 Aar yngre end Peisistratos. Senere forplantes Fortællingen med bestandig nye Tilsætninger og Forandringer, lige ned til Suidas (11te Aarh. efter Chr.), Eustathios og Tzetzes (12te Aarh.). Det er en temmelig ukritisk Tid, som med Fornøielse tager mod en hvilkensomhelst Beretning uden at prøve dens Sandhed eller Sandsynlighed. Jeg kunde som Exempel anføre de mangfoldige forskellige Beretninger, der da gik om blandt Folk angaaende Homers Fødested, Forældre, Livsforhold, Angivelsen af de Skrifter han havde forfattet o. s. v., men heller vil jeg fremføre det, hvorom Alle dengang synes at have været enige, nemlig hans Dødssted og Dødsmaade.

At Homer var død paa Øen Ios var en almindelig Mening, der i den senere Oldtid ikke blot støttede sig til Aristoteles' Autoritet, men ogsaa til et Gravmæle, som Ieterne viste dem, der besøgte Øen, og som bar følgende Indskrift:

Ἐνθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει,
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον.

Aristoteles' Autoritet og et gammelt Monument gav jo al den Garanti, man kunde ønske; og dog havde man endnu yderligere Vidnesbyrd.

Hos Pausanias 10, 24 fortælles, at man i Forhallen til det delphiske Tempel saa en Billedstøtte af Homer, hvorunder var skrevet det Orakelsvar, han havde faaet angaaende sit Fødested:

Ὄλβιε καὶ δύσδαιμον, ἔφυς γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροισι,
πατρίδα δίζηαι. μητρὶς δέ τοι, οὐ πατρίς ἐστιν.
ἔστιν Ἴος νῆσος μητρὸς πατρίς, ἥ σε θανόντα
δέξεται· ἀλλὰ νέων παιδῶν αἴνιγμα φύλαξαι.

Men destoværre mærke vi strax paa dette nye Vidnesbyrd, at Fortællingen om Digterens Død paa Ios staar i Forbindelse med delphiske Orakelsvar angaaende det evindelige Spørgsmaal om

Digterens Fødested og Herkomst[1]. Grunden begynder allerede at vakle, og værre bliver det, naar vi andetsteds søge Oplysning om, hvad det da var for en Gaade, der blev opgivet ham af de unge Mænd. Det fortælles i alle de homeriske Levnetsbeskrivelser og i Beretningen om Homers og Hesiodos' Væddekamp, at Digteren træt og mødig havde sat sig ved Strandbredden paa den lille Ø, da han saa nogle Fiskere komme i Land. Han gav sig i Tale med dem og spurgte, hvorledes det var gaaet med Fangsten — eller som det hedder paa græsk Hexameter: *Ἄνδρες ἀπ Ἀρκαδίης ἁλιήτορες ἆρ' ἔχομέν τι*; Svaret lød: *Ὅσσ' ἕλομεν λιπόμεσθ', ὅσα δ' οὐχ ἕλομεν φερόμεσθα.* De havde nemlig været uheldige og ingen anden Fangst gjort, end dem, de havde nappet paa deres Krop; dem havde de naturligvis klemt ihjel og kastet fra sig, men de førte endnu en Del med sig, som de ikke havde kunnet faa fat paa. Denne Gaade kunde den stakkels Digter ikke løse og tog sin Død derover, eller, som det hedder i den ene, aabenbart rationaliserende, Beretning, han gik og grublede over Fiskernes Ord, saa han ikke lagde Mærke til en Sten, som laa ham i Veien. Den faldt han over, og saaledes blev Gaaden Aarsag til hans Død.

Man kunde maaske mene, at det blot var om meget gamle Tildragelser, man havde saadanne opdigtede Berettelser, at Fortællingen om Homers Død vedkommer den mythiske Tidsalder, hvorimod Fortællingen om Peisistratos' Redaction angaar en historisk Tid. Vi skulle da sé, at slige Sagn ogsaa knyttede sig til Personer, som levede langt senere. Cic. ad Att. 6, 1, 18. »Hvem har ikke fortalt, at Eupolis, han, som hørte til den gamle Komedie, er bleven kastet i Vandet af Alcibiades, da denne seilede til Sicilien? Eratosthenes har gendrevet denne Beretning; han angiver nemlig, hvilke Komedier denne Forfatter ogsaa efter denne Tid har ladet opføre. Mon man derfor kan spotte Samieren

[1] Det Factum, at man i senere Tider ikke vidste, hvor Homer var født, har her fremkaldt den Forestilling, at Homer selv ikke havde kendt sit Fædreland, men maatte søge Oplysning derom hos Oraklet.

Duris, den omhyggelige Historieskriver, fordi han har feilet med mange Andre?« — Sagen blev altsaa allerede mindre end 200 Aar efter Toget til Sikelien betragtet som en historisk Kendsgerning, og uagtet den lærde Eratosthenes med Theaterplakaterne som Bevis gendrev Fablen, naaede den ikke blot uforstyrret ned til Ciceros Tid (*Quis non narravit*), men kom til ny Værdighed hos Byzantinerne, hvor vi sé Tzetzes berette Sagen paa følgende Maade:

»Endvidere maa man vide, at den første Komedie, hvis Spot var aabenlys mod alle Borgere, vedvarede lige til Eupolis; men da denne spottede Feltherren Alkibiades og aabenlyst gjorde Nar ad hans Stammen, og de netop vare ombord paa Flaaden, eftersom man ventede et Søslag, befalede han sit Mandskab at gribe hin; og enten druknede de ham nu helt, eller de bandt et Reb om ham, dykkede ham ned og op i Vandet og lode ham tilsidst slippe, idet Alkibiades sagde til ham: Dyp du mig kun paa Brædderne, jeg skal overskylle dig med det salte Vand. Enten mistede han altsaa Livet helt og maatte saaledes ophøre baade med de aabenlyse og de maskerede Angreb, eller ogsaa slap han dengang fra det med Livet, men afholdt sig siden fra aabenlys Komediespot. Efter et Forslag af Alkibiades maatte Komedieskriverne nemlig for Fremtiden kun bruge maskerede og ikke ligefremme Angreb, hvorfor baade selve Eupolis og Kratinos og Pherekrates og Platon — det vil da sige, ikke Philosophen — og Aristophanes og alle de Andre for Fremtiden brugte symbolsk Spot, og den anden Komedie fremtraadte som Attikas Hovmester. Men da Athenaierne bleve endnu uretfærdigere og heller ikke ved skjulte Antydninger vilde spottes, vedtoge de, at man heller ikke indirect maatte angribe Andre end Slaver og Udlændinge, og saaledes opstod den tredie Komedie, hvortil Philemon og Menandros hørte.« I Forbigaaende kan bemærkes, at baade Eupolis selv og de Andre rask væk ogsaa efter Toget til Sikelien førte de offentlige Personer selv ind paa Scenen, og at omvendt Kratinos var død før den Tid.

Man sér, det ikke er saa urimeligt at være mistænksom

overfor litteraire Beretninger fra den senere Oldtid, om hvilket Punkt jeg for Øvrigt skal henvise til »Tidsskrift for Philologi og Pædagogik« 4de Aargangs 1ste Hefte, hvor jeg efter Lehrs har anført en Del andre Exempler paa lignende Opdigtelser i den græske Litteraturhistorie. Undertiden kan man efterspore den Anekdote, den rhetoriske Overdrivelse, den Misforstaaelse, som ligger til Grund for Notitsen, men tit er det lykkedes den falske Lærdom, at give Efterretningen et saa farveløst Anstrøg, at man fristes til at tro, man har en virkelig tør historisk Beretning for sig; men deraf skal man ikke lade sig skuffe.

I dette Tilfælde advares vi særlig ved, at andre Vidnesbyrd bestemt stride baade mod den her omtalte Beretning om Peisistratos og mod de Slutninger, Wolf derpaa har bygget. Saaledes fortæller f. Ex. Diogenes fra Laerte 1, 57, at Solon havde bestemt, at Rhapsoderne skulde foredrage Homers Digte efter Orden, »saaledes at den Næste bestandig tog fat hvor den Foregaaende slap«, hvilket naturligvis vilde være umuligt, naar ikke Digtet allerede paa Solons Tid, altsaa før Peisistratos, havde existeret som samlet Hele.

Omvendt hører man af den pseudoplatoniske Dialog Hipparch, at det først var Peisistratos' Søn Hipparch, som bragte Homers Digte til Athen (*τὰ Ὁμήρου ἔπη πρῶτος ἐκόμισεν εἰς τὴν γῆν ταυτηνί*) og fastsatte, at de skulde foredrages i den bestemte Orden.

Efter Plutarchs Lykurg Cap. 4 fandt den spartanske Lovgiver paa sin Reise i Asien Homers Digte opbevarede hos Kreophylos' Efterkommere; han skaffede sig da omhyggelig Afskrift af dem og samlede dem (*ἐγράψατο προθύμως καὶ συνήγαγεν*) for at bringe dem til Europa. Hermed stemmer, hvad der efter Aristoteles berettes i det Skrift om Lakedaimoniernes Statsforfatning, som tillægges Herakleides, og hvad der læses hos Ailian 13, 14. Men har allerede Lykurg samlet og nedskrevet Digtene, kan man jo ikke give Peisistratos Æren derfor.

Fordre nu Wolf og Lachmann, at man skal tro Cicero og Pausanias, kunne vi med samme Ret fordre Tiltro for Diogenes

og Plutarch, og saa bliver Ciceros og Pausanias' Beretning umulig. Ville Wolf og Lachmann, for at hævde Ciceros Paastand, forkaste Plutarchs og Diogenes' Vidnesbyrd som upaalideligt, kunne de ingen Grund anføre, hvorfor Cicero og Pausanias fortjene større Tiltro, og rokke saaledes deres egen Bygning.

At ville hævde Beretningen om Peisistratos ved Henvisning til, hvor hyppig den findes antagen hos byzantinske Forfattere, og hvorledes de have fortalt om dette eller hint mistænkte Parti af Iliaden og Odysseen, at det var indskudt af Peisistratos eller Onomakritos, nytter Intet. Hellere maa man sé, om der ikke findes Antydninger af, at man ogsaa før Ciceros Tid har vidst Noget om en af den attiske Tyran foretagen Forandring i det ældre græske Epos, og virkelig findes der Beretning om, at to megariske Forfattere, hvis Levetid for Øvrigt er usikker, have fortalt om Od. 11, 631 og Il. 2, 546 flgg., at de vare tilføiede af Peisistratos.

En speciel Beretning om, at dette eller hint Sted er indskudt af denne eller hin Mand, bærer i og for sig mere Præget af at bero paa Tradition, og ikke paa Gisning, end den almindelige Fortælling om, at denne Mand har tilladt sig at forandre Texten. Men i dette Tilfælde sé vi, at Partilidenskab og politisk Fanatisme har sin Del i Beretningen, og derved taber den atter sin Troværdighed.

Vaabenkampen mellem Athen og Megara afløstes efterhaanden af en Pennefeide, navnlig, som det synes, fra megariske Historieskrivere, der benyttede enhver Leilighed til at rive ned paa den heldigere og mægtigere Nabostat, dens store Personligheder og dens Heroer. Saaledes sé vi af Plutarchs Theseus Cap. 20, at den megariske Historieskriver Hereas for at nedsætte Theseus havde fortalt, at denne havde forladt Ariadne, fordi han elskede en Anden, og at derom oprindelig hos Hesiodos havde staaet følgende Linie:

Δεινὸς γάρ μιν ἔτειρεν ἔρως Πανοπηΐδος Αἴγλης.

men dette Vers havde Peisistratos borttaget af Hesiodos, ligesom han omvendt i Homers Dødningefortælling for at smigre Athe-

naierne havde indskudt Linien: *Θησέα Πειρίθοόν τε θεῶν ἐρικυδέα τέκνα* (Od. 11, 631).

Et stadigt Stridsemne mellem de to Nabostater var Øen Salamis. Solon havde hævdet Athens Herredømme over den, og efter en Tradition skulde Athen have bevist sin Eiendomsret ved at henholde sig til Homers Iliade 2, 557—558

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας
στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.[1]

Megarerne, der nødig vilde have Homers Vidnesbyrd mod sig, udfandt, at Athenaierne selv maatte have indskudt denne Linie. Dette sés f. Ex. i Plutarchs Solon Cap. 10. «Endelig gjorde de Lakedaimonierne til Voldgiftsmænd og Dommere. De Fleste sige nu, at Homers Anseelse har hjulpet Solon. Han skal nemlig have indskudt et Vers i Skibsfortegnelsen og læst det op for Retten. Men Athenaierne selv mene, at dette ikke er sandt; de paastaa derimod, at Solon har bevist for Dommerne, at Philaios og Eurysakes, Aias' Sønner, efter at have faaet attisk Borgerret havde overgivet Øen til Athen, og at de derpaa havde bosat sig, den Ene i Brauron i det attiske Land, den Anden i Melite; efter Philaios var da Philaidernes Deme opkaldt, hvortil Peisistratos hørte. Da han endnu kraftigere vilde gendrive Megarerne, havde han gjort gældende, at Salaminierne ikke begravede deres Døde paa samme Maade som hine, men paa samme Maade som Athenaierne. Megarerne begrave nemlig deres Døde saaledes, at de vende dem mod Øst, Athenaierne mod Vest. Men Megareren Hereas paastaar, at ogsaa Megarerne vende Ligene mod Vest. Og af endnu større Vægt var, at Athenaierne havde hver sin Begravelse, men Megarerne laa 3 til 4 sammen i én Grav. — Endvidere sige de, at nogle pythiske Orakelsvar, i hvilke Guden havde kaldt Salamis *Ἰαονία*, havde hjulpet Solon. Denne Sag paadømte 5 spartanske Mænd: Kritolaidas, Amompharetos, Hypsechidas, Anaxilas, Kleomenes.»

---

[1]) Cfr. Arist. Rhet. 1, 15. *οἷον Ἀθηναῖοι Ὁμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σαλαμῖνος.*

I de megariske Historieskriveres Fremstilling af Sagen var der imidlertid nogen Vaklen, idet Nogle henførte Salamis' Erobring og Forfalskningen af Homer til Peisistratos, Andre til Solon. »Og nu have Athenaierne Øen, men i gamle Dage strede de med Megarerne om den, og Nogle sige, at Peisistratos, Andre at Solon i Skibsfortegnelsen efter Linien *Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας* har indskudt det følgende Vers *στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες* og derefter brugt Digteren som Vidne om, at Øen fra Begyndelsen havde været Athenaiernes. Kritikerne optage heller ikke denne Linie, fordi mange andre Steder stride mod den.« (Herefter følger Angivelsen af disse Steder). — »Athenaierne synes nu paa denne Maade at have skaffet sig Vidnesbyrd fra Homer, men Megarerne til Gendrivelse at have omskrevet Versene saaledes:

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν νέας ἔκ τε Πολίχνης
ἔκ τ' Αἰγειρούσσης Νισαίης τε Τριπόδων τε,

hvilke Steder ligge i det megariske Land« (Strabo 394).

Saavidt man kan sé af Diogenes fra Laerte 1, 57 hørte Megareren Dieuchidas til dem, som forsvarede, at den paagældende Linie var indskudt af Solon, hvem han da ogsaa tillagde den Ordning af de homeriske Digte, som ellers tilskreves Peisistratos, og Diogenes har godtroende optaget hans Paastand i sin Skildring af Solon.[1])

Welcker (Ep. Cyclus 1, 381) tillægger Dieuchidas' Beretning særdeles Vægt: «In dem Munde eines Fremden ist es noch glaubhafter als wenn es von einem Attiker gesagt würde.» Men det ovenfor Anførte viser tilstrækkelig, af hvad Art de megariske Forfatteres Beretning om attiske Forhold var[2]). Og selv

[1]) *Τά τε Ὁμήρου ἐξ ὑποβολῆς γέγραφε ῥαψῳδεῖσθαι, οἷον ὅπου ὁ πρῶτος ἔληξεν ἐκεῖθεν ἄρχεσθαι τὸν ἐχόμενον. Μᾶλλον οὖν Σόλων Ὅμηρον ἐφώτισεν ἢ Πεισίστρατος, ὥς φησι Διευχίδας, Ἦν δὲ μάλιστα τὰ ἔπη ταυτί »οἳ δ' ἄρ' Ἀθήνας εἶχον« καὶ τὰ ἑξῆς.* Dieuchidas maa altsaa have beskyldt Solon ikke blot for at have indskudt v. 558, men ogsaa de for Athen hæderlige Linier v. 546—556, der ligeledes af Zenodot vare antagne for uægte.

[2]) Dieuchidas synes ogsaa paa andre Punkter at have hævdet sin Fædre-

uden Hensyn til de paagældende Forfatteres Paalidelighed indeholder Fortællingen en Usandsynlighed, som vi rigtignok let oversé, fordi den hører til den Børnelærdom, vi have modtaget, før vor Kritik var vaagnet, men som viser sig tydelig nok, naar man først bliver opmærksom derpaa.

Skulde nemlig Homers Vidnesbyrd have nogen Indflydelse paa Dommerne, maatte det være fordi disse kendte den paagældende Linie og vidste, den fandtes i Digtene. Vare Homers Digte i den Grad Solons Privateiendom, at han ved at indskyde en Verslinie i sit private Exemplar kunde bilde Dommerne ind, at den virkelig hørte hjemme i Digtet, saa kunde dette Digt ingen Beviskraft have. Og omvendt: Var Digtet saa anerkendt og udbredt, enten i skriftlige Exemplarer eller ved Rhapsodernes Foredrag, at det kunde nytte at beraabe sig paa dets Vidnesbyrd, kunde det kun lidt hjælpe, om Solon i sit private Exemplar forandrede en Linie. Det Hele sér ud til at være et af de snilde Paafund, som Lærdommen undertiden kan komme med, naar den giver sig i det politiske Partivæsens Tjeneste.

De megariske Historieskriveres Angivelse af, at Od. 11, 631 og Il. 2, 558 eller 2, 546—558 skulle være interpolerede af Peisistratos (eller Solon), bære ikke Sandhedens Præg og have altsaa ingen Betydning, uden forsaavidt de vise, at ogsaa disse Forfattere ere gaaede ud fra den Forestilling, at Peisistratos (eller

---

stads Ære ved raske Hypotheser. I Sikyon paaviste man Adrasts Grav, men ogsaa Megarerne gjorde Paastand paa at have denne Heros' Ben hvilende i deres Fædrestads Jord. Altsaa: *Διευχίδας ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Μεγαρικῶν τὸ μὲν κενήριον* (ɔ: et tomt Gravmonument) *τοῦ Ἀδράστου ἐν Σικυῶνί φησιν, ἀποκεῖσθαι δὲ αὐτὸν ἐν Μεγάροις.* (Schol. til Pindar Nem. 9, 30). — Her. 7, 161, hvor attiske Udsendinge overfor Kong Hieron beraabe sig paa Il. 2, 553—554 som Vidnesbyrd om Athens gamle Krigsdygtighed, er vel ikke noget afgørende Vidnesbyrd om, at man paa Perserkrigens Tid kendte og anerkendte Versene 546—556; thi den detaillerede Beretning om Gesandtskabet til Kong Hieron er maaske mere Sagafortælling end paalidelig Historie. Men i al Fald viser Stedet, at Herodot og hans Hjemmelsmand intet have kendt til Zenodots Tvivl eller til Dieuchidas' Paastand om, at de paagældende Linier vare indskudte af Solon eller Peisistratos.

Solon)[1]) var i en saadan Stilling til Homers Digte, at han kunde foretage sig Smaaforandringer, som siden trængte igennem. Hvis nu disse Forfattere havde stillet sig det klart for Øie, under hvilke Betingelser en saadan Indflydelse paa Texten var mulig, vilde vi unægtelig have Vidnesbyrd om, at de tænkte sig Peisistratos (eller Solon) som Indehaver af det for alle senere Exemplarer fælles Stamhaandskrift. Men da deres Fremstilling ogsaa i andre Henseender lider af Usandsynlighed, kunne vi intet Værd tillægge de Slutninger, man kan udlede af den.

Senere skulle vi søge muligen at udfinde, hvilken Beretning der kan have bragt disse Forfattere til at tilskrive netop Peisistratos et saadant Forhold til Digtene. Her gælder det kun at vise, at man ikke uden videre hos dem kan søge Støtte for den Beretning, der ellers først møder os hos enkelte Forfattere i den romerske Tid[2]), men rigtignok i den byzantinske Tid voxer og udbreder sig bestandig mere, hvilket har forledet Wolf til at

[1]) »Mit welchem Rechte hätte Dieuchidas in dieser Angelegenheit den Solon dem Peisistratos gerade entgegenstellen können, wenn er sich nicht auf eine bekannte Ueberlieferung stützte?« spørger Welcker. Han skelner ikke mellem historisk Beretning og et af en Partimand forfattet Skrift, der ikke tager det saa nøie med den historiske Sandhed. Sagen har vel været, at den ældre Tradition har henført Beretningen om Salamis' Erobring til Solon (af hvem man jo ogsaa havde et Digt den Sag vedkommende); derimod var det Peisistratos, hvem man ellers tillagde et saadant Forhold til Homers Text, at man kunde gøre ham mistænkt for at have forfalsket den. Man maatte nu for at faa Historien til at passe, imod Traditionen, enten henføre den homeriske Texts Forandring til Solon eller omvendt Salamis' Erobring til Peisistratos. Dieuchidas har, som det synes, gjort det Første, hvorhos han i sin Uvillie mod Athen har, erklæret ikke blot v. 558, men ogsaa 546—556 for attisk Interpolation. — Ved med ham at henføre til Solon Bestemmelsen om Rhapsodeforedragene ved Panathenaierfesten kommer man forøvrigt i Strid med andre chronologiske Angivelser, idet nemlig musiske Lege, efter Eusebios, først bleve indførte ved Panathenaierfesten Aar 566, medens Solon allerede 571 skal have forladt Athen. Men for en Tid, hvis Chronologi er saa usikker, er denne Tvivl uvæsentlig.

[2]) Nemlig Cicero (henved 500 Aar senere end Peisistratos), Josephos, Pausanias, Ailian og Libanios (6, 7, 8 og 9 Aarhundreder efter Peisistratos' Tid).

omtale den som støttende sig til »*vox totius antiquitatis et consentiens fama.*«

Men vi maa vel lægge Mærke til en Eiendommelighed, hvorpaa Wolf synes at lægge en vis Vægt. Han siger: »*Cicero, Pausanias et reliqui omnes, qui rei mentionem faciunt iisdem prope verbis perhibent*«. Beretningen findes med en vis Vidtløftighed i Udtrykket i Villoisons Anecdota Gr. 2, 182: *λέγεται ὅτι συνεῤῥάφησαν ὑπὸ Πεισιστράτου τὰ Ὁμήρου ποιήματα καὶ κατὰ τάξιν συνετέθησαν τὰ πρὶν σποράδην καὶ ὡς ἔτυχεν ἀναγιγνωσκόμενα διὰ τὸ τὴν ἁρμογὴν αὐτῶν τῷ χρόνῳ διασπασθῆναι.* Det er øiensynlig kun en omstændeligere Omskrivning af, hvad der i det 5te vita hedder: *τὰ ποιήματα αὐτοῦ σποράδην πρότερον ᾀδόμενα Πεισίστρατος Ἀθηναῖος συνέταξεν.* Pausanias har *ἔπη τὰ Ὁμήρου διεσπασμένα καὶ ἀλλαχοῦ μνημονευόμενα ἤθροιζε*, medens Ailianos 13, 14 holdende sig nærmere til *πρὶν σποράδην ᾀδόμενα* skriver: *Ὁμήρου ἔπη πρότερον διῃρημένα ᾖδον οἱ παλαιοί — ὕστερον δὲ Πεισίστρατος συνήγαγεν.* — Ogsaa Ausonius i det 18de Epigram v. 28 »*Quique sacri lacerum collegit corpus Homeri* har havt et græsk Udtryk for sig som *διεσπασμένα* eller *διῃρημένα συνήγαγεν* eller *ἤθροιζεν*, hvilket ligeledes gælder om Cicero, der dog, som det synes, paa egen Haand har tilføiet *primus*: *confusos antea primus disposuisse dicitur.*

Saa uklar og taaget en Anskuelse de forskellige Beretninger end give med Hensyn til det Væsentlige, nemlig hvorledes da Digtenes Beskaffenhed var paa Peisistratos' Tid, hvad han egentlig foretog sig med dem, og hvorvidt og hvorledes hans Redaction trængte igennem i de andre Stater, saa meget ligne de hverandre i de enkelte Udtryk, og denne Overensstemmelse netop i Udtryksmaaden viser, at her ikke foreligger en Række indbyrdes uafhængige Beretninger om en da fyldig Tradition, men kun forskellige Omskrivninger af den selvsamme enkelte Beretning. Alle have de én fælles Kilde, og den er os angivet i den ene Levnetsbeskrivelse hos Westermann, hvor det hedder: *ὕστε-*

ρον δὲ Πεισίστρατος αὐτὰ συνήγαγεν, ὡς τὸ ἐπίγραμμα δηλοῖ, Ἀθήνησιν ἐπιγεγραμμένον ἐν εἰκόνι αὐτοῦ Πεισιστράτου.

Τρίς με τυραννήσαντα τοσαυτάκις ἐξεδίωξεν
δῆμος Ἀθηναίων καὶ τρὶς ἐπηγάγετο,
τὸν μέγαν ἐν βουλαῖς Πεισίστρατον, ὃς τὸν Ὅμηρον
ἤθροισα σποράδην τὸ πρὶν ἀειδόμενον.
ἡμέτερος γὰρ κεῖνος ὁ χρύσεος ἦν πολιήτης,
εἴπερ Ἀθηναῖοι Σμύρναν ἐπῳκίσαμεν.

Ἤθροισα er i de forskellige Omarbeidelser blevet til ἠθροίζετο, συνήγαγεν, κατὰ τάξιν συνετέθησαν, *collegit*, *disposuit*; σποράδην ἀειδόμενον til σποράδην ἀναγιγνωσκόμενα, διῃρημένα ᾖδον, διεσπασμένα, *laceri*, *confusos*; og hvad Wolf antager for Oldtidens eenstemmige Vidnesbyrd, reducerer sig til Vidnesbyrd af et eneste anonymt Epigram[1]).

Betydningen af Epigrammets Ord »τὸν Ὅμηρον ἤθροισα« beror paa, hvad Meningen er af Ordene σποράδην τὸ πρὶν ἀειδόμενον. Jo større og grundigere Adsplittelsen har været, desto vanskeligere og fortjenstligere har Sammenarbeidelsen været. Cicero siger ganske i Almindelighed, at Bøgerne før vare *confusi*, Pausanias udtrykker sig ligesaa ubestemt διεσπασμένα καὶ [ἄλλα] ἀλλαχοῦ μνημονευόμενα. Denne ubestemte Forestilling blev nu og da præciseret paa forskellig Maade, idet Nogle tænkte sig, at det først var i Tidernes Løb ved uheldige Begivenheder (f. Ex. Naturrevolutioner) at Digtene vare blevne voldsomt splittede, og at der derfor kun fandtes lutter smaa usammenhængende Fragmenter; Andre forklarede sig Forstyrrelsen som en Følge af den mundtlige Traditions Usikkerhed[2]); atter Andre, som tænkte sig

---

[1]) Skulde dette *vita* end have Uret i at angive Epigrammet som Kilde, medens det maaske kun er Copi af den samme Original, hvorfra de andre Beretninger ere hentede, forandrer det dog ikke Sagen. Vi have kun en sporadisk Henvisning til en bestemt enkelt Angivelse, hvis Ordlyd mærkes gennem de forskellige Forfatteres Referat, ikke forskellige uafhængige Vidnesbyrd om en levende Tradition.

[2]) Josephos og Grammatikeren hos Villoison 2, 182; disse satte altsaa Beretningen i Forbindelse med visse Grammatikeres Formodning om, at

Digtene fra Begyndelsen skrevne, meente, at Homer selv havde efterladt sig de forskellige Dele paa forskellige Steder, som Løn for sit Ophold[1]). Endelig have endnu senere Lærde, som Wolf og Lachmann dannet sig den Hypothese, at de mindre Stykker, som Peisistratos samlede, fra Begyndelsen vare selvstændige og indbyrdes uafhængige Digte af forskellige Forfattere, og at de først af den attiske Hersker bleve satte i Forbindelse med hverandre.

Men hvad enten nu disse Antagelser bære Rimelighedens Præg, som Wolfs, eller stride mod al sund Sans, som Fortællingen om Ødelæggelsen ved Vand og Ild; hvad enten de ere holdte i svævende Almindelighed, som Ciceros Ord, eller udførte i det Enkelte, som Lachmanns Forsøg paa at udsondre de 18 Sange; hvad enten de gaa ud fra den Forudsætning, at Digtene før Peisistratos' Tid kun forplantedes mundtlig, som Wolf og Lachmann mene, eller de antage, at de enkelte Afsnit bleve opbevarede skriftlig i hver sin Del af Hellas, som Suidas antager: hvad enten man med Wolf og Lachmann tænker sig forskellige Afsnit, eller man med Oldtidens og den byzantinske Tids Forfattere antager den e n e Mand Homer for Ophavsmand til alle de enkelte Afsnit; hvad enten man med Wolf giver Peisistratos' Hjælpere Navnet Diaskeuaster, eller med Diomedes nævner Zenodot, Aristarch og de andre 70, eller følger Tzetzes' lidt forsigtigere Angivelse af de 4: bestandig bliver den nærmere Udførelse kun at betragte som Conjectur eller Hypothese, og som Grund-

Homers Digte fra Begyndelsen ikke vare skrevne, men kun forplantede ved Rhapsodeforedrag.

[1]) Dette er en Combination af Epigrammets Ord og den Tradition, som vi f. Ex. kende fra det pseudoherodoteiske Vita, ifølge hvilken Kypria blev givet Homers Datter i Medgift, Thestorides fik Afskrift af den lille Iliade og Phokais som Løn for Digterens Ophold i hans Hus, og Kreophylos af samme Grund Digtet om Oichalias Indtagelse. Hvad der her fortaltes om hele Digte, bliver nu hos Suidas og andre Byzantinere fortalt om Iliadens enkelte Rhapsodier.

lag tør vi kun beholde det lille Epigrams uklare Udtryk (*σποράδην ᾀδόμενα*), der kan fortolkes paa de mangfoldigste Maader.

De eneste Forfattere før den byzantinske Tid, som give os nærmere Udtydning af Ordene *πρὶν σποράδην ᾀδόμενα* ere Pausanias og Cicero, hvilken sidste omtaler *libros confusos antea*, som Peisistratos bragte i den Form (*sic disposuit*), som de i senere Tid havde. Lachmann har da atter forstaaet Ciceros Ord, som om Meningen var, at man før Peisistratos' Tid ikke kendte de to store Digterværker, men kun en Mængde Smaadigte om forskellige Tildragelser i den troianske Krigs 10ende Aar og om forskellige Hændelser i Odysseus' Liv, fra han forlod Troia, til han efter de mange Aars Forløb fik bragt Ro i sit Hus. Det var først Peisistratos, som samlede dem til de større Helheder som da efter hans Tid fik Navnene «Iliaden» og «Odysseen», hvis organiske Helhed (den være sig nu slet eller god) altsaa skyldes Peisistratos.

Ved at følge denne lachmannske Fortolkning bereder man sig adskillige Vanskeligheder. — Den første viser sig, naar man sér hen til Beretningerne om de andre i Oldtiden existerende Heltedigte, der dreiede sig om den troianske Sagnkreds. Baade af Aristoteles' Dom og af de Excerpter, Grammatikeren Proklos har givet os, sé vi, at den Centralitet, som findes i Iliaden og Odysseen — hvad enten den nu der er en Følge af den første Conception, eller bragt ind ved senere Sammenarbeiden — i høi Grad har manglet i disse andre Digte; hvorimod flere af dem øiensynlig ere beregnede paa at danne Indledning, Fortsættelse eller andet Supplement til de to os opbevarede Digte. Saaledes behandlede Kypria Krigens Aarsag og de 9 første Aars Begivenheder til det Øieblik, da Zeus besluttede at fremkalde Vrede mellem Achilleus og Agammenon, altsaa netop til det Punkt, hvor vor Iliade begynder. Aithiopis fortalte Achilleus' forskellige Bedrifter og de Sorger, Skæbnen sendte ham fra det Øieblik, Iliaden endte, og til hans Død. Digtet Nostoi berettede om de forskellige Heltes Hjemreise med Undtagelse af Odysseus', naturligvis fordi han særskilt var behand-

let i Odysseen, og Telegonien dannede atter Odysseens Fortsættelse til Heltens Død[1]).

Før disse Digte bleve til, maa aabenbart Iliaden og Odysseen have existeret som Helheder, begyndende paa det Punkt, hvor vore Udgaver begynde, og endende, hvor vore Udgaver ende. Naar man altsaa betragter Iliadens og Odysseens Sammenarbeiden til Helhed som Peisistratos' Værk, maa man sætte hine andre Digtes Affattelsestid til et endnu senere Tidspunkt. Men derved kommer man i Strid med udtrykkelige Oldtidsvidnesbyrd. Aithiopis henføres af Proklos og andre Forfattere til Arktinos, som af Eusebios og Cyrillus sættes ved den første Olympiade, af Suidas ved den 9ende, altsaa 200 Aar før Peisistratos' Tid. Det kypriske Digt blev allerede paa Herodots Tid (2, 117) af Mange henført til Homer selv, altsaa til den fjerneste Oldtid, man kendte; Andre sagde, at Forfatteren hed Stasinos; men da saa atter han af Sagnet gjordes til Homers Svigersøn, har det ikke gjort nogen Forandring i Forestillingen om Digtets Alder. Og i det Hele blive alle disse Digte, den saakaldte Kyklos, af de Senere regnet for at høre til den allerældste Tid[2]).

Dog kunde man nok fjerne denne Indvending. Man kunde f. Ex. paastaa, at Angivelsen om disse Digtes Affattelsestid var urigtig, at ogsaa de, ligesom Iliaden og Odysseen oprindelig havde været uafhængige Smaadigte, som først efter Peisistratos' Tid vare blevne samlede i større Grupper. Rigtignok havde man saa taget sin Tilflugt til en ny Conjectur for at støtte den tidligere: men man bevægede sig dog indenfor Mulighedens Grændser.

Vanskeligere affinder man sig med Aristoteles' Poetik Cap. 8 og 23. «De Andre tro, at naar de blot digte om en enkelt Person, kommer der ogsaa strax Enhed i Handlingen; men ligesom Homer i andre Henseender udmærker sig, saaledes synes han

---

[1]) Mindre bestemt lader Forholdet sig paavise ved Digtet om Ilios' Undergang — som dog ogsaa synes at have standset netop paa det Punkt, hvor Odysseen begynder — og ved den lille Iliade.

[2]) Cl. Al. Str. 1, 21, 132. *Ἐν τοῖς πάνυ παλαιοῖς τοὺς τοῦ κύκλου ποιητὰς τιθέασιν.*

ogsaa i dette Punkt at have seet rigtig enten paa Grund af sin kunstneriske Uddannelse eller ved naturlig Begavelse. Thi da han digtede Odysseen, fremstillede han ikke Alt, hvad der var hændet Odysseus . . . ., men lod Digtet samle sig om en enkelt Handling.» — De fleste andre episke Digtere havde spredt Interessen, snart ved at optage flere samtidige, hverandre uvedkommende, Handlinger, snart ved at behandle et Emne, som paa Grund af sin Storhed og indre Mangfoldighed ikke kunde samles til et Totalbillede; «hvorfor, som vi alt have sagt, Homer ogsaa i den Henseende viser sig som saa udmærket i Sammenligning med de andre, fordi han ikke har indladt sig paa at fremstille hele Krigen, men har udvalgt sig et enkelt Afsnit».

Vil man end med Lachmann mene, at Aristoteles har Uret i at betragte Iliaden som en Organisme, hvor Helheden altsaa efter Ideen er før Delene; vil man med Ribbeck tale om «die in diesem Falle nicht ganz zurechnungsfähige Bewunderung der Alten» eller med Wolf betragte Digtets Enhed som Tilfældets Værk: det lader sig dog ikke benægte, at Aristoteles har beundret de to Digtes Plan og paa Grund af den rost ikke blot Digtene, men Digteren Homer, om hvem han kun ikke véd, hvorvidt hans Fortrin har været Følge af Studium eller Natur (ἤτοι διὰ τέχνην ἢ διὰ φύσιν), hvilket han ikke kunde gøre, naar han havde vidst Noget om, at denne Plan ikke hidrørte fra Homer, men fra Peisistratos. Den, som vil fastholde Lachmanns Paastand, maa da forklare, hvorledes Erindringen om et saa storartet litterairt Foretagende kan være forsvundet efter 200 Aars Forløb, saa det endog har været ukendt for den Lærdeste blandt Alle, for Aristoteles, der blandt sine mange andre Studier, ogsaa med Iver dyrkede Litteraturens Historie og særlig gjorde Homer til Genstand for sine Undersøgelser. Og har man endelig fundet paa en Udvei for at forklare dette Phænomen, ved f. Ex. at henvise til det Brud paa Traditionen, som kan være fremkaldt ved Perserbranden, maa man dog forklare, hvorledes den Efterretning, som var forsvunden paa Aristoteles' Tid, kan være dukket frem igen paa Ciceros.

Her kan aabenbart ikke tænkes paa en uafbrudt fortsat Tradition, men enten bero Ciceros Ord paa Conjectur, og saa kan Lachmann ikke beraabe sig paa dem som paa et historisk Vidnesbyrd. Eller de kunne muligen have deres Udspring i en for Aristoteles og den øvrige græske Verden ukendt, maaske i et eller andet Archiv opbevaret, Notits. Men er saa Cicero den Mand, hvem vi kunne tiltro Forstand paa at bedømme Værdien og Ægtheden af en saadan Notits? Før det Spørgsmaal er afgjort, kan man heller ikke i det Tilfælde beraabe sig paa Cicero. — Eller endelig, hvis Ciceros Omskrivelse af Epigrammets Ord skulde støtte sig til en fra Peisistratos' Tid nedarvet og efter de 500 Aars Forløb endnu levende Tradition, ja saa maa man opfatte disse Ord paa en Maade, som ikke staar i saa skærende Strid med Aristoteles' naive Tro paa, at Planen i Digtene skyldes Homer selv.[1])

Her møde vi da den Anskuelse, hvortil Wolf i senere Tider mere hældede[2]), at den foreliggende Plan vel ikke er af Homer selv, men dog i sin Helhed er afsluttet længe før Peisistratos' Tid, saa denne kun yderligere har gennemført den, forandret Et og Andet, indskudt enkelte Episoder eller Overgangspartier, forat der kunde blive bedre Forbindelse mellem de oprindelig uafhængige Partier, bortskaaret Et og Andet, som kunde have været paa sin Plads, da det hørte til et mindre Digt, men nu i den større Sammenhæng helst maatte falde bort o. s. v.

Herved undgaar man vel at komme i fuldt saa stærk Collision med Aristoteles' Poetik og Kyklikerne; men deraf følger ikke, at man har Traditionen for sig. Det Eneste, man kan beraabe

[1]) I alle Tilfælde bliver altsaa Lachmanns Udtydning af Ciceros Ord en Hypothese, som ikke har Traditionen for sig, og altsaa maa bevises ved indre Grunde. Disse indre Grunde kunne maaske bevise, at Iliaden er sammensat af mindre, oprindelig uafhængige Digte; men hvorledes kan man af indre Grunde, uden Støtte i Traditionen, bevise, at den, som har samlet dem, er Peisistratos og ikke en hvilkensomhelst Anden? Med andre Spørgsmaal have vi i dette Afsnit endnu Intet at gøre.

[2]) I Prolegomena XXXIV hedder det derimod: »*Nemo ante Pisistratum de hac coagmentatione operum Homericorum serio cogitavit.*«

sig paa, er, at langt ned i Tiden Fjender af Athen beskyldte Peisistratos for at have indskudt Il. 2, 558 og Od. 11, 631; men den Virksomhed, som viser sig i et enkelt Sted at indsmugle én enkelt Linie, er noget Andet end en gennemgaaende Omredaction, og imod Antagelsen af, at en Peisistratosredaction skulde ligge til Grund for den senere i hele Hellas almindelige Text, taler den fuldstændige Taushed hos Herodot og Thukydid, hos alle de attiske Talere, ikke blot dem, der som Antiphon og Isaios paa Grund af de opbevarede Talers specielle juridiske Charaktér naturlig vare udelukkede fra at berøre den Art Sager, men ogsaa hos dem, der som Lysias og Isokrates, Lykurg og Hyperides, Demosthenes og Aischines, beskæftigede sig med den store Politik og idelig greb Leiligheden til at tale om Athens Fortjenester af hellensk Cultur[1]) og om Homers Betydning som Dannelsesmiddel[2]), men dog aldrig med et Ord berøre, at Athen

[1]) Som et betegnende Exempel skal jeg anføre Isokr. Panegyr. § 50: «Saameget har vor Stat i Tanke og Tale ladet de andre Mennesker bag sig, at dens Disciple ere blevne Andres Læremestre; og den har nu havt saa stor Indflydelse, at Hellenernavnet ikke længer synes at betegne en Herkomst, men et aandeligt Udviklingstrin (διανοία), og at man ved Hellener snarere forstaar dem, som ere indviede i vor Cultur (τοὺς τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας μετέχοντας), end dem, som have Herkomst fælles med os.

[2]) Særlig skal jeg fremhæve to Steder, hvor der tillige tales om den Anseelse, Homer altid har nydt i Athen. Isokr. Panegyr. § 159: «Jeg tror, at ogsaa Homers Poesi har vundet større Berømmelse, fordi den har prist dem, som krigede mod Barbarerne, og at vore Forfædre af den Grund have holdt den i Ære baade ved musiske Væddekampe og ved de Unges Opdragelse, for at de o. s. v.» — og Lykurg mod Leokr. § 102: «Thi Eders Fædre ansaa Homer for at være saa udmærket en Digter, at de ved Lov fastsatte, at hans og ingen anden Digters Værker skulde foredrages hvert fjerde Aar ved Panathenaierfesten, hvorved de have ladet Hellenerne sé, at de satte Pris paa de skønneste Handlinger; thi Lovene kunne paa Grund af deres Kortfattethed kun befale, hvad man skal gøre, ikke bibringe Lærdom, men Digterne, som give et Billede af Menneskelivet, idet de udvælge de skønneste Handlinger, indvirke paa Menneskene ved Fornuft og Exempel.» — Hvad vilde ikke disse Forfattere have givet for at kunne fortælle deres Tilhørere, at det var i Athen, de homeriske Digte havde faaet deres fuldendte Skikkelse, eller endog blot med Suidas fortælle, at Athen havde Fortjeneste af at samle dem, efter at de vare splittede ved Tidernes Ugunst?

skulde have særlig Fortjeneste af denne Poesi. Det er heller ikke Aristoteles eller Plato, ikke Polybios eller Strabo, ikke de fra Aristarch og Didymos stammende Scholier, som vide Noget om en peisistrateisk Redaction. Nei, ville vi i denne Sag have et Vidnesbyrd, som er ældre end Keiser Hadrian, maa vi forlade græsk Jordbund og gaa til Rom, hvor en rhetorisk Forfatter, der vil indskærpe, hvor nødvendigt det er for Statsmanden ogsaa at være Videnskabsmand, vil styrke sin Sag med Exempler, og da han ikke har nok i Perikles og Archytas, tager sin Tilflugt til Dion (der med Interesse havde hørt Platon), til den attiske Feltherre Timotheos (om hvem han havde den Notits, at Isokrates havde været hans Lærer), Agesilaos (hvis Lærdom og Philosophi dog nok indskrænkede sig til, at han var en personlig Ven af Xenophon, som heller ikke var lærd eller Philosoph), Kritias og Alkibiades (om hvilke han dog samtidig tilføier, at de ikke kunne tages til Mønstre som Statsmænd) og da blandt Andre ogsaa nævner Peisistratos, hvis Fortjenester af Litteraturen han altsaa paa det Stærkeste maa fremhæve. — Men med hvad Ret? — Formodentlig den samme, med hvilken han udtaler, at den Visdom, som Isokrates meddelte Timotheos, eller som Agesilaos modtog af Xenophon, var den samme som den, hvori Platon indviede Dion, Philolaos Archytas. — Stode Ciceros Ord end ikke saa isolerede i den øvrige Litteratur, den Maade, hvorpaa de det paagældende Sted fremføres, og den Forbindelse, hvori de der forekomme, viser os, at der er Overdrivelse i dem. [1])

Af den store Berømmelse, Peisistratos' Redaction har bragt sin Ophavsmand, drager Wolf Slutning om den store Betydning,

---

[1]) Efter at have talt om de 7 Vise fortsætter han: »*Quis doctior iisdem illis temporibus, aut cuius eloquentia litteris instructior fuisse traditur quam Pisistrati? qui primus Homeri libros, confusos antea, sic disposuisse dicitur, ut nunc habemus.*« Kort efter hedder det: »*Aliisne igitur artibus hunc Dionem instituit Plato, aliis Isocrates clarissimum virum, Timotheum ....? aut aliis Pythagoreus ille Lysis Thebanum Epaminondam? aut Xenophon Agesilaum? aut Philolaus Archytam Tarentinum? Equidem non arbitror.*

denne Redaction maa have havt. [1]) Gaar man ud fra den til Grund for dette Raisonnement liggende Anskuelse, nemlig at Værdien af Peisistratos' Arbeide bør maales efter den Berømmelse, hvormed det omtales i den græske Litteratur, og følger man dernæst Wolfs Udtalelse: «*Temerarium puto, ex quoque diverticulo fabularum vestigia historiae exsculpere*», hvorved da Byzantinernes Fabler og de løst henkastede, taagede Udtryk af et Par af Keisertidens Forfattere falde bort, og erindrer man dernæst, at man i hele Litteraturen gennem de 600 Aar fra Herodots til Hadrians Tider kun hos en ikke græsk Forfatter, i en Tirade, som bærer Overdrivelsens Præg, hører Tale om Peisistratos' Redactionsværk, — ja saa maa vi anerkende, at det sikkert har været noget forholdsvis ubetydeligt, f. Ex. hvad ogsaa Wolf og Lachmann bl. A. henføre til ham, Digtenes Nedskriven, Overførelsen fra Rhapsodernes Hukommelse til Papiret. Det er en Ting, som vel kan være sand, om end Historieskrivere og Talere forbigaa den. Men hvoraf véd man Noget derom? De paaberaabte Vidnesbyrd tale om «*libros confusos disponere*» «*ἔπη διεσπασμένα ἠθροίζετο*» «*συνάγειν*» «*συντίθεσθαι*» «*συντάττειν*», hvilke Ord kunne betyde omtrent alt Andet end netop at nedskrive. Det eneste Sted, hvor der siges, at Peisistratos var den Første, som lod dem nedskrive, er den lille Notits hos Villoison 2, 182, hvor der ogsaa fortælles, at Peisistratos gav dem, som bragte ham Stykker af Digtene, en Obol for Linien, men den Notits er det nok bedst at holde udenfor historiske Undersøgelser.

---

[1]) Han afviser dem, «*qui credere videntur Pisistratum non tam novum ordinem designasse quam pristinum et genuinum restituisse; omninoque tantum relinquunt homini, qui ex eo ipso maximam famam eruditionis consecutus est, quantum hodie interdum negligentiores scriptores relinquunt curæ typographorum.*» (XXXIII). Endnu Welcker, som tror, at det omtalte Arbeide væsentligt indskrænkede sig til Anskaffelsen af en fuldstændig Text, mener dog at det i sin Tid maa have været anseet for «ein nicht unbedeutendes Ereigniss, sonst hätte der Ruf des Pisistratischen ganzen Homer nicht so gross werden können» (Ep. Cycl. 1, 382). Det er netop det, som skal undersøges, hvor stor denne Berömmelse var i den Tid, som kunde vide Noget om disse Ting.

Desforuden anfører Wolf ogsaa Josephos' Vidnesbyrd, ihvorvel denne Forfatter ikke nævner Peisistratos' Navn. Formodentlig støtter Wolf sig til, at Josephos' Ord *«διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ᾀσμάτων ὕστερον συντεθῆναι»* og Beretningerne om Peisistratos' *«τὰ ἔπη ἀλλαχοῦ μνημονευόμενα ἠθροίζετο»* *«σποράδην ᾀδόμενα συνέταξε»* o. s. v., ligne hverandre saa stærkt, at de kun maa betragtes som forskellige Omskrivninger af den samme Originals Ord. Heri har Wolf sikkert Ret, men derved taber ogsaa Josephos' særlige Omskrivning af denne Original al Værdi som selvstændigt Vidne; den er da kun en vilkaarlig Combination af Beretningen om Peisistratos (*συντεθῆναι*) og visse Grammatikeres Mening, at Homer selv ikke havde skrevet (*καὶ φασὶν οὐδὲ τοῦτον* [ɔ: *Ὅμηρον*] *ἐν γράμμασι τὴν αὑτοῦ ποίησιν καταλιπεῖν*). Denne Combination, der saaledes kun tør betragtes som Conjectur af Josephos, har da ingen Betydning som historisk Vidnesbyrd, og fortjener saameget mindre Tiltro, som Skrivekunsten i al Fald flere Aarhundreder før Peisistratos' Tid har været almindelig udbredt i Hellas, og man ingen Grund kan angive til, at ikke Rhapsoder længe før den Tid, til egne og Lærlingers Brug skulde have nedskrevet, hvad de kendte af disse Digte.

Der stod endnu tilbage, at Texten selv ved sin Sprogform skulde vidne om, at dens Original var affattet i Athen, men noget Saadant er ikke engang bleven paastaaet. Ved at holde sig til Josephos' og Wolfs Hypothese kommer man til at tillægge Peisistratos eller hans Hjælpere den for hin Tid mærkelige Kunst midt i Athen til Athenaiernes Brug efter mundtlig Meddelelse at nedskrive et jonisk Digt uden at give det gennemgaaende attisk Skikkelse. — Den, som nu af Interesse for sin Hypothese vil oversé denne Vanskelighed, maa dog forklare Alexandrinernes og alle Grammatikernes fuldstændige Taushed om attisk Redaction, attisk Udgave o. s. v. Naar man sammenlignede *ἐκδόσεις* fra alle Kanter af Hellas, ligefra Gallien til Kaukasos, var det dog nok rimeligt ogsaa at skaffe sig i al Fald en paalidelig Afskrift af det attiske Exemplar, der jo efter denne Hypothese bliver Originalen til alle senere Exemplarer. Men

ikke blot nævnes der intet Sted nogen attisk Udgave, men hvad mere er, i de venetianske Scholier findes ikke et eneste Sted Peisistratos' Navn.[1]) Dermed synes da den endelige Dødsdom fældet ikke blot over Tanken om peisistrateisk Redaction som Grundlag for alle senere Exemplarer, men endog over det af enkelte nyere Lærde antagne, alene for Athen gyldige, Normalexemplar, der af Peisistratos skulde være bestemt til Brug for Panathenaierfesten; thi ogsaa det maatte jo endnu mere end Antimachos' og Rhianos' Exemplar have sin Betydning for Alexandrinerne. Vil man tro paa et saadant, maa man altsaa i det Mindste gribe til Welckers Udvei (Ép. Cycl. 1, 387): «Das Exemplar des Pisistratos scheint zur Zeit des Xerxes untergegangen zu seyn». Det er altid en Hypothese; men den hjælper Intet, med mindre man antager, at man før Perserkrigen havde sat saa lidt Pris paa dette Normalexemplar, at Ingen havde taget Afskrifter deraf. Thi da man efter Slaget ved Salamis var vendt tilbage til den afbrændte Stad og kort efter fornyede den gamle Cultus, maatte man dog vel stræbe efter at skaffe sig en af de opbevarede Afskrifter.

---

[1]) Den, som uden Forstudium benytter Bekkers Samling, kunde lade sig vildlede af Indledningsscholiet til 10ende Bog af Iliaden: «*φασὶ τὴν ῥαψῳδίαν ὑφ' Ὁμήρου ἰδίᾳ τετάχθαι, καὶ μὴ εἶναι μέρος τῆς Ἰλιάδος, ὑπὸ δὲ Πεισιστράτου τετάχθαι εἰς τὴν ποίησιν.* V.» Tilføielsen af Bogstavet «V.» viser, at denne Notits ikke er hentet fra de venetianske Scholier A og B, men fra Victorius' Samling, hvorom det i Indledningen Side III hedder «*Petri Victorii, ut videtur, aetate scriptus*», altsaa fra det 16de Aarh. — Notitsen er kun en Omskrivning for hvad der hos Eustathios hedder: «*Φασὶν οἱ παλαιοὶ, τὴν ῥαψῳδίαν ταύτην ὑφ' Ὁμήρου ἰδίᾳ τετάχθαι, καὶ μὴ ἐγκαταλεγῆναι τοῖς μέρεσι τῆς Ἰλιάδος, ὑπὸ δὲ Πεισιστράτου τετάχθαι εἰς τὴν ποίησιν*». — Atter her maa jeg advare mod en mulig Misforstaaelse. Maaske mener Eustathios med «de Gamle» Alexandrinerne, ihvorvel ogsaa det 4de christelige Aarhundredes Lærde fra hans Synspunkt kunde kaldes «de Gamle»; men selv i hint Tilfælde var det dog ikke sikkert, at Alexandrinerne virkelig havde sagt, at 10ende Bog var indskudt af Peisistratos. Havde de eller en enkelt af dem blot sagt, at den syntes ikke oprindelig at høre med til Digtet, kunde let Eustathios eller en anden Byzantiner af egen Lærdom tilføie, at det var Peisistratos, som havde indskudt den; thi Eustathios tror paa Historien om de 70 Fortolkere med Zenodot og Aristarch i Spidsen.

Lige saa afgørende er det, at man Intet mærker til nogen særegen attisk Rhapsodeskole. Den Stad, som til Brug for sin største Fest skabte de store episke Helheder, maa jo have uddannet Rhapsoder, hvis Fortrin, i Modsætning til alle andre Rhapsoder, bestod i deres Bekendtskab med den Form af Digtene, som fortrængte alle de tidligere selvstændige Smaadigte. Men jeg erindrer ikke at have læst om en eneste Rhapsode, at han var fra Athen, endsige om nogen særegen attisk Rhapsodeskole.

Og endelig vil det vist have sin Vanskelighed for Lachmanns Tilhængere at forklare, hvorledes en særlig attisk Redaction kunde fortrænge alle andre Former af Digtene paa en Tid, hvor dog, som det synes, alle Egne af Hellas baade kendte denne Poesi og vare opfyldte af dens Berømmelse.

Vel sandt, naar vi henvise til de saakaldte kykliske Digtes Afhængighed af Iliaden og Odysseen, kan man, som før antydet, jo nok ved en ny, ikke saa rimelig som dristig, Conjectur sætte deres endelige Afslutning endnu senere end Peisistratos' Tid, og naar vi gøre gældende, at Tyrtaios 10, 21—30; 11, 31—32[1]) ere Efterligningen af Il. 22, 71 flgg. og 13, 131 flgg., at Archilochos 72 er hentet fra Od. 18, 136—137, at Scholierne til Il. 3, 39 og Od. 6, 245 berette, at Alkman har omskrevet disse Vers, at Theogonien paa næsten hver Side fremviser homeriske Reminiscenser o. s. v., kan man med nogen Opfindsomhed forklare Sagen paa den modsatte Maade, som om disse Digtere ikke havde efterlignet Homer, men omvendt Peisistratos, eller hvem det nu ellers var, som samlede og omarbeidede Digtene, ved sit Arbeide havde benyttet Tyrtaios, Archilochos o. s. v. Men de enkelte Afsnit af Iliaden, Odysseen og de andre kykliske Digte kunne dog ikke nægtes at være langt ældre end Peisistratos og naar f. Ex. Hesiodos i *Ἔργα καὶ ἡμέραι* efter Guld-, Sølv og Kobberalderen før Jernalderen indskyder en særegen Tidsalder for «Heroerne, den gudlignende Slægt, der kaldes Halvguder overalt paa den udstrakte Jord» og nærmere bestemmer

---

[1]) Tallene efter Bergk: *Poetae Lyrici Græci* ed. 2, 1853.

disse ædle Slægter som dem, «hvem Krigen dræbte ved det syvportede Theben eller i Troia, hvorhen de vare seilede over det mægtige Havdyb for den haarfagre Helenas Skyld», kan det kun være, fordi de Helte, som deltoge i disse Kampe, fremfor Andre vare forherligede af Digterne og derfor viste sig i mere straalende Skikkelse for Efterverdnen. Naar dernæst Theogonien 340—345 blandt Okeanos' og Tethys' Sønner ved Siden af Nilen og Eridanos, Istros og Strymon, Acheloos og Peneios nævner syv Smaastrømme i det troiske Land, nemlig *Ῥῆσόν τε Ῥοδίον τε ..... Ἑπτάπορόν τε Γρήνικόν τε καὶ Αἴσηπον θεῖόν τε Σιμοῦντα ..... θεῖόν τε Σκάμανδρον,* er det fordi gennem Poesien de smaa Floder i Troia havde faaet ikke ringere Betydning end de i Virkeligheden langt større Floder i andre Egne, og Il. 12, 20—22 netop opregner de før nævnte Floder *Ῥῆσός θ' Ἑπτάπορός τε Κάρησός τε Ῥοδίος τε Γρήνικός τε καὶ Αἴσηπος δῖός τε Σκάμανδρος ..... καὶ Σιμόεις.*

Hesiodos havde talt om Odysseus' og Kirkes Børn; Alkman havde i sine Digte berørt Odysseus' Fart forbi Sirenerne (Schol. Il. 16, 236), Sappho digtet om Ægget, Leda fandt; og paa Grændsen mellem 7ende og 6te Aarhundrede havde paa Sicilien Digteren Stesichoros ikke blot hist og her sigtet til de troiske Begivenheder, men forfattet et, eller maaske endog to, hele Digte om Helena, et om Troias Undergang, et om Heltenes Hjemreise, for ikke at tale om hans Oresté og andre Digte, som mere berørte den troiske Sagnkredses Yderpunkter.

Ogsaa i Billedkunsten gjorde denne Poesi sig gældende. Som Vidnesbyrd kunne vi nævne, at man paa den amyklæiske Apollons Throne blandt Andet saa Achilleus, som af sin Fader blev ført til Cheiron, Achilleus' Kamp med Memnon, Troerne offrende paa Hektors Grav, Hermes førende Gudinderne for Paris' Domstol, Menelaos og Proteus, Demodokos syngende blandt Phaiakerne.[1]) — Da imidlertid dette Kunstværks Alder er ubestemt, maa vi heller hente Exempler fra Kypselos' Kiste, indviet i

[1]) Paus. 3, 18, 11 flgg.

Olympia af de korinthiske Tyranner; thi vel kan Pausanias ikke angive, naar den er indviet eller hvilken Kunstner Arbeidet skyldes, og vel er den almindelige Angivelse, at Indskrifterne vare med gammeldags Bogstaver og skrevne *βουστροφηδόν*[1]) ikke noget afgørende Kendemærke for Alderen, men om vi end vilde tænke os, at Gaven ikke var sendt til Helligdommen umiddelbart efter, at Kypselos havde opkastet sig til Tyran (658), maa den dog i al Fald være ældre end 580, ved hvilken Tid hans Slægt blev styrtet, altsaa dog i ethvert Tilfælde ældre end Peisistratos' Tyranni. — Vi ville ikke lægge Vægt paa, at Pausanias i den øverste Række Billeder mente at sé Odysseus og Kirke, Nausikaa paa den med Mulæsler forspændte Vogn, og Hephaistos givende Thetis Vaaben; thi da her manglede Indskrifter, kan jo Pausanias' Udtydning have været falsk; men i de andre Rækker fandtes Begivenheder, som vare omtalte i Digtet Kypria: Peleus, som søger at beseire Thetis' Modstand; Hermes førende Gudinderne til Paris, med Indskriften:

Ἑρμείας ὅδ' Ἀλεξάνδρῳ δείκνυσι διαιτῆν
τοῦ εἴδους Ἥραν καὶ Ἀθάναν καὶ Ἀφροδίταν,

og Dioskurerne med Helena, ved hvis Fødder Aithra laa, hvortil var føiet Ordene:

Τυνδαρίδα Ἑλέναν φέρετον, Αἴθραν δ' ἑλκεῖτον
Ἀθάναθεν.

Achilleus og Memnon med deres Mødre, Thetis og Eos, hørte til Digtet Aithiopis. — *Αἴας Κασσάνδραν ἀπ' Ἀθαναίας Λοκρὸς ἕλκει,* og Menelaos, som vil dræbe Helena, da han faar Øie paa hende i den erobrede Stad, ere Scener, som henhøre til de i «den lille Iliade», og «Troias Ødelæggelse» skildrede Begivenheder. I 4de Række fandtes desuden Hektor i Tvekamp med Aias, som i vor Iliade 7, 206 flgg., og et andet Sted en falden Kæmpe, hvis Lig forsvaredes af en Anden; Forklaringen lød: *Ἰφιδάμας οὗτός γε, Κόων περιμάρναται αὐτοῦ.* Overfor stod en Kæmper, paa hvis Skjold man saa en Figur med Løvehoved,

[1]) Paus. 5, 17, 6.

hvortil hørte følgende Indskrift: *οὗτος μέν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων Ἀγαμέμνων.* Scenen er fortalt i vor Iliade 11, 248 flgg.

Sammenstillingen af de mangfoldige forskelligartede, hverandre uvedkommende Scener viser ikke mindre end de tilføiede Indskrifter, at Kunsten her maa være bestemt til at vække Erindringen om, hvad Tilskuerne i Forveien kendte. Her foreligger ikke blot Vidnesbyrd om, at denne eller hin Kunstner kendte de troiske Sagn, men at i Almindelighed de, som kom til de olympiske Festlege, antoges at kende dem.

Gaa vi nu ned i det 6te Aarhundrede, Peisistratidernes egen Tid, træffe vi ikke blot udbredt Bekendtskab til denne Sagnpoesi f. Ex. i Sikyon, hvor Tyrannen Kleisthenes, der paa Grund af sit Fjendskab til Argos ogsaa hadede Homer med hans bestandige Berømmelse af «Argiverne», fandt sig foranlediget til at fordrive alle Rhapsoderne fra sit Land (Her. 5, 67), men paa Grund af den vaagnende Reflexion ogsaa en mere bevidst Kritik overfor Digtene. Som Indledning kunne vi anføre følgende Linier af Hipponax fra Ephesos:

Μοῦσά μοι Εὐρυμεδοντιάδεα, τὴν ποντοχάρυβδιν,
τὴν ἐγγαστριμάχαιραν, ὃς ἐσθίει οὐ κατὰ κόσμον,
ἔννεφ', ὅπως ψηφῖδι κακῇ κακὸν οἶτον ὄληται
βουλῇ δημοσίῃ παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο.

Den parodiske Benyttelse af Odysseens Vers viser ikke blot, at Digteren selv har kendt dem; Parodiens Virkning beror tillige paa, at Tilhørerne eller Læserne mærke Benyttelsen og altsaa ere vel bevandrede i Originalen. At man i Ephesos maa have hørt Meget paa disse Digte kan man ogsaa slutte af Ephesieren Heraklits Yttring, «at Homer burde prygles ud af Festforsamlingerne». Da han imidlertid hører til det følgende Aarhundrede, kunne vi atter gaa tilbage til Peisistratos' Samtidige Xenophanes, som vel af Heraklit ansés for en Uforstandig, der ingen Nytte har havt af sin store Lærdom[1]), men dog har lignet sin Angriber i Ringeagt for de ældre Digtere. Han dadlede Hesiodos

[1]) Diogenes fra Laerte 9, 2.

og Homeros, navnlig for deres Yttringer om Guderne[1]. Særlig fremhæves følgende Vers:

Πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὅμηρος Ἡσίοδός τε
ὅσσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνείδεα καὶ ψόγος ἐστιν·
κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

og ὡς πλεῖστ' ἐφθέγξαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα.[2]

At han navnlig angreb Homer kan kun forklares af den Anseelse, denne Digter da nød blandt alle Hellener, og det fremgaar ogsaa af følgende Vers:

ἐξ ἀρχῆς καθ' Ὅμηρον ἐπεὶ μεμαθήκασι πάντες.[3]

Xenophanes tilbragte Størstedelen af sit Liv i Elea. Ved Aar 500 var altsaa den homeriske Poesi ikke blot udbredt paa Lilleasiens Kyst og i Attica, men var Grundlaget for de religieuse Forestillinger hos Grækerne i Italien.

Xenophanes' Dom blev ikke almindelig billiget. Der fortælles, at, da han for den syrakusanske Hersker Hieron omtalte, at han kun kunde føde to Slaver, svarede denne: «Men Homer, som du dadler, ernærer efter sin Død mere end 10000 Mennesker» [4], og heraf sés da atter de homeriske Digtes store Udbredelse.

Denne sidste Beretning er dog maaske en senere Tids frie Anekdotdigtning, og vil man endelig vrage Traditionen for at holde paa sin Hypothese, kunde man vel ogsaa finde paa Grunde til at forkaste de bestemte Citater af Heraklit, Xenophanes o. s. v. Men i ethvert Tilfælde bevise de, at den senere Tids Grækere antoge Homers Digte for at være udbredte over alle hellenske Lande længe før Aar 500.

Det er en Anskuelse, som møder os overalt i den græske

---

[1]) Diog. Laert. 2, 46 og 9, 18.
[2]) Sext. adv. Phys. 1, 193 adv. Gramm. 289.
[3]) Citeret af Herodian περὶ διχρόνων. De Steder af Scholierne til Iliaden, hvor Heraklits og andre ældre Philosophers Indvendinger mod enkelte Steder af Homer ere anførte, vedkomme os ikke her, hvor der ikke spørges, om denne eller hin enkelte Mand har kendt Homer, men hvorvidt Digtene i de Tider vare almindelig udbredte.
[4]) Plut. apophth. reg.

Litteratur. Den viser sig i den bestandige Antagelse hos Grammatikerne og andre Forfattere, at allevegne, hvor en anden Forfatter har en og anden Tanke, en og anden Mythe, et og andet Udtryk fælles med Homer, er denne Kilden, den anden Forfatter Efterligner.[1]) Med størst Styrke udtales det dog af den ældste os bekendte prosaiske Forfatter, Herodot 2, 53. «Hvorledes hver enkelt Gud er bleven til, om de altid alle have været, hvorledes deres Udseende er, derom have Hellenerne Intet vidst, saa at sige, før igaar eller iforgaars. Thi Hesiodos og Homer have efter min Mening kun levet firehundrede Aar før min Tid, og dem er det, som have fremstillet Gudernes Herkomst for Hellenerne, givet Guderne deres Tilnavne, fordelt Ære og Virksomhed mellem dem og skildret deres Udseende.»

Det er en Udtalelse, som Kritiken kan angribe fra mere end én Side; men det staar fast, at Herodot, som reiste Verden rundt og opsøgte al mundtlig og skriftlig Tradition for at vinde Klarhed i Hellas' ældste Historie; som levede i det nærmeste Aarhundrede efter Peisistratos, og som ellers ikke er bange for at udtale sin Skepsis,[2]) ikke er faldet paa at tvivle om, at Homers og Hesiodos' Digte have været Grundlag for al Poesi og Mythologi i Hellas de sidste 400 Aar før hans Tid ɔ: fra det 9ende til det 5te Aarhundrede; og denne Overbevisning, eller rettere, denne naive Tro vidner tilstrækkeligt om, at de enkelte Vidnesbyrd om Homers tidlige Udbredelse, som tilfældig ere os opbevarede, rigelig have været bekræftede af det, som nu er tabt. Den homeriske og hesiodiske Poesi havde paa ethvert Punkt af den ældre hellenske Cultur efterladt sig saa kendelige Mindes-

[1]) Sé herom f. Ex. Sengebusch Diss. Hom. Pag. 132 for Xenophanes', Heraklits og Pythagoras' Vedkommende, for de kykliske Digteres Vedkommende de i Bekkers Scholiesamling Pag. 827 under Rubrikken «recentiores» angivne Steder.

[2]) Netop det ovenfor staaende Citat vidner derom, og allerede i næste Linie udtaler han den Anskuelse, at de Digte som udgaves for at være ældre end Homers f. Ex. Musaios', Orpheus' o. s. v. i Virkeligheden vare yngre.

mærker, at en tænksom Betragter endog kunde ledes til den Tro, at hele Mythologien var udgaaet fra disse to Digtere.

Lad os nu tænke os, at under saadanne Forhold Herskeren i en da forholdsvis ubetydelig Stad[1]), til Brug for en Fest, som kun angik denne ene Stad, omredigerede de over hele Hellas saa vidtberømte og af Rhapsoder ved alle Festforsamlinger foredragne Digte. Hvorfor skulde saa alle andre Stater optage Forandringen? Hvorfor skulde Rhapsoderne lære sig af med Digtenes ældre Form og tilegne sig den nye? Hvorledes gik det til, at man i den følgende Tid ikke fandt det ringeste Spor af den ældre Text? Var den saa slet, at ingen af Rhapsoderne, som fra deres Barndom havde lært Digtene udenad i deres ældre Skikkelse og vundet Hæder ved at foredrage dem overalt, hvor de kom hen, skulde ønske at bevare dem? Eller var den nye Omarbeidelse saa eminent, at enhver Indvending forstummede, selv fra deres Side, «die nach weiberart um ihren lieben Homer, ihre liebe Ilias, ihre lieben vorurtheile jammerten». Og i saa Fald, hvorledes gik det da til, at man gav den nye Omarbeidelse Homers Navn og utaknemmelig overgav den geniale Omdanners Navn til Forglemmelse? Hvor paaviser man Spor af den ældre Text, eller, naar den paa ubegribelig Maade er forsvunden, hvor finder man da Spor af den Hærskare af attiske Rhapsoder, attiske Afskrivere, der som en Syndflod maa have udbredt sig over Hellas for at tilintetgøre den ældre Tradition? — Man indvikles i et Næt af Modsigelser, naar man ikke erklærer hele Beretningen om Peisistratos' Redaction for en Fabel.

Men have vi Ret hertil? — Ja! thi den har, som alt paavist, trods Wolfs og Lachmanns Paastand, ikke Traditionen for sig. Vel siger Wolf i Anledning af de byzantinske Fabler: «*Famae constantiam ne postremum quidem aevum penitus obscu-*

---

[1]) Politisk hævede Athen sig da ikke over Aigina eller Argos; Sparta (eller, af Kolonierne, Syrakus), havde langt større Betydning. I Litteraturen havde det endnu Intet præsteret; først i det næste Aarhundrede fremblomstrede her Drama, Veltalenhed og Philosophi.

ravit.» Men »*postremum aevum*» er i de historiske Videnskaber et lige saa tvetydigt Argument, som i Ethiken Dyrene, der i moralske Lærebøger kunne bruges snart som Mønster til Efterligning (Vi sé jo, at selv Dyrene følge denne Lov), snart til afskrækkende Exempel (Det er jo kun Dyrene dèr handle saaledes). I Modsætning til Wolf kan man derfor sige: Den Beretning, som førstegang dæmrer i en Opdigtelse af en fjendtlig Partimand, første Gang findes bestemt udtalt 500 Aar, efterat Begivenheden skulde være skeet, og tilmed fortælles af en Udlænding og det i en Context, som udmærker sig ved rhetorisk Overdrivelse, som først efter den Tid voxer ved Tilsætninger, rimelige og urimelige, til den endelig efter 1700 Aars Forløb faar et nogenlunde lærd Tilsnit og efter 2300 Aar bliver yderligere belyst og forklaret — denne Beretning hører ikke Historien til.

Imidlertid findes dog den omtalte Notits hos Cicero, og man vil jo dog nødig helt bortkaste en lærd Efterretning, naar man ikke kan paavise, hvorledes Feilen er opstaaet. Med Sikkerhed lader det sig ikke gøre; thi en Vildfarelsernes Videnskab er endnu ikke opdaget. Man kan her kun bevæge sig gennem Gisninger, og da den opløsende Kritik optaarner sin Bygning af lutter Conjecturer, kan det vel være tilladt at opstille en enkelt Conjectur for at forklare sig, hvorledes den Notits, som vitterlig er falsk, kan være opstaaet.

Vi erindre, at det ene vita hos Westermann som sin Kilde angav et Epigram, der efter Sigende fandtes som Indskrift paa en Statue i Athen. Derved faar det ikke ringe Vægt. — Men hvem skulde have opstillet denne Statue? — Den attiske Republik? og det over Tyrannen. — Peisistratos selv? — Lad os nu tænke os, at Folket ved Hippias' Fordrivelse havde skaanet en saadan Statue, og at denne ligeledes ved et Tilfælde havde overlevet Perserbranden, er det da rimeligt, at Herskeren skulde have ladet en Indskrift sætte paa sin Statue, hvor han Intet fortalte om sine Fortjenester af Religionen, om Renselsen af Øen Delos til Apollons Ære (Her. 1, 64. Thuk. 3, 104); Intet om sin Erob-

ring af Nisaia og Naxos (Her. 1, 59 og 64); Intet om sine andre Krige og Foretagender (Thuk. 6, 54, 5); men blot at han 3 Gange var jaget bort, og at han havde samlet Homer, hvortil der endnu føies en Notits om, at man paa en vis Maade kan paastaa, at Digteren var attisk Borger? Hele Indholdet, og ikke mindst denne sidste Tilføielse, viser, at vi ikke have en virkelig monumental Indskrift, men kun et lærd Digt af samme Slags, om end maaskee ikke saa godt, som dem, Kallimachos skrev om Bøgerne i det alexandrinske Bibliothek.

Hvad har da givet Epigrammet Anledning til at tale om *Ὅμηρον σποράδην τό πρὶν ἀειδόμενον?* — Ville vi efterspore det, maa vi sé, hvad der ellers fortælles os om den Maade, hvorpaa Homers Digte før Peisistratos' Tid bleve sungne.

Vi saa før af Isokrates' Panegyr: 159 og Lykurg mod Leokr. 102, at i Athen Homer ikke blot blev lagt til Grund for Undervisningen, men havde sin af Lovgivningen anviste særegne Plads ved den største Nationalfest, den panathenaiiske Penteteris. Her skulde Homer, og ingen anden Digter foredrages af Rhapsoderne. I den platoniske Dialog Hipparch hedder det herom nærmere: «Hipparch var den Første, som bragte Homers Digte her til Landet og tvang Rhapsoderne ved Panathenaierfesten til afløsende hverandre at foredrage dem i den bestemte Orden, saaledes som de endnu den Dag idag gøre.» — Dialogen er formodentlig uægte, og navnlig er den første her anførte Sætning, at Hipparch var den, som først bragte Digtene til Landet, aabenbart urigtig; men én Ting staar fast, fordi Forfatteren her beraaber sig paa, hvad hans Læsere kunde og maatte vide Besked om, nemlig at Rhapsoderne «endnu den Dag idag afløsende hverandre foredrage Homers Digte i den bestemte Orden» (*ἐξ ὑπολήψεως ἐφεξῆς διιέναι, ὥσπερ νῦν ἔτι οἵδε ποιοῦσι*). Derimod er man berettiget til at tvivle, om det virkelig er Hipparch, som har givet denne Lov, saameget mere, som Thukydid (6, 54—55) forsikkrer, at Hipparch aldrig har havt Herskermagten, men at Hippias som den ældste Søn strax fulgte Faderen i Regeringen. Vi sé da ogsaa Diogenes fra

Laerte henføre den samme Bestemmelse til Solon[1]; og af den næste Linie, som rigtignok, selv i Sammenligning med Diogenes' sædvanlige Udtryksmaade, er uklar og lidet oplysende, synes dog saameget at fremgaa, at den Bestemmelse, som Diogenes efter Dieuchidas henfører til Solon, af Andre har været henført til Peisistratos[2]..

Gaa vi ud fra den sidste Forudsætning, kommer man altsaa til det Resultat, at før Peisistratos' Tid foredrog ved Panathenaierfesten hver Rhapsode det Stykke af Homer, som convenerede ham, og man hørte altsaa *τὰ ἔπη διεσπασμένα*, eller, for at tale med Ausonius, «lacerum corpus Homeri». Homer blev sunget i spredte Smaastykker og kan altsaa siges at have været *σποράδην τὸ πρὶν ἀειδόμενος*. Peisistratos har da ved Lov fastsat, at han skulde synges *ἐφεξῆς* eller, som det ogsaa kan udtrykkes, *συντεταγμένως, ἠθροισμένως;* og denne Beretning kunde da let fortælles med Udtryk, som kunde bringe en efter lærd Udseende stræbende Digter til at lade Peisistratos sige:

τὸν Ὅμηρον
ἤθροισα σποράδην τὸ πρὶν ἀειδόμενον[3]).

Naar først en megarisk Partiskribent havde benyttet den Misforstaaelse, disse Ord kunde fremkalde, til at mistænkeliggøre et eller andet Steds Ægthed, behøvedes der siden kun en almindelig Kundskab om, at Grammatikerne ansaa adskillige Steder hos Homer for uægte; saa kunde den synkende Oldtids Anek-

---

1) Diog. 1, 57. *Τά τε Ὁμήρου ἐξ ὑποβολῆς γέγραφε ῥαψῳδεῖσθαι οἷον ὅπου ὁ πρῶτος ἔληξεν, ἐκεῖθεν ἄρχεσθαι τὸν ἐχόμενον.* At *ἐξ ὑποβολῆς* af Diogenes er ment som et andet Udtryk for, hvad Dialogen Hipparch kalder *ἐξ ὑπολήψεως*, sés af den følgende Linie.

2) *Μᾶλλον οὖν Σόλων Ὅμηρον ἐφώτισεν ἢ Πεισίστρατος, ὥς φησι Διευχίδας ἐν πέμπτῳ Μεγαρικῶν. Ἦν δὲ μάλιστα τὰ ἔπη ταυτί· Οἳ δ' ἄρ' Ἀθήνας εἶχον, καὶ τὰ ἑξῆς.*

3) At det nu virkelig netop er paa denne Maade, Beretningen om Peisistratosredactionen fra Begyndelsen er opstaaet, er hverken bevist eller bevisligt. Det er blot en rimelig Formodning, som her er fremsat for at vise, hvorledes den Art tilsyneladende lærde Notitser kunne være opstaaede og for at gøre det klart, hvor liden Sikkerhed man har for, at der ligger sand historisk Tradition til Grund for den Art Beretninger.

dotlærde snart combinere alle mulige Efterretninger om Zenodot, Septuaginta og Ptolemaios og alt andet Vedkommende og Uvedkommende, til man endelig fik fuldstændig Forvexling af Ptolemaierne og Peisistratos[1]. Vil nogen af Nutidens Philologer udvælge sig et eller andet Punkt af denne Historie, f. Ex. at Peisistratos har omarbeidet Homers Digte, eller at der ogsaa paa hans Tid har levet en Grammatiker, som hed Zenodot, — man kan ikke hindre ham deri, men det kan kun betragtes som en Privatforlystelse, og om end i et vist Aarhundrede eller et vist Land alle Philologer forenede sig om en saadan Antagelse, derfor blev den dog ikke videnskabelig eller historisk.

Thi det maa vel erindres, at den Beretning, hvortil Wolf og Lachmann støtte sig, ikke blot er upaalidelig, men at den ikke engang indeholder det, som disse Lærde ville lægge ind i den. Og dog skal deres Opfattelse af den bruges til at omstyrte Traditionen. Men derimod maa Historien protestere; ikke fordi Traditionen er en saa sikker Veileder, at den aldrig kan feile;

---

[1]) Et af Overgangsleddene er Beretningen om Peisistratos' Bibliothek. Det er sikkert det samme Udtryk: *ὃς ἤθροισα τὸν Ὅμηρον*, eller, som det hedder hos Libanios: *Πεισίστρατον ἐπαινοῦμεν ὑπὲρ τῆς τῶν Ὁμήρου πεποιημένων συλλογῆς*, der ved en anden Misforstaaelse har givet Athenaios 1, 3 Anledning til at nævne Peisistratos ved Siden af Aristoteles og Kongerne i Pergamos som Bogsamler (*τοὺς ἐπὶ συναγωγῇ τεθαυμασμένους*). Gellius kan fortælle Historien »mit Umständen«. »*Libros Athenis disciplinarum liberalium publice ad legendum præbendos primus posuisse dicitur Pisistratus tyrannus. Deinceps studiosius accuratiusque ipsi Athenienses auxerunt; sed omnem illam postea librorum copiam Xerxes, Athenarum potitus, abstulit asportavitque in Persas.*« Det Factiske ved Sagen er, at man efter Xerxes Tid intet offentligt Bibliothek havde i Athen. Men var der virkelig et før den Tid? Welcker siger: »Da die Nachricht, dass er (ɔ: Peisistratos) Bücher gesammelt, Abschriften besorgt, den Grund zu der Bibliothek von Athen gelegt habe, sich nicht bezweifeln lässt.« — Det lader sig ikke blot betvivle, men strider bestemt mod, hvad en velunderrettet Forfatter beretter: *Ἀριστοτέλης τὴν ἑαυτοῦ βιβλιοθήκην Θεοφράστῳ παρέδωκεν, πρῶτος ὧν ἴσμεν συναγαγὼν βιβλία καὶ διδάξας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ βασιλέας βιβλιοθήκης σύνταξιν* (Strabo 608). — Athenaios' og Gellius' Fortælling er vel kun et af de første Led i den paa Byzantinernes Tid fuldendte Forvexling af Peisistratos' og Ptolemaios' Forhold til Litteraturen.

men fordi en taaget Tradition, som sporadisk dukker frem i Tiden mellem Cicero og Tzetzes, ikke kan bruges til at omstøde den bestemte Tradition om, at Homer selv er Digtenes Forfatter, hvilken Tradition kan forfølges fra Tiden flere Aarhundreder før Peisistratos og helt ned i den byzantinske Tid, hvor den holder sig til Trods for de Halvlærdes Beretninger om den senere Sammenarbeidelse; og fordi denne ældre og almindeligere Tradition ikke blot positivt udtaler, at Homer er Forfatteren, men møder os paa en saadan Maade, at den viser, at Ingen, hverken lærd eller ulærd, hverken Herodot eller Thukudid, hverken Aristoteles eller Aristarch eller nogen af de attiske Talere har den ringeste Anelse om, at Sammenarbeidelsen skulde skyldes den attiske Hersker[1]).

Historisk maa man fastholde, at Oldtiden trods de utallige Varianter kun kendte én Redaction af de homeriske Digte, og at dennes Affattelse ligger langt tidligere end Peisistratos. Hvis man af en eller anden Grund finder sig foranlediget til den Antagelse, at de homeriske Digte ere undergaaede en betydelig Omarbeidelse efter at have forladt Digterens Haand eller Mund, maa det have været længe før det 6te Aarhundrede, og fra Peisistratos vises vi da tilbage til Homeriderne, som spille en ikke ubetydelig Rolle i det 19de Aarhundredes Homerlitteratur.

---

[1]) Hennings høitidelige Spørgsmaal til Odysseen: »Wer bist du, die du den Namen des Peisistratos neben dem des Homeros an der Spitze trägst?« (Jahn Jahrb. 81—82, 798) er derfor et meget besynderligt Spørgsmaal; thi i Oldtiden har hverken Iliaden eller Odysseen baaret andet Navn end Homers. Det 12te eller 19de christelige Aarhundredes combinerende og conjecturerende Videnskabsmænd fra Byzants, Halle, Berlin o. s. v. kunne dog ikke gælde for Kilde, hvor man taler om den græske Oldtid.

C. Homeriderne.

Pindar nævner i Begyndelsen af anden nemeiske Ode Ὁμηρίδαι ῥαπτῶν ἐπέων ἀοιδοί, og bruger altsaa Ordet Homeride i samme Betydning som Rhapsode[1]). — Paa lignende Maade findes Ordet brugt af Isokrates. »Nogle af Homeriderne fortælle ogsaa, at hun (ɔ: Helena) om Natten viste sig for Homer og bød ham at digte om dem, som vare dragne mod Troia, idet hun vilde gøre deres Død herligere end Andres Liv.» (Helena § 65) Her synes Ordet at betegne Folk, som gøre Homer til Genstand for Foredrag, hvilket jo Rhapsoderne hyppig gjorde[2]). — Ogsaa Plato (Phaidros 252 B) bruger Ordet om dem, som foredrage homeriske Vers. — Hos Ailian 14, 25 betyder det en Mand, der er hjemme i sin Homer.

Rhapsoden Ion mener[3]), at han paa Grund af sine skønne Foredrag over Homer fortjente at hædres med en Guldkrands af Homeriderne. Maaske menes her Homers erklærede Tilhængere[4]); maaske sigtes her dog ogsaa til en eller anden Corporation, som stod i særegent Forhold til Homers Poesi. Den samme Tvivl opstaar Plat. Rep. 599 E, hvor Glaukon paa Spörgsmaalet, om Homer har gjort sig fortjent af nogen Stats Lovgivning, svarer: »Nei, det paastaas ikke engang af Homeriderne selv.« Maaske der her tænkes paa en særegen Slægt, som antoges for at være i Besiddelse af særegen Homertradition. Vi vide i det Mindste, at der paa Chios fandtes en Slægt eller Stamme, som kaldtes Homerider. »Ogsaa Chierne gøre Paastand paa Homer og fremføre som Bevis dem, der paa Grund af Slægtskab med ham kaldes Homerider.« (Strabo 14, 645.) — »Homeriderne, en Slægt paa Chios, som Akusilaos i den tredie Bog, Hellanikos i Atlantis, siger, har sit Navn efter Digteren. Men Seleukos paastaar i 2den Bog af sine Levnetsbeskrivelser, at Krates tager feil,

---

[1]) Athenaios 14, 620 siger, at Rhapsoderne i gamle Dage ogsaa kaldtes Homerister.

[2]) Sml. Platos Ion 530 C.

[3]) Samme Dialog 530 D.

[4]) Sml. Udtryk som Wolfianer, Lachmannianer o. s. v.

naar han i sin Bog om Offringer mener, at de ere Digterens Efterkommere; de havde derimod faaet deres Navn af *ὅμηροι*, Gidsler, fordi Kvinderne paa Chios éngang ved en Dionysosfest vare blevne rasende og havde begyndt Krig med Mændene; men efterat de havde givet hverandre Brude og Brudgomme som Gidsler, var Krigen ophørt; og disses Efterkommere kaldtes da Homerider.« (Harpokration.)[1])

Ordet betød altsaa dels en Rhapsode eller overhovedet en Mand, som beskæftigede sig med Homer, dels var det Navnet paa en chiisk Slægt, som efter Nogles Sigende skulde stamme fra Digteren. Det er nu, hvad Oldtiden vidste om Homerider, men det giver Stof nok til lærd Combination og Conjectur for dem, som ønske at forklare sig, hvorledes de Afsnit eller Linier, som af en eller anden Grund ansés for uægte, kunne være komne ind i Texten.

Allerede i den romerske Keisertid har man brugt Navnet Homeride som Rubrik, hvorunder man henførte Forfatterne til den homeriske Poesi, der ansaas for uægte (Athen. 1, 22: »Homer eller en af Homeriderne i Hymnerne til Apollon).« Videre udført findes denne Tanke i Scholiet til Pindars 2den nemeiske Ode v. 1. »Homerider kaldte man i gamle Dage Homers Efterkommere, der sang hans Digte, saaledes som de havde modtaget dem i Arv. Derefter kaldte man Rhapsoderne saaledes, ogsaa dem, som ikke henførte deres Slægt til Homer. Blandt dem udmærkede sig især de om Kynaithos, om hvem man fortæller, at de have digtet og indskudt mange af Versene hos Homer. Kynaithos var fra Chios og siges blandt de Digte, som tilskrives Homer, at have forfattet Hymnen til Apollon. Han var den første, som foredrog Homers Digte i Syrakus.« — I en anden forkortet Form lød Scholiet saaledes: »Homeriderne vare først Homers Børn, men senere Rhapsoderne om Kynaithos; thi disse foredrog Homers Digte, der da vare spredte, og forvanskede dem ganske.«

---

[1]) En Mand, som udgaves for Ætling af Digteren var den af Suidas nævnte Parthenios *ἐποποιὸς, υἱὸς Θέστορος, ὅς ἐπεκαλεῖτο Χῖος, Ὁμήρου δὲ ἦν ἀπόγονος.*

De, som have ment, at Iliaden og Odysseen vare opstaaede ved Sammenarbeidelse af flere Digte ved forskellige Forfattere, have navnlig i det sidste Scholion søgt Støtte for denne Paastand; thi her havde de Oldtidens Vidnesbyrd for, at Homeriderne i Tidens Løb havde omdannet den oprindelige homeriske Poesi.

Vi maa da først bemærke, at Scholiet ikke taler om selvstændig digterisk Virksomhed fra Homeridernes Side, men kun om en Forvanskning af Texten, og som det mindre Scholion helt igennem kun er Excerpt af det større, er ogsaa dets *ἐλυμήναντο πάνυ* kun Omskrivning af *πολλὰ τῶν ἐπῶν ποιήσαντες ἐμβαλεῖν εἰς τὴν ποίησιν.* Altsaa foreligger her kun Beskyldning for at have indskudt mange enkelte Vers, hvilket er noget fra Wolfs og Lachmanns Theori ganske Forskelligt.

Dernæst, hvad Værdi kan man tillægge dette Scholion? En Del af dets Indhold kende vi fra andre Steder, at der nemlig paa Chios fandtes en Slægt, som hed Homerider, og at dette Ord ogsaa betyder en Rhapsode. Combinationen at Homeriderne paa Chios vare Rhapsoder er derimod eiendommelig for Scholiet. Er denne Combination andet end Conjectur? — Nei; thi havde Grammatikeren Seleukos vidst Noget om, at Slægten særlig beskæftigede sig med homerisk Poesi, vilde han ikke have kunnet opstille den før nævnte Etymologi, hvorefter Slægtens Navn betegnede den som Efterkommere af Gidsler. — Scholiets anden Beretning er, at en af disse Homerider hed Kynaithos, og at denne var Forfatter af Hymnen til Apollon. Da Thukydid 3, 104 uden Antydning af Tvivl omtaler den samme Hymne som Homers eget Digt have vi al Grund til at betragte Scholiets Beretning ikke som Vidnesbyrd om Traditionen, men som Resultat af lærd Combination. — Naar det da tilføier, at Kynaithos indskød adskillige Verslinier i Homer, have vi heller ikke Ret til at antage dette for Andet end Vidnesbyrd om, at Scholiets Kilde, som af Alexandrinerne havde lært, at mange Linier hos Homer vare uægte, har anseet denne Kynaithos for vel skikket til at bære Skylden for disse Forfalskninger.

Traditionen lærer man ikke at kende af en eller anden Scho-

liasts Combination. Vore Scholiesamlinger ere i Regelen compilerede paa en Tid, hvor al levende Tradition fra den tidligere Oldtid var forsvunden. Et Scholions Betydning beror paa, hvorvidt man tør stole paa, at det er et uforvansket Uddrag af en ældre paalidelig Lærds Skrift. For det omtalte pindariske Scholion have vi i den Henseende ingen Garanti[1]. — Derimod have vi for Homers Vedkommende i den 1ste venetianske Scholiesamling temmelig betydelige Excepter fra flere Skrifter af Aristarchs nærmeste Disciple, navnlig Aristonikos og Didymos. Fortælle de os Noget om, at Homeriderne havde omdannet Texten?

I Scholierne til Iliaden forekommer Ordet Homeride ikke en eneste Gang; og saa ofte det end fortælles, at Grammatikerne ansaa dette eller hint Vers, dette eller hint Afsnit for uægte, hører man dog aldrig tale om, hvem der skulde have indskudt det — bestandig ubestemt *διεσκευασμένος ὁ τόπος*, *διεσκεύασέ τις* o. s. v. — Hvorledes de mistænkte Verslinier kunde være komne ind i Texten, vidste man ikke i Alexandria; det er først sildige Scholiaster og det 19de Aarhundredes Philologer, som vide Besked derom, og ingen af disse to Parter repræsentere Traditionen.

Vil man vide, hvorvidt denne antog Iliaden og Odysseen for at være Homers eget Værk, maa man søge ældre Vidnesbyrd.

[1]) Ogsaa ved Etymologien af Ordet Rhapsode vise Scholierne til dette Sted sig som Resultat af fri Combination uden Støtte i en bestemt Tradition. Pindar har Isthm 3, 56 øiensynlig tænkt sig Ordet afledet af *ῥάβδος*, en Stav, men dog tillige Nem. 2, 2 talt om *ῥαπτῶν ἐπέων ἀοιδοί*. Scholiet vakler mellem begge Etymologier. For den første anfører det Kallimachos' Autoritet, om den anden siger det: *οἱ δέ φασι τῆς Ὁμήρου ποιήσεως μὴ ὑφ' ἓν συνηγμένης, σποράδην δὲ ἄλλως καὶ κατὰ μέρη διῃρημένης, ὁπότε ῥαψῳδοῖεν αὐτὴν, εἱρμῷ τινὶ καὶ ῥαφῇ παραπλήσιον ποιεῖν, εἰς ἓν αὐτὴν αγοντας*. Man kunde tro her at have et nyt Vidnesbyrd for, at Homers Poesi i tidligere Tid havde været splittet i Smaastykker, hvis ikke Ordene *ὑφ' ἓν συνηγμένης*, *σποράδην διῃρημένης*, *εἰς ἓν ἄγοντας* aldeles bestemt henviste os til Epigrammets *σποράδην ἀειδόμενον ἤθροισα* med dets Varianter *διῃρημένα ᾖδον .... συναγαγών*. Scholiasten har misforstaaet Pindars Ord *ῥαπτῶν ἐπέων* (sammenslyngede Verslinier) og combineret sin Misforstaaelse med den paa hans Tid velbekendte Notits om Peisistratosredactionen.

Vi have allerede hørt, hvorledes Xenophanes i det 6te, Heraklit ved Overgangen til det 5te Aarh. udenvidere betragtede Homer som Forfatter til de Digte, Rhapsoderne foredroge overalt i Hellas. En lidt yngre Philosoph, Demokrit fra Abdera, fremhævede Digterens Genialitèt i følgende Ord: *Ὅμηρος φύσεως λαχὼν θεαζούσης ἐπέων κόσμον ἐτεκτήνατο παντοίων*[1]). — Ogsaa Pindar har omtalt Homer. Uvæsentlig er den Notits, at han skal have nævnt Smyrna som hans Fødested, medens Simonides (Stob. flor. 98, 29) kalder Digteren en Chier. Vigtigere er Isthm. 4, 37 (3, 55), hvor Pindar efter at have omtalt den uretfærdige Dom, som var overgaaet Aias tilføier: *ἀλλ' Ὅμηρός τοι τετίμακεν δι' ἀνθρώπων, ὃς αὐτοῦ πᾶσαν ὀρθώσαις ἀρετὰν κατὰ ῥάβδον ἔφρασεν θεσπεσίων ἐπέων λοιποῖς ἀθύρειν. τοῦτο γὰρ ἀθάνατον φωνᾶεν ἕρπει, εἴ τις εὖ εἴπῃ τι.* — Nok saa stærkt fremhæves Homers Fortjeneste af sine Heltes Berømmelse Nem. 7, 20. — *ἐγὼ δὲ πλέον' ἔλπομαι λόγον Ὀδυσσέος, ἢ πάθεν, διὰ τὸν ἁδυεπῆ γενέσθ' Ὅμηρον, ἐπεὶ ψεύδεσί οἱ ποτανᾷ τε μαχανᾷ σεμνόν ἔπεστί τι.* — Det er Homers Digtekunst, som har hævet Odysseus' Ros; at muligen Andre kunne dele denne Fortjeneste med Homer, derom har Pindar ingen Anelse.

I den næste Generation efter Perserkrigene, hvor den litteraire Reflexion er vakt, møde vi Discussion af enkelte Steder i Iliaden og Odysseen, men ogsaa da sé vi fuldkommen naiv Tro paa, at disse enkelte Linier hidrøre fra Homer selv. Saaledes Herodot 2, 116, hvor Il. 6, 291—292 sammenstilles med et Sted af det nu tabte Digt Kypria, og der saa af disse to Steders indbyrdes Modstrid drages den Slutning, at Iliaden og Kypria maa have hver sin Forfatter, saa Kypria altsaa ikke kan være digtet af Homer. — Man sér, at Slutningen vilde være meningsløs, naar Herodot ikke var gaaet ud fra den Forudsætning, at Iliaden var udgaaet fra Homer i samme Skikkelse, som han kendte den. — Vi have før omtalt Thukydids Benyttelse af et Par Linier i Skibskatalogen, og derfra kunne vi følge hele den attiske Litte-

[1]) Dio. Chrys. Or. 53. Begyndelsen.

ratur ned til Demosthenes og Aristoteles. Overalt møde vi den samme naive Tro paa, at Iliaden og Odysseen baade i det Hele og de enkelte Linier ere udgaaede fra Homer selv. Og ikke blot var dette den naive Tro hos den store Mængde, men Alexandrinerne kunde ingen Autoritet finde for, at denne eller hin havde omarbeidet Dele af Homers Digte. Hvor indre Grunde gjorde dem mistænksomme, kunde de kun i Almindelighed udtale, at Stedet maatte være uægte; og hvor der ingen bestemt indre Grund for dem var til Tvivl, antoge de udenvidere, at Ordene vare af Homer selv.

Hvorvidt nu denne Homer var ældre end Hesiodos, var Genstand for Tvivl; men ved Sammenligning af enkelte Steder, som Il. 12, 20 flgg. med Theogonien 340—345 kom dog Aristarch til det Resultat, at Homer var Forbilledet og altsaa den ældre[1]). Med Hensyn til de andre episke Digtere eller de ældre Lyrikere nærede man derimod ingen Tvivl. Overalt, hvor Homer havde en Mythe, et Udtryk o. desl. fælles med en af dem, ansaas han udenvidere for Originalen, den Anden for Efterligner[2]).

Dette er Oldtidens Tradition, baade den lærde og populære[3]).

---

1) Sé ovenfor Pag. 49 og Schol. A. til Il. 12, 22. Baade Spørgsmaalet om de to Digteres indbyrdes Aldersforhold og Afgørelsen deraf gaar ud fra den naive Tro paa, at disse to Mænd virkelig vare Forfattere til de Værker, som gik under deres Navn, og netop i den Skikkelse, som de forelaa. Ellers vilde Slutningen fra de paagældende Steders indbyrdes Forhold være meningsløs.

2) Sé f. Ex. de af Bekker i Registeret til Scholierne under Rubriken »*recentiores*« anførte Steder.

3) Man har svækket Traditionens Betydning ved at erklære Ordet Homer for et Fællesnavn, som betød »Sammenføier«, og saa sige, at selvfølgelig ethvert stort Digt var samlet af en Sammenføier, en Homeros. Som Bevis anfører man, at Homer jo angives som Forfatter til hele Kyklos ɔ: alle den ældste Tids Heltedigte. — Sagen er den, at visse Folk paa Herodots Tid antoge Kypria for at have Homer til Forfatter, og at Pausanias 9, 9, 5 fortæller, at adskillige Mænd af Betydning havde erklæret Thebais for et Værk af Homer. Deri ligger kun, at man, naar et Digt var gammelt og godt, og man ikke vidste anden Forfatter dertil, let faldt paa at sige, at det var af Homer. Selv Smaadigte, som ikke kunde have Brug for en »Sammenføier« bleve tidlig tillagte Homer, f. Ex. Hymnen til Apollon. Hvad der desuden kan være sagt af denne eller hin Scholiast

Først efterat Alexandrinerne havde dristet sig til uden Støtte i Traditionen at erklære større eller mindre Partier af Digtene for uægte, begyndte En og Anden at danne sig bestemte Forestillinger om, hvem der da havde indskudt disse formodede uægte Steder. En greb et uklart Udtryk i en Notits om Peisistratos, en Anden faldt over Homeriderne paa Chios. Begges Hypotheser er fri Phantasi. Vil man gøre Alexandrinernes mange Tvivl til sine eller endog gaa ud over deres Atheteser, maa man vide, at man intet Medhold har i Traditionen, men taler om litteraire Phænomener, som gaa forud for denne, forud for Historien, at man altsaa bevæger sig paa den frie Kritiks Standpunkt uden Støtte i Tradition[1]), og Spørgsmaalet maa da afgøres paa samme Maade, som om En vilde paastaa, at Cervantes' Don Quixote, Bjørnsons Arne eller en anden nyere Bog var opstaaet ved Sammenstilling af flere Forfatteres Arbeider[2]).

---

eller Compilator fra den senere Keisertid, vedkommer ikke Traditionen, der kun kender Homer som Egennavn paa Forfatteren af Iliaden og Odysseen, og maaske et enkelt Digt desuden.

[1]) Ogsaa her er jeg saa heldig at være i fuldstændig Enighed med en af Lachmanns ivrigste Tilhængere: »Historische Zeugnisse werden sich auch nie darüber finden, da Aristoteles und Aristarch sie schon entbehrten ... Die Männer des Alterthums haben ja in Betreff der Odyssee und Ilias niemals bezweifelt, dass der eine Homer sie gedichtet. Die Kritik war weniger ausgebildet als jetzt und schon die Pietät hielt sie davon zurück.« (Hennings i Jahns Jahrb. 81—82, Side 801). — Det er altsaa Kritik, ikke Tradition, som erklærer Digtene for Samlerarbeide. Traditionen har Pietet, ikke blot for Digtene, men for Homer som disse to store episke Digterværkers Forfatter, maa altsaa afvise Wolfs og Lachmanns Forsøg, fordi de krænke Pieteten mod Homer.

[2]) »Ich weiss dass ich hier mit dem unschuldigen satze durchkommen werde, dass es bei jedem buche, selbst wenn der verfasser sich nennt, erlaubt ist zu fragen, ob es von ihm oder von mehreren sei« (Lachmann S. 34). Det staar naturligvis Enhver frit for at spørge, men et Spørgsmaal er det, om man ved den Art Spørgsmaal gavner sin Opfattelse af Digterværker. Fordrer Poesien Skepsis eller Hengivelse af den, hvem den skal bringe Udbytte?

D. Rhapsodeforedragenes Utilstrækkelighed som Meddelelsesmiddel for omfangsrige Digterværker.

Hvad der fra først synes at have vakt Wolfs Betænkelighed ved at tænke sig de to store Digterværkers Tilblivelse som Helheder samtidig med de enkelte Partiers Tilblivelse, er den Omstændighed, at Grækerne paa den Tid, Digtenes enkelte Partier maa være opstaaede, endnu ikke skulde have kendt Skrift, og, naar Skrift fattedes, kunde Wolf hverken forstaa, hvorledes Digteren selv og andre Rhapsoder kunde huske en saa stor Composition, eller hvorledes Andre kunde opfatte den i dens Helhed; dertil, mente han, var en omhyggelig og gentagen Læsning nødvendig.

Kendte da Homer ikke Bogstavskriften?

»Først sent lærte Hellenerne Bogstaverne at kende. De, som ville føre Brugen af dem længst tilbage i Tiden, paastaa, at de have lært dem af Phoinikerne og Kadmos. Dog vil man heller ikke fra den Tid kunne paavise nogen Skrift opbevaret, hverken paa hellige eller verdslige Monumenter. Ja endogsaa om dem, der mange Aar senere gjorde Felttoget mod Troia, har der været megen Tvivl, hvorvidt de have benyttet Bogstavskrift; og der er Mere, som taler for, at de ikke have kendt den nuværende Brug af Bogstaver. Overhovedet findes der hos Hellenerne ingen anerkendt ældre Skrift end Homers Digte. Han har nu aabenbart levet efter den troianske Krig; og selv han har, efter hvad der siges, ikke nedskrevet sin Digtning, men først senere er den bleven sammenstillet af de Sange, som havde bevaret sig ved mundtlig Overlevering, og derfra skal den have faaet de mange Afvigelser i Texten.« (Josephos mod Apion 1, 2.)

Josephos er altsaa tilbøielig til at forkaste, hvad Herodot 5, 58 fortæller om Bogstavskriftens Indførelse ved Kadmos, og maa have antaget for Præstebedrag de kadmeiske Indskrifter, som Herodot havde seet i Theben i den ismeniske Apollons Tempel. Denne Mening synes at finde sin Bestyrkelse i flere Omstændigheder, navnlig i, at man først langt senere begyndte

at nedskrive Lovene. Om Lykurgs Love berettes det nemlig, at de bleve bevarede ved mundtlig Tradition, og Zaleukos, der af Eusebios sættes til Aar 664, siges at have været den Første, som gav skrevne Love.

Uheldigvis er der kritiske Vanskeligheder ved begge Angivelser. «Hvem har ikke fortalt, at Zaleucus har skrevet Love for Locri? Mon altsaa Theophrast skal betragtes som en slet Historieskriver, fordi denne Beretning er dadlet af Timæus?» Saaledes hedder det hos Cicero ad Atticum 6, 1, 18, og hermed stemmer, hvad man læser de legg. 2, 6, 15 — Qvintus: »Men Timæus nægter jo at Zaleucus har været til.« — Marcus: »Ja men Theophrastus er efter min Mening en ikke daarligere Kilde, efter Manges endog en bedre. Desuden omtales jo Zaleucus af sine Medborgere, vore Clienter, Locrerne.»[1])

Den samme Plutarch, som fortæller at Lykurg ikke skrev sine Love, fortæller jo ogsaa, at han i Lilleasien med stor Omhu skaffede sig Afskrift af Homers Digte; og sér man nærmere efter hvad Plutarch Cap. 13 beretter om Lykurgs Lovgivning, indeholder det endog bestemt Vidnesbyrd for, at man paa den Tid kendte Skrift, og i andre Stater havde skrevne Love. »Lykurg skrev ikke sine Love, men det er netop Indholdet af den ene Rhetra ...... Det er altsaa, som sagt en af hans Rhetrai, at man ikke maatte bruge skrevne Love.« Forbud mod at bruge skrevne Love i Sparta er meningsløst, naar man andre Steder ikke nedskrev Lovbestemmelserne eller slet ikke kendte Skrift.

Maaske beror Plutarchs Beretning paa en Misforstaaelse,

---

[1]) Nitzsch drager af Strabo 260 den Slutning, at Zaleukos ikke var den første, som gav skrevne Love, men den første, som gav faste skrevne Lovbestemmelser om Straffene for de enkelte Forbrydelser, medens man tidligere overlod Afgørelsen heraf til Dommerens Skøn. Denne Mening mangler ikke Sandsynlighed, og er den rigtig, kan man endnu mindre fra Zaleukos' Lovgivning drage Slutning om Skriftkundskabens Alder, uden forsaavidt som skrevne Love forudsætte, at de, som skulle haandhæve dem, maa kunne læse: med andre Ord, at Læsning ikke blot var kendt, men almindelig udbredt i Locri 664 f. Chr.

maaske paa en Opdigtelse af en eller anden Rhetor, saa den ikke strængt taget kan bruges som Bevis for, at Lykurg kendte Skrift. Men Bevis mod Skriftens Anvendelse paa de Tider kan den da ikke afgive; og selv om det var bevist, at der ikke havde existeret skrevne Love før det 7ende Aarhundrede, kunde dog deraf Intet sluttes. Ogsaa i vore nordlige Lande har jo Skrift, først Runeskrift og siden latinsk Bogstavskrift været kendt, før man gav sig til at nedskrive Lovene. Det var Samfundsforholdenes Udvikling, som paa et vist Punkt gjorde nye, contractmæssig vedtagne Lovbestemmelser nødvendige; og disse maatte da nedskrives. De ældre traditionelle Retsvedtægter havde man maaske ingen Trang følt til at nedskrive, om man end kendte Skrift.

Under den store Vaklen i Traditionen kunde man vente i de homeriske Digte selv at finde Besvarelse af det foreliggende Spørgsmaal, og allerede i Oldtiden har man anført to Steder af Iliaden som Bevis for, at Homer kendte Bogstaverne.

Da Hektor (7, 67 flgg.) havde udfordret, hvem blandt Achaierne der vilde, til Tvekamp, besluttede de ypperste Helte efter Nestors Opfordring at lade kaste Lod derom; men først mærkede hver sit Lod (*κλῆρον ἐσημήναντο*). Lodderne kastedes i en Hjelm, som Nestor rystede, til et af dem faldt ud. Herolden bar det om og viste det til hver især; men Ingen vedkendte sig det, før han kom til Aias, som havde mærket det, da han kastede det i Hjelmen (*ὅς μιν ἐπιγράψας κυνέῃ βάλε*). Han kendte Mærket, da han saa det, og glædede sig i sit Sind.

Scholierne bemærke, formodentlig efter Aristarch, at her ikke kan være Tale om et Navn, skrevet med Bogstaver; thi saa havde man strax kunnet sé, hvis det var, og havde ikke behøvet at spørge sig frem. (Sé Scholiet A til 175 og 187). Andre Grammatikere forklarede det deraf, at det Alphabet, Aias brugte, maaske var forskelligt fra de andre Achaiers, at hvert Landskab maaske havde sit særegne Alphabet; men naturligvis har Aristarch Ret.

Paa det andet Sted Il. 6, 168—178 er Sagen vanskeligere

at afgøre. — Proitos sender Bellerophontes til sin Svigerfader, Kongen i Lykien, og medgiver ham sørgelige Tegn (σήματα λυγρά), som han byder ham at vise Kongen, og som saa efter Proitos' Mening skulle bringe ham Døden. Ni Dage viser den lykiske Konge ham Gæstfrihed; paa den tiende beder han at sé det Tegn, han bragte fra Proitos, og da han havde modtaget det, udsendte han Bellerophontes paa farlige Tog.

Alt synes at tale for Aristarchs Mening: det σῆμα som han skulde vise Kongen, og som Kongen beder om at sé (der staar ikke »læse«), og ved hvis Modtagelse han strax fatter Meningen, synes at være et i Forveien mellem Svigerfader og Svigersøn aftalt Jertegn, en Art *tessera hospitalis*, som kun de to forstod. Men efter Ordene πόρεν δ' ὅ γε σήματα λυγρά følger v. 169 γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ θυμοφθόρα πολλά. Hvorfor skal Tavlen være sammenfoldet? — For at Bellerophontes ikke skal kunne læse dens Indhold. — Og hvad vil det sige med de mange dræbende Ting han indridsede der, hvis det kun var en *tessera hospitalis?* θυμοφθόρα πολλά maa nødvendigvis være mange dræbende Ord. — Imidlertid kan man hjælpe sig ud af Vanskeligheden ved at antage v. 169 for et senere Indskud, og saa bortfalder ogsaa dette Vidnesbyrd om Skriftens Brug hos Homers Helte.

Hermed er dog ingenlunde givet, at Homer ikke selv kendte Bogstaverne; thi han var dog ikke forpligtet til at omtale i sit Digt alle de Skikke og Kunster, som han kendte fra sin egen Tid. Meget kan han tilfældig ikke være kommen til at berøre; Et og Andet kan han forsætlig have ladet være at henføre til sine Helte og deres Tidsalder, fordi han vidste, det var en nyere Opfindelse. Han omtaler f. Ex. tit, at man ristede Kødet over Ilden, aldrig sér man hans Krigere eller Hyrder koge det. Men hvor han Il. 21, 362—365 skildrer Floden Xanthos' Brusen, da Hephaistos brænder den, hedder det: »Som en Kedel syder, hedet af stærk Ild, idet den koger det mæskede Svins Fedt — den bobler, medens det knittrende Brænde ligger nedenunder — saaledes brændtes Flodens skønne Strøm af Ilden, og Vandet sydede.« —

«Aristarch sætter et Mærke, fordi Digteren her viser, at han selv kender den Skik at koge Kød, skøndt han ikke indfører sine Helte brugende denne Fremgangsmaade.» — Heller ikke nævner han i Reglen Fisk som Fødemiddel, men dog siges der Od. 12, 251, at Odysseus' Stalbrødre i Havuhyret Skyllas Hænder sprællede, som naar en Fisker ude paa Pynten med sin lange Stang kaster Lokkemad ud for Smaafiskene, og naar han saa har fanget en Fisk, trods dens Sprællen slynger den ind mod Land. — Det er aabenbart, at man ikke fanger Fisk uden i den Hensigt at spise dem. Od. 4, 368 hører man ogsaa, at Menelaos' Folk paa Pharosøen, hvor de manglede andre Levnetsmidler, fangede Fisk paa Krog; og Il. 16, 747 viser en haanlig Yttring af Patroklos, at man ogsaa kendte Østersfiskeri, hvilket heller ikke noget Sted ligefrem omtales.[1]

Det er saaledes klart, at Homer godt selv kan have kendt Bogstavskrift, fordi han maaske intet Sted i de to Digte lader sine Helte benytte den.

Man har villet slutte sig til Skrivekunstens Alder af de opbevarede Mindesmærker; men dels kunne vi ikke engang tilnærmelsesvis bestemme, hvor gamle de ældste ere, dels forudsætte offentlige Indskrifter paa Sten eller Metal, at Forbigaaende kunne læse dem; men før denne Kundskab blev saa almindelig, kan der være gaaet Aarhundreder hen, hvor Skrivekunsten kun tilhørte de særlig Indviede, og det kunde jo meget let netop være Rhapsoder og Digtere. — Man tænke paa Runernes Betydning i vor hedenske Oldtid.

Et særegent Bevis for, at Grækerne meget sent have lært Bogstavskrift at kende, finder Wolf deri, at Alphabetet først blev afsluttet ved Aar 403, da man i Athen efter Folkebeslutning indførte *H* og *Ω* ved Siden af *E* og *O*. Men der er jo Intet til Hinder for, at man Aarhundreder skrev med *E* og *O*, før man

[1]) Disse Undersøgelser om, hvad Homer har kendt og ikke kendt, have spillet en stor Rolle i den alexandrinske Tid. Scholierne indeholde Discussion om disse Punkter.

indførte *Η* og *Ω*. Det Samme gælder hans Bemærkning om, at man først sent synes at være ophørt at skrive *βουστροφηδόν* ɔ: afvexlende fra Venstre til Høire og fra Høire til Venstre.

Endnu et Argument fremfører Wolf, og det er unægtelig slaaende. Den græske Prosa skal, efter hvad der berettes, først være begyndt med Kadmos fra Milet og Pherekydes fra Syros omtrent Aar 600. Før den Tid kan Skriften ikke have været almindelig udbredt og benyttet; thi de to Ting maa naturlig falde sammen, almindelig Skriftkundskab og prosaisk Litteratur.

Deraf følger dog ikke, at Bogstavskriftens Indførelse i et Land strax skaber en prosaisk Litteratur. Det var jo f. Ex. tænkeligt, at Skriveredskabernes Mangelfuldhed og Stoffets Kostbarhed lagde Hindringer i Veien for Bøgers Udbredelse og dermed tillige for Skribentvirksomheden. Wolf selv gør opmærksom paa, at det først var i det 7ende Aarhundrede, at Handelsveien til Ægypten aabnedes, saa Grækerne kunde faa Papyrus. Før den Tid havde man skrevet paa tilberedte Skind (Her. 5, 58), som vel vare kostbare. — Dernæst kan der godt gaa lang Tid hen efter Bogstavskriftens Indførelse, før der opstaar I n t e r e s s e for at læse. Digternes Sange h ø r t e man hellere, end man l æ s t e dem. Den til Læsning bestemte Prosa forudsætter en særegen udviklet Reflexion, som ikke strax følger med Bogstavkundskab. — Spørgsmaalet om, hvor gammel Bogstavskriften er i Grækenland, lader sig altsaa heller ikke fra denne Side afgøre, og hvis virkelig Muligheden af saa store Digtes Affattelse i det 9ende Aarhundrede beror paa Afgørelsen af dette Spørgsmaal, ere vi i en vanskelig Stilling. Men netop denne Forudsætning maa prøves.

Vi kunne efter vore Forhold vanskelig tænke os, at en Digter uden Hjælp af skriftlige Optegnelser kan forfatte og siden selv huske 15,000 Linier eller mere, og at senere Andre kunne lære dem af ham og atter forplante dem videre. Men det er, fordi vi, som ere forvænte ved bestandig at optegne og stole paa det Skrevne, ikke kunne sætte os ind i disse For-

hold.[1]) Desuden maa vi bemærke, at vor megen spredte Viden fra Barndommen tildels svækker Hukommelsen, Concentration styrker den. For at kunne dømme om Forholdet hos Grækerne, maa vi dels erindre, at endnu paa Sokrates' Tid, hvor Dannelsesstoffet dog allerede var blevet temmelig forskelligartet, lærte undertiden unge Mennesker hele Iliaden og Odysseen udenad (Xen. Symp. 3, 5), dels, at Wolf og Lachmann dog blive nødte til at antage, at de, som have digtet de enkelte Afsnit af de nuværende Digterværker, maa have forfattet og memoreret et eller flere Tusinde Linier. Er først den Mulighed givet, maa man ogsaa ved at anvende forøget Tid kunne naa op til 15,000 og 20,000. — Det er heller ikke paa dette Punkt, Wolf lægger Hovedvægten. Endnu i de af Usteri efter Wolfs Død udgivne Forelæsninger hedder det Pag. 11: «Mangel der Schreibkunst und dergleichen wäre gar kein Grund, dass es nicht von Einem seyn könnte». Ogsaa under Forudsætning af fuldstændig Mangel paa Skrift «wäre es möglich, dass Ein Dichter nach und nach mehr als die Ilias und Odyssee singen konnte». —

---

[1]) Sml. Cæsar bell. Gall. 6, 14, hvor der fortælles, at Gallerne, som dog ellers kendte Bogstavskrift, i Druideskolerne blot ved mundtlig Meddelelse lærte et meget stort Antal Vers udenad. «*Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quod neque in vulgum disciplinam efferri velint, neque eos qui discant, litteris confisos minus memoriæ studere.*» Den østerrigske Regering har uden selv at vide det ydet et godt Bidrag til Bedømmelsen af, hvor Meget en Digter kan forme og huske uden Hjælp af Skrift. Blandt de mange Italienere, som i Tyverne og Trediverne vare indespærrede i ensomme Celler paa Spielberg, fandtes to Digtere, Silvio Pellico og Maroncelli. Da Fangernes Helbredstilstand gjorde det nødvendigt at lade To og To være samlede for at være hverandre til gensidig Hjælp i Sygdomstilfælde, bleve de to Digtere indespærrede sammen. «Maroncelli havde i sit underjordiske Hul digtet mange Vers af stor Skønhed. Dem foredrog han for mig og digtede andre. Ogsaa jeg digtede og foredrog for ham. Vor Hukommelse øvede sig derved, og vidunderlig var den Færdighed, vi vandt, i at digte lange Stykker udenad, file dem og atter file dem utallige Gange og bringe dem til den samme Afrundelse, som vi vilde have kunnet opnaa ved at skrive. Maroncelli digtede saaledes lidt efter lidt og bevarede i sin Hukommelse adskillige Tusinder lyriske og episke Vers. Jeg forfattede Tragedien Leoniero da Dortona og adskillige andre Ting.»

Hovedvanskeligheden for Digteren har efter Wolf ligget i at finde et Publikum, som kunde opfatte et saa stort planmæssig anlagt Digt i dets Totalitet: «Hätte es einen Plan, so müsste alles kürzer und der Plan leicht zu übersehen seyn, so dass alles auf einmal vorgetragen werden konnte». Fuldstændigst har han fremsat sin Anskuelse om dette Punkt i Prolegomena XXVI, hvilket Sted i Oversættelse lyder saaledes:

«Om han end, udrustet med disse Egenskaber» (her menes Hukommelse, Overblik, Kræfter, Stemme o. s. v.) «enestaaende i sit Aarhundrede havde digtet og foredraget Iliaden og Odysseen i deres nuværende Omfang, vilde de dog under Mangelen paa Litteraturens nuværende Hjælpemidler ligne et stort Skib, som En i Skibfartens Barndom havde bygget midt oppe paa Landjorden uden at have Valser og Maskiner til at skyde det ud i Vandet, hvor det kunde vise sin Brugbarhed. Jeg vil her ikke omtale, hvor vel sammenhængende alle Udviklingstrin i den græske Litteraturhistorie ere, saa at man paa ethvert Punkt kan forklare sig det følgende Trin af den foregaaende Udvikling og særegne Anledning. Det var f. Ex. naturligt for den græske Aand ved Forandring af Digtart at omdanne de episke Sange til scenisk Fremstilling, og paa Grund af det Trættende, som opstaar ved bestandig at høre den samme Sang, at lade det, som var foredraget i hine, blive fremstillet af Personen selv, som om Handlingen foregik for vore Øine. Derimod kunde det ikke tænkes, at Nogen vilde give en Forestilling, naar han ingen Tilskuere havde, eller at han lod et saadant Skuespil faa en Længde af over 15,000 Verslinier. Paa samme Maade kan jeg ikke tænke mig, hvorledes Homer kunde falde paa at digte et saa langt og sammenslynget Digt, naar han ingen Læsere havde. Det er det Samme, jeg anden Gang siger, men man maa atter og atter gentage dette «*non posse*», der er saa dybt begrundet i den menneskelige Natur og en saa fast Støtte for vor Sag, at de Vanskeligheder, hvoraf den maaske i andre Henseender lider, ikke bør anfægte Nogen, med mindre dette «*non posse*» fjernes.»

Hvad Wolf ikke kan forstaa, er altsaa, hvorledes en Festforsamling bestaaende af adskillige Tusinde Mennesker taalmodig skulde kunne høre et saa langt Digt fra Ende til anden og opfatte det i dets Totalitet. Den episke Fortælling, med sit brede vidtløftige Anlæg og de mange løst sammenhængende Episoder, er som et stort, men kun løst sammenføiet Skib, der kan være godt nok paa en rolig Sø i stille Veir; i Folkeforsamlingens oprørte Hav falder den fra hverandre i lutter Smaastykker. Hvor kan Digteren falde paa at construere et saadant Hele, naar hans Tilhørere dog kun kunne opfatte Enkelthederne.

Welcker, som stærkt bekæmper Wolf, mener rigtignok, at Digteren ikke behøver en medvidende Tilhørerkreds. «Konnte er nicht in der Anlage zufrieden sein sich und denen um ihn her, die ihm leicht zu folgen vermochten, zu genügen und der Menge überlassen stückweise zu hören und zu betrachten. .... In ihrem höchsten Aufschwung erhebt sich vielleicht jede Art der Kunst wie im Flug über die Verhältnisse der Wirklichkeit, über die gewöhnlichen Bedingungen allgemeiner voller Verständlichkeit und Anwendbarkeit. Warum sollte es niemals die der epischen Composition gethan haben? Nur für einen, den Wenigsten bekannten, Augpunkt ist oft ein reich zusammengesetztes Gemälde, nur für eine Aufstellung eine Gruppe voll verschwenderischer Kunst eingerichtet, und ein erhabenes Gebäude nur von einem Standpunkt aus in seiner vollkommenen Harmonie sichtbar gewesen.» (Ep. Cycl. 1, 398—399.)

Man mærker, at Welcker trods sin Kunstsands dog har modtaget sin Kunstdannelse gennem Museerne, hvor Kunsten ikke paa den Maade kan komme til sin Ret som der, hvor Kunstneren fra Begyndelsen véd, hvor hans Værk skal have sin Plads, under hvilke Forhold det skal træde frem for Publikum. I et Museum kan det tænkes, at kun Omviseren og nogle faa Indviede kende det Standpunkt, hvorfra en Statuegruppe skal sés. Men hvad vilde Welcker sige til en Altertavle, der kun var beregnet paa at sés fra en eller anden Krog af et

Pulpitur, eller som fordrede en Belysning, der kun indtraf paa de Tider af Dagen, hvor Kirken stod tom.[1])

«Auch die dramatischen Dichter», siger Welcker, «sind zum Theil mit Composition und Poesie der Anstalt und Kunst angemessener Aufführung weit vorangeschritten, haben das Aeussere zum Theil vorausgesetzt und in ihre Werke die Foderung und den Reiz gelegt es denen gemäss zu erweitern und zu vervollkommen.» — Det kan næppe være rigtigt. Kunsten ved al Kunst, er dog vel den, at den giver, hvad den vil, som med ét Slag. Enhver Forklaring af en græsk Tragedie der vil lægge et Indhold ind i Digterværket, som Tilskueren ikke strax kan skue, men kun gentagen Reflexion og vedholdende Studium kan opdage, maa være falsk. Sætningen: «In ihrem höchsten Aufschwung erhebt sich jede Art der Kunst wie im Flug über die Verhältnisse der Wirklichkeit, über die gewöhnlichen Bedingungen allgemeiner voller Verständlichkeit und Anwendbarkeit,» er vel sand, men paa den modsatte Maade af den, Welcker mener. Paa sit høieste Trin vil Kunsten unægtelig Andet og Mere, end hvad Andre have givet, og kan derfor ikke nøies med de traditionelle Midler og Betingelser, men derfor trækker den ikke dette Ind-

---

[1]) Hvorledes den græske Oldtid forholdt sig i denne Henseende kan sés af et Exempel. — I de sidste Aarhundreder har Indgangen til Akropolis været gennem en lille Sidedør paa Fæstningsmuren, hvorfra man ingen Udsigt havde over de stolte Bygninger. En ung Franskmand, som for nogle Aar siden opholdt sig i Athen, Beulé, indsaa, at de pragtfulde Propylæer og hele Akropolis' Façade ikke var beregnet paa at sés «von einem, nur den Wenigsten bekannten Augpunkt». Han mente, at paa det Sted, hvorfra man kunde oversé hele Kunstværket med ét Blik, der maatte Hovedindgangen have været, der var det, at ikke en enkelt Ven af Kunstneren, men hele Folket først skulde faa Øie paa Søilerækkerne, naar det ved den store Panathenaierfest i Procession drog op til Gudindens Tempel. Han lod sig ikke vildlede af, at der paa dette Sted gennem Aarhundreder havde staaet en mægtig Bastion, som dannede en Dél af de tyrkiske Fæstningsværker, men lod Bastionen gennemgrave, og 30 Fod fra Overfladen stødte han ganske rigtig paa Hovedporten. Den hidtil kendte Port havde af Bygmesten oprindelig været bestemt for Kvæget eller for Arbeidsvogne. — Paa lignende Maade forholder det sig naturligvis med Statuer og andre Kunstværker.

hold ind i en skjult Afkrog, hvor mulig engang i Fremtiden en ligestemt Sjæl kan finde det. Netop fordi den er Kunst, vil den frem for Dagens Lys, vil den aabenbare sig, og forsaavidt de nedarvede Midler ikke strække til, skaber den sig nye. Hvor de tidligere Kunstarter ikke gøre Fyldest, kalder den hidtil ukendte tillive, og saaledes gaar den ikke af Veien for Betingelsernes Hindringer, men den beseirer dem.

Dette maa navnlig gælde i det Land, som var Kunstens Vugge, hos den Nation, som fremfor nogen anden har været Kunstens Folk, fordi det ved en lykkelig Naturgave kunde give det, som boede i Sjælen, et klart og anskueligt Udtryk; — og særlig vidne selve de homeriske Digte paa ethvert Punkt ved deres klare Anskuelighed og brede Ro om, hvor fuldstændigt deres Digter har været i Forstaaelse med sine Omgivelser.

Welckers Modbemærkninger svække ikke Betydningen af Wolfs Indvending. — I den senere Oldtid bleve de homeriske Digte udbredte dels gennem Læsning, dels gennem Rhapsodernes Foredrag i de store Festforsamlinger. Den første Meddelelsesmaade var i ældre Tider enten ganske ukendt eller i al Fald endnu saa ufuldkommen, at Digteren ikke kan have tænkt sig et læsende Publikum; den anden egner sig ikke for saa omfangsrige Værker som Iliaden og Odysseen.

Der opstaar da naturlig det Spørgsmaal: Er Foredraget i den larmende Panegyris virkelig den mundtlige Meddelelsesmaade, hvortil Digtene i deres enkelte Partier ere bestemte? Ere vi berettigede til at stille Rhapsodeforedrag op som direct Modsætning til Læsning, eller viser Digtenes Tone (Charaktér, Stil) ikke hen paa en derfra ganske forskellig Art mundtlig Meddelelsesform?

Aelios Aristides har i 2den Bog af sin Rhetorik (*Περὶ ἀφελοῦς λόγου*) udviklet Forskellen mellem den politiske Tale med dens energiske Foredrag og den jævne Stil, det rolige Foredrag. Her hedder det blandt Andet:

«Den politiske Tale gaar frem med Sikkerhed og Kraft; i den jævne Stil synes Foredraget at skride frem, som det kan

træffe sig, tilsyneladende sorgløst og uden bestemt Maal. — I den jævne Tale skrider Tanken rolig frem. Der er ingensteds pludselige Afbrydelser i Talen eller Noget, som standsende stiller sig i Veien. Hvor der skér pludselig Standsning i Talens Gang, hvor Tankegangen med Et afbrydes ved Forandring i Talens Form, der antager Foredraget strax Charaktér af politisk Tale. — Hvad der især udmærker det rolige Foredrag er det, at Begivenhederne træde frem nøgne og usmykkede, uden at der fældes nogen Dom over dem; thi det tilhører den egentlige Taler at komme frem med sin Dom, saa han ikke blot fortæller Begivenhederne, men tilføier deres Charakteristik. — Saaledes siger den, der simpelthen fortæller: «Han traadte frem og sagde saaledes og saaledes». Men Demosthenes siger: «Han traadte frem og udtalte Ord, der — O Zeus og alle Guder! — fortjente Døden mange Gange». — Og det ikke at forfærdes ved det, som vel kunde vække Forfærdelse og ikke at udtale Forundring over det, som vel kunde vække Forundring, men simpelthen fortælle Tildragelserne uden at udtale sin egen Stemning, ogsaa det tilhører den rolige Stil. Ogsaa det ikke at fremskynde Ordene, men at gaa frem med Ro, tilhører denne Stil.»

Aristides henter bestandig fra Demosthenes Exempler paa det energiske Foredrag i Folkeforsamlingen, medens Xenophon er hans Mønster paa den rolige, jævne Stil. Han kunde øiensynlig ligesaagodt fra Tragikerne hente Exempler paa den første Stilart, fra Homer paa den sidste. Thi om end Dramaet og den politiske Tale eller Retstalen ikke udenvidere kunne stilles ved hverandres Side, Et have de dog fælles, Lidenskaben; og kan Homer end ikke være tjent med at stilles lige med Xenophon, én Ting er dog deres fælles Eie, den uforstyrrede Ro, den aldrig afbrudte Ligevægt.[1])

---

[1]) Som et Særkende ved *λόγος ἀφελής* nævner Aristides Brugen af Optativer som *ὡς φαίη Σωκράτης, εἰ εὐσεβοῖεν* o. s. v. Sammenlign hermed homeriske Udtryk som *ὑπό κεν ταλασίφρονά περ δέος εἷλεν* eller *οὐδέ*

Vil man tænke sig Homers Digte foredragne med den hævede Stemme, som hører til for at døve endog den ganske tilfældige Brusen, som kan gaa hen over en stor Panegyris, eller med de Gestus, hvormed Skuespilleren ledsager sine Ord, man vil strax mærke, hvor meget der gaar tabt af den homeriske Charaktér. Og døg maatte Rhapsoderne gribe til saadanne Udveie for at deres Foredrag kunde slaa an paa den store Mængde, og derved bleve de selv revne med i en kun lidet homerisk Stemning, se f. Ex. Platons Ion. Pag. 535 C.

«Naar jeg fremsiger noget Sørgeligt, fyldes mine Øine med Taarer; men er det, jeg siger, frygteligt eller grueligt, reise Haarene sig paa mit Hoved af Forfærdelse, og mit Hjerte banker.» Ogsaa Tilhørerne gaar det paa lignende Vis: «Jeg sér bestandig fra mit ophøiede Stade Tilhørerne græde og stirre forfærdet og blive helt betagne af det, som foredrages: Thi jeg maa lægge godt Mærke til dem. Naar jeg nemlig faar dem til at græde, vil jeg selv komme til at le, naar jeg tager Pengene til mig; naar de derimod le, kommer jeg til at græde, for saa gaar jeg Glip af Pengene.»

κε φαίης τόσσον λαόν ἕπεσθαι ἔχοντ' ἐν στήθεσιν αὐδήν. Og naar samme Forfatter som eiendommelig for denne Stilart omtaler, at den kan hente Sammenligninger fra enhver Sphære af Livet, kan ingen Forfatter afgive rigere Exempelsamling herpaa end netop Homer. Aristoteles Rhetor. 3, 12 fremhæver Modsætningen mellem *λέξις γραφική*, Forfatterstilen med sin rolige Vidtløftighed, og *λέξις ἀγωνιστική*, Talerstilen, der gennem flere Trin fjerner sig fra Bogens Stil. Nærmest staar *λέξις ἐπιδεικτική*, den Stil, der maa findes i Skrifter, der, som Isokrates' Mønstertaler, ere beregnede paa at oplæses i en snævrere Tilhørerkreds; dernæst *δικανική*, Foredraget for Retten, og endelig *δημηγορική*, Folketalen. der er den mest theatralske (*ἀγωνιστικὴ ὑποκριτικωτάτη*). Den sammenlignes ogsaa med Theatermaleriet; thi jo større Menneskemassen er, desto mindre nøiagtig bliver Beskuelsen, og derfor gør den omhyggelige Udførelse kun Skade. Mere nøiagtig i Udførelsen maa Retstalen være, men mést den for en enkelt Dommer: Jo mere theatralsk Foredraget skal være, jo mere Taleren maa hæve sin Stemme, desto mindre maa han hengive sig til nøiagtig Udførelse i det Enkelte, og omvendt.

Man mærker let, hvor lidet denne heftige Declamation, dette, man kunde gerne sige, hysteriske Væsen passer til den homeriske Poesies Ro og jævne Vidtløftighed.[1])

Wolfs Tvivl, om de to Digterværker i deres Helhed egnede sig for Rhapsodernes Foredrag, møder os med fornyet Styrke som Tvivl, om da de enkelte Afsnit egnede sig til Foredrag i den talrige Panegyris; og med fornyet Styrke stiller sig da det Spørgsmaal: Var Rhapsodeforedrag den enest mulige mundtlige Meddelelsesform?

---

[1]) Rhapsoderne selv vare kun lidet agtede. «Maaske», siger Sokrates til en ung Mand, som havde samlet sig et Bibliothek, «maaske ønsker du at blive Rhapsode, thi som man fortæller, eier du Homers Værker helt». — «Nei ved Zeus, thi jeg véd, at Rhapsoderne nok kunne Digtene, men at de dog selv ere meget taabelige.» (Xen. Mem. 4, 2, 10.)

I Xenophons Symposion skal enhver af Gæsterne sige, hvoraf han er stolt. Antisthenes spørger da ogsaa den unge Nikeratos, hvori han sætter sin Ære. «Min Fader, som ønskede, jeg skulde blive en brav Mand, har nødt mig til at lære Homers Digte fra Ende til anden, og nu kunde jeg godt fremsige hele Iliaden og Odysseen udenad.» — «Har du da ikke bemærket, at ogsaa alle Rhapsoderne kunne disse Digte?» — «Hvorledes skulde jeg være ubekendt dermed, da jeg hører paa dem næsten hver Dag?» — «Véd du da noget Folkefærd, som er taabeligere end Rhapsoderne?» — «Nei! Ikke det jeg tror.» (Xen. Symp. 3, 6.)

Et mærkeligt Exemplar af en Rhapsode er os givet i Platons Ion. Hans Dumhed viser sig egentlig ikke deri, at han lader sig køre i Ring af Sokrates; thi det var vel paa de Tider den almindelige Skæbne i Athen; men deri, at han mener, at han ved at vide Alt, hvad Homer har skrevet om Krigsvæsen, selv maa være bleven en stor Feltherre, ja at Feltherrekunsten og Rhapsodekunsten egentlig er Et (*μίαν τέχνην εἶναι τὴν ῥαψῳδικὴν καὶ στρατηγικήν*). Det var kun Misundelse af store Stater som Athen og Sparta, at de ikke vilde tage en Feltherre fra en lille By som hans Fædrestad Ephesos. Ellers vilde han paa Grund af sin store Kundskab i Homer snart vise sig som den største af alle Feltherrer.

Denne Dumhed, der altsaa, som det synes, har været eiendommeligt Særkende for Rhapsodernes Stand, medens vi aldrig høre noget Lignende om Skuespillerne, afgiver da et nyt Indicium for, hvad der ovenfor viste sig som Resultat af de almindelige Betragtninger over Forholdet mellem den homeriske Poesies Charakter og Festforsamlingens Vilkaar; og vi have saaledes en Forklaring paa et af Welcker omtalt Phænomen. «Auch kommen nicht berühmte Rhapsoden, wie Schauspieler, vor, und auffallend gering ist im Vergleich die Zahl derjenigen, die uns zufällig genannt werden.» (Ep. Cycl. 1, 395.)

Ganske vist gaar Platon (f. Ex. i Staten 600) ligesom andre Oldtidsforfattere ud fra den Anskuelse, at Homer selv som Rhapsode drog om fra Stad til Stad. Men om Samfundsforholdene før 800 vidste de senere Grækere ikke Mere end vi; Alt, hvad de opstillede var Combination og Conjectur. Om Festforsamlinger og Sangerens Stilling paa Homers Tid kunne vi intet Andet vide, end hvad der fortælles i Homers egne Digte.

I Odysseens 3die Bog sés Pyliernes Folk, delt i 9 Afdelinger, hver paa 500 Mand, at offre til Poseidon. Men der findes ingen Antydning hverken af Sangeres Nærværelse eller af Kamplege. Disse sidste finde vi derimod i Iliaden 23 ved Patroklos' Grav; men vi maa vel lægge Mærke til, at saa vidtløftigt end hele Væddekampen her beskrives, findes der ikke ringeste Antydning af, at der hørtes nogen Sang eller Recitation; og endelig bliver det et Spørgsmaal, om her virkelig er Tale om en *πανήγυρις*, en festlig Folkeforsamling, som de senere fandtes i Olympia, ved Dionysosfesten i Athen o.s.v., eller om det kun er Høvdingerne, der ere samlede for at vise deres faldne Ven den sidste Ære. I al Fald have de tilstedeværende Almuesmænd ingen Del taget i Legene, og der er intet Hensyn taget til dem. — *Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες Παναχαιῶν*, siger Achilleus 236 og 272, og 457 tiltaler Idomeneus dem med Ordene: *Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες*, hvilket Udtryk ogsaa bruges af Menelaos v. 573.

Det følger i det Hele af Heltetidens aristokratiske Charakter, at Høvdingernes Glæde og Fest holder sig indenfor deres egen Kreds; at hele *δῆμος* skulde blande sig i deres Tidsfordriv er en Tanke, som ikke engang kunde falde dem ind, og derfor maa Sangerne ogsaa hos Homer indtage en ganske anden Stilling end Rhapsoderne i det demokratiske Athen, hvad man ogsaa let sér af de Steder, hvor Digteren omtaler dem.

Under Krigstumlen, som skildres i Iliaden, er der naturligvis ikke megen Plads for Digt og Sang; dog hører man Et og Andet derom. Da Achaiernes Udsendinge træffe Achilleus, der for-

tørnet holder sig tilbage fra Kampen, fordriver han Tiden med en Cithar, som han tilfældig har faaet mellem Byttet fra Eetions Stad, og til hvis Lyd han synger om Heltebedrifter (κλέα ἀνδρῶν), medens Patroklos sidder taus overfor og venter med at tale, til Achilleus er færdig med sin Sang (9, 186—191). Det er det eneste Sted i begge Digtene, hvor en af Heltene selv viser sig som Sanger. Derimod holde Kongerne Barder ved deres Hof. Da Thamyris, den stolte Sanger, som havde pralet af at kunne beseire selv Muserne i Væddekamp, ved Dorion mødte de vrede Gudinder, kom han netop fra Kong Eurytos i Oichalia (2, 594—600), og ved Hektors Baare sad Sangere, som istemmede Sørgekvad, medens Kvinderne klagede (24, 720—722).

Hvad der i 18de Bog ved Beskrivelsen af de Scener, som vare fremstillede paa Achilleus' Skjold, fortælles om Linossangen, som Drengen ved Vinhøsten istemmer til sin Cithar, medens Ynglingerne og Pigerne dandse, og om den Hymenaios, som under Fløiters og Lyrers Klang bliver afsunget ved Bryllupsoptoget, er maaske af anden Natur end det episke Digt. I Odysseen derimod finde vi Digtere af samme Art som Homer selv.

Da Beilerne forsamle sig til Maaltid i Odysseus' Hal, rækker en Herold Citharen til Phemios, der nødtvungen sang for Beilerne. Alt medens han sang, talte Telemachos med den Fremmede fra Taphos, og da denne var gaaet, sang Phemios endnu; Gæsterne sad tause og lyttede, medens han sang «om den bedrøvelige Hjemfart, som Pallas Athene havde beredt Achaierne fra Troia». Han kendte ogsaa mange andre Bedrifter af Guder og Mennesker; men, som Telemachos forklarer sin Moder, den nyeste Sang glæder altid mest (1, 154 flgg., 325 flgg.) Da Beilerne ere dræbte, beder han Odysseus om Skaansel, eftersom han kun nødtvungen har sunget for hine. Hvis Odysseus vil lade ham leve, lover han at ville synge for ham som for en Gud. Intet andet Menneske har lært ham hans Sange, men en Guddom har skænket ham Sangens Gave (22, 344 flgg.).

Endnu tydeligere se vi Forholdet hos Phaiakerne. Da Gæsterne ere forsamlede i Alkinoos' Hal, fører en Herold

Demodokos ind, hvem Musen elskede og havde givet en god og en ond Gave. Hun havde berøvet ham Øinenes Lys, men saa atter givet ham den deilige Sang. Herolden fører ham hen til en sølvnaglet Stol, der staar op mod en Søile, hvor Citharen bliver ophængt over Sangerens Hoved. Da nu alle vare mættede og havde drukket efter Lyst, bød Musen Demodokos at begynde paa den Fortælling, hvis Ry da naaede til Himlen, og synge, hvorledes Odysseus og Achilleus trættedes med hverandre under et Offermaaltid; medens Agamemnon hørte derpaa med Glæde, fordi det efter Apollons Orakel var et heldigt Varsel om, at nu skulde Troia snart falde. — Imidlertid skjulte Odysseus sit Hoved i sin Kappe og græd. Hvergang Sangeren standsede, hævede han Hovedet og offrede af Vinen til Guderne, ret som om ingen Sorger nagede ham; men naar Gæsterne havde samtalet med hverandre, saa meget de lystede, og atter opfordrede Demodokos til at synge, og han saa paany istemmede Sangen, da hyllede Odysseus atter sit Hoved i Kappen og fældede Taarer (8, 62—92). — Ogsaa ude ved Legene mellem de fornemme Phaiaker istemmer Demodokos til de Unges Dands Sangen om Ares' og Aphrodites forstyrrede Elskovseventyr (261—399), og da Gæsterne igen om Aftenen ere forsamlede ved Bordet og have tilfredsstillet deres Lyst til Spise og Drikke, beder Odysseus Demodokos om at gaa over til et andet Punkt i sit Digt og synge om Hesten, som Odysseus ved List havde ført ind i Troia efterat have fyldt den med de Mænd, som derpaa styrtede Staden.

Overalt i Odysseen træffe vi Sangerne i Forhold til Fyrster og Stormænd; deres Hverv er at underholde Gæsterne. Kun 17, 382 flgg. har man villet forklare, som om de ogsaa traadte frem ved Forsamlinger af hele Folket:

Τίς γὰρ δὴ ξεῖνον καλεῖ ἄλλοθεν αὐτὸς ἐπελθών
ἄλλον γ', εἰ μὴ τῶν οἳ δημιοεργοὶ ἔασιν,
μάντιν ἢ ἰητῆρα κακῶν ἢ τέκτονα δούρων
ἢ καὶ θέσπιν ἀοιδὸν ὅ κεν τέρπῃσιν ἀείδων.
οὗτοι γὰρ κλητοί γε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.

Det er Ordet *δημιοεργοί* man har villet bruge som Bevis for,

at Sangeren ogsaa traadte frem for hele *δῆμος*. Men det er tydeligt, at, naar Spaamanden, Lægen og Tømmermanden kaldes *δημιοεργοί*, er det ikke, fordi de udføre deres Forretninger i Folkeforsamlingen eller lave Lægemidler og bygge Huse for hele Folket. Ordet maa vel betegne Folk, der ikke, saaledes som Landmændene, ved deres Arbeide umiddelbart sørge for deres egne Fornødenheder og deres egen Husstands Forøgelse, men lade sig bruge af Enhver blandt Folket, der henvender sig til dem og lover dem Løn. At Ordet ikke betegner noget Forhold til Staten eller Communen, sés tydelig deraf, at Lægen og Tømmermanden kaldes Demiurger[1]).

Der er endnu et Par Steder, som give os mere levende Anskuelse af Sangens Betydning og Sangerens Stilling i den homeriske Tid.

Ei nogen Færd kan jeg nævne, som mer henrykker mit Hjerte,
end naar almindelig Fryd ved en Fest over Landet er udbredt,
og man i festlige Rader i Salene sidder ved Gilde
lyttende fro til Skjalden (Od. 9, 5—8).

Sang og Dands kaldes Maaltidets Pryd (*ἀναθήματα δαιτός* 1, 152. 21, 430), og Lyraen er det rige Maaltids Ledsager (*δαιτὶ συνήορός ἐστι θαλείῃ* 8, 99; sml. 17, 271 *φόρμιγξ ἦν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην*). Sangeren er kærkommen; man drager endog til fremmede Steder for at faa ham hjem med sig (17, 383); og da Eumaios vil skildre for Penelope, hvor stor Glæde han har havt af at høre paa sin Gæst, siger han, at denne har siddet hos ham i hans Hus og fortryllet hans Sind som en Sanger,

---

1) Hennings har i sin Telemachie Pag. 139 af det ovenfor anførte Sted uddraget følgende Resultat: »Von den Städten werden Sänger eingeladen zur feierlichen Begehung von Festen«. Er Svinehyrden Eumaios en Stad? — Samme Mand siger: »Die Sänger bildeten einen eigenen Stand vgl. θ 481: *οἴμας Μοῦσ' ἐδίδαξε, φίλησε δὲ φῦλον ἀοιδῶν*«. Gaar man ud fra denne Forklaring af Ordet *φῦλον*, maa man ogsaa sige: »Die Weiber bildeten einen eigenen Stand« (Il. 9, 130 *κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν*) eller »Die Fliegen und Mücken waren in mehrere Stände vertheilt« (Il. 19, 30—31 *ἄγρια φῦλα, μυίας αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηιφάτους κατέδουσιν*).

der af Guderne har lært Ord, som glæde Menneskenes Sind, og hvem man ønsker at høre uafbrudt, saalænge han synger (17, 518—521). Sangeren kan derfor ogsaa være høit hædret i Kongens Gaard. Hos Klytaimnestra var en Sanger, hvem Agamemnon ved Bortreisen til Troia havde overdraget at vogte hans Hustru vel; men Aigisth førte ham ud paa en øde Ø, hvor han snart blev Rovfugles Bytte; først da fik hin sin Villie med Dronningen (3, 265—275).

Sangeren var saa nødvendig en Gæst ved de Stores Maaltider, at man heller ikke kunde tænke sig, at Guderne ved Bordet i Zeus' Hal savnede Tonen af Apollons Lyra «eller de vexlende Kvad af Musernes deilige Stemme» (Il. 1, 603—604). Sangeren paa den homeriske Tid afgiver saaledes en Parallel til Troubadouren eller Minnesangeren ved Middelalderens Fyrstehoffer, og den homeriske Sang spiller hist en lignende Rolle, som her Ridderromanen, enten den nu er paa Prosa eller i Rim, eller — for at tage et Exempel fra en anden Egn — som Sagaen, der i de lange Vinteraftener lød i de islandske Storbønders Stue.

Det attiske Drama var beregnet paa den store Mængde, som ved de høie Festdage forlod sine vante Beskæftigelser, for i kort, men intensiv Nydelse at søge Erstatning for Hverdagslivets Besvær. Derfor maatte Digteren kraftig slaa Appel, hvis han vilde høres. Der er ingen Tid til forberedende Indledninger eller Digressioner, men strax fra Begyndelsen maa Tilskuerne gribes af den *ἔλεος* og *φόβος*, som jo er Tragediens Virkning, og ikke et Øieblik maa der forundes dem Ro, før Handlingen er til Ende.

Det episke Digt derimod bliver ikke fremskyndet af Tilhørernes Utaalmodighed. Det foredrages for Høvdingerne, som tilbringe Dagen med Kamplege og Vaabenøvelser eller Jagt. Naar de da samles i Salen til Bordets Glæder, og Vinen fylder Bægret, søge de Adspredelse for Sindet ved at lytte til Sangeren; og den, som har et Stof, der kan fængsle deres Tanker fra Dag til anden, som kan spinde Fortællingen ud, saa der gaar mange Dage hen, inden Hvilepunktet er naaet, og som dog paa ethvert

Punkt vækker Nyhedens Interesse, han vinder Hæder som den ypperste Sanger.

I den nyere Litteratur har Heltedigtet sit nærmest Tilsvarende i Romanen, navnlig den ældre engelske, hvis Læsekreds f. Ex. var Familien paa det enlige Herresæde eller i Præstegaarden, hvor man samledes for at høre oplæse, hvad der kunde vedligeholde Opmærksomheden og udfylde Tiden de lange Aftner.

Paa denne Maade maa vi tænke os de homeriske Digte foredragne og modtagne. Om Digteren nu til sit eget og sine Lærlinges Brug har benyttet Bogstavskrift, eller muligen andre mnemoniske Midler, eller om han og de andre Sangere ganske ene have stolet paa deres Hukommelse, vide vi ikke. Det hører til de Privatlivets Hemmeligheder, som Historien ikke kan gennemtrænge, og som ogsaa ere os nogenlunde ligegyldige. Vigtigere er det, at vi nu have et Svar paa det «*non posse*», der forekommer Wolf saa vægtigt, at man for dets Skyld maa oversé «de mange Vanskeligheder, hvoraf hans Hypothese maaskee i andre Henseender lider» [1]).

Lad os nu stille os for Øie, hvad Følgen maatte blive, naar senere Høvdingdømmet veg Pladsen for det bestandig voxende Staddemokrati, naar Gilderne i Kongsgaarden bleve afløste af den store Festforsamling, der omfattede samtlige Borgere, og naar Folket, der i det hele fordrede Arv efter det synkende Aristokrati, nu ogsaa vilde tilegne sig den for Høvdingernes Sale bestemte Digtning. Foredraget maa da opgive sin rolige Form og antage et mere dramatisk Element, en mere energisk Charaktér. Citharen bliver for svag og for den gamle ἀοιδός faar man en voldsomt declamerende Rhapsode. Det for en kort Tid sammenstrømmede Folk kan ikke roligt følge Digtets Gang fra Begyndelsen til Enden. Rhapsoden maa nøies med at foredrage et mindre Stykke, søge at gøre mest muligt ud af det og give det selvstændig Betydning. [2]) Man vælger da helst et eller andet enkelt Effect-

[1]) *Difficultatibus, quibus ea fortasse laborat plurimis.* Prol. XXVI.

[2]) »Höre man aber nun den modernen Improvisator auf öffentlichem Markte

sted ud, og Digtet som Helhed kan paa den Maade let gaa tabt, hvis ikke, saaledes som vi høre, det er skeet i Athen, en eller anden homerelskende Statsmand giver den Lov, at Rhapsoderne skulle afløse hverandre paa en saadan Maade, at Digtet ved deres forenede Kræfter bliver foredraget fra Ende til anden. Dermed er Digtet reddet, men at man derved tillige sikkrer sig Publikums Opfattelse af Digtet som Helhed, er ikke rimeligt.

En saadan Opfattelse kan under disse Forhold ikke godt opnaaes uden ved Læsning, og virkelig blev Homer den historiske Tid igennem ikke blot læst meget, men han var den første Forfatter, med hvem Barnet gjorde Bekendtskab, naar det lærte sine Bogstaver. Dog synes heller ikke den derved fremkaldte Opfattelse at have været ubetinget gunstig for den rette Forstaaelse af Digtet. Ved Læsningen tabes Meget af den levende Anskuelse, som følger med Ordet, der høres, og omvendt levnes der Plads for en kritisk Reflexion, som Tilhøreren ikke faar Tid til. Øiet aabnes for Modsigelser og Unøiagtigheder i Decoration og det ydre Apparat, hvortil hverken Sangeren eller Tilhøreren tidligere lagde Mærke; og under Læsningen paatrænger sig idelig et »Hvorfor?«, som ikke faar Lov til at komme frem ved det mundtlige Foredrag. At Digtene tillige bleve Skolebøger, og at Disciplene skulde øve deres Skarpsindighed paa dem i alle Enkelthederne, maatte yderligere aabenbare skjulte Modsigelser og Unøiagtigheder.

Man opdagede saaledes i Texten en Mængde Vanskeligheder, religiøse, historiske, o.s.v., som fordrede deres Løsning, og slige *ἀπορίαι* med deres *λύσεις* findes allerede hos Aristoteles, ja som det synes endog hos Theagenes fra Rhegium, Peisistratos' Samtidige (Schol. B. til Il. 20, 67 flgg.). Kunde Løsningen ikke findes

---

der einen geschichtlichen Gegenstand behandelt; er wird um deutlich zu sein, erst erzählen, dann um Interesse zu erregen als handelnde Person sprechen, zuletzt enthusiastisch auflodern und die Gemüther hinreissen.« (Göthe.)

naturligt, tog man sin Tilflugt til det Kunstige og Unaturlige; vilde heller ikke det gaa, maatte man med Alexandrinerne gribe til den Udvei at betragte Linien som uægte. Men Spørgsmaalet er, om denne Vanskelighed existerede for de oprindelige Tilhørere.

I den senere Oldtid lærte man de homeriske Digte at kende dels gennem Læsning dels gennem Rhapsodernes Foredrag. Den første Meddelelsesmaade kan ikke tænkes som den oprindelige, fordi der paa Digtenes Tilblivelsestid maaske ingen græsk Skrift existerede, eller i al Fald ingen Læsekreds, og fordi Digtenes ureflecterede Charakter ikke svarer til det mere reflecterede Forhold mellem Skribent og Læser. — Den anden Meddelelsesmaade lægger ikke blot, som Wolf har fremhævet, Hindringer i Veien for Opfattelsen af Digtene i deres Helhed; men strider ogsaa mod deres Charakter og Tone i det Enkelte. Vi maatte altsaa sé os om efter en ny Mulighed. Idet vi saa fulgte den Regel, at man om de homeriske Antiquiteter maa søge Oplysningerne i den homeriske Poesi selv, fandt vi der omtalt en Meddelelsesmaade, som harmonerede med Digtenes naive Charaktér ikke mindre end med deres Ro og episodiske Vidtløftighed, en Meddelelsesmaade, som gjorde det muligt for Tilhørerne at faa Totalindtryk endog af meget store Digterværker, men tillige fordrede, at hvert enkelt Afsnit maatte have saamegen relativ Selvstændighed, at det for en senere Tids overfladiske Betragtning kunde sé ud, som var det et særegent Digt, medens den Tilhører, som fulgte Sangeren med Interesse, dog maatte længes efter at høre Fortsættelsen, naar Leilighed blev givet; som altsaa gør det naturligt, at Epopeen bliver *ἧττον μία μίμησις ἢ ἡ τραγῳδία,* som kan give Lachmann Anledning til hans Opløsningsforsøg, og som forklarer, hvorledes Aristoteles, der levede paa Tragediens og Rhapsodeforedragenes Tid, kunde finde, at Iliaden og Odysseen vare for lange[1]), medens de dog maa antages i sig selv at have

---

[1]) Poetik Cap. 24. *εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἰ τῶν μὲν ἀρχαίων ἐλάττους αἱ*

havt det rette Maal: kort sagt en Meddelelsesmaade, som i al Fald foreløbig lover at give os Anvisning til at besvare de mange Spørgsmaal, der stilles os i den næste Del af Afhandlingen, hvor vi skulle betragte de Argumenter, som ere hentede fra Betragtningen af Digtene selv.

συστάσεις εἶεν, πρὸς δὲ τὸ πλῆθος τῶν τραγῳδιῶν τῶν εἰς μίαν ἀκρόασιν τιθεμένων παρήκοιεν.

II. De indre Kriterier.

A. Selvmodsigelserne.

Οὐχ ἡ αὐτὴ ὀρθότης ἐστὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ποιητικῆς οὐδὲ ἄλλης τέχνης καὶ τῆς ποιητικῆς.

Aristoteles.

Il. 13, 643 flgg. bliver Kong Pylaimenes' Søn Harpalion dræbt ved et Pileskud af Meriones. Paphlagonerne bære ham hen til hans Vogn og føre sørgende Liget tilbage til Troia. »Ved Siden gik Faderen udgydende Taarer, men ingen Bod fik han for Sønnens Død».

2, 851 berettes det, at Pylaimenes anførte Paphlagonerne, og det stemmer godt med det her Fortalte; men 5, 576 dræber Menelaos

Πυλαιμένεα ἀτάλαντον Ἄρηϊ
ἀρχὸν Παφλαγόνων μεγαθύμων ἀσπιστάων.

Hvorledes kan han saa 4 Dage efter i 13de Bog gaa grædende ved Siden af sin Søns Lig? — Zenodot hjalp sig ud af Forlegenheden ved det ene Sted at læse «Kylaimenes», saa der blev to Paphlagonerfyrster, En, som hed Kylaimenes, en Anden, som hed Pylaimenes. — Aristophanes fra Byzants udslettede de to Linier 658—659:

ἀχνύμενοι· μετὰ δέ σφι πατὴρ κίε δάκρυα λείβων,
ποινὴ δ' οὔ τις παιδὸς ἐγίγνετο τεθνηῶτος.

De kunde nemlig være indskudt af En, som havde ladet sig for-

lede dertil af v. 644 *Ἁρπαλίων ὅ ῥα πατρὶ φίλῳ ἕπετο πτολεμίξων* og havde glemt 5, 576. — En anden Kritiker fandt paa at indskyde et *οὐ: μετὰ δ' οὔ σφι πατὴρ κίε δάκρυα λείβων*. Men man føler let, hvor taabeligt det lyder, »Faderen gik ikke ved Siden og fældede Taarer« (thi han var selv død), »og han fik ingen Bod for Sønnens Drab». Aristarch søgte efter sit conservative Princip at bevare Haandskrifternes Læsemaade. Det var jo muligt, at der virkelig var to Paphlagonerhøvdinge, som begge hed Pylaimenes, den Ene falder 5, 576, den Anden er Fader til Harpalion. I den Anledning har han sat et Mærke ved alle homonyme Egennavne hos Homer, og Resultatet af Undersøgelsen er os til en vis Grad opbevaret i Scholiet til 13, 643. «Her er et Navnefællesskaber hos Digteren. Phokeerne have to Anførere ved Navn Schedios, den ene Søn af Perimedes, den anden af Iphitos; Hektor dræber dem begge (2, 517 og 17, 306; 15, 515.). Der er to Vognstyrere ved Navn Eurymedon, den ene hos Agamemnon (4, 228), den anden hos Nestor (8, 114 og 11 620); to Herolder Eurybates, én hos Odysseus (2, 184 og Od. 19, 247), én hos Agamemnon (1, 320 og 9, 170); paa Troernes Side tre ved Navn Adrast, én dræbes af Diomedes (2, 830 og 11, 333), én af Menelaos (6, 37), én af Patroklos (16, 694); to ved Navn Akamas, én Søn af Eusoros (Thrakernes Fyrste 2, 845, falder 6, 8) én af Antenor (2, 823, falder 16, 342); én Astynoos falder for Diomedes (5, 144), en anden Astynoos er Polydamas' Vognstyrer (15, 455); tre ved Navn Thoon, én dræbt af Diomedes (5, 152, Broder til Xanthos, Søn af Phainops), én af Odysseus (der i samme Fægtning fælder Eunomos, Chersidamos, Charops og Sokos 11, 422 flgg.), én af Antilochos (13, 545); tre Melanipper, én Søn af Hiketaon, af Hektor opfordret til at storme frem mellem Skibene (15, 546, falder for Antilochos v. 577); en anden dræbes af Teukros (8, 277, hvor der nævnes 8 Andre, som falde for Teukros' Pile), en tredie af Patroklos (16, 695, hvor der falder 9 Andre med ham); to, som hedde Ophelestes, én er blandt dem, som falde for Teukros' Pile (8, 274), én blandt de Paioner, som Achilleus dræber (21, 210); én Pylartes bliver tilligemed

flere andre Troer dræbt af Aias 11, 491, en anden hører til dem, Patrokles fælder 16, 696; én Peisandros falder for Agamemnon 11, 143, en anden for Menelaos 13, 616.«

I nogle af disse Tilfælde har Digteren behøvet et Navn; han har grebet det ud af Luften og er undertiden kommen til at bruge det samme om forskellige Personer; der er da ikke nogen bevidst Gentagelse. I andre Tilfælde fremtræde Personerne med saa specielle Kendemærker, at det virkelig sér ud, som om Digteren har ment den samme Person begge Steder, men i Øieblikket har glemt en eller anden Omstændighed f. Ex. at han allerede i Forveien er død, som Pylaimenes og Phokeernes Høvding Schedios (der desuden den ene Gang gøres til Søn af Perimedes, den anden Gang til Søn af Iphitos), eller at Herolden Eurybates' Herre er Agamemnon, ikke Odysseus.

Om Medon hedder det 2, 727, at han er Hersker over den thessaliske Stad Methone, medens han 13, 696 og 15, 335 siges at bo i en anden thessalisk By, Phylake, hvis Hersker derimod efter 2, 704 er Podarkes.

En Helt, som flere Gange fremhæves med Berømmelse, er Meges Søn af Phyleus. 2, 627 kaldes han Hersker over Dulichion og de echinadiske Øer; men 13, 691 nævnes han tilligemed Amphion og Drakios som Fører for Epeerne, hvis Herskere efter 2, 620 derimod ere Amphimachos og Thalpios.

Der kan paavises flere saadanne Modsigelser, som have vakt Anstød baade i den senere Oldtid og Nutiden. Man har troet, de hidrørte fra Interpolationer, eller at de afgave Beviser for, at der oprindelig havde existeret selvstændige indbyrdes uafhængige Digte, som af en senere Samler vare omredigerede til et stort Digterværk, uden at alle Modsigelserne med tilstrækkelig Omhu vare fjernede. Men det er dog et Spørgsmaal, om de ikke godt kunne hidrøre fra Digteren selv. — Ere andre Forfattere fri for slige Unøiagtigheder?

Mure har i sin *Critical History of the language and litterature of ancient Greece* 1, 512 paavist en

Mængde for det kritiske Øie ligesaa mærkelige Phænomener hos andre Digtere.

I Virgils Æneide 2, 567 flgg. fremstilles Helena som den, der efter Troias Erobring skjulte sig selv for Menelaos' og de andre Grækeres Vrede, medens hun 6, 511 flgg. omtales som Grækernes hemmelige Medhjælperske ved Byens Indtagelse. — Hesten er 2, 16 af Fyrretræ, 2, 112 af Ahorn og 2, 186 af Eg. — 2, 781 forkynder Creusas Skygge Æneas, at Hesperien skal blive hans nye Hjem, men i 3die Bog er han endnu *incertus quo fata ferant* og misforstaar endog Apollons Orakel, saa han tror, han skal tage sin Bolig paa Kreta. I 4de Bog er det Vintertid, da Æneas forlader Dido (v. 193 og 309); men næppe er han naaet til Sicilien i 5te Bog, før Palmer og Roser, Myrter og Laurbærtræer møde os i fuld Pragt. Det bør dog ikke undre os, naar vi tænke paa den Virkning, Vindene have i de Farvande. I 1ste Bog er det navnlig Notus, Søndenvinden, som driver Æneas' Skibe fra Sicilien ind mod Afrikas Kyster; 4, 310 seiler han fra Afrika til Lilybæum for en gunstig Nordenvind, der dog v. 562 pludselig er bleven til en Zephyr, men atter 5, 2 er en Aquilo, ved hvis Hjælp han sikker og tryg gennemskærer Bølgerne paa sin Reise mod Italien.

Ogsaa fra de senere Bøger nævner Mure lignende Exempler; vi kunne med Forbigaaelse af disse sé hvad han f. Ex. anfører fra Milton. — Efter Adams Fald forlader Satan Paradiset ved Nattetid. Paa Veien til Helvede møder han om Morgenen Synd og Død, som vandre til Paradis. Efter at disse ere komne der, hører man Adams Klage gennem den stille Nat. — Menneskets Skabelse fremstilles ét Sted som Følge af den Tomhed, der blev i Himlen ved de oprørske Engles Fordrivelse, et andet Sted skildres den som en Beslutning, der var modnet, medens Satan endnu var i Himlen. Der tales om de frygtsomme Dyr, før Frygten ved Syndefaldet havde faaet Indgang.

Fra Lukian og Walter Scott har Mure lignende Exempler paa homeriske dormitationes, og i Cervantes' Don Quixote skal der findes ligesaamange Selvmodsigelser i Henseende til Chro-

nologi og ydre Apparat, som i Iliaden, Odysseen og Æneiden tilsammen[1]).

Ved at læse den Beretning, at man i »the Antiquary«, hvor Scenen er henlagt paa Østsiden af Skotland, sér Solen gaa ned over Vandet, faldt det mig ind, at ogsaa en dansk Digter lader Knud den Hellige fra Jyllands Kyst sé Solen synke ned i Kattegat[2]); men heller vil jeg dog indenfor vor danske Litteratur holde mig til et Sted, som Alle have læst, men hvor vist de Færreste have mærket Modsigelsen.

Han sad i Hallen og tænkte derpaa,
Hans Hævn ham glædte saa saare:
«Naar Sif sig nu speiler i blanken Aa,
Da fælder hun modige Taare.

Med hviden Haand hun fletter ei meer
De Lokker saa gule, saa lyse;
Naar hun sit Hoved i Floden seer,
Da vil hun snarligen gyse.»

Som saa han sad under Granens Green
Ved Hulen, listig som Ræven,
Da knaged i Nord den stærke Steen,
Og Jorden dundred med Bæven.

Hvad er det for en Hal, hvor man kan sidde under Granens Gren ved en Hule? — Det er ikke værd at forøge Samlingen ved Exempler hentede fra andre mindre vel gennemarbeidede

[1]) For Göthes Vedkommende ere lignende dormitationes paaviste i Blätt. f. litt. Unterh. 42, Nr. 129 S. 514; for Shakspear af Düntzer, Allg. Monatsschr. 1850 Nr. 276; for Dante af Volkmann i Pädag. Revue B. 49. 1858 S. 105. (Nitzsch. Beitr. zur Gesch. der ep. Poesie der Gr. Side 78).

[2]) Efter den lachmannske Theori maa disse Digtere have levet før Atreus' Tid, da Solen af Forfærdelse over de gruelige Ugerninger forandrede sin Bane, som tidligere havde været fra Vest til Øst.

Værker. Her foreligger nok til at modbevise Hermanns Sætning (Opusc. VI, 144), »dass, was sich widerspricht oder nicht vereinbar ist, nicht von einem und demselben Dichter sein könne».

Det er desuden let at vise, at der i de homeriske Digte findes mange indbyrdes Modsigelser, som umulig kunne hidrøre fra, at forskellige oprindelig uafhængige Digte ere stillede ved Siden af hverandre uden tilstrækkelig Omarbeidelse, men at der virkelig paa flere Steder findes en *lapsus memoriæ*, enten det nu er hos den oprindelige Digter eller hos en Interpolator. — 19, 141. lover Agamemnon at give Achilleus «Alt, hvad Odysseus igaar lovede dig i sit Telt». Disse Linier ere digtede med aabenbart Hensyn til 9ende Bog, hvor Odysseus og de andre Udsendinge søge at overtale Achilleus; men tæller man efter, opdager man, at Agamemnon burde sige «iforgaars». Digter eller Interpolator har altsaa her husket feil, ligesom Cicero, der i den anden catilinariske Tale § 12 siger: «*Hesterno die, quum domi meæ pæne interfectus essem, senatum in ædem Jovis Statoris convocavi*», medens der efter den første Tale § 8—10 maa være gaaet en Dag hen mellem Mordforsøget og Senatsforsamlingen.

11, 370 bliver Diomedes saaret af en Pil fra Alexandros, der læner sig til Ilos' Gravsøile. Denne findes efter v. 167 midt paa Sletten. Her begynder det nu at gaa Achaierne galt, til Aias kommer til Hjælp og bringer Uorden i Troernes Rækker. Derom véd Hektor Intet, thi han kæmper langt derfra yderst til Venstre ved Skamandros' Bred, og vilde ikke have kunnet bringe Achaierne til at vige, hvis ikke Alexandros havde truffet Machaon med sin Pil (11, 505). Derpaa gør Vognstyreren Kebriones Hektor opmærksom paa Troernes Nød der, hvor Aias kæmper mod dem ɔ: midt paa Sletten. I flyvende Fart køre de hen over Sletten og Ligene, Aias omringes af Fjender, men faar Hjælp af Eurypylos; men ogsaa han bliver nu truffen af Alexandros' Pil (11, 581). — Man skulde tro, at Alexandros var allestedsnærværende!

Tilhøre nu disse Modsigelser den oprindelige Digter eller en senere Omarbeidere? — Naturligvis det Sidste, mener Lach-

mann: en stor Digter kan aldrig gøre sig skyldig i slig Mangel paa Correcthed navnlig «in unschuldiger zeit, die auf bestimmte anschauung hält».

Ombytter man Ordet «unschuldig» med det mere adæquate Udtryk «naiv» eller «barnlig», mærker man let, hvor urigtig den Yttring er, at en saadan Tid «auf bestimmte anschauung hält». Barnet er modtageligt for Indtryk, dets Phantasi sættes let i Bevægelse, og Skikkelserne fremtræde for dets Sind med samme Anskuelighed og Tilforladelighed som Virkelighedens Genstande; men saa fast Barnets Erindring kan holde ved det, som har gjort ret levende Indtryk paa det, saa uklart er det baade i den virkelige Verden og i sin Phantasiverden med Hensyn til Opfattelsen af Alt, hvad der i dets Forestilling er det Underordnede. Lachmann forvexler det enkelte Sandseindtryks Anskuelighed og Styrke, hvad unægtelig tilhører Umiddelbarhedens Standpunkt, med den consequente Gennemførelse ogsaa af alt det, som for Phantasien er det Uvæsentlige, hvad jo maa bero paa en udviklet Reflexion og et sikkert Overblik, som man ikke kan vente af en sagndannende Tid.[1])

Her foreligger to Digterværker, der med klar Anskuelse af Charaktererne og Fuldendthed i Alt, hvad der hører Poesien til, paa hver Side vise Unøiagtigheder i det ydre Maskineri. Den naturligste Tanke er, at Digteren ikke har havt sin Styrke i con-

[1]) Overfor Lachmanns strænge Dom kan det maaske være tilladt at anføre et Par Linier, der ved et lignende Spørgsmaal ere fremførte af en Mand med skarpere psychologisk Blik. «Det er bekjendt nok, at de redeligste og meest sanddrue Mennesker allersnarest indvikle sig i Modsigelser, naar de blive Gjenstand for Inquisitorisk Behandling og for en Inquisitors fixe Idee, medens det kun er forbeholdt en forvorpen Forbryder, paa Grund af den Nøiagtighed, som en ond Samvittighed indskjærper, ikke at modsige sig selv i sin Løgn» (Johannes Climacus Phil. Smuler Pag. 135). Iøvrigt skal jeg vel vogte mig for at blande Spørgsmaalet om den bibelske Beretnings Sandhed ind i Undersøgelsen om den homeriske Poesies Ægthed. Men jeg er berettiget til at bruge Parallelen som Vidnesbyrd om, at man ikke blot naivt kan glæde sig ved et Digterværk, som lider af Inconsequents i Enkelthederne, men endog barnligt kan tro paa Sandheden af en Beretning, hvor dog den nærmere Betragtning viser flere Modsigelser i de uvæsentlige Biomstændigheder.

sequent Gennemførelse af disse Udenværker; men Lachmann, som har sat sig fast i den Forestilling, at de to Digte egentlig ikke existere, benytter disse Feil som Bevis for sin Sætning, idet han sammenblander Anskuelsens Livlighed med Fastholdelsen af alle Enkeltheder i det én Gang Anskuede og forvexler den naive Folkedigter med det 19de Aarhundredes Skole- og Universitetslærer. Homer er imidlertid saa fastgroet i sine Feil, at nyere Lærdes «Liedertheorie» ikke fjerner dem, saalidet som Alexandrinernes Atheteser eller den af Lachmann i saa rigeligt Maal anvendte Forbindelse af begge Udveie. Saalænge Vanskeligheden kun ligger i at udfinde, om Achaiernes Mur havde én eller flere Porte, eller hvor da Aias' Skibe egentlig havde deres Plads, kan Lachmann endnu hjælpe ved sit Universalmiddel: Iliaden bestaar af 18 indbyrdes uafhængige Digte; én Forfatter har tænkt sig én Port paa Muren, en anden flere; én Digter har givet Aias' Skibe Plads yderst i Rækken, en anden ved Siden af Athenaierne. Men der er de Steder, hvor Mangelen paa Omtanke i den angivne Retning er saa inhærent, at den ikke kan fjernes ved Hypotheser.

Odysseens 9ende til 12te Bog, Fortællingen om Heltens Omflakken, regnes af Alle til de ældste Levninger af græsk Poesi; af Nogle betragtes den endog som den Kærne, hvorom det øvrige Digt har dannet sig. — Vi huske, hvorledes Odysseus alt havde faaet sin Fædreneø i Sigte, da han ved sine Folks Ubesindighed blev drevet den 10 Dages Vei tilbage til Aiolos' Ø. Syv Dage derefter kom de til Laistrygonerne, hvor de intet Ondt vilde have lidt, hvis ikke Odysseus havde været saa dristig at sende to Mand og en Herold op i Landet, og derfra kom han uden nogen Hindring eller Fare til Kirkes Ø. Her blev han et Aar, og efter at have besøgt Hades for at udspørge Teiresias om sin Fremtidsskæbne skulde han atter seile over Havet til Ithaka. Men Kirke beretter ham om de mange Farer, han vilde møde paa denne Reise, først Sirenerne, saa maatte han enten mellem Skylla og Charybdis eller gennem Plankterne, og endelig vilde han komme til Solgudens Ø, hvor den værste Ulykke ventede ham. — Hvorfor, spørger en Scholiast, kunde Odysseus

ikke seile tilbage den samme Vei, han var kommen? Naar han lod være at gaa i Land hos Laistrygonerne, var der paa den Vei ingen Fare, hverken Skylla eller Charybdis eller Solgudens Ø. — Digteren bliver os Svar skyldig; den Indvending er ikke faldet ham ind.

Forholdet mellem Olympen og Himlen har Aristarch gjort til Genstand for en særegen Undersøgelse, og han kommer til det Resultat, at Olympen er et Bjerg paa Jorden, der vel rager op i Ætheren, men dog ikke falder sammen med Himlen; en og anden Linie, som strider mod denne Opfattelse, har han erklæret for uægte. Men hvad skal man sige om et Sted som Il. 8, 18 flgg.? hvor Zeus siger til alle Guderne: «Hvis I have Lyst, saa fæster kun et Toug til Himlen og griber fat deri, alle Guder og Gudinder! Dog skulle I ikke drage mig fra Himlen ned paa Jorden. Hvis jeg derimod for Alvor vil trække til, ville I alle blive løftede i Veiret tillige med Jorden og Havet. Touget vil jeg saa kunne surre om Olympens Top, og Alt vil svæve frit i Luften.» Aristarch betragtede, synes det, Olympen som den Knup paa Jorden, hvorom Touget skulde bindes; men først vil Zeus, siger Digteren, løfte Jorden iveiret ved Hjælp af Touget, og saa surre dette fast om Olympens Top, naturligvis for ikke selv at skulle vedblive at bære det Alt i sin Haand. Hvis man under disse Omstændigheder tænker sig Olympen som et Punkt paa Jorden, kommer man til Münchhausen, der løftede sig selv og sin Hest op af Mosen ved at trække i sin egen Haarpisk. — Endnu mere indviklet bliver Forholdet 5, 749 flgg., hvor Here og Athene fra Himlen køre ned til Kamppladsen. Af sig selv aabnes Himlens Porte, som Horaerne vogte, «de, hvem den store Himmel og Olympen er betroet, baade at drage den tætte Sky fra og sætte den for. Derigjennem styre de Hestene og finde Zeus siddende paa det takkede Olymps øverste Tinde». — Gudinderne forlade altsaa Himlen og Olymp, styrte ned gennem Himmelporten og finde saa Zeus paa Olympens Top. Aristarch synes at have hjulpet sig ud ved at sige, at ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο blot betød

øverst oppe paa en af Olymps (lavere) Takker. Det er dog et eget Sted at tænke sig Guders og Menneskers Fader. Han maa naturligvis sidde øverst oppe, hvor ingen Storm ryster Grunden, hvor hverken Regn eller Sne falder, men hvor der altid er straalende Glans (Od. 6, 45). Men Homer har ikke været sikker i Himmelmechanismen eller i Gudeverdnens Topographi, som overhovedet det Statistiske og Topographiske kun lidet er hans Sag[1]). Det har han og hans Tid fælles med enhver Sagntid, og hvad han byder os af Feil og Forvirring i den Retning, kan paa samme Maade findes igen i enhver Ridderroman.

Od. 24, 149—156 giver Amphimedon nede i Underverden en Fremstillig af Begivenhederne i 14de—16de Bog; men, *Πῶς ὁ Ἀμφιμέδων ἐπίσταται τὴν ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐπιβουλήν*; Han kunde saalidt som de øvrige Beilere vide Noget om Odysseus' og Eumaios' Samtaler ude paa Landet. Det var en af Aristarchs Grunde til at forkaste 24nde Bog; men der bliver dog tilbage en Digter, som har forfattet denne Sang med særligt Hensyn til den nu existerende 16de Bog af Odysseen, desuden Rhapsoderne, som have foredraget, de Utallige, som have hørt, og de Mange, som have læst dette Sted i Forbindelse med den øvrige Odyssé uden at mærke Modsigelsen.

12, 374—388 fortæller Odysseus, hvad der foregik i Olympen mellem Helios og Zeus, da hans ithakesiske Søfolk havde forgrebet sig paa Solgudens Oxer. Hvorledes kan Odysseus vide, hvad der er foregaaet i Himlen? — Paa dette Spørgsmaal svarer han selv v. 389—390:

---

1) Ogsaa mod Mechaniken synder han. Kyklopen vælter en stor Sten for Hulens Indgang:

οὐκ ἂν τόν γε δύω καὶ εἴκοσ' ἄμαξαι
ἐσθλαὶ τετράκυκλοι ἀπ' οὔδεος ὀχλίσσειαν

Naar de 22 Par Heste ikke kunde rokke Stenen af Pletten, vilde det dog være urimeligt yderligere at forøge Byrden ved at tilføie 22 Vogne, »forsvarlige og firhjulede«. Consequent maa den opløsende Kritik udskyde disse Linier (hvorved imidlertid Intet vindes, da de jo dog maa være forfattede af Nogen).

Dette jeg siden erfor af den haarfagre Nymphe Kalypso,
som af Hermeias det selv havde hørt, efter hvad hun fortalte.

Men 5, 97 flgg., hvor Samtalen mellem Hermes og Kaplypso er gengivet, findes der Intet fortalt om denne Begivenhed; og derfor har man paastaaet, at de to Linier 389—390 vare indskudte af en senere Interpolator, som har villet hjælpe paa den Mislighed, at Mennesket Odysseus véd saa nøie Besked om de olympiske Ting.

Det er ikke nødvendigt at tage sin Tilflugt til denne Conjectur; thi hvem forpligter Digteren til 5, 97 flgg. at fortælle hvert Ord, der er talt mellem Guden og Gudinden, og hvem sikkrer os for, at Kalypso ikke en anden Gang kan have talt med Hermes. Hun siger jo v. 88 *πάρος γε μέν οὔ τι θαμίζεις.* »Ikke hyppig»; altsaa kan han dog en enkelt Gang før have aflagt hende et Besøg. — Imidlertid er Conjecturen ikke urimelig[1]; v. 389—390 ere maaske virkelig senere Indskud. Det er altid en Conjectur, og den har da atter afgivet Grundlag for følgende Hypothese.

Det er urimeligt, at Odysseus udenvidere véd, hvad der er

[1] Rigtignok sér jeg ingen Grund til, at de to Vers skulle henføres til en senere Efterdigter. Kan ikke den oprindelige Digter selv pludselig her have lagt Noget ind i Situationen fra 5te Bog, som ikke var faldet ham ind, da den blev digtet? — 9, 40—60 gør Odysseus Strandhug paa Kikonernes Kyst, men overvindes, saa han med sine Folk maa trække sig tilbage til Skibene. — V. 161 gøre Folkene sig tilgode med Geder, de have jaget paa en frugtbar Ø nær Kyklopernes Land. Naturligvis maa de have god Vin til det velsmagende Maaltid; men Øen er ubeboet, saa man ikke kan faa den paa Stedet. Hvad siger det? Digteren véd altid Udvei til at forsyne sine Helte med Føde. De kunne jo have ført den med sig fra Kikonernes Land (v. 165), som de rigtignok v. 59 forlode som Flygtninge. — Sidne behøver Odysseus en ualmindelig sødt duftende Vin som kan forlokke Kyklopen til at beruse sig. Digteren er naturligvis ikke i Forlegenhed. Ved Ismaros i Kikonernes Land kunde jo bo en Mand, hvis Hus Odysseus havde skaanet, og som til Løn havde givet ham den herlige Drik. Det er en let Sag for Digteren at give denne Mand Navnet Maron og gøre ham til Søn af Euanthes. Og siden Odysseus har skaanet hans Hus, maa han være en hellig Mand, f. Ex. Præst for Apollon, *ὃς Ἴσμαρον ἀμφιβέβηκεν.* — Om nogen Lærd i Oldtid eller Nutid har skrevet Afhandling om den ismariske Apollon og hans Tempel, er mig ubekendt.

skeet i Olympen mellem Guderne. Ingen Digter, mener man, kan have været taabelig nok til at digte Sligt; Stedet maa have passet bedre i det oprindelige Digt, og en uopmærksom Omarbeider har da ladet det staa, uagtet det ikke passede til den nye Skikkelse, Digtet under hans Haand havde faaet. — Med andre Ord, Odysseus' Reiseeventyr have oprindelig ikke været fortalte i Odysseus', men i Digterens eget Navn, altsaa i 3die Person, hvor det da passer ganske naturligt, at Digteren, der jo altid er alvidende, fortæller, hvorledes Olympens Guder optoge de frække Mænds overmodige Handling. Omarbeideren har uforsigtig ladet disse Ord staa, som ikke passede, da han forandrede Fortællingen fra 3die til 1ste Person. — Saaledes lyder Raisonnementet. Lad os betragte det nøiere.

Digteren er alvidende. Hans Phantasi aabenbarer ham ogsaa det, som er skjult for vore legemlige Øine. Phantasien hedder i denne Digters Sprog og Forestilling »Muse«; han tror paa denne Muse uden at være paa det Rene med, hvad han véd af menneskelig Tradition, og hvad Musen har fortalt ham. Nu kunde det dog let ske, at denne Uklarhed ogsaa indvirkede paa hans Gengivelse af Andres Ord, saa han heller ikke indenfor deres Tale holdt de to Forestillingskilder, den ydre og den indre Sans, ud fra hverandre. Et andet Exempel kan oplyse Sagen.

Od. 15, 403 flgg. fortæller Svinehyrden Eumaios sin Gæst, at han egentlig er en Kongesøn, der som lille Barn af en Tjenestekvinde forræderisk var taget med paa et phoinikisk Handelsskib, som saa strax seilede ud paa Havet. Den 7ende Dag efter døde Ternen, men Drengen blev ført videre og solgt som Træl til Laertes. — Det er nu mærkeligt at se, hvorledes Eumaios kan fortælle Alt, hvad der i Hemmelighed er foregaaet mellem Tjenestekvinden og Skibsmandskabet; hvorledes En af disse først har en Elskovshandel med hende, og hun saa for at vise sin Elsker en Tjeneste lover at stjæle til hans Landsmænd og at føre Kongesønnen med sig ud paa deres Skib. Har hun fortalt det til den lille Dreng i de 7 Dage, før hun døde? Eller vil man

ogsaa her antage, at der har existeret et selvstændigt Digt om Svinehyrden Eumaios' Barndom, som nu af vor Odyssees Ordner er sat om fra 3die til 1ste Person?

Fra Odysseen skal jeg hente endnu et Exempel paa Selvmodsigelse, som ikke saa let lader sig fjerne. 9, 473 ror Odysseus saa langt fra Kyklopernes Land, som Stemmen kan høres (*ὅσσον τε γέγωνε βοήσας*). Da hans Skib saa af Klippeblokken er drevet tilbage mod Kysten, ror han dobbelt saa langt ud (*ἀλλ' ὅτε δὴ δὶς τόσσον ἀπῆμεν* 491) og raaber igen. Det Mærkeligste er ikke, at Odysseus er taabelig nok til at overanstrænge sin Stemme saa unyttigt, men at Kyklopen kan høre Alt, hvad han siger, uagtet han er dobbelt saa langt borte, som Røsten kan naa.

Da Athene stiller sig ved Diomedes' Side (Il. 5. 838), brager Vognen under Gudindens Vægt; men Here kan (14, 285) vandre hen over Træernes Top. Det hjælper ikke, man tillægger de to Digte forskellige Forfattere, der bliver dog staaende et Folk og en Tilhørerkreds, som finder sig i snart at skulle se Guderne saa tunge, at Vognen ikke kan bære dem, snart lette som Fugle. — Da Aphrodite bliver saaret, maa hun laane Ares' Vogn og Heste for at naa op til Olympen (5, 359); Ares, der saares af Diomedes, svinder bort i Luften som en Taage (5, 867). — Poseidon bruger kun 4 Skridt for at naa fra Samothrake til Aigai, men for at komme derfra til Troia lader han sin Vogn forspænde (13, 17 flgg.); ikke fordi han har Brug for den ved Troia (tvertimod maa han skjule den i en Grotte, for at Zeus ikke skal mærke hans Nærværelse), men fordi Digteren vil lade os se ham køre hen over Havet og Delphinerne med de andre Sødyr lege omkring ham. — I det Hele er der ingen Lov at udfinde for, naar Guderne fare ned til Jorden som et Stjerneskud, og naar de bruge længere Forberedelser til Reisen.[1])

---

[1]) Endnu skal jeg tilføie en Bemærkning af Hiecke (Der gegenwärtige Stand der hom. Frage. Pag. 24) i Anledning af Il. 1, 53, hvor Pesten fremstilles som Følge af Apollons Bueskud. »Først sender han sine Pile mod Mulæsler og Hunde, saa mod Menneskene selv: *ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρά-*

At en Tid er en Sagntid vil jo netop sige, at den giver sin Phantasi fri Flugt med rask Tilsidesættelse af Naturens mechaniske Love, af Tidens og Stedets Betingelser. Naar den saaledes ringeagter de factiske Forhold, saasnart det gaar udenfor de snevreste Omgivelser, er den naturligvis endnu mindre tilbøielig til indenfor sin fri Phantasies Verden at foreskrive sig mechaniske Love, der ikke maa krænkes. Vil man tage Anstød af, at man aldrig er rigtig sikker paa, om Zeus i et enkelt givet Øieblik er paa Olympen eller i Himlen eller paa Idabjerget, kommer man i Strid baade med Sagnpoesiens Natur og med den græske Aand.[1])

Hellenerne have gennem Aarhundreder levet i Troen paa en Sagnverden, hvor hver ny Digter, ja hvert nyt Individ tillod sig de vilkaarligste Forandringer, og hvor alle chronologiske, genealogiske og geographiske Beregninger vise den mest brogede Forvirring. Det maa man vel erindre, før man opstiller sin Norm for den enkelte Digters Nøiagtighed. Thi Poesien bevæger sig altid med større Frihed og større Hensynsløshed overfor Tidens og Stedets Betingelser end den virkelige Verden, og naar selv den kritiske Tids Digter i denne Retning idelig trodser Kri-

τον ᾤχετο κῆλα θεοῖο.» »Muss man sich denn Apollon während der Pestzeit fortdauernd an den einen Fleck gebannt denken? Dürfen wir in die Vorstellung des Dichters diese starre Consequenz bringen? — Versuche man es nur einmal sich den Apollon wirklich neun Tage lang oder noch genauer bis zum Aufhören der Pest schiessend vorzustellen. Schlägt dann nicht sofort das Erhabene in das Komische um? Müssen wir nicht sofort ausrufen: Der arme, geplagte Gott! — Ich weiss nicht, ob jemand Lust haben wird, Lachmanns Worte über die »»unschuldige Zeit, die auf bestimmte Anschauung hält»», auch auf diesen schiessenden Apollon auszudehnen.«

[1]) Hennings mener i sin Telemachi (Jahrbücher für Phil. 3die Suplb. 197) at Modsigelserne skrive sig fra en Interpolator, som har ordnet Odysseens Sange med det Maal for Øie, »dass sie einem Zuhörer, welcher nicht kritisch prüfen, sondern ungestört geniessen wollte, ein Continuum zu bilden schienen«. Datidens Tilhørere vare altsaa ukritiske nok til at tro, at et Digt virkelig var »ein Continuum«, om det endog indeholdt nok saa mange Anstød mod Chronologien; men Digteren har vel dog været sin Tids Barn.

tiken, kan den naive Heltetids Digter langt mindre have stræbt efter Nøiagtighed i denne Retning.

Før man drager Slutninger om Forfatternes Flerhed fra Uoverensstemmelser og Modsigelser mellem forskellige Steder i Digtet, maa man gøre sig Rede for, hvilken Art Unøiagtigheder der ere naturlige for denne bestemte Classe Digtere. Vil man unddrage sig denne Fordring og dog fra Unøiagtighederne føre Bevis for de forskellige Partiers forskellige Oprindelse, er man i Vilkaarlighedens og det dogmatiserende Phantasteries Rige, hvor man rigtignok kan tumle sig saa frit, som man vil, men til Gengæld maa gøre Afkald paa videnskabelig Berettigelse. Og — vil Nogen dog tage disse Argumenter for gyldige — man har dog Intet vundet for sin Sag. Unøiagtigheder i det Enkelte kunne jo være en Følge af Traditionens Forvanskninger[1], og kunne altsaa Intet bevise om Digtenes Tilblivelsesmaade. — Vil man bevise forskellig Oprindelse for Digtets forskellige Dele, kan det kun ske ved at paavise forskellig Aand og Tone eller forskellige poetiske Motiver, som ikke kunne forenes indenfor det samme Digt, forskellig Opfattelse af den samme Persons Charakter eller Brud paa Digtningens Plan.

B. Forskel i Aand og Tône.

Vi ere her ved saa ætheriske Bestemmelser, at de let midt i Undersøgelsen kunne smutte bort mellem vore Hænder, og det var derfor heldigt, om man kunde fastholde dem i bestemte, concrete Former. — En saadan er Sproget, og det har ogsaa været brugt som Bevis.

Navnlig har man holdt sig til de mange *ἅπαξ λεγόμενα* og til Trods for Wolfs egen Advarsel benyttet deres Forekomst paa

---

[1]) Selv indenfor hver af sine 18 »Einzellieder« maa Lachmann efter sine Forudsætninger udskyde adskillige Linier, fordi de indeholde Modsigelser mod andre Linier i samme Digt.

dette eller hint Sted som Bevis for, at det maatte være af senere Oprindelse, medens man langt snarere maatte slutte, at jo længer tilbage i Tiden en Digter har levet, desto hyppigere maatte man hos ham træffe paa Ord, som det senere Sprog havde tabt. Hvis man mener, at det kun er de smaa Aander og Interpolatorer, som bruge sjældent forekommende Ord, hvorledes skal det saa gaa Pindar og Aischylos?

Beviset fra *ἅπαξ λεγόμενα* er allerede i sig selv uheldigt, da de ikke vilde kunne bevise det, man tilsigter; men dertil kommer, at de, som henholde sig til dem, ikke have lagt Mærke til, at de Parter af Digtene, som de holde paa, have ligesaamange af disse Ord, som de, hvilke de tilskrive en senere Oprindelse.[1])

Et endnu mere mechanisk og mere haandgribeligt Kendemærke paa de enkelte Deles forskellige Affattelsestid kunde man vente at finde i den vexlende Brug af ældre og nyere grammatiske Former. Snart finde vi *γνώμεναι*, snart *γνῶναι;* snart

---

[1]) I Jahrb. für Phil. u. Päd. 3die Suplb. har Friedländer meddelt en Fortegnelse over disse Ord. Det fremgaar af den, at i begge Digtene kommer der i Gennemsnit 1 *ἅπαξ εἰρημένον* paa hver 14de Linie. Hvor de hist og her forekomme i meget större Antal, beror det paa, at vi der føres ind i en særegen Forestillingskreds, som ellers ligger fjern fra Digtet. Saaledes findes der i Fortællingen om de Billeder, som fandtes paa Achilleus' Skjold omtrent i hver 4de Linie et saadant Ord. I de første 122 Linier i 21nde Bog af Iliaden findes kun 3 *ἅπαξ εἰρημένα;* men næppe begynder Fremstillingen af Kampen mellem Achilleus og Floden, der siden afløses af Kampen mellem Hephaistos og Floden, før vi træffe en stor Mængde ellers i begge Digtene ukendte Benævnelser paa Slam og Lér og Smaastén, Vandplanter, rulle, boble, smelte, brænde, slukke o. s. v. Hvormeget desuden Tilfældet har at sige i det homeriske Ordforraad, kan sés deraf, at der ikke sjældent findes Sammensætninger, hvis Stamord ikke forekomme i noget af Digtene. *Ῥοδοδάκτυλος Ἠώς* er noksom bekendt, ogsaa Adjektivet *ῥοδόεις* findes Il. 23, 186; men Rosen selv omtales ingensteds, hverken som voxende i Phaiakernes Have eller blandt de mange andre Blomster, som nævnes i Digtene. Saa tit Skibets Bagstavn end omtales, finder man dog kun én Gang (Od. 12, 230) Forstavnen, *πρώρη*, nævnt; derimod vel Tillægsordet *κυανόπρωρος*. — *ἐύσσελμος* er et bestandigt Tillægsord til Skibene, men Stamordet *σέλμα* findes hverken i Iliaden eller Odysseen.

ἑστάμεναι, snart *ἑστάμεν*; snart *ἔκτανον* og snart *ἔκταν*; snart *γνῶ* og snart *γνώω*, — som i det Hele sammentrukne og usammentrukne Former idelig skifte med hverandre. Men denne Omskiften er saa gennemgaaende, at man Linie om Linie finder begge Formerne, og en Inddeling af Iliaden eller Odysseen efter det sproglige Princip vilde meget ofte henvise den første Halvdel af en Sætning til en anden Tidsalder end den sidste. Digtet hører til en Overgangstid, hvor ældre og yngre Former have været brugte i Flæng, og tilmed har jo Digtersproget ved Tradition fra ældre Digte mange Ord og Former, som det daglige Talesprog allerede for længe siden har bortkastet. Talesproget er Meddelelsesmiddel mellem dem, som ere nær forbundne i Tid og Rum, derfor har det sin bestemte og fastudprægede Form. I den daglige Tale vil Ordet ingen Opmærksomhed vække for sig selv, men vil kun være den ubemærkede Betegnelse for det, hvorom der tales; derfor undgaar man her alle sjældne, afstikkende Ordformer og Vendinger. Poesien vil allerede ved sin blotte Form hæve Sindet udover det Hverdagslige; derfor bruger den med Versemaalet ogsaa de sjældne Ordformer; og navnlig maa Heltepoesien, som vil trylle et svundet Old frem for Tilhørerne, til en vis Grad give sin Tale de svundne Tiders Præg. Tænke vi os tillige Digteren som omvandrende Sanger, er han ogsaa personlig rykket ud fra den enkelte Dialekts faste Sprogform.

Tillige kan bemærkes, at megen Vaklen hidrører fra Versemaalets Fordringer, og at en og anden Dobbeltform som *ἔρως* og *ἔρος* kan være fremkommen ved ukyndig Forandring af Afskrivere paa den Tid, da *ω* og *η* indførtes i Skriften.

Orddannelsen giver heller ingen Grund til Antagelse af forskellig Affattelsestid, ikke engang for et saa mistænkt Parti som Slutningen af Odysseen. — «Ein Wort, das sich durch die Form seiner Ableitung als nachhomerisch verriethe, ist mir nicht bekannt.» Vel findes hist og her et enkelt Spor af en Orddannelse, som først i senere Tid bliver ret almindelig; «aber schwerlich wird man Grund haben ihre Anfänge der homeri-

schen Zeit geradezu abzusprechen.» I det Hele gør man vel i at betænke følgende Ord af Friedländer: «Wenn man alles besonders finden will, was neuere Kritiker wie Geist, Düntzer, Rhode u. A. in den von Ihnen behandelten Stücken unter den Merkmalen einer eigenthümlichen oder unhomerischen Sprache aufgezählt haben, so dürfte es kaum ein Wort in Homer geben, an den sich nicht irgend eine Abweichung entdecken liesse.» [1]) Men alt det, som af senere Wolfianere er præsteret for ved Hjælp af Partiklen ἄν og andre slige Sprogphænomener at give yderligere Støtte til den wolfiske Hypothese, falder ikke Mesteren selv til Last. Han erklærer aabent: «*In universum idem sonus*

¹) Ved denne Del af Undersøgelsen, hvor der fordres ikke ringe Sprogkundskab endog for blot at følge Andres Undersøgelser med Kritik, er det heldigt, naar man kan støtte sig til en utvivlsom Autoritet; den udmærkede Sprogforsker, G. Curtius, der som afgjort Tilhænger af Liedertheorien her ikke kan beskyldes for Partiskhed, vil ikke tage det sproglige Bevis for gyldigt. «Das stellt sich immer entschiedener heraus, dass Sprache und Versbau durch beide Gedichte hindurch wesentlich dieselben sind, ferner dass die homerische Sprache eine laxere Regel hat als die meisten andern Mundarten, dass sie im höchsten Grade diejenige Eigenschaft besitzt, die man Flüssigkeit oder Dehnbarkeit genannt hat.» (Andeutungen Side 33.) En lignende Udtalelse af Friedländer findes i Jahns Jahrb. 3die Suplb. Pag. 776. «Seitdem hat besonders K. A. J. Hoffmann in den 'quaestiones Homericae' versucht, mit einer wol nur in Deutschland möglichen Ausdauer, aus fast mikroskopischen Beobachtungen der Caesuren, des Hiatus und des Gebrauchs des Digamma das Zeitalter, den Umfang und die Zusammengehörigkeit der einzelnen Stücke nachzuweisen. Es ist zu bedauern, dass so viel Fleiss und Sorgfalt an die Ermittlung dieser winzigen Thatsachen verschwendet ist, denen für diese Untersuchung alle und jede Beweiskraft abgesprochen werden muss.» Giseke: «Die allmälige Entstehung der Gesänge der Ilias aus Unterschieden im Gebrauche der Präpositionen nachgewiesen» henviser de Bøger, hvor Præpositionerne i betydeligere Omfang findes brugte i overført Betydning og i abstrakte Forbindelser, til en senere Affattelsestid. Forskjellen beror naturligvis paa Forskel i Indholdet; de Bøger, som omhandle rent rumlige Begivenheder bruge ogsaa Præpositionerne i rumlig Betydning. Spørgsmaalet bliver da, om denne Forskel i Indhold nødvendig ogsaa beror paa Forskel i Affattelsestid eller ligefrem ligger i Handlingens Gang; denne Undersøgelse ligger udenfor det Sproglige.

est omnibus libris, idem habitus sententiarum, orationis, numerorum;» og *ἅπαξ λεγόμενα* erkender han for et intetsigende Argument.

Det er Et og Andet i Indholdet, som støder ham, navnlig i de 6 sidste Bøger af Iliaden. «*Equidem certe quoties in continenti lectione ad istas partes deveni, nunquam non in iis talia quædam sensi, quæ nisi illæ tam mature coaluissent, quovis pignore contendam, dudum ab eruditis detecta et animadversa fuisse.*»

For nærmere at paavise «*quid illa extrema legentem unum ex multis isto sensu imbuerit, ubi nervi deficiant ac spiritus Homericus, quid jejunum ac frigidum,*» nævner Wolf blandt Andet 21, 273, hvor Achilleus, nærved at omkomme i Flodens Hvirvler, udbryder:

Fader Kronion! saa Ingen af samtlige Guder vil altsaa
frelse mig Arme fra Floden! Alt Andet jeg rolig vil lide. —
Ingen af Himmelens Slægt dog er Skyld i denne min Kvide
mer end min elskede Moder. Ved usande Ord hun mig daared,
hun, som fortalte for vist, at engang under Ilios' Mure
skulde mig times min Død for Apollons bevingede Pile.
Gid jeg var falden for Hektor, den gæveste Mand heri Landet.
Da var det dog en Tapper, som fælded i Kampen den Tappre.
Nu derimod skal jeg snart, omringet af mægtige Bølger,
dø en forsmædelig Død som en Svinedreng, der i et Uveir
vover sig over en Strøm, men rives omkuld i dens Vande.

Achilleus er jo næsten fortvivlet, og det bør ingen Helt være, mindst den ypperste af Alle, mener vel Wolf. Men der er Forskel paa Farens Beskaffenhed. Hvor Helten har Kød og Blod for sig, svigter Modet ham ikke; Naturkræfterne derimod er en uhyggelig Fjende. — Kong Diderik finder sig rolig i at blive slæbt ind i Bjærget, og da han sér Sværdet Adelring hugger han ufortrøden løs paa Lindormen og hendes 11 Unger.

Men da han ikke kan komme ud af Bjærget igen, udstøder han Forbandelser over Løven, for hvis Skyld han er kommen i den Vaande.

Mén da faa den Løve,
og Herre Krist give hende Skam.
Havde hun ikke i mit Skjold staaet skreven,
min Hest havde baaret mig fram.

Homer selv giver flere Exempler paa denne Forskel, bl. A. det tilsvarende Sted Od. 5, 299.

Ak! jeg elendige Mand! Hvad bliver tilsidst vel min Skæbne.
Stærkt jeg nu frygter, at Alt er sandt, hvad Gudinden mig spaade.
Saadanne Skyer har Zeus ladet brede sig udover Himlen;
dybt har han Vandene rørt, og fra hvert af Vindenes Hjørner
bruser Stormen nu frem. Ei Andet jeg øiner end Døden.
Tre, ja firefold Held de danaiske Kæmper, som hisset
segned i Troernes Land, i trofast Kamp for Atriden.
Gid jeg dengang var falden og der min Død havde fundet....
Nu har Skæbnen bestemt, at en gruelig Død mig skal ramme.

Det bedste Sted til Sammenligning vil man dog kunne hente fra selve Iliaden 17, 644, hvor Aias i Mørket udbryder:

Mulm indhyller jo tæt baade Mænd og Heste tilsammen.
Zeus Alfader! Udriv Achaiernes Sønner af Mørket!
Vis os blot din Himmel lidt klar, og und os Brugen af Synet!
Dræb os, siden du saa er tilsinds! Men dræb os ved Dagslys.

17, 644 er det eneste Sted, hvor man mærker Forsagthed hos Aias, ligesom 21, 273 er det eneste Sted, hvor man sér Achilleus nære Frygt. Naturligvis ikke, fordi disse Steder ere skrevne af en Digter, som tænker sig disse to Helte frygtsomme; men Situationen er her af en anden Natur end de Forhold, som ellers fremtræde.

Ogsaa den megen *τερατολογία*, de mange «Göttererscheinungen» i de sidste Bøger forekomme Wolf at være mindre homeriske. Men skulle disse Bøger forkastes paa Grund af

Gudernes virksomme Indblanding og hyppige Fremtræden paa Scenen, maa det Samme gælde om 13de til 15de Bog, som derfor ogsaa af Lachmann tillægges en Digter, «dem es gefällt das persönliche und sichtbare auftreten der götter zu schildern», eller, som han Pag. 55 udtrykker sig: «ein Dichter der so viel mit göttern kramte». Og endelig maa ogsaa 5te Bog henføres til en i særdeles Grad gudebesyngende Dichter, — hvis da ellers Forskellen mellem de enkelte Partier skulle henføres til det digtende Subjekt som den sidste Grund, og ikke til det besungne Objekt.

De homeriske Guder træde paa forskellige Maader i Forhold til Menneskene. Snart tale de til Menneskets eget Sind. Hver en heldig Tanke, som frelser i Farens Øieblik, hver en pludselig Indskydelse, hver en hastig Stemning, der kommer og gaar, man véd ikke selv hvorledes, opfattes af den livlige Aand som indgivet af en Gud. Naar Achilleus midt i sin Vredes Udbrud pludselig standses af en Besindighedens Tanke, er det Athene, som useet af Andre, taler til ham; naar Odysseus under Hærens vilde Løb til Skibene, ivrig farer fra den Ene til den Anden og taler dem til Rette, er det den samme Gudinde, som har tilskyndet ham. Det er Ate, som daarer Agamemnons Sind, og Iris, som vækker den sorgbetyngede Priamos op af Fortvivlelsens Døs. Vi have her en evigstrømmende Foryngelseskilde for den græske Phantasireligion, og vi møde den overalt hos Homer. Denne Art «Göttererscheinungen» mangler næppe i nogen Bog af Iliaden eller Odysseen.

De store Begivenheder ere forud bestemte af Guderne. Saaledes er Troias Fald vel fra den menneskelige Side en Følge af Fornærmelsen mod Menelaos; men tillige er det besluttet i Gudernes Raad. Ogsaa de Begivenheder, der nærmest fortælles i Iliaden, have deres Udspring dels fra Spliden mellem Agamemnon og Achilleus, dels i Gudeverdnen fra Thetis' Bøn til Zeus; og selv den Pest, som giver Anledning til Tvisten mellem Kongerne, er sendt af en Gud. Det maa derfor ikke undre os at se Guderne virksomme ved alle af-

gørende Vendepunkter. Here og Athene bringe Achilleus til at holde inde med sin Vrede; Zeus sender en Drøm til Agamemnon for at bringe ham til at rykke ud med Hæren; Aphrodite frelser Paris i Tvekampen, og Athene forleder Pandaros til at sende sin Pil efter Menelaos.

Dog er det kun ved, usynlige for Andre, at træde i Forhold til det enkelte Menneske, Guderne her virke, og saaledes have vi paa alle disse Steder endnu nærmest kun den første Art Gudefremtræden, om vi end leilighedsvis faa Lov til at kaste et Blik ind i Livet paa Olymp. Det er først, naar Kampen for Alvor bryder løs, at Guderne vise sig midt i Menneskenes Skare, og paa Kampens første Dag se vi ogsaa Apollon og Ares, Athene og Aphrodite blandt de Kæmpende; Here indskrænker sig endnu blot til at raabe med Stentorstemme. I 6te Bog derimod, som væsentlig er fredelig, føres Guderne ikke personlig frem, men i 7ende kan ikke engang Kampen standses og Tvekampen mellem Hektor og Aias bringes i Stand uden ved Athene og Apollon. Den næste Dag findes Guderne vel ikke som Deltagere i Kampen; men det hidrører fra et utrykkeligt Forbud af Zeus, og desuagtet kan Here ikke afholde sig fra først at opfordre Poseidon til Ulydighed, og, da det mislykkes, i Forbindelse med Athene at trodse Zeus' Forbud, til de ved Trusler nødes til at vende tilbage. — I 9ende og 10ende Bog, hvor Krigstumlen hviler, hvile ogsaa Guderne, og under den næste Dags Kamp, hvor Mindet om den foregaaende Dags Trusler endnu er friskt, holde Guderne sig en Tid i Ro; men næppe har Zeus vendt Øiet bort fra Kamppladsen, før Poseidon hemmelig bringer Achaierne Hjælp, og næppe sér Here dette, før ogsaa hun bestemmer sig til at skuffe Zeus, ikke fordi Digteren mere end andre Digtere paa den Tid holder af «mit den Göttern zu kramen», men fordi Here ikke kan taale at sé sine Venner i Nød. I 15de, 16de og 17de Bog spille Guderne en stor Rolle, thi her føres efter Zeus' Beslutning en afgørende Kamp; i 18de Bog smeder Hephaistos Vaaben til Achilleus, og i de følgende Bøger, hvis τερατολογία vækker Wolfs Betænkelighed, træde Guderne bestandig mere og

mere frem, til vi endelig i 21ende Bog finde dem opstillede i Rækker mod hverandre, saa der ved Siden af Kampen mellem Achaier og Troer finder en anden Sted mellem de achaiiske og troiske Guder.

Wolf og Lachmann tænke sig nu Grunden hertil at være den, at vi have en anden Digter for os; men Digteren selv fortæller os 20, 19—30, at det er, fordi Achilleus, som saa længe har hvilet, nu træder op i al sin Kraft; og naturligt er det, at den Digter, hvis Phantasi ved alle de afgørende Vendepunkter drager Guderne fra deres olympiske Fjernhed midt ned i Begivenhedernes Række, ikke kan lade den ypperste af alle sine Helte, som hidtil har holdt sig i Baggrunden, endelig i uslukkelig Hævntørst storme frem i Kamptummelen, uden at han med det Samme sér Guderne, baade de mod Helten naadige og dem, som ville beskærme hans Fjender, kæmpe paa den samme Slette, hvor Helten selv i al sin Vildhed stormer løs mod sine jordiske Fjender.[1]) At der findes τερατολογία, hvor Guderne optræde,

---

[1]) Naar man har kaldt den trojanske Krig »den grossen Götter- und Heldenkampf», er Udtrykket noget misvisende. De homeriske Guder have trods den Anskuelsens Klarhed, hvormed de fremtræde, dog ingen saadan selvstændig Stilling indenfor Digterens Forestillingskreds, at der kan tales om en særegen »Götterkampf». De bære for meget Spor af at være voxede ud fra en sporadisk Fornemmelse af de guddommelige Magters Nærværelse paa dette eller hint enkelte Punkt. For den homeriske Phantasibetragtning er det Første ikke det guddommelige Forsyn, som af denne eller hin Grund bestemmer Stadens Undergang og saa bruger disse eller hine Midler til at fremme sine Planer; det Første er: Troia gik til Grunde paa denne Maade; i anden Række kommer da den Forestilling, at Troias Fald var Følge af Zeus' Beslutning. Hvor heit den homeriske Poesi end sætter Guderne og den øverste blandt dem alle, faa disse dog aldrig saa stor Magt over Digteren, at han gør Zeus' Raadslagning eller Gudernes Raad til det Midtpunkt, hvorfra han betragter alle Begivenhederne. — Den efterhomeriske Digter af Kypria har begyndt paa en saadan Betragtningsmaade, men han har, som det synes, endt i Meningsløshed. Hos Homer møde vi endnu Forholdet i hele dets oprindelige Naivitet. I Reglen tænkes Guderne i fjern Afstand; i det enkelte vigtige Øieblik træde de nærværende frem for Anskuelsen, og naar noget ret Alvorligt gaar for sig, vover Phantasien sig rask midt ind i Gudekredsen paa Olymp eller op til Zeus paa Idabjerget.

er en Selvfølge. Spørgsmaalet er kun, om Achilleus virkelig for Digterens Phantasi staar saaledes, at hans Fremtræden fremkalder stærkere og mægtigere Syner i Digterens Sjæl end de andre Helte. Det er Noget, som egentlig følger af sig selv, thi ellers vilde han ikke have seet ham som sin Helt, men det kan ogsaa yderligere paavises ved et og andet Træk, som ikke fra Digterens Side kan være beregnet, men som taler tydeligt nok, naar man først er bleven opmærksom derpaa. Navnlig skal jeg fremhæve Forskellen i de Lignelser, som møde os, hvor Talen er om Achilleus, og hvor det er en af de andre Helte, som træder frem.

Det er saa naturligt for Digteren at sammenligne en kæmpende Helt med en Løve, et Vildsvin eller andet glubende Dyr, at Hærene næppe have nærmet sig hverandre, og Menelaos næppe har faaet Øie paa Paris, før det om den Første hedder, at han glædede sig ved at se sin Fjende, ligesom en Løve glæder sig, naar den sulten finder en kneisende Hjort eller en vild Ged. — Imidlertid standser jo Kampen for en Tid og dermed ophøre disse Lignelser. Først i 5te Bog bryder Striden atter løs, og der se vi f. Ex. v. 782 de tappreste Helte samlede om Diomedes λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισιν. To Brødre, Krethon og Orsilochos, ere dragne med til Troia, vindende Hæder for Atriderne Agamemnon og Menelaos. «Som to Løver, der af Moderen ere opfostrede i den tætte Skov i Bjærgene, anrette Ødelæggelse ved Menneskenes Boliger, idet de røve Oxer og Faar, til de selv engang dræbes af Spyd fra Mændenes Hænder, saaledes faldt nu de for Aineias' Haand lig høie Graner (553—560).

Vil man mærke Løven i dens Vildhed, maa man dog vende sig til Dagens Helt, Diomedes. Saaret af Pandaros trækker han sig en kort Tid ud af Kampen; men kort efter stormer han atter frem. «Tre Gange saa stort Mod fyldte ham, ret som en Løve, hvem en Hyrde ved de laadne Faar har saaret, idet den springer over Hegnet, men ikke berøvet dens Kraft. Han har kun vakt dens Vrede og tør nu ikke stille sig imod den, men flygter ind i Huset. Snart ligge Faarene døde ovenpaa hverandre, og

Løven farer i vildt Raseri atter ud af Folden» (136 flgg.). Kort efter (159) «slaar han to Mænd ned fra en Vogn med Kraft som en Løve, der farer ind mellem Hjorden og knuser Nakken paa en Kvie eller Ko ude i Skoven, hvor de gaa paa Græs;» — og 11, 383 praler Paris af, at han med sin Pil har saaret Diomedes, «for hvem Troerne frygtede som de brægende Geder for Løven».

Ogsaa om den kongelige Helt, Agamemnon (*βασιλῆι γὰρ ἀνδρὶ ἔοικεν*, 3, 170), hedder det 11, 239, at han rykker Lansen ud af Iphidamas' Haand med en Kraft som en Løve, og 11, 171 flgg. flygte Troerne for ham «som Oxehjorden, der i Nattens Mørke overfaldes af Løven. De styrte alle afsted i Forfærdelse, men En af dem træffer Døden. Med sine stærke Tænder knuser Løven dens Nakke og derpaa sluger den Blodet og alle Indvoldene.»

Alle disse Steder er det dog mest Løvens Kraft man sér, Opmærksomheden henvendes mere paa den Gerning, den udfører, end paa den selv. Dette gælder ogsaa 11, 472 flgg., hvor Aias kommer til Hjælp paa Odysseus' Raab. Troerne havde flokket sig om denne, «som Schakalerne om en saaret Hjort; naar Hændelsen fører en sulten Løve hen til Pletten, flygte Schakalerne hver til sin Side, og Løven staar ene hos Hjorten». Noget anderledes forholder det sig 5, 299 med Aineias, der stiller sig foran Pandaros' Lig, stolende paa sin Styrke, ret som en Løve, og 17, 542, hvor Automedon træder op paa sin Vogn «stænket med Blod som en Løve, der har fortæret en Tyr». Her er det ikke Løvens Gerning eller de andre Dyrs Forfærdelse, der skildres, men Løven selv; og dog skér det ved en saa løs Antydning, at vi ikke se den ret levende for vore Øine eller indvies i dens Charakter, saaledes som vi 11, 416 og 12, 145 se Vildsvinet, 16, 156 Ulvene, 11, 558 det stædige Æsel. Kun Aias, «der langt var den ypperste af alle Mændene, saalænge Achilleus i Vrede holdt sig borte fra Kampen» (2, 768) minder Digteren ret levende om Skovens Konge.

11, 546 maa Aias bekvemme sig til at trække sig tilbage;

men han gør det nødig, med langsomme Skridt og idelig vendende sig om mod Fjenden «ligesom den gulbrune Løve, hvem Hunde og Bønder holde borte fra Stalden og ikke tillade at tage det Bedste fra Hjorden, idet de vaage den hele Nat. Den trænger bestandig fremad, lysten efter Kød, men kan intet udrette, thi Spyd og glødende Brande flyve hvert Øieblik mod den fra de kraftige Hænder, og for dem maa den vige, saa nødig den vil. Tilsidst, naar Morgenen gryr, gaar den luskende tilbage, ærgerlig i Sindet.»

Da Hektor vil trække Patroklos' Lig over paa Troernes Side, stiller Aias sig foran det og dækker det med sit Skjold, «som en Løve vandrer om i Skoven med sine Unger og nu der pludselig møder Mænd, som ere paa Jagt. Dens Kamplyst vaagner, og den trækker Pandehuden helt ned, saa Øinene skjules» (17, 133 flgg.).

Man sér Løven grangivelig; men den er endnu ikke ret i Lidenskab, som 18, 318, hvor Achilleus, der om Natten staar ved sin faldne Vens Baare, «stønner som den skæggede Løve, hvis Unger en Jæger har røvet bort fra Skovens Tykning. Den sørger, da den siden kommer til, og løber fra den ene Kløft til den anden for at se, om den ingensteds skulde finde Mandens Spor». Rigtig ophidset bliver den dog ikke, før den sér sin Fjende for Øinene, — og saaledes møde vi den først 20, 158. Her gaar Aineias frem foran de andre Troer, men Achilleus træder imod ham, «som en morderisk Løve, hvem hele Egnens Mandskab har samlet sig for at dræbe. Først gaar den ligegyldig sin Gang; men naar saa en af de raske Ungersvende har truffet den med sit Spyd, krummer den sin Ryg, opspiler Gabet, Fraaden staar om dens Tænder, Hjertet stormer i dens Bryst, med Halen pidsker den begge Lænder og Sider, hidsende sig selv til Kamp, og farer saa frem i vildt Raseri for at dræbe eller selv styrte i det første Sammenstød.»[1]

---

[1]) Jeg har ikke seet denne Forskel mellem det Billede, som fremstiller sig for Digterens Phantasi, hvor Achilleus første Gang træder i Kamp, og

Forskellen i de ovenfor fremsatte Billeder er naturligvis ikke en Følge af Digternes Flerhed, men af den forskellige Maade, hvorpaa Digterens Phantasi bliver sat i Bevægelse, eftersom det er denne eller hin Helt, der træder frem.

Mangfoldige andre Steder kan man paavise Forskel i Stil og Tone mellem de 6 sidste Sange og de tidligere Bøger, men den nærmere Undersøgelse vil bestandig vise, at denne Forskel er begrundet i den behandlede Genstand. Achilleus selv træder frem[1], Katastrophen er indtraadt, Alt bliver mægtigere og mere gribende, Stilen derfor mere indtrængende, i Handlingens Øieblik mere energisk, i Skildringen af de vemodige Følelser mere blød[2]. Alt dette beviser ikke anden Forskel i det digtende Subjekt, end

---

de andre Løvelignelser paaagtet af Nyere; i Oldtiden maa man have bemærket det, som det synes efter Scholiet B til 20, 164: *λέοντι εἴκασται οὐ πεινάοντι ἢ τὸ πῖαρ ἑλεῖν θέλοντι ἢ σκυμναγωγοῦντι ἢ σταθμοὺς πορθοῦντι, ἀλλ' ὅλην χώραν λυμαινομένῳ, ἣν γεωργεῖν μὴ δυνάμενοι συνίασι κατ' αὐτοῦ.* — Om et Digt, som har været læst og beundret i halvtredie Tusind Aar, kan der naturligvis ikke siges noget Rigtigt, uden det paa en eller anden Maade har været sagt før. — Der findes i Øvrigt endnu flere Løvelignelser end de anførte f. Ex. 11, 113—119; 16, 478—489; 823—826; 17, 61—67; 657—664. En nærmere Betragtning af dem vil yderligere bestyrke det ovenfor Sagte.

[1]) Naar Lachmann Side 80 ved Bøgerne 18—22 som en Eiendommelighed, der skal bevise en særegen Forfatter, fremhæver »das gänzliche Verschwinden aller griechischen Heroen ausser Achilles«, falder hans Raisonnement virkelig ind under det Uforstaaelige.

[2]) Dette er navnlig sagt med Hensyn til den mod Slutningen flere Gange gentagne rhetoriske eller poetiske Figur, som kaldes Analepsis (Gentagelse).

20, 371. *Τῷ δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,*
εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μένος δ' αἴθωνι σιδήρῳ.

22, 126. *Οὐ μήν πως νῦν ἔστιν ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης*
τῷ ὀαριζέμεναι, ἅτε παρθένος ἠίθεός τε
παρθένος ἠίθεός τ' ὀαρίζετον ἀλλήλοιιν.

Denne Taleform er ikke en tilfældig Grille hos den enkelte Digter, men den bevirker en Emphasis, som passer til Stedet. Af lignende Art er 2, 671—673:

Νιρεὺς αὖ Σύμηθεν ἄγεν τρεῖς νῆας ἐίσας,
Νιρεὺς Ἀγλαΐης υἱὸς Χαρόποιο τε ἄνακτος,
Νιρεὺς ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν.

den, som naturlig hos det samme Individ fremkommer som Følge af dets forskellige Stemninger.

Fra Digtets Slutning kunne vi vende os til dets Begyndelse, til 1ste Bog, som efter Nogle skal have forskellig Oprindelse fra de fleste andre Dele af Iliaden, hvilket blandt Andet skal sés deraf, at den ikke indeholder Lignelser. Det Samme maa da gælde om Begyndelsen af 2den Bog, om Størstedelen af 3die og 4de, om 6te, 7ende, 9ende, 10ende og 14de Bog, hvor der heller ingen eller saa godt som ingen Lignelser findes, medens 2, 85—493 vrimler af de mest glimrende Billeder, ligesom ogsaa 5te, 8nde, 11te og 12te have en betydelig Mængde Sammenligninger; 13de har 15, 15de 15, 16de 20, 17de 20 Lignelser.

Forholdet er let nok at udrede, siden Lessing i sin Laokoon har gjort opmærksom paa Forskellen mellem Fortælling og Beskrivelse.

Ordene opfattes successivt i Tiden. Skulle vi gennem dem modtage et Indtryk af det Samtidige, bliver der den Vanskelighed, at vi til Slutningen under ét Overblik skulle opfatte, hvad der er os meddelt stykkevis. Saasnart man ved et enkelt Udtryk vil give et Totalbillede, bliver det abstrakt og farveløst, thi som Reflexionens Reproduction giver Ordet kun Almenforestillinger, ikke concret Anskuelse. Vil man skildre det Individuelle ved Ordets Hjælp, kan det direct kun ske ved successivt at opsummere alle Enkeltheder, hvoraf Totaliteten er sammensat. Men da disse Enkeltheder netop kun have deres Betydning i Forhold til Omgivelserne, da de fra Begyndelsen kun rigtig kunne opfattes, naar man har Totaliteten til Forudsætning, trættes og sløves Opmærksomheden, uden at man dog kommer Maalet nærmere.

Hvad der er sagt om Anskuelsen af et sammensat Hele, gælder ogsaa om Opfattelsen af den intensive Kraft, som yttrer sig paa et enkelt Punkt. Ved Beskrivelse giver Ordet ligefrem kun Almenforestillinger; det concrete levende Indtryk kan her kun naas ad Omveie, og Digteren, som vil bringe sin Tilhører

til umiddelbart at leve i de Begivenheder, han besynger, maa netop her vise sin Kunst.

Vi kunne til nærmere Oplysning fremføre to Steder af Odysseen, hvor Digteren vil skildre en tryg og rolig Søvn. Det ene Sted er Od. 12, 79 flgg. — Da Odysseus ved Aftentid er gaaet ombord i Phaiakernes Skib, der endelig efter de mange Aars Lidelser skal bringe ham til hans Fædreneø, lægger han sig paa de til ham udbredte Bolstre og falder i en dyb og rolig Søvn.

Men hvor dyb? — Den lignede næsten Døden siger Digteren. Det er godt nok, men derved faar man intet anskueligt Billede. — Den varede til høit op paa næste Formiddag, kunde man svare. — Derved faar man Søvnens Ro maalt ved dens Langvarighed, og Maalestokken er rigtig nok, kun er den ikke levende for Anskuelsen, — saalidt som det vilde være, naar det i Legenden hed, at Manden, som troede, han havde været et Øieblik i Himmelen, havde været der hundrede Aar. Først naar man hører, at der var bygget en hel ny Gaard paa det Sted, hvor der før stod en anden, og den Tilbagevendende faar at høre af en tilfældig Mødende, at det Bryllup, under hvilket han var forsvunden, var holdt i dennes Farfars Farfars Tid, først saa mærker man, hvad hundrede Aar vil sige. — Tiden maales ved de Begivenheder, som udfylde den, og saaledes ogsaa her.

Odysseus gaar ombord og lægger sig tavs paa Bolstrene. Mandskabet sætter sig ned, hver paa sin Bænk, og ror, Skibet hæver sig snart, snart sænkes dets Stavn, og Bølgerne reise sig bagved Kølen. Saa hurtig fare de hen over Havets Flade, at ikke engang en Søfalk vilde kunde følge dem; men bestandig sover Odysseus. Morgenstjernen hæver sig endelig af Havet, og de løbe ind i Phorkys' Havn. Man sér de fremspringende Klipper, som skærme den paa begge Sider. Indenfor er der roligt Vand, dybest inde sér man et Oliventræ med nedhængende Grene og tæt ved den en dyb Grotte, som nærmere beskrives. Der bringe de Odysseus i Land, tilligemed det Hynde og de Lagner, hvorpaa han hviler; ogsaa alle hans Kostbarheder blive baarne ud af Skibet og lagte ved hans Side; men bestandig sover

han. Phaiakerne seile tilbage til Scheria, hvor Alkinoos og de andre Høvdinge staa paa Strandbredden og med Forfærdelse se Skibet, der allerede nærmer sig deres Kyst, blive forvandlet til en Klippe. De bede til Poseidon, at han vil skaane dem for større Ulykker, og først da hedder det: «Saaledes bad nu de til Herskeren Poseidon, Phaiakernes Fyrster og Herskere, staaende om Altret; men hist vaagnede den herlige Odysseus af sin Søvn, hjemme paa sin Fædrenea.»[1])

Istedetfor at beskrive os, hvor dybt Odysseus sov, har Digteren altsaa fortalt os Alt, hvad der foregik omkring ham, fra det Øieblik han faldt i Søvn, til han vaagnede. Det til Grund Liggende, Søvnens Ro, er anskueliggjort gennem dens Virkning, at han nemlig ikke vaagnede den lange Tid igennem, og Tiden er atter anskueliggjort ved Fortælling om Alt, hvad der skete, Beskrivelse om Alt hvad man saa, før Opvaagnelsen indtraf.

En anden Fremgangsmaade følger Digteren 5, 488.

Efter at have seilet de mange Dage paa det vilde Hav, og efter 2 Dage og 2 Nætter at have svømmet om uden at faa fast Bund under Fødderne, kommer Odysseus endelig træt og mødig op paa Landjorden. Han finder et lunt Sted under to sammenslyngede Olivenbuske, og der lægger han sig ind, idet han samler det tørre Løv op omkring sig for ikke at fryse i Nattekulden. «Som naar en Mand skjuler en Gløder i den mørke Aske, en Mand, der bor langt ude paa Landet og ingen Naboer har, og

[1]) Julius Braun har i Deutsches Museum i nogle for Øvrigt noget vilde Artikler: «Über Reformbedürfnisse in den Alterthumswissenschaften», gjort opmærksom paa den Kunst, hvormed Homer anskueliggør den Tid, der medgaar f. Ex. til en Veis Tilbagelæggelse, idet han indskyder andre Begivenheder mellem det Sted, hvor han fortæller Vandringens Begyndelse, og det Sted, hvor han omtaler den som fuldendt. — I 3die Bog sender Hektor to Herolder ind til Staden; derefter følger den Scene, hvor Helena fortæller Priamos, hvem de Helte ere, som de se fra den troiske Mur, og først derefter med 120 Liniers Mellemrum hedder det: «Men Heroldeme gik gennem Byen.» — I 6te Bog forlader Hektor selv Kamppladsen for at gaa ind til Ilios. Tiden udfyldes med Fortællingen om Diomedes' og Glaukos' Møde i Slaget, og da først hedder det: «Da saa Hektor var kommen til de troiske Porte og til Kastanietræet.»

derfor maa gemme vel paa den fængende Gnist for ikke at nødes til at hente Ild hos fjerntboende Folk; saaledes gemte Odysseus sig i Løvet.» — Digteren vil fremkalde et Billede af Lunhed og Hygge. Han har direct intet andet Middel til sin Raadighed end at forsikkre, at Helten virkelig laa lunt. Men en Forsikkring er en daarlig Nødhjælp for en Fortæller. Han vækker derfor Erindringen om en Situation, som hans Tilhører kender; og naar han har gjort den Erindring ret levende, tilføier han: Saaledes skjulte nu ogsaa Odysseus sig.

Det synes, som man undertiden tror, at Billederne ere et poetisk Sminkeapparat eller i al Fald ere blevne tagne med af Digteren, fordi de hørte til den høie Stil. Men det ser man snart er falsk, naar man lægger Mærke til de forskellige Sphærer, hvorfra Lignelserne hentes. Vi saa før, hvorledes Aias, der langt om længe trak sig tilbage fra Kampen, blev sammenlignet med en Løve, som Natten igennem havde gjort forgæves Anfald paa Kvægstalden og endelig ved Morgentid uvillig luskede tilbage til Skoven. Men herved er kun vist hvor nødig han viger. Endnu skal man se, hvorledes han selv i det Øieblik kun Skridt for Skridt lader sig drive tilbage og gør Fjenderne hver Fodsbred stridig: «Som naar et Æsel, der gaar langs en Mark, driller Børnene; — et dorsk Æsel, paa hvis Ryg mange Kæppe ere knækkede, — men det gaar roligt ind og æder det tætte Korn; Børnene prygle det nok med deres Kæppe, men deres Kraft er kun svag, og først langt om længe faa de det drevet bort, naar det endelig selv synes, at nu har det mættet sig tilstrækkeligt. Saaledes huggede Troerne bestandig løs paa Aias' Skjold, og han vendte sig snart mod dem og standsede deres Rækker, snart vendte han sig atter til Flugt; men dem Alle sinkede han i deres Gang ned mod Skibene.»

At sammenlignes med et dorsk Æsel eller, som det skér andre Steder, med Hunde, tørstige Ulve o. s. v., er i sig selv ikke nogen Ære. Naar altsaa flere Steder Digteren sammenligner sine Helte med Løver og Vildsvin, er det ikke for

at hædre dem ved et »epitheton ornans«, men fordi det Billede, han har dannet sig af dem i den givne Situation, virkelig minder ham om Løven, Vildsvinet o. s. v.

Hvor der, saaledes som 2, 455, følger en Række Lignelser efter hverandre, staa de heller ikke ved hverandres Side blot for Effectens Skyld, men hver for sig angiver sin særegne Situation, saa de alle tilsammen give en fremadskridende Udvikling, hvis enkelte Momenter gennem Lignelserne faa en Anskuelighed, som man skulde tro, kun tilhørte Malerkunsten eller Plastiken.

Digteren skildrer, hvorledes Achaierne strømme ud fra Skibene og Teltene for at samles til Striden. Han tænker sig selv staaende langt borte, f. Ex. paa Troias Mur, saa han kan overskue hele Strækningen med ét Blik, og skildrer saa et efter et de forskellige Sanseindtryk, som afløse hverandre.

Først mærker Øiet kun Vaabnenes Glands, idet Achaierne træde frem fra Skibene eller Teltene. «Som naar den ødelæggende Ild hærger den udstrakte Skov paa Bjærgtoppene, og Lysningen sés langt borte, saaledes straalede Glansen fra det skinnende Malm op mod Himlen, idet de kom frem.»

Idet de saa hver fra sin Kant vandre hen mod Samlingspladsen, faar man Øie for Mængden og man hører Lyden af de talløse Trin. «Som naar tætte Fuglesværme, enten Vildgæs eller Traner eller långhalsede Svaner flyve frem og tilbage over den asiske Eng ved Kaystrosflodens Strøm og baske med Vingerne, medens de støiende søge Plads, saa Engen genlyder derved, saaledes strømmede Achaiernes mangfoldige Skarer ud paa den skamandriske Slette, og Jorden genlød under Mændenes Trin og Hestenes Hovslag.»

Endelig standse de ude paa Engen «talløse som Bladene og Blomsterne ved Foraarstid», men endnu er der dog den urolige Forvirring, «som i Fluesværmen, der ved Foraarstid summer om i Kostalden, naar Bøtterne fyldes med Mælk».

Snart kommer der dog Orden i den mylrende Mængde. «Som Gedehyrderne let adskille de forskellige Flokke, naar de

paa Græsgangen ere løbne mellem hverandre, ordnede nu Høvdingerne Folket i adskilte Skarer, saaledes som de skulde drage i Striden, og blandt dem saa man Agamemnon; i Blik og Hovedets Holdning lignede han Zeus, i den ranke Bygning Ares, hans Bryst var Poseidons.» Og lod man fra ham Blikket atter glidė hen over de Andre, saa man strax, hvor Meget han overstraalede dem Alle. «Som Tyren udmærker sig fremfor den øvrige Hjord, saaledes gjorde Zeus paa den Dag Atriden udmærket at se til blandt de mangė Helte.»

Ligesom Bekker 11, 558 har betegnet Lignelsen med det dorske Æsel som uægte, fordi han ikke har forstaaet, at den gav en ny Situation, der fulgte efter den, som var fremstillet ved Sammenligningen med Løven, saaledes har han ogsaa sat flere af de her anførte Lignelser under Texten uden at tage Hensyn til Scholiet ved 2, 455: *νῦν· μάλιστα ἡ δύναμις τοῦ ποιητοῦ, ὅτι καθ' ἕκαστον πρᾶγμα διαφόρων εἰκόνων εὐπορεῖ.* — Ligesaalidt har han 2, 147 taget Hensyn til Scholiet: *ἡ πρώτη μὲν γὰρ τὸν τάραχον, ἡ δὲ δευτέρα τὴν ὁμοθυμαδὸν ὁρμὴν παρίστησιν.* Han saavelsom Hermann have formodentlig betragtet Lignelserne som en poetisk Udpyntning, der maa holdes indenfor visse Grænser efter Reglen *μηδὲν ἄγαν.*

Homer er efter sin Charaktér væsentlig objectivt fortællende, hengiver sig ikke som nyere Digtere til lyriske Udbrud over sine egnė Figurer og deres Stemning. Billedrigdommen er derfor hos ham ikke en Poesiens Blomst, der træder frem paa de mest pathetiske Steder. For ham er Lignelsen det naturlige Middel, hvor han ikke kan fortælle, men maa male; hvor det, han vil meddele, ikke er Handlingen i dens Fremadskriden, men Momentet, Situationen, det, som skal overskues, og overskues med ét Blik.

Skal Massernes Bevægelse, den Stemning, som opfylder Hæren, Heltens Mod og den Kraft i Kampens Øieblik, hvormed han stormer frem, bringes lil levende Anskuelse, tager Digteren sin Tilflugt til Lignelser. Derfor vrimle de i 2den og 5te Bog,

og møde os ligeledes hyppigt i 8nde, 11te, 12te, 13de, 15de, 16de og 17de Bog[1]).

Hvor derimod Mand staar overfor Mand, hvor den Enkelte er Digtets Genstand, bliver Lignelsen som oftest overflødig; thi det, som kunde trænge til Skildring, nemlig Stemningen, det indre Sjæleliv er paa den homeriske Poesies ureflecterede Standpunkt endnu ikke Genstand for direct Fremstilling; det mærkes kun, hvor det aabenbarer sig i den ydre Fremtræden eller lyser frem gennem Ordet. Derfor finder man aldrig Følelsen selv skildret ved en Lignelse, men vel dens sanselige Virkning, som Od. 20, 13 flgg. «Hans Hjerte støiede i hans Bryst. Som en Hund med spæde Hvalpe glammer, naar den sér en fremmed Mand og farer imod ham, saaledes glammede Hjertet i Odysseus' Bryst af Harme over de onde Gerninger. Men han slog Haanden mod Brystet og sagde: Vær rolig Hjerte. Du har før taalt, hvad der var mere nedværdigende end dette». Det er ikke Vreden, men Hjertets Banken, som gøres levende for Anskuelsen. Andre Steder er det mere den lidenskabeligt Bevægedes synlige Fremtræden, der anskueliggøres ved Sammenligning med dette eller hint Dyr i denne eller hin Situation. Men hvor Stemningen tilstrækkelig klart kan vise sig gennem de Ord, der udtales, behøves der ingen Skildring af Figurens ydre Fremtræden, saaledes som den er begrundet i Stemningen, ligesaalidt som den Stemning, der strax giver sig Luft i Handling, behøver at skildres, da den kan sés af Handlingen, som fortælles.

Hvor Handlingen bevæger sig frem mellem enkelte Personer, ere Lignelserne sjældnere, og derfor har hele Odysseen ikke saa mange Lignelser, som de to Bøger 16 og 17 i Iliaden, hvor den voldsomme Kamp før og efter Patroklos' Fald skildres. I selve dette Digt behandler Slutningen af 3die og Begyndelsen af 4de Bog Tvekampen mellem Menelaos og Paris, og hvad dermed staar i Forbindelse; 6te Bog er Hektor og Andromache; 7ende Bog

---

[1]) Statistiken kan f. Ex. sés hos Friedländer i Jahrb. für Phil. u. Päd. 3die Suplb. Pag. 786 flgg.

Tvekampen mellem Hektor og Aias; 9ende Bog Gesandtskabet til Achilleus; 10de Bog er Odysseus' og Diomedes' natlige Speidertog; 14de Bog de saarede Fyrsters Raadslagning og Heres List mod Zeus. Alle disse Steder, hvor altsaa Handlingen væsentlig bliver Forhandling mellem Enkelte, finder man ingen eller saagodtsom ingen Lignelser, hvilket er saa langt fra at bevise en Oprindelse, der er forskellig fra 5te, 8nde, 11te Bog o. s. v., at det netop beror paa den samme poetiske Lov. — De store Massers Bevægelse og Sammenstød, Heltenes Tumlen midt i Fjendernes Skarer, kan ikke fortælles, men maa skildres. Den Enkeltes Skæbne og Adfærd behøver ikke at skildres, men kan ligefrem fortælles. Kun paa de enkelte Punkter, hvor Digteren ikke kan anskueliggøre en Stemning ved at fortælle om den Handling eller det Ord, som den fremkalder, kun der vil man finde Lignelserne anvendte. Traf man derimod et Sted, hvor f. Ex. Andromache i billedrige Udtryk udmalede sine Følelser for Hektor, da vilde man ikke længer have den væsentlig fortællende Digter for sig, og da vilde der være skellig Grund til at spørge, om et saadant Sted ikke var af fremmed Oprindelse. Lignelsen saavel som Skildring i Almindelighed tilhører hos Homer kun det, som opfattes sanseligt[1]).

[1]) Il. 6. 429—430

Ἕκτορ, ἀτὰρ σύ μοί ἐσσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
ἠδὲ κασίγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης

kunde synes at betegne et over Følelserne mere reflecterende Standpunkt, men kun naar man river det løs fra sin episke Sammenhæng. »Min Fader har Achilleus dræbt; mine 7 Brødre ere alle faldne paa én Dag for Achilleus' Haand; min Moder er bleven taget til Fange af Achilleus; og siden har Artemis dræbt hende; og nu er du for mig baade Fader og Moder og Broder.» Digteren kan ved en Sammenligning antyde den Glæde, Sorg o. s. v., en Anden viser (Menelaos bliver ved at sé Paris saa glad som en Løve, der sér en Hjort Il. 3, 23. Sml. 5, 598. Od. 5, 395. 10, 410). Det Billede, Heltens Miner, Bevægelse o. s. v. maa fremkalde hos Beskueren, anskueliggøres ved Angivelsen af et andet, Tilhøreren bekendt Billede. Vi ere indenfor den objective Poesies Grænser. Lyrikeren siger: Jeg er saa glad som Fuglen i Luften, Jeg føler mig saa sorgfuld som Løven, der har mistet sine Unger o. s. v. Men Homer bruger, hverken hvor han lader sine Personer tale, eller hvor han taler i sit eget Navn, Billeder til at udtrykke den Talendes egen Stemning.

Netop dette kunde ved en løsere Betragtning gøre os noget betænkelige ved 1ste Bog; thi den indeholder to Situationer som særdeles egnede sig til at anskueliggøres ved Lignelser, nemlig Pesten og Achilleus' Vrede, og dog indeholder Bogen ikke en eneste gennemført Sammenligning. Det er imidlertid ikke fordi Digteren mangler Evne til at fremmane anskuelige Billeder. «Saa talte han, og Phoibos Apollon, som hørte hans Bøn, gik med Vrede i Hjertet ned fra Olympens Tinder med Buen over Skulderen og med det velsluttede Kogger, hvori Pilene klirrede, medens Guden vred vandrede afsted og skred frem, mørk som Natten. Derpaa satte han sig fjernt fra Skibene og udskød Pilene, saa det klang i Sølvbuen. Først rettede han sine Skud mod Mulæslerne og de hurtige Hunde, men derefter sendte han sine smertefulde Pile mod Mændene selv, og bestandig saa man Dynger af Lig brænde paa Baal.»

Det er en Digter, som *kan* male, men her *vil* han kun skizzere. Han gaar saa kort som mulig hen over Pestscenen med Linien *αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί*, fordi den her i Digtningen kun har Betydning som *Anledning* til den Forsamling, hvor Striden mellem Agamemnon og Achilleus opstaar, og Anledningen maa man jo saa hurtig som mulig gaa hen over, for at den ikke skal trænge sig frem og blive mér end Anledning.

I den derefter følgende Forsamling sér man, hvorledes baade Achilleus' og Agamemnons Paastaaelighed og Følelse af krænket Stolthed Skridt for Skridt voxer, til det Øieblik Achilleus lægger Haanden paa sit Sværd. Selv da Athene har faaet ham til at opgive sine Drabstanker ved at henvise til Opreisning i Fremtiden, hører man endnu paa hans Ord (*οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων*), hvor det bruser i hans Sind, og da han er færdig med at tale, kaster han i Vrede sin Stav til Jorden. Ogsaa i hans følgende Klage for Thetis mærker man Heftigheden gære i Sindet. Men trods den voldsomme Lidenskabelighed hos Helten, standser Digteren ikke en eneste Gang for at vise os, hvor dybt rystet han er. Der staar ikke engang som i Wilsters Over-

sættelse 429: «Fnysende vred i Sind for den midiesmækkre Briseis», men simpelthen χωόμενον κατὰ θυμὸν ἐϋζώνοιο γυναικός. Det er nemlig ikke stemmende med Digterens Plan allerede nu at vise hele Omfanget af Achilleus' Lidenskab; men som denne selv opsætter at skaffe sig Opreisning til senere Tider, saaledes maa ogsaa Digteren lade os vente, til Øieblikket kommer, med at vise, hvor uforsonligt Naget er. — Havde han allerede i 1ste Bog udtømt sig i at skildre Styrken af Achilleus' Vrede, vilde 9ende Bog ikke komme som noget Nyt; de overmodige Yttringer 11, 609—610 og 16, 97—100 vilde da være Gentagelser og derfor matte.

At første Bog mangler Lignelser, medens man dog sér, at den Digter, vi her have for os, forstaar at male, naar han vil, beviser kun, at ogsaa paa Homers Tid en Indledning har været en Indledning og som saadan naturligvis været forskellig fra det, hvortil den skulde danne Indledning. At Forstuen i et Hus ikke nøiagtig har samme Figur som de indre Værelser, er jo intet Bevis for, at den hidrører fra en anden Bygmester.

C. Lachmanns 18 Folkesange.

Et sapiens et fortis et alter Homerus,
ut critici dicunt, leviter curare videtur,
quo promissa cadant et somnia Pythagorea.

De almindelige Grunde, hvortil den opløsende Kritik støtter sig, ere kun lidet overbevisende. Desto større Betydning have maaske de Forsøg, man har gjort paa at udsondre de enkelte Digte, hvoraf Iliaden skal være sammensat. Det hører jo ikke til Sjældenhederne, at en i sig selv klar og grundig Analyse er sat i Forbindelse med uheldige Argumenter, hentede fra slet gennemtænkte almindelige Betragtninger. Vi maa derfor sé bort

fra det tidligere Anførte, som tydelig nok ikke støtter den lachmannske Theori, men heller ikke absolut modbeviser den, og blot prøve Opløsningsforsøgene i og for sig selv.

Uheldigvis støder man her strax paa Tvivl og Uenighed, idet Disciplene stræbe efter at gaa endnu videre end Mesteren. — Lachmann begynder sine Betragtninger med den Bemærkning: «Bis zur auslieferung der Briseis, A. 347, liest man ohne sonderlichen anstoss.» Men allerede i disse Ord har han fundet Modsigelse af P. la Roche, der i Philologus' 16de Aarg. 1860 har forklaret, at han allerede er stødt an ved v. 247, hvor Nestor holder en formanende Tale til de stridbare Fyrster. Denne Tale tilfredsstiller ikke la Roche. «Dass Nestor vermittelnde, beschwichtigende Worte zu den Streitenden spricht, dagegen lässt sich nun allerdings an und für sich Nichts einwenden, aber so viel dürfen wir von einem einsichtigen Dichter fordern, dass eine solche Rede auch eine wesentliche Wirkung auf den Gang der Handlung, auf die Stimmung der Streitenden gehabt habe.» Og nu er det jo tydeligt, at Ingen af de Stridende tager noget Hensyn til den vise Mands Ord. Altsaa maa enten disse Ord bortskæres eller Homer opgive Titlen af «einsichtiger Dichter.»

Da hos Shakspear Aanden vinker ad Hamlet, ville Horatio og Marcellus holde ham fra at følge den, baade ved Overtalelser og ved Magt; men han river sig løs med de Ord:

By heaven! I'll make a ghost of him that lets me.
I say, away!

og derpaa følger han Aanden, ubekymret om de Andres Advarsler. Horatios og Marcellus' Ord have altsaa været uden Virkning paa Handlingens Gang, og havde Shakspear været saa «einsichtig» som P. la Roche, vilde han have sparet sig den unødvendige Fyldekalk, — med mindre maaske netop Pointen ligger deri, at Hamlet i k k e lader sig raade eller skræmme; thi d e t kan jo ikke vises, naar der ikke fremføres Nogen, som f o r g æ v e s forsøger at raade eller skræmme ham.

Saaledes var det jo ogsaa muligt, at Nestors formanende

Ord netop stode her, for at man skulde sé, at de ingen Virkning gjorde. Og hermed kan da Digteren have vist to Ting: paa den ene Side, hvor utilgængelige baade Achilleus og Agamemnon ere for Fornuftens Stemme; paa den anden Side, hvor villig Fornuften, — in casu Nestor — er til at lade sin Stemme høre, hvad enten den bliver paaskønnet eller ikke. Slige Bemærkninger kunne dog næppe finde Indgang hos la Roche, som nu én Gang for alle har udfundet Loven for, hvad man kan forlange af en indsigtsfuld Digter, og i Kraft af denne Lov har bevist at Iliaden og Odysseen ere «Geschiebmassen», hvoraf Kritiken kun kan udpille «einzelne mitgeführte goldkörner alter epischen lieder», en Art store Køkkenmøddinger, hvor man hist og her kan finde Brokker af et svundet Olds poetiske Aand. — Aristoteles og Horats, Lessing og Göthe skulle lære Æsthetik forfra og lære det af P. la Roche; thi den Retning, han repræsenterer, fører endnu det store Ord i Tydskland. Der findes næppe noget Bind af philologiske Tidsskrifter, uden det indeholder en eller anden Artikel i samme Retning; Skole- og Universitetsprogrammer følge med. Vel have Nitzsch og Bäumlein deres Tilhængere, men Strømmen gaar dog stadig i den af Lachmann angivne Retning.

Den kritiske Methode arbeider bestandig i Kritikens Tjeneste paa at kritisere sig selv. Som Lachmann opløser og corrigerer Homer, saaledes bliver han atter modificeret og corrigeret af la Roche, Köchly, Ribbeck, Hennings, Cauer o. A. — Men at gennemgaa hele den Masse Skrifter er uoverkommeligt. Vi maa i al Fald lægge dem til Side, til vi nærmere have betragtet Lachmanns egne Forsøg, og for ikke at gaa for hurtig til Værks, kunne vi begynde med hans Indledning, hvor han allerførst gør opmærksom paa Modsigelsen mellem de sidste Linier i 1ste Bog og de første i 2den Bog.

Guderne have forlystet sig paa Olympen ved at høre paa Apollons og Musernes Sang. Da falder Natten paa, og Zeus gaar til sit Leie

1, 611: ἔνθα καθεῦδ' ἀναβάς, παρὰ δὲ χρυσόθρονος Ἥρη.

2, 1: *ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ*
εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος.

Disse Linier kunne ikke forstaas i Sammenhæng, siger Lachmann: «Zeus gik til sit Leie og sov, alle andre Guder og Mennesker sov, men Zeus sov ikke». — Hertil maa nu først bemærkes, at Lachmann ikke har gengivet Homers Ord nøiagtig. Det hedder: «Guderne gik hver til sit Soveværelse, ogsaa Zeus lagde sig til at sove. Alle andre Guder og Mennesker sov hele Natten (*παννύχιοι*), kun hos Zeus vilde Søvnen ikke blive» (Imperfectum, ikke Aorist), saa der ingen Modsigelse bliver. Det er ikke uden Exempel, naar *καθεύδειν* det første Sted ikke skal tages saa strængt i Betydningen «sove», men blot betyde «lægge sig til Ro». Sml. Od. 15, 4—7.

εὗρε δὲ Τηλέμαχον καὶ Νέστορος ἀγλαὸν υἱὸν
εὕδοντ' ἐν προδόμῳ Μενελάου κυδαλίμοιο,
ἤτοι Νεστορίδην μαλακῷ δεδμημένον ὕπνῳ.
Τηλέμαχον δ' οὐχ' ὕπνος ἔχε γλυκύς.

Athene træffer Telemachos sovende; men medens Nestors Søn laa betvunget af Søvnen, blev Søvnen ikke hos Telemachos. — Stedet svarer aldeles til Il. 2, 2, og her er ingen Leilighed til at skille Linierne ad som Bestanddele af to Digte. Enten er her en Unøiagtighed, som var den Tids Mennesker (Digter, Rhapsoder, Tilhørere) naturlig, eller en særegen Brug af *εὕδω*, hvortil kommer, at Imperfectet *οὐκ ἔχε* betegner «Søvnen vedblev ikke at beherske Zeus.

Imidlertid maa man indrømme, at her er Anledning til Anstød, om end ikke til lachmannske Conjecturer. Det kan man ikke sige om den næste Indvending. «Neben ihm (Zeus) lag die goldthronende Here, die von der berufung des traumes nichts wissen durfte.» For det Første, naar Here sov, kunde hun jo ikke høre, hvad Zeus sagde, og hendes Nærværelse var uskadelig, selv om det var Hemmeligheder, Zeus udtalte. Men dernæst vil Lachmann ikke kunne angive, hvorfor Here ikke maa høre, hvad Zeus siger til Drømmeguden. Denne faar jo kun Ordre til at fortælle Agamemnon, at han maa ruste sin Hær og

drage mod Staden; thi paa den Dag skal den falde. Om Here fik det at høre, vilde derved endog opnaas, at ogsaa hun blev skuffet, ligesom Agamemnon, og det kunde dog ikke være Zeus imod. — Lachmann tror, at Zeus med det Samme har indviet Drømmeguden i den Hemmelighed, at det Haab, han skal indgive Agamemnon, er falsk, og den Hemmelighed maatte Here naturligvis ikke vide; men da Zeus aldeles ikke røber sin egentlige Mening for Drømmen, behøver han heller ikke at frygte for, at Here skal ligge vaagen og lure. Hun vil dog ikke faa Andet at høre, end hvad hun gerne maa vide. Lachmann har ikke seet rigtig efter, hvad der staar paa det Sted, som han bruger til sit Udgangspunkt.

Støttende sig til sin Læsning af disse Linier bemærker han nu: «Ich will sagen, dass einstweilen zugegeben zwei auf einander folgende abschnitte seien von einem Dichter, oft nach dem ersten ein aufhören des gesanges und ein neues anheben voraus gesetzt wird.» — Skøndt Motiveringen er uheldig, er vistnok Bemærkningen i sig selv rigtig. Det staar ogsaa i Odysseen 8, 87 og 90: *ἤτοι ὅτε λήξειεν ἀείδων θεῖος ἀοιδός* ...., *αὐτὰρ ὅτ' ἂψ ἄρχοιτο καὶ ὀτρύνειαν ἀείδειν Φαιήκων οἱ ἄριστοι, ἐπεὶ τέρποντ' ἐπέεσσιν.* — Men det beviser Intet for «Liedertheorien».

Den næste Bemærkning gaar ud paa, at de forskellige Sange godt kunne begynde med Overgangspartikler som *αὐτὰρ ἐπεὶ*[1]); «denn welche verbindung kann enger scheinen als die durch *ἔνθα*? und gleichwohl fängt so die erzählung der Odyssee an, *ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον*».

Som bekendt begynder ellers Odysseen med Ordene *Ἄνδρα μοι ἔννεπε*, hvorpaa der fortælles, at Odysseus havde seet Meget og lidt Meget, men tilsidst trods alle sine Bestræbelser havde mistet sine Stalbrødre. Derefter beder Digteren til Musen: «Meddel ogsaa os af din Kundskab, idet du begynder paa et eller

[1]) Man erindres herved om den Bog, som er udgivet af en Marqueur og begynder med Ordene: For exembel en taxt.

andet Punkt i disse Begivenheder.» Svarende til dette «paa et eller andet Punkt» (ἁμόθεν) fortsættes nu saaledes: «Paa det Tidspunkt (ἔνθα) vare alle Andre hjemme, kun Odysseus sad endnu paa Kalypsos Ø. Selv i det Aar, som var bestemt til hans Hjemkomst, ikke engang da (οὐδ' ἔνθα) havde han overstaaet al Nød eller var hos sine Kære».

Lachmann har vedtaget, at de 10 første Linier skulle være en senere Tilsætning; Digtet maa altsaa oprindelig have begyndt med v. 11. Det første Ord i denne Linie er ἔνθα: Altsaa kan et Digt begynde med ἔνθα, *quod erat demonstrandum.* — Kun lader Beviset sig ogsaa vende om. Selvfølgelig kan ingen Fortælling begynde med at sige: «Dengang vare alle Andre komne hjem;» man maa naturligvis først have at vide, naar dette «dengang» var: Altsaa er v. 11 ikke Begyndelsen af Fortællingen, men Fortsættelsen af v. 10 med sit ἁμόθεν, og Odysseen begynder ikke med Vers 11, men med Vers 1 (hvilket forøvrigt ikke behøver at bevises, da det følger af sig selv).[1]) Lachmanns Hypothese fører ham til en stor Mængde Sange, som begynde med αὐτὰρ ἐπεὶ o. dsl. At det er meningsløst indsér han, men nu vil han bevise, at det er homerisk. Uheldigvis glipper dette Bevis, og hermed er Indholdet af den to Sider store Indledning udtømt.

---

[1]) Fra begge Sider begaar man i Regelen den Feil at ansé Indledningsversene for en Inventariefortegnelse over det, som siden skal besynges. Det er en ukunstnerisk Forudsætning. Indledningsordenes Bestemmelse er naturligvis at sætte Tilhøreren paa det Standpunkt og bringe ham i den Stemning, i hvilken Digteren ønsker ham hensat ved Digtets Begyndelse. Det kan derfor til en vis Grad anticipere Noget af det, som siden skal fortælles (ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν); men naturligvis, kun forsaavidt som Digteren finder en saadan Anticipation fornøden. En Indledning kan undertiden give en Udsigt over det, som senere skal oprulles for Tilhørerens Blik, men efter sin Natur maa den blot defineres som Fremstillingen af det, der maa være hørt før Digtets egentlige Begyndelse. Denne Sætning kunde synes tautologisk, men er dog ikke overflødig.

Gaa vi saa over til de specielle Betragtninger, møde vi paa første Side Lachmanns Anstød ved 1, 493:

ἀλλ ὅτε δή ῥ ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς.

Thetis har nemlig v. 425 sagt, at først om 12 Dage kunde hun faa Zeus i Tale. Derpaa bliver det v. 475 Nat, 477 Morgen igen, og v. 488 hedder det, at i den følgende Tid sad Achilleus uvirksom ved Skibene, medens de andre Grækere kæmpede. Naar der saa umiddelbart efter siges, at Thetis 12 Dage efter dette Tidspunkt gik til Zeus, har hun altsaa ventet længer end nødvendigt med at opfylde sin Søns Bøn. Thi 12 Dage efter, at han havde siddet flere Dage uvirksom ved Skibene, bliver mindst en 16 Dage efter hans Samtale med Thetis.

Denne Betragtning gaar ud fra den Mening, at ἐκ τοῖο maa betyde «fra det i sidstforegaaende Linie nævnte Tidspunkt»; men denne Mening er urigtig. Ordet ὁ, ἡ, τό har nemlig hos Homer ligesaavel Betydningen *ille* som Betydningen *hic*. Det sés allerede af Forbindelser som σύν τε δύ' ἐρχομένω πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν (Il. 10, 224), οὐδ' ὃ τὸν ἐξελάσαι, οὐδ' ὃ τὸν ἀψ ὤσασθαι (15, 417—418). 7, 317 fortælles, at Ereuthalion var iført Areithoos' Rustning.

137. τεύχε' ἔχων ὤμοισιν Ἀρηϊθόοιο ἄνακτος
142. τὸν Λυκόεργος ἔπεφνε δόλῳ, οὔτι κράτεΐ γε
146. τεύχεα δ' ἐξενάριξε τά οἱ πόρε χάλκεος Ἄρης.
148. αὐτὰρ ἐπεὶ Λυκόεργος ἐνὶ μεγάροισιν ἐγήρα,
149. δῶκε δ' Ἐρευθαλίωνι φίλῳ θεράποντι φορῆναι.
150. τοῦ ὅ γε τεύχε' ἔχων προκαλίζετο πάντας ἀρίστους.

τοῦ τεύχεα maa her oversættes: hin Mands Rustning, nemlig ikke den sidstnævnte Lykoergos', men den længere tilbage omtalte Areithoos'.

Teukros spænder sin Bue mod Hektor, men Zeus formener ham Seiren,

ὅς ῥα φύλασσεν
Ἕκτορ', ἀτὰρ Τεῦκρον Τελαμώνιον εὖχος ἀπηύρα,
ὅς οἱ ἐυστρεφέα νευρὴν ἐν ἀμύμονι τόξῳ
ῥῆξ' ἐπὶ τῷ ἐρύοντι·

(15, 461—464), hvor *οἱ* svarer til *ei*, *τῷ* til *illi*. Odysseen 5, 224 *μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω*.

Hver Dag slæbte Achilleus den døde Hektor omkring Patroklos' Grav. Men Apollon skærmede Liget, saa det ingen Skade tog; andre Guder opfordrede Hermes til hemmelig at liste det fra Achilleus, dog modsatte Here og Athene sig. *Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς* (Il. 24, 31), da tog Phoibos Apollon Ordet i Gudernes Kreds. — *ἐκ τοῖο* vil naturligvis ikke sige fra den Tid, da Here havde modsat sig Ligets Befrielse, men fra det v. 14 omtalte Tidspunkt, da Achilleus havde begyndt at mishandle det. Det er ganske tilsvarende med det her omhandlede Sted: Da der endelig var gaaet de 12 Dage fra hint Tidspunkt, nemlig fra hin af Thetis v. 424 angivne Dag[1]).

Netop denne Linie 424 er den anden Anstødssten for Lachmann. Pesten er efter v. 51 en Virkning af Apollons Vrede. Guden sidder i nogen Frastand fra Skibene og sender sine dødbringende Pile. Først v. 457 ophører atter Pesten paa Chryses' Bøn. Hvorledes kan det saa 424 hedde, af Zeus tilligemed alle Guderne Dagen i Forveien er gaaet til Aithioperne og først vil komme tilbage efter 12 Dages Forløb.

Det er unægtelig en Umulighed, Digteren her fortæller, men er det ogsaa en Umulighed, at han kan have fortalt den? De Aithioper bo yderst ved Oceanet og ere et bekvemt Folkefærd, som man kan sende Guderne hen til, naar man ønsker dem bort fra Scenen. Naar Guderne ville holde Raad om Odysseus' Skæbne, ere de helst fri for Poseidons Nærværelse; derfor sendes han af Digteren til Aithiopernes Land (Od. 1, 22), og der bliver han, lige til Odysseus 20 Dage senere har faaet Phaiakernes Land

---

[1]) Vi have her det samme Tilfælde som ved Ordene *οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος*. De to aldeles parallele Steder maa enten begge bortkastes (hvorved man rigtignok bliver Svaret skyldig paa det Spørgsmaal, hvorledes da Rhapsoder og Tilhørere begge Steder gennem Aarhundreder have kunnet finde sig i Sprogfeilen) eller man har dobbelt Opfordring til at prøve, om da virkelig Stedet er meningsløst, om ikke Feilen muligen ligger i Ens egen mangelfulde Sprogkundskab.

i Sigte. Netop i det Øieblik vender Poseidon tilbage, ikke fordi Digteren mener, at 20 Dage netop er den passende Tid til at opholde sig hos Aithioperne, men fordi han i det Øieblik skal have Odysseus' Skib splintret, og dertil kan han bedst bruge Poseidon.

Saaledes ønsker Digteren ogsaa i 1ste Bog af Iliaden at lade nogle Dage gaa hen, inden Thetis forebringer sin Søns Bøn for Zeus. Derfor sender han denne en 12 Dages Reise bort til Aithioperne, og for at han kan vandre med kongelig Værdighed maa «alle Guderne» følge ham. Homer har ikke tilstrækkelig skarpe Recensentøine til at bemærke, at det af hans øvrige Fortælling følger, at Apollon i de samme 12 Dage maa være i Nærheden af Troia. Han gør sig skyldig i den samme Unøiagtighed, som idelig møder os i disse Digte, men som ikke indeholder noget Bevis for den Lachmannske Hypothese.

Forholdet i 1ste Bog er iøvrigt efter Lachmann temmelig simpelt, idet 1—347 + 430—492 danne det oprindelige Digt, hvortil en senere Efterdanner blot har tilføiet 347—429 og 493—611. — I 2den Bog er Forholdet mere indviklet, idet 1—52, 87—142, 147—163, 165—179, 181—193, 198—202, 207—264, 333—483, 780—785 danne det oprindelige Digt, medens 53—86, 143—146, 164, 180, 194—197, 203—206, 265—332 ere senere Tilsætninger. 484—779 danner et oprindelig selvstændigt Digt, som Samleren har indskudt mellem 483 og 780, og endelig er 786—877 en senere Efterdigtning, af Samleren dannet i Analogie med 484—779 til at anbringes paa dette Sted.

Bedst fornøiet er dog Lachmann med Resultatet af sine Undersøgelser over sin 10de Sang [1]. — Det oprindelige Digt bestaar af 11, 1—71, 84—192, 195—207, 210—496, 521—539, 544—557, hvorefter man for at faa Fortsættelsen maa gøre et Spring til 14, 402, og for at samle det oprindelige Digt maa tage 402—425, 427—429, 432—507. Derpaa følger 15de Bog

[1] «Ich denke sagen zu dürfen, meine geduld ist nicht unbelohnt geblieben.» Pag. 41.

220—221, 232—280 med Undtagelse af et Par Vers, som stryges, saa 306—327 og endelig 515—590. Samleren har altsaa først knækket den oprindelige Sang i Smaastykker, saa indskudt en stor Mængde enkelte Linier og mindre Partier, foruden hele 12te og 13de samt Halvdelen af 14de og 15de Bog.

Men ikke nok hermed. I 12te og 13de Bog omtales Hektor som kæmpende til Vogns, hvad man ikke sér Noget til i de andre Partier. For nu at skjule denne Modsigelse har Samleren indskudt 14, 430—431; 15, 258—261 og 280. I 13de Bog og Begyndelsen af 14de Bog sér man Poseidon hjælpe Grækerne, hvad Forfatteren af Lachmanns 10ende Sang ikke véd Noget om; men Samleren har meget behændig indsmuglet 14, 508—522 blot for at Læseren af v. 510 *ἐπεί ῥ' ἔκλινε μάχην κλυτὸς ἐννοσίγαιος* skal blive narret til at tro, at de to Partier oprindelig høre sammen, og har af samme Grund forøget Zeus' korte Replik 221 med 9 Linier[1]). Lachmanns 10ende Sang véd Intet om Patroklos' Besøg hos den saarede Machaon og Nestors Opfordring til Patroklos om at søge at formilde Achilleus eller i al Fald selv gaa i Kampen med Achilleus' Rustning; men idet Samleren gjorde 16de og 17de Bog til en Fortsættelse af Lachmanns 10ende Sang, skal han for at indlede sin Fortsættelse have indskudt 11, 497—520 (hvor Machaon saares), 575—595 (Eurypylos saares), 596—805 (Patroklos' Besøg hos Machaon og Nestor, samt dennes formanende Ord), 806—848 (Patroklos understøtter den saarede Eurypylos), 15, 390 flgg. (Patroklos hører i Eurypylos' Telt Kamplarmen og iler til Achilleus).

Dette chinesiske Spil giver nu Anledning til forskellige Betragtninger. Det er nemlig klart, at jo mere storartet Bearbei-

---

[1]) I det Hele have Lachmanns Tilhængere deres Nød med de mange spredte Hentydninger fra det ene Afsnit af Iliaden til det andet. Om 9ende Bog mindes vi endog 19, 140—141 og omvendt bliver der 9, 66—68 og 80—88 udsendt Krigere for at holde Vagt udenfor Muren og Graven, blot for at de skulle findes der 10, 255 flgg., hvor Odysseus og Diomedes af dem laane Vaaben til deres natlige Expedition.

derens Virksomhed har været, jo mere han har sønderskaaret de enkelte Sange for at afpasse Stumper af den ene til Stumper af den anden, jo mere han selvstændig har tildigtet nye Partier, jo flere Verslinier, han har indskudt rundt om i sit Samlerværk for at holde Læseren i den Illusion, at Værket virkelig var et stort Hele, desto mærkeligere bliver den Veneration, hvormed han har ladet de enkelte Linier af de oprindelige Digte blive staaende rundt om i sit nye Værk, desto skønnere er den Beskedenhed, hvormed han har skjult sin egen Personlighed bag Homers Navn, desto sortere er Samtidens Utaknemmelighed, som har optaget og beundret hans Værk, men ladet Erindringen om hans Navn og hans Fortjenester afbleges; — og er dette Arbeide foretaget i Athen, hvad Lachmann jo mener, desto mærkeligere blive de attiske Taleres og Historikeres Uvidenhed om et Aandens Storværk, som vilde kunne tjene deres Fædrenestad til den største Berømmelse.

Jo større Forandring de enkelte Digte skulle være undergaaede ved Sammenarbeidelsen, jo mere der er arbeidet paa at bringe Overensstemmelse mellem Enkelthederne i de forskellige Partier, desto mere maa man forundre sig over, at der dog er blevet saa mange Modsigelser tilbage. Lachmann kan ikke begribe, at Digteren selv nu og da kan have oversét uvæsentlige Biomstændigheder. Nu vil han have os til at tro, at Feilen ligger hos den Mand, som efter hans Theori netop har havt særlig Opmærksomhed henvendt paa de enkelte Partiers indbyrdes Correspondens.

De Lachmannske Restitutionsforsøg føres ikke frem for os under de bedste Auspicier, men, som før bemærket, derfor kunne de maaske dog have deres æsthetiske Gyldighed. Kan han paavise, at de af ham opstillede Sange enkeltvis have mere poetisk Værd end, naar de sés i Forbindelse med det øvrige Digt, at de have Tyngdepunktet i sig selv, at de ere i Besiddelse af den Centralitet, som Wolfs Tilhængere tildels savne i Iliaden som Helhed, saa maa man jo være glad ved hans «Liedertheorie» trods de

historiske Umuligheder og psychologiske Vanskeligheder, den frembyder.

Lad os altsaa begynde med hans 1ste Sang 1—347 + 430—492. Apollon sender Pest over Achaierne til Straf, fordi Agamemnon ikke vil udlevere Chryses' Datter. Dette giver Anledning til Spliden mellem Achilleus og Agamemnon. Den Sidste giver forsaavidt efter, som han tilbagegiver Slavinden, men til Gengæld tager han Briseis fra Achilleus, hvorover saa denne bliver vred og afholder sig fra Kampen. Chryseis bringes til sin Fader, som nu beder Apollon at standse Pesten, og Guden hører hans Bøn.

Paa hvilket Punkt hviler her Hovedinteressen? Hvad er Digtets egentlige Genstand? Maaske Pesten? Hvad skal saa det store Afsnit om Forhandlingen mellem Achilleus og Agamemnon? Det bør efter den lachmannske Fremgangsmaade consequent bortskæres, og da kommer Digtet til at bestaa af 9—53, 308—317 og 430—487 (ɔ: omtrent 100 Linier). Men saa lille dette Digt bliver, faa vi dog intet Midtpunkt. Pesten selv skildres kun i 2 Linier, som om Digteren hurtigst mulig vil gaa over Rædselsscenerne, og Gudens Vrede bliver vel malet med stolte Farver i 9 Linier v. 44—52; men hans Forsoning fortælles kun med 5 Ord v. 457 *τοῦ δὲ κλύε Φοῖβος Ἀπόλλων*. Derimod finde vi med stor Vidtløftighed fortalt det i Forhold til Gudens Forsoning aldeles ligegyldige: Maaden, hvorpaa Odysseus og hans Folk lave Maden til, hylle Knoklerne i Fedt, lægge det raa Kød ovenpaa, gyde Vin over Ilden, stikke Kødstykkerne paa Spid, hvorledes de lægge sig til at sove, næste Dag tiltakle Skibet, hvorledes Farten var, hvorledes de trak Skibet i Land, satte Stivere under det og gik hjem hver til sit Telt. — Det kan ikke være noget selvstændigt Digt, men en med en vis hyggelig Bredde udmalet Situation i et større fortællende Digt.

Den anden Del af 1ste Bog, hvor Achilleus' Vrede bliver Hovedgenstanden[1]), har den Eiendommelighed ved sig, at den

---

[1]) Det er Köchlys 1ste Sang i »Iliadis carmina XVI Scholarum in usum restituta 1861«.

sigter hen mod et Maal, som ikke naas indenfor Sangens egne Grænser. Den Maade, hvorpaa Spændingen mellem de to Høvdinger lidt efter lidt voxer, er med stor Anskuelighed fremstillet. Endelig kommer det afgørende Øieblik, da Achilleus lægger Haanden paa sit Sværd; men Athene standser ham og han lægger Tømme paa sin Heftighed. Inden i ham gærer det dog endnu, Nestors forstandige Ord have ingen Virkning, og han truer med, at den Dag nok skal komme, da Agamemnon vil savne ham. Naar skal denne Trusel nu opfyldes? Skulle vi ikke i Digtet selv sé Athenes Løfte til Achilleus blive indfriet? Skal Nestors Ord om den Ulykke, de to Høvdingers Uenighed vil forvolde, staa som et tomt Mundsveir? Eller maaske er det netop Digtets Hensigt ikke at lade selve Ulykken vise sig, men ret levende vække Frygten for det Forfærdelige, som vil indtræffe? — Nei! Achilleus' Vrede mere mærkes, end den egentlig skildres og Lachmanns 1ste Sang ender ganske stilfærdigt med Ordene:

αὐτὰρ ὃ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν
διογενὴς Πηλῆος υἱὸς, πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς,
οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν
οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον, ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
αὖθι μένων, ποθέεσκε δ' ἀυτήν τε πτόλεμόν τε.

Hvis vi virkelig her have en hel, selvstændig Sang, er den et glimrende Exempel paa det horatsiske «*Parturiunt montes*»; hvis det derimod kun er en Indledning til Iliaden, maa vi beundre den Takt, hvormed Digteren har truffet sit Valg mellem, hvad han strax vil drage frem, for at det kan tjene til foreløbig Orientering, og hvad han gemmer til beleiligere Tid.[1]) Ogsaa Stykket 428—492 faar da sin Betydning. Der ligger 11 til 12 Dage mellem 427 og 493; det er ganske i den homeriske Fortællings Aand at lade Tilhøreren mærke denne Tids Fremadskriden ved at indskyde Beretning om det, som udfylder den.

---

[1]) Sml. Side 125—126, hvor Betragtninger over Lignelsernes Anvendelse og Ikkeanvendelse førte os til samme Resultat.

Gaa vi over til Lachmanns 10ende Sang, den, om hvilken han troer at kunne sige: «Meine geduld ist nicht unbelohnt geblieben», ville vi finde et lignende Forhold trods de Anstrængelser den store Conjecturmager har gjort sig for at plukke den sammen af Smaastykker fra 11te, 14de og 15de Bog.

Hærene gaa mod hverandre, Agamemnon trænger rask frem mellem Fjenderne. Men da han bliver saaret, vender Seiren sig til Trojanernes Side; Diomedes og Odysseus saares, og selv Aias maa trække sig tilbage. Dog kaster han i den yderste Nød en stor Sten mod Hektor, saa denne taber Bevidstheden; men ved Apollons Hjælp kommer han til sig selv igen; flere Folk falde paa begge Sider: «Antiochus von Menelaus ermahnt tödtet den Melanippos, flieht aber vor Hektor.

ὥς τρέσε Νεστορίδης, ἐπὶ δὲ Τρῶές τε καὶ Ἕκτωρ
ἠχῇ θεσπεσίῃ βέλεα στονόεντα χέοντο.

mit diesen versen schliessen wir das zehnte lied, es ist erreicht, was die aufgabe dieses liedes war. die drei helden sind verwundet: Hektor hat den ruhm die Achäer bis an die schiffe zurück getrieben zu haben» (Betrachtungen S. 43).

Om vi endog ville tiltro de oldhelleniske Folkesange en saa stor Interesse for «moralske Seire», hvor Seierherren ubekymret om, at han dog kun er naaet til den Mur, som skærmer Fjenden, glæder sig ved Bevidstheden om «den ruhm die Achäer bis an die schiffe zurück getrieben zu haben», saa ere vi dog lige nær. Er Digtet en Berømmelsessang for Hektor, hvorfor er det da ikke ham, men navnlig Agamemnon, Diomedes, Odysseus og Aias, hvis Mod og Kraft berømmes. Dvæler derimod Digterens Hovedinteresse hos Grækerne, hvorfor mærker man saa ikke mere hans Sympathi for dem. Et fortællende Digt, som ikke fører til noget Resultat, maa til Gengæld indeholde saa meget stærkere Lyrik; men dette af Lachmann udsondrede Stykke er maaske det mindst lyriske i hele Iliaden, og den Seir, der er vundet, er saa resultatløs, at den Linie, som i vor Iliade følger efter den, som Lachmann ansér for den 10ende Sangs Slutningslinie, fortæller, at Antilochos igen vender sig mod Fjenden (στῆ

δὲ μεταστρεφθείς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων), og dog falder ganske naturlig i Sammenhængen.

Foruden det Indholdsløse i Lachmanns 10ende Sang betragtet som selvstændigt Hele, maa endnu bemærkes, at den ikke engang opfylder de Løfter, den selv giver. «Wer wollte von einem schon so ausgedehnten liede noch die erfüllung der worte des Zeus verlangen, er werde selbst einen rath zur erholung der Achäer aussinnen (O. 234)?» Saaledes lyde Lachmanns egne Ord; ret som om en Sangs Længde berettigede Digteren til henimod Slutningen med Hensyn til Hovedhandlingen at vække Forventninger, som han ikke vil tilfredsstille. En stærk Kritik over dette Forsøg findes hos en iøvrigt taknemmelig Efterfølger af Lachmann, Cauer[1]).

11, 191 lover Zeus Hektor Seir i Løbet af Dagen, fra det Øieblik Agamemnon bliver saaret. Men nu læser man 14, 411 flgg., som af Lachmann regnes med til den 10ende Sang, at Hektor rammes af en Sten fra Aias' Haand, saa han taber Bevidstheden. Det gaar ikke an at bortskære disse Linier, da 15, 221 flgg., som ogsaa skal høre med til den 10ende Sang, netop indeholder Hektors Helbredelse efter dette Fald. Men beholde vi dem, bliver den 10ende Sang selvmodsigende «Zeus hält sein Wort sehr schlecht, wenn er es zulässt, dass Hektor nun gleich in dem ersten Zusammenstoss mit Aias dermassen verwundet wird, dass es der göttlichen Heilkunkst des Apollo bedarf, um ihn wieder auf die Beine zu bringen. Ich sollte meinen, dass Hektor nach einer solchen Erfahrung alle Ursache hätte, an der Zuverlässigkeit der göttlichen Versprechungen irre zu werden. Zweitens: Die Verwundung Hektors kreuzt überhaupt — von jeder vorhergegangenen Verheissung abgesehen — die Pläne des Gottes dergestalt, dass man schlechterdings nicht begreift, wie es zu derselben während einer Schlacht kommen kann, die Zeus von Anfang bis zu Ende nach seinem Willen lenkt. Wenn Zeus nach der Verwundung den Apollon absen-

[1]) Ueber die Urformen einiger Rhapsodien der Ilias.

det, um sie ungeschehen zu machen, fragt man billig, warum er nicht vor der That zu Gunsten seines Schützlings eingeschritten ist.» — I vor Iliade saares Hektor, medens Zeus sover og derfor ikke véd, hvad der foregaar; da han vaagner op, og sér, hvad der er skeet, sender han Apollon for at helbrede ham. Efter Lachmanns Ordning, hvor 14de Bog ikke hører med til denne Sang, er Zeus' Uvirksomhed ved hin Leilighed uforklarlig.

Saaledes er Lachmanns 10ende Sang. I sin Begyndelse mangler den bestemt Angivelse af Situationen, ved sin Slutniug efterlader den et Gudeløfte uopfyldt. Helt igennem er den holdningsløs og uden bestemt Genstand for Interessen; dens Resultat med Hensyn til Krigens Gang er et Intet, og tilmed bestaar den af to indbyrdes modstridende Halvdele. Det er den, over hvilken Lachmann selv er saa glad.

Cauer vælger den fornuftige Udvei at antage 14, 402 flgg. og 15, 221 flgg. for at være digtede af Samleren for den Plads, de nu have. Men derved kommer han i Forlegenhed med Lachmanns 10ende Sang, som ved at miste denne vistnok ikke meget passende Slutning, bliver et rent Fragment. «Indessen Lachmann hat es selber ausgesprochen, dass man ein für allemal auf den Versuch verzichten müsse die ursprünglichen Lieder in ihrer vollen Integrität wieder herzustellen.» «Diaskeuasterne» have da her blot benyttet et Stykke af en paa deres Tid existerende Sang, og med Forbigaaelse af Resten indordnet Fragmentet i deres nye Samlerarbeide, som de i det Hele «keinen Anstand genommen haben, ganze Abschnitte der vorgefundenen Lieder, die sich in den neuen Plan nicht fügen wollten, über Bord zu werfen».

Men erindre vi, at den saa høit anséte «Liedertheorie» ingen Støtte har i Traditionen, at den kun kan tilstedes Adgang, hvis den virkelig kan paavise de oprindelige Sange, saa har den aldeles Intet vundet ved at paavise om hvert enkelt Afsnit af Iliaden, at der maa kunne tænkes en anden Sammenhæng, hvori

det maaske vilde kunne passe ligesaagodt som der, hvor det nu staar.

Hvor lidet kritisk den moderne Homerkritik er mod sig selv, sés bl. A. Pag. 30 hos Lachmann: «Hermann nimmt mit recht anstoss am anfang des achten buchs Θ. 1—51, wo Zeus den göttern mit harten drohungen untersagt Troern oder Achäern zu helfen. sehr unpassend, sagt er, fahren dann Here und Athene ganz offen im wagen unter die heere den Achäern zu hilfe» [1]).

Unægtelig er det «unpassend» af Athene og Here aabenlyst at trodse Zeus' Befaling, men man er dog ikke berettiget til at slette alle de Steder ud af Bøgerne, hvor en eller anden af de optrædende Personer handler «unpassend». Men lad nu gaa! Vi kunne jo gerne bortkaste v. 1—51 for at sé, hvorledes Resten saa tager sig ud. — Zeus har da ikke forbudt Guderne at deltage i Kampen, men Here og Athene ere aldeles sagesløse, da de køre ned til Jorden for at hjælpe deres Venner. Og dog sender Zeus Iris til dem (398) med de Ord: «Gaa afsted, hurtige Iris, og byd dem at vende om; thi vort Møde i Kampen vil ikke blive til deres Glæde. Jeg skal lamme Hestene for deres Vogn; dem selv skal jeg kaste ned og knuse Vognen, og i 10 samfulde Aar skulle de ikke komme sig af de Saar, som mit Lyn skal slaa dem, for at den Blaaøiede kan faa at vide, hvad det vil sige, at kæmpe mod sin Fader».

«Ganz unpassend», forekommer det mig, ere slige Udtryk til Gudinder, som intet Ondt have gjort. Derimod synes de ganske passende til oprørske Undersaatter.

I det Hele skal man finde god Samstemmen i Heres Indblanding i Kampen, naar man sammenholder de forskellige Partier af vor Iliade. Hun hader Troerne, og vilde, som Zeus siger, «gerne æde dem med Hud og Haar» (4, 35). Derfor tager hun

---

[1]) Hermanns Ord op. 5, 63 lyde: *Perinepta essent, si prægressa esset gravis illa Jovis comminatio.*

ogsaa paa Kampens første Dag Achaiernes Parti og kører (5, 711 flgg.) tilligemed Athene ned for at standse Ares, der hjælper Troerne. Den næste Dag forbyder Zeus under haarde Trusler alle Guderne, hvem det end er, at tage Del i Kampen. Men Here, der ogsaa ellers har vist, at hun ikke er bange for at trodse Zeus (15, 18—30), opfordrer nu (8, 201) først Poseidon til at hjælpe hende med at standse Troernes Fremgang. Men Poseidon vil ikke modsætte sig Zeus, som jo er den stærkeste[1]; Here maa derfor foreløbig slaa sig til Ro. Tilsidst kan hun dog ikke holde sig tilbage. Hun faar Athene til at hjælpe sig, og nu vove de i Forening at trodse Zeus, men vende snart om igen forskrækkede ved hans Trusler. Næste Dag gælder endnu Forbudet, og de To, som have følt, at det er Alvor, tør da ikke paany trodse Zeus. Poseidon derimod, som den foregaaende Dag havde holdt sig rolig af Frygt, har nu samlet mere Mod. Dog vover han ikke, som igaar Here og Athene, aabenlyst at trodse. Han venter til det Øieblik, Zeus' Opmærksomhed er vendt bort fra Kamppladsen; da blander han sig hemmelig med de Kæmpende og indgyder dem Mod. Først da Here sér det, faar ogsaa hun saa meget Mod, at hun vel ikke vover at trodse Zeus aabenlyst, men dog drister sig til listig at daare ham ved Elskov for saaledes ogsaa fremdeles at holde hans Opmærksomhed borte. Baade Poseidon og Here modarbeide i 13de og 14de Bog Zeus; men hvad Here og Athene den foregaaende Dag (8nde Bog) have oplevet, indeholder en Advarsel mod at gaa aabenlyst tilværks; at Athene her holder sig tilbage, medens Here vover at skuffe Zeus, stemmer ogsaa med 8, 407—408.

Ἥρῃ δ' οὔ τι γόσον νεμεσίζομαι οὐδὲ χολοῦμαι·
αἰεὶ γάρ μοι ἔωθεν ἐνικλᾶν, ὅττι κεν εἴπω.

Dette Sted giver Anledning til ogsaa at omtale Cauers Forsøg paa at danne et selvstændigt Digt af 14, 27—134. 13, 10—38. 14, 153—401. 13, 802—832. 14, 402—441; 508—522.

---

[1]) Hvad mene Lachmann og Hermann om Poseidons Frygt for Zeus, hvis denne ikke har forbudt ham at deltage i Kampen? — 8, 209 er meningsløs, naar ikke 8, 5—40 er gaaet i Forveien.

15, 1—378.[1]) — Den menneskelige Side af Handlingen i dette Udsondringsforsøg er for ubetydelig til i sig selv at kunne gøre Fordring paa Interesse. Digtets Kærne maatte være Fortællingen om Heres List, og virkelig foreligger her Stof til et Digt af samme fornøielige Charaktér, som det, Demodokos hos Phaiakerne synger om Ares' og Aphrodites forstyrrede Elkovseventyr. Here, der tror, det er Zeus' urokkelige Beslutning at ødelægge Grækerne, vover nu at forsøge paa at dysse hans Aarvaagenhed i Søvn. Ved et falsk Foregivende narrer hun Aphrodite til at laane hende Elkovsbeltet. Derefter iler hun den lange Vei til Søvnens Bolig. Den frygtsomme Gud tør først ikke hjælpe hende. Han husker for godt, hvorledes det gik en Gang før, han havde ladet sig forlede til at dysse Zeus i Søvn, medens Here sendte Stormen mod Herakles' Skib. Da saa Zeus vaagnede, blev han for Alvor vred.

Guderne kasted han rundt i sin Hal for at finde mig Stakkel.
Oppe fra Himlen han havde vist styrtet mig dybt ned i Havet,
var jeg ei skærmet af Natten, som Guder og Mennesker tvinger.
Den mig hjalp i min Nød; da dæmped Kronion sin Harme.

Men Hypnos har sit svage Punkt, fra hvilket Here kan angribe ham. Hun lover ham den deilige Charite Pasithea til Hustru, og saa har han glemt al sin Frygt. — Selve Bedaarelsesscenen er skildret med spillende Lune, og hele denne Fortælling vilde fortræffelig kunne danne Midtpunktet for et selvstændigt mindre Digt, — navnlig hvis Digteren havde ladet Here nære den falske Forestilling, at hendes List virkelig kunde nytte, saa man kunde more sig over hendes Skuffelse, naar hun siden opdagede, at hun dog Intet havde udrettet, — og hvis de jordiske Begivenheder vare fortalte paa en Maade, som kunde give den himmelske Handling Relief, hvis f. Ex. Grækerne virkelig havde vundet en betydelig Seir, medens Zeus sov, saa de allerede jublede i Seiersrusen, da de pludselig ved Zeus' Opvaagnen maatte flygte hovedkulds tilbage. Nu derimod er Alt anlagt paa kun at være Episode i det større Digt. Here véd godt, at hun Intet kan udrette.

[1]) Cauers Forsøg er en Forbedring af Lachmanns 13de Sang.

Det er jo kun et Øieblik (μίνυνθά περ; 14, 358), Poseidon kan give Grækerne Pusterum, medens Zeus sover paa Idabjærget. Here, som véd, hun ikke kan hindre Zeus' Beslutning, vil blot forhale Udførelsen. Men som en Opsættelse ikke er en Begivenhed, men kun et Led i Begivenhedernes Række, saaledes egner den sig ikke vel til at afgive Hovedhandling i et Heltedigt. Troerne blive kun drevne tilbage over Graven, og trods Hektors Saar mærker man dog ikke nogen Seiersjubel paa Grækernes Side.

Endelig mangler det ikke i det Enkelte paa Henvisninger til de andre Afsnit af Iliaden. Selv om man udskyder 15, 56—77 og 231—234, indeholder dog Heres Forsøg paa at ophidse Ares (104—112) en tydeliglig Henvisning til 13, 518, hvor Askalaphos falder; og i det Hele drager Scenen i Olymp (15, 85—141) Opmærksomheden hen paa Forholdet til Olympens Guder, saaledes som vi kende det fra 4de, 8nde og 11te Bog, saa at ogsaa i den Henseende den foreliggende Fortælling om Zeus og Here ikke bliver selvstændig, men Episode i et større Hele.

Ethvert større Digt indeholder naturligvis de mangfoldigste Partier, hvoraf der ved Forandring i Stil, Tilsætninger og Udskydelser, Forkortelse af enkelte Afsnit, Udvidelse af andre, kunne dannes et nyt selvstændigt Digt; men derfor har man ikke Ret til at tro, at det større Digt er sammensat af slige mindre Digte.

Lachmanns og hans Tilhængeres gennemførte «Liedertheorie» er et stort Fremskridt i Undersøgelsen. Wolfs Bevisførelse var fra saa mange Sider bleven paavist som uholdbar, at den ikke længer kunde være den ledende Stjerne. Af desto større Virkning var Henvisningen til det Indklik i forhomerisk Poesi, som hans Hypothese lovede. Den Blanding af dristige Antydninger og Uklarhed i Gennemførelsen, som fandtes baade hos ham selv og maaske endnu mere hos W. Müller i «Homerische Vorschule», kunde virke med en vis mystisk Tillokkelse, som sjældent undlader at gøre sin Virkning paa den efter nye Opdagelser sukkende lærde Verden. Men i Længden kan man ikke nøies dermed; Dæmringen vækker Længsel efter det fulde

Dagslys, og det skulde nu bryde frem gennem en Kritik, der viste, «dass der Sitz der homerischen Kunst im Einzelliede und nicht in der oft mangelhaften Verknüpfung derselben liegt[1]». — Udbyttet af Forsøget kan allerede efter det Foregaaende bedømmes.

Bestandig maa Lachmann indenfor den enkelte Sangs Grænser udskyde større eller mindre Partier, som ikke kunne bruges, og saa tilmed tit sammenplukke sin «Einzellied» rundt omkring fra den foreliggende Text. Herved komme vi paa den ene Side endnu længer bort fra det kritiske Standpunkt og ind i et vildt Phantasteri, og paa den anden Side dog nærmere hen mod den af Lachmann saa haardt angrebne Tradition; thi jo mere Arbeide, man maa anvende paa at plukke sine «epische Volkslieder» sammen fra de forskellige Stykker af vor Iliade, desto mere Kunst maa ogsaa Samleren have anvendt for at skære dem fra hverandre og af Brudstykkerne med indskudte Mellemled danne sig et nyt Hele; med andre Ord, i desto høiere Grad bliver vor Iliade ikke et Samlerarbeide men et Digterværk. — Men hermed er det ikke nok. Sér man de lachmannske Sange nøiere efter, finder man, at de trods alle hans dristige Conjecturer dog mangle de første Betingelser for at være selvstændige Digte[2]. Hand-

[1]) Hennings i «Jabrbücher» 81—82. Side 800.

[2]) Lachmann selv naaede ikke til den Erkendelse. Hans Efterfølgere ere derimod, som vi alt have seet, godt paa Vei dertil. For Odysseens Vedkommende findes Erkendelsen udtalt hos selve Ituskæreren, hos Hennings, der af Odysseens 1ste til 4de Bog og enkelte Stykker af de senere Bøger har villet danne en selvstændig Telemachi, eller rettere 4 selvstændige Sange, som dog hver for sig have en vis Uselvstændighed. «Mithin ist das erste Lied der Telemachie eine durchaus unvollständige Erzählung». «Allein auch die andern Lieder sind doch jedes einzeln für sich ohne eine rechte Einheit.» — Derfor tænker H. sig dem som digtede af én Forfatter og beregnede paa dog til en vis Grad at skulle supplere hverandre, saa man faar en i 4 Afsnit delt Epopé, en Telemachi, hvis Indhold og Charakteristik gives med følgende Ord: «Telemachos will sich von der Freierwirthschaft befreien. Ihm selbst gelingt es nicht. Er entschliesst sich zu einer Erkündigungsreise nach dem Odysseus; er fährt nach Pylos, nach Sparta. Von Menelaos erfahrt er, Odysseus lebe noch. Rasch eilt er zurück. Dieser Stoff war arm

lingen finder ikke sin Afslutning i dem, hvad dog næppe kan opveies ved; at en hel Del uvedkommende Bipersoner blive slaaede ihjel. Det, som skulde give Erstatning for den manglende Handling, den lyriske Flugt, eller den psychologiske Indtrængen i de indre Sjælemotiver, findes der heller ikke; saa vi komme til det Resultat, at, hvis Iliaden er sammensat af mindre, oprindelig selvstændige Digte, saa har Samleren ikke blot beskaaret og sønderlemmet dem, omstillet Smaadelene og sammenlimet dem med selvstændig Tildigtning, men han har aldeles fjernet det, der maa have givet de oprindelige Digte deres Charaktér, og givet sit Værk et derfra helt forskelligt Præg.

Spørgsmaalet bliver da, hvad der berettiger os til at tro, at vi i vor Iliade have Omarbeidelse af slige Sange ɔ: Sange, som gaaende ud fra en for Digter og Tilhører bekendt Sagnverden, have besunget et eller andet for Handling blottet Moment, for indenfor det enten at give Lyriken og den psychologiske Reflexion frit Spillerum eller paa anden Maade give det handlingløse Moment Interesse. Sædvanlig mener man, at i den græske Verden Subjektiviteten langsomt har arbeidet sig ud af det Objektives Svøb. Nu skulle vi forud for det ældste og mest objektive af Oldtidens Digterværker tænke os en Poesi, som kun har brugt det tidligere objektivt Givne som Anledning for subjektive Udtalelser. Eller, hvis man ikke vil have Sagen forstaaet paa den Maade, hvori have da de handlingsløse «Einzellieder» havt deres Styrke?

Ribbeck mener: «Es sind gelehrte Leute gewesen, von denen die Sammlung und Verknüpfung epischer Volkslieder herrührt, die das Alterthum schon unter dem Namen Ilias kennt, aber es waren keine epische Volksdichter; sie übernahmen ein Werk, das dem Charakter des epischen Volksgesanges widerstrebt.»

---

an Handlung, an spannenden Ereignissen, Für die Behandlung musste ein Hauptaugenmerke sein, der Ausschmückung halber an Stellen, die sonst leer an Interesse waren, verwandte Mythen in die Unterredungen einzuweben.» (Jahrb. f. Phil. 3dle Suplb. 208—209). — Det er en mærkelig Naivitet. Men det er Ærlighed, og den bør paaskønnes.

— At Iliaden ikke har Charakteren af Folkesang, kan jeg godt sé, og at Iliaden har havt tidligere episke Digte til Forudsætning, er baade rimeligt og bevisligt. — Men hvad véd Ribbeck om ældre «epische Volkslieder»?[1])

Lachmanns Liedertheorie var et Løfte om at give os Indblik i den Poesi, som gik forud for vor Iliades og Odyssees Tilblivelse. Men hverken Lachmann eller hans Tilhængere have givet sig Stunder til nærmere at besé og bedømme den af dem selv opstillede nye Art Poesi (Ribbecks «Epische Volkslieder»). Köchlys «Iliadis carmina XVI» have deres Betydning som Forsøg paa at give et i typographisk Henseende anskueligt Billede af de lachmannske «Einzellieder». Det var at ønske, om en eller anden af Lachmanns Tilhængere vilde give en æsthetisk Vurdering af nogle blandt disse Sange; ikke med Hensyn til Enkelthederne — thi ved dem kan man altid skyde sig ind under, at

1) Lachmann vilde vise, at vor Iliade var en Sammenstilling af 18 «Einzellieder». Forsøget mislykkedes, idet de 18 Partikler dels manglede den Centralitet, som kunde berettige os til at ansé dem for digteriske Helheder, dels havde gennemgaaende episk Charaktér, vare i Form af Fortælling ikke af Sang. Imidlertid var nu Kategorien «Einzellied» opfunden, og man vilde nødig opgive den. Ogsaa Nitzsch og andre Modstandere af Lachmann anerkendte denne Art Digtning som Epopeens Forgænger. «Ein solches Lied konnte nur mässigen Umfangs sein: jene behaglich sich ergehende Erzählung, jene breite anschauliche Schilderung des ganzen Verlaufs war nicht am Orte.» — «Jene schwanken noch zwischen Epos und Lyrik.» (K. F. Hermann.) «Solche lieder stehen zwischen epischer und lyrischer Weise in der Mitte» (Bergk). «Der Ton und die Weise der kleinen Lieder wird mehrfach romanzenartig oder der Ballade ähnlich genannt» (Nitzsch). Og derfor har Bergk (Ueber das älteste Versmass der Griechen) ogsaa udfundet, at Hexametret ikke kan have været det i disse «Lieder» anvendte Versmaal. — Det er ikke blot løst Phantasteri, men et Phantasteri, som vender op og ned paa Historiens Gang, som vi ellers kende den. Den græske Litteratur begynder med den mest objektive af alle Digtarter; lidt efter lidt gør den dæmrende Subjektivitet sig stærkere gældende, uden dog at vinde det Herredømme, den har i Middelalderens Poesi. Nu har det 19de Aarhundredes Videnskab opstillet den Paastand, at der forud for det objektive Epos er gaaet en episk-lyrisk Romancelitteratur, blot fordi man ikke vil opgive Kategorien «Einzellieder», skøndt man erkender, at den konkrete Paavisning af den er mislykkedes.

de kunne være forvanskede af «Diaskeuasterne» — men af deres Anlægs digteriske Charaktér og Betydning, saa man ret kunde sé, «dass der Sitz der homerischen Kunst im Einzelliede liegt». Det vil da vise sig, at Lachmanns Forsøg er Hjernespind, som kun ved sin Dristighed kan fange godtroende Mennesker, men ingen ny «Errungenschaft» for Videnskaben. Som jeg ved de anførte Exempler har paavist og yderligere skal vise ved et Par andre Forsøg, jeg i Forbigaaende vil komme til at omtale, bestaar «Einzelliedernes» Charaktér væsentlig deri, at de have deres Tyngdepunkt udenfor sig, at de netop ikke ere «Einzellieder», men Dele af et større Hele.

Overhovedet kan det ikke nytte at ville udfinde, hvorledes dèt Grundlag har været, som Forfatteren til vor Iliáde eller Odyssé har havt, før man har undersøgt Charakteren af disse to Digte selv, saaledes som de nu foreligge. Uden en saadan forberedende Undersøgelse har man nemlig ikke det ringeste Vink til at gætte, hvad der kan hidrøre fra Sammenarbeideren eller Digteren selv, og hvad der kan være ham givet af Andre. — For ikke at skade Overblikket vil jeg ved denne Undersøgelse væsentlig holde mig til det ene Epos, Iliaden.

D. Grotes Achilleïs. Patrokleen.

Man vil ved Sammenligningen mellem Achilleus og de andre Figurer i Iliaden finde den Forskel, at Aias, Odysseus, Diomedes og alle de Andre ved Digtets Slutning ere ganske de Samme som der, hvor de først føres frem for vore Øine; kun Achilleus er fuldstændig forandret.

«Daare», siger han 21, 99 til Lykaon, «du som taler til mig om Løsepenge. Ja, før Patroklos naaede sin Skæbnes Dag, var det mig kærere at skaane Troerne; mangen En lod jeg leve og sendte ham til hans Hjem mod Løsepenge. Men

nu skal Ingen undfly Døden foran Ilios' Stad blandt Alle, hvem en Gud giver i min Haand».

Man sammenligne hans stolte Yttring i 1ste Bog, at den Dag snart skal komme, da Agamemnon vil fortryde, at han ikke har hædret ham; eller hans endnu overmodigere Stemning 11, 609, hvor han ved at sé sine Landsmænds Ulykke glæder sig til det Øieblik, da Achaierne skulle ligge tryglende for hans Fødder: disse Steder sammenligne man med 18, 107 flgg.

Gid dog al Strid maatte bort fra Guder og Mennesker svinde,
ligesaa Vreden, der selv i den Klogestes Hjerte kan gære,
og som langt sødere er end den lifligt smeltende Honning,
naar den som Røgen sig hæver dybt inde fra Menneskebrystet.

Vel sandt, gennem Stemningens Forandring mærker man Sindets Enhed, Personlighedens Identitet. I 1ste Bog vil Achilleus i sin opbrusende Heftighed gribe sit Sværd for strax paa Stedet at dræbe Agamemnon; først i det næste Øieblik indtræder Besindelsen. Og denne Scene gentages egentlig bestandig. I 9ende Bog lover han rolig og bestemt at udtale sin Mening; men alt som han i Talens Gang kommer til atter og atter at nævne Agamemnon og hans Adfærd, bliver han heftigere, til han pludselig maa afbryde sig selv med Ordene: ἀλλὰ ἕκηλος ἐῤῥέτω (9, 376). — I 16de Bog, hvor Patroklos spørger ham om Grunden til hans Haardhed mod sine Landsmænd, er Hidsigheden igen nær ved at faa Overhaand, til han bryder af:

ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, οὐδ' ἄρα πως ἦν
ἀσπερχὲς κεχολῶσθαι.

Først saa forklarer han roligt, at han er bunden af sit én Gang udtalte Ord. Ogsaa det før omtalte Sted, hvor han i Fortvivlelsen over sin Vens Død forbander sin Vrede, maa han med Kraft rive sin Tanke løs fra det, som bestandig nager den:

ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ
θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ,

hvilke Linier vi træffe igen 19, 65—66, hvor han tilbyder Agamemnon Fred og Forsoning[1]).

For Achilleus er bestandig Lidenskaben, Vreden, Smerten en Hindring, der maa ryddes til Side, før han kan styre mod sit Maal; den er en farlig Fjende, der hvert Øieblik kan overvælde ham. Endnu i den sidste gribende Scene, hvor hans Hjerte bliver blødt ved at sé den gamle, kraftløse Priamos vove sig ud for at trygle ham, Dødsfjenden, der har dræbt saa mange af hans Børn, om Udleveringen af sin Søns Lig, endog der dæmrer Lidenskaben og truer med at bryde frem, i det Øieblik Oldingen beder, om han ikke strax maa faa Sønnens Lig at sé.

Gamle! saa hør dog op med at plage mig! .....
Vogt dig da vel for atter at vække min Sorg i mit Hjerte,
at jeg, til Trods for din Bøn, ei skal glemme at vise dig Skaansel
her i mit Telt og forbryde mig haardt imod Zeuses Befaling.
(24, 560 flgg.)

Men under Bevarelsen af disse medfødte Charaktértræk bliver Digtets Hovedperson dog forandret fra den overmodige Yngling til den Livstrætte, der føler sig som en unyttig Tyngsel for Jorden (ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης). Gennem trodsig Egenraadighed gaar det freidige Livsmod over til den trøstesløse Grublen over Dødstanken. Det er Iliadens Handling[2]).

Tage vi nu denne Digtets Handling tillige som dets Grundtanke, som den Idé, hvorfra Digteren er gaaet ud under sin

---

[1]) Sml. Mure 1. Pag. 310—311.

[2]) Det er derfor ikke rigtigt, naar en Anmeldelse af et nyere Digterværk for at oplyse Forholdet mellem det Episke og Dramatiske udtrykker sig saaledes: »Hver Gang Macbeth bevæger sig, bliver han væsentlig en Anden. Achilles forbliver derimod bestandig den Samme, kun bestandig tydeligere og fyldigere; men i denne Stilstand, i denne Udvikling kun i Bredden, ligger det Episke.« Der er i Achilleus' Person saa grundigt et Omslag, som det overhovedet var dens Tid Græker muligt at tænke sig. Vel sandt; hos Macbeth er Forandringen større, her bevæger Handlingen sig mellem Himmel og Helved, og disse Yderpunkter ligge langt udenfor den græske Verdens Horizont; men netop derfor kan man ikke oplyse Forskellen mellem det Episke og Dramatiske ved Sammenligning mellem et christeligt Drama og et hedensk Epos.

poetiske Skaben, kunde dog adskillige Partier synes at maatte fjernes som uvedkommende eller senere indskudte Tilsætninger.

Et fra denne Anskuelse udgaaet Forsøg paa at udsondre det oprindelige Digt fra senere tildigtede Partier er gjort af Grote i hans History of Greece. Paa Grund af Forfatterens omfattende Studier og hans sjældne Kendskab til den græske Verden fortjener hans Forsøg nøiere Prøvelse.

Han tænker sig det oprindelige Digt, Achilleïs, bestaaende af 1ste, 8nde og 11te til 22nde Bog. 2den til 7nde Bog betragter han som et selvstændigt Digt «Ilias», der senere er blevet indskudt mellem 1ste og 8nde Bog, ligeledes ere 9ende, 10ende, 23nde og 24nde Bog efter Grotes Mening senere Tilsætninger.

Indholdet af Achilleïs bliver da følgende. Agamemnon fornærmer Achilleus, som dog tvinger sin Forbittrelse tilbage, da Athene lover ham, at han nok senere skal faa Hævn. Det samme Løfte faar ogsaa Thetis af Zeus, der siger Ja til hendes Bøn om, at det maa gaa Achaierne ilde, forat de kunne føle, hvad det vil sige at have fjernet den tappreste blandt Alle fra deres Sag. — Derefter rykke Hærene mod hverandre; allerede den første Dag ere Troerne heldige (8nde Bog); men næste Dag er deres Seier, trods de achaiiske Heltes Tapperhed og trods Poseidons og Heres Bestræbelser, saa fuldstændig, at ingen Frelse synes mulig for Grækerne, hvis ikke Achilleus vil hjælpe. Han gaar vel ikke selv i Kampen, men sender dog sin Ven Patroklos. Denne trænger ogsaa Troerne tilbage, men vover sig for langt ind under Byens Mure. Apollon lammer hans Kraft, og nu saares han først af Euphorbos, derpaa giver Hektor ham Banesaar. Ved Efterretningen herom gribes Achilleus af forfærdelig Smerte. Han udsoner sig med Agamemnon og styrter næste Dag med ustandselig Kraft ind mellem Fjenderne, driver dem alle paa Flugt og fælder tilsidst Hektor.

Slutningen af denne Grotes Achilleïs bliver forstaaelig nok: Af Forbittrelse over Patroklos' Død dræber Achilleus Hektor. Men i den første Halvdel svarer Opfyldelsen ikke til Løftet.

Athene lover 1, 212, at Achilleus senere skal faa Opreisning for den Tort, han nu maa lide:

ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
καί ποτέ τοι τρὶς τόσσα παρέσσεται ἀγλαὰ δῶρα
ὕβριος εἵνεκα τῆσδε. σὺ δ' ἴσχεο πείθεο δ' ἡμῖν.

Ogsaa 1, 509 beder Thetis Zeus:

τόφρα δ' ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ
υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν, ὀφέλλωσίν τέ ἑ τιμῇ,

og Zeus tilnikker hende, at saa skal det være. Hvorfor bliver dette Løfte ikke opfyldt? Hvorfor sende Achaierne ikke i Nødens Øieblik Bud til Achilleus og give ham Æresopreisning for at forsone ham? Hvorfor skal han trods Gudernes Løfte nødes til, uden først at blive hædret af Grækerne, at sende sin Ven i Faren? og hvorfor skal han miste denne Ven? Det er ved Løfte om fremtidig Opreisning, at Athene afholder ham fra i Stridens første Øieblik at dræbe Agamemnon. Men det er saa langt fra, at Erstatningen gives, at tvertimod Achilleus saares, hvor det smerter ham dybest.

Skal Patroklos' Død og den Sorg, som trods Gudernes Løfte rammer Achilleus, motiveres, maa Achilleus selv have forskyldt den. Det af Guderne bebudede Tidspunkt maa være kommet, Achaierne maa have ydmyget sig for ham; og han maa da have ladet Øieblikket, som aldrig vender tilbage, gaa uænset forbi; først saa kan Sorgen ramme ham som en retfærdig Straf for hans Hjertes Haardhed.

Det er netop dette, som fremstilles i den af Grote forkastede 9ende Bog, hvor de Mænd sendes til Achilleus, som ere ham de kæreste blandt hans Landsmænd[1]). De bringe ham fra Agamemnon Tilstaaelsen af hans Uret, fuldstændig Æresopreisning, Løfte om Gaver og Hædersbevisninger, saa store som tænkeligt er. Achilleus erkender det Ærefulde i deres Tilbud, men

---

[1]) *χαίρετον· ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκάνετον — ἦ τι μάλα χρεώ —*
οἵ μοι σκυζομένῳ περ Ἀχαιῶν φίλτατοί ἐστόν (9, 197—198).

er dog ubøielig. Agamemnon har fornærmet ham; det kan han ikke glemme.

ἐχθρὰ δέ μοι τοῦ δῶρα, τίω δέ μιν ἐν Καρὸς αἴσῃ
οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε
οὐδέ κεν ὧς ἔτι θυμὸν ἐμὸν πείσει' Ἀγαμέμνων. (378 flgg.)

Da holder hans Barndoms Vogter, den gamle Phoinix, en indtrængende Tale til ham. Han har selv prøvet Ates Magt. Forledet af sin Moders Bønner har han forlokket den Kvinde, hans Fader havde fattet Kærlighed til; forbandet af sin Fader havde han da først villet dræbe denne; siden hensank han i fortvivlet Rugen over sine egne onde Tanker og vilde dræbe sig selv; da hans Venner saa hindrede ham, flygtede han afsted og vandrede hjemløs om, til Peleus venlig tog sig af ham, og han i sin kærlige Omhu for Achilleus fandt Erstatning for Børn af sin egen Sæd, dem han efter sin Faders Forbandelse aldrig skulde sé. Den Kærlighed, han fra den Tid føler til Achilleus, giver hans Ord deres Styrke. Ved Meleagros' Exempel viser han ham desuden, hvor daarligt det er at vise Haardhed, naar fordums Venner trygle om Hjælp og tilbyde Hæder og Ære til Løn. Den Tid kan let komme, da man nødes til at hjælpe dem uden at faa Tak eller Hæder derfor[1]).

Efter disse Ord mærker man en lille Vaklen i Achilleus' Beslutning. Før (v. 357—361) sagde han, at Agamemnon den næste Morgen skulde sé Myrmidonernes Skibe ude paa Havet seile hjemad mod Phthia. Efter Phoinix' faderlige Formaning hedder det derimod: «Ved Morgengry kunne vi jo overveie, om vi skulle drage hjem eller blive her.» (618—619.)

Men det ligger ikke i Achilleus' Charaktér at erkende sin Feil; han gaar endog i Rette med den Gamle, fordi han tager

---

[1]) «Doch zeigt sich die Schönheit der Erfindung in ihrem höchsten Glanz erst, wenn man sie in Verbindung denkt mit der Erzählung von Meleagros, worin dem Achilles sein eignes Bild und der tragische Ausgang, wenn er die Leidenschaft nicht bezwinge, warnend und prophetisch von seinem treuen alten Phönix vorgehalten wird.» Welcker. Epischer Cyclus. Indl. VI.

sig af hans Uvenner. Da reiser Aias sig. Han er just ikke nogen Ordets Helt, men han véd, hvad godt Kammeratskab vil sige: «Lad os gaa, Odysseus! Det hjælper dog ikke at tale til Achilleus; saa lidt bryder han sig om det Venskab, hvormed vi altid have hædret ham fremfor nogen Anden. Ellers tage Folk dog mod Bod selv for en Broder eller Søn, som er dræbt; men han kan ikke glemme sin Vrede, og det for en Kvindes Skyld. Vi tilbyde ham nu dog til Erstatning syv andre Kvinder og meget Mere desuden. — Vis dig dog forsonlig, og hav Ærefrygt for det fælles Tag, som dækker dig og os, hvorunder nu vi ere komne, som ere udsendte af alle Danaerne, men selv gøre Paastand paa at staa dig nærmest og være dine bedste Venner blandt Alle.»

Det er den samme Tankegang, som Achilleus vilde have fulgt, hvis han havde hørt om en Anden, der handlede, saaledes som han selv nu, og derfor virker Aias' Tale stærkere paa ham end de af Odysseus saa fristende fremsatte Tilbud og Phoinix' formanende Ord. «Du har talt ganske efter mit Sind, men mit Hjerte svulmer, naar jeg tænker paa, hvorledes Agamemnon har behandlet mig som en simpel Leilænding. Gaa bort og forkynd, at jeg ikke vil begynde Kampen, før Hektor naar til Myrmidonernes Telte og tænder deres Skibe i Brand.»

Man sér, at Tanken om at drage afsted den næste Morgen nu er aldeles forsvunden, men Achilleus er for stolt til at omtale, at han har forandret sin Beslutning, skøndt den allerede er opgivet. Hans bedre Følelse har ikke faaet ganske Bugt med hans Stolthed, og dermed er hans Dom fældet. — Og Stoltheden vedbliver. Den næste Dag, da han fra Stavnen af sit Skib sér ud over Sletten, og der faar Øie paa Nestor, som kører den saarede Machaon ned til Skibene, tiltaler han Patroklos: «Nu tror jeg, Achaierne tryglende ville kaste sig for min Fod; thi stor er den Nød, der nu kommer over dem.» Hovmoden er der ubetvungen, og dog, som det kan være Tilfældet hos Barnet — og Achilleus er fra Sindets Side i Meget et Barn — er den forbunden med en velvillig Nysgerrighed efter at faa at vide, hvem den Saarede er.

Denne Blanding af Lyst til at hjælpe og Trods, som forbyder ham at vise sig blød, sés vel stærkest i 16de Bogs Begyndelse. Den stolte Tone træder strax frem. Patroklos græder — hedder det hos Digteren — som en Kilde der risler ned fra den bratte Klippe. Men Achilleus' Ord til ham lyde: «Hvorfor græder du som et lille Pigebarn, der løber og holder i Moders Kjole med Bøn om, at hun vil tage hende op.» Da Patroklos har udtalt sin Sorg for sine Landsmænds Skæbne, tvinger Achilleus vel den bestandig dæmrende Harme over Agamemnon tilbage (ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, οὐδ' ἄρα πως ἦν ἀσπερχὲς κεχολῶσθαι ἐνὶ φρεσίν). Men — han er nu Slave af det Ord, han i 9ende Bog har udtalt til Aias — «Jeg har jo sagt, at jeg ikke vilde opgive min Vrede, før Kamplarmen og Krigen naaede til mine egne Skibe». Og skøndt han gerne tillader Patroklos, at denne maa laane hans Vaaben for dermed at skræmme Troerne, er han dog ængstelig for, at han skal gøre sine Landsmænd for stor Nytte. Han maa kun trænge Fjenderne tilbage fra Skibene, at disse ikke skulle blive tilintetgjorte:

Lad saa de Andre paa Marken kun slaas saa meget dem lyster!
Helst jeg saa — Fader Zeus og Apollon og Pallas Athene! —
at ikke Nogen af Troernes Mænd og ingen Argiver
slap for Døden, og ene vi To blev spared' ilive,
saaat vi ene i Grus kunde styrte Ilios' Ringmur. (96 flgg.)

Det er altsaa dog tilsidst Egenkærlighed, der behersker Achilleus, og naar han lidt efter, da han sér Ilden blusse op fra Skibene, ilfærdig beder Patroklos endelig at skynde sig, ere vi ikke berettigede til at tro, at dèt ene er Velvillie for Grækerne, som sætter hans Sind i Bevægelse.

Da Grote har sat sig fast i den Tanke, at 9ende Bog skal være senere indskudt, har han naturligvis udtænkt sig særskilte Beviser derfor. Da der tydelig henvises til den 19, 140, hvor Agamemnon taler om «de Gaver, Konning Odysseus dig loved igaar, da i Telt han dig gæsted»; maa dette Sted fjernes, og da Homer der er kommen til at kalde Natten mellem igaar og ifor-

gaars for «igaar», bruges nu det til Bevis for at Stedet er uægte[1]. Dernæst forundrer Grote sig over, at Achilleus 11, 609 og 16, 52 flgg. aldeles oversér, at Agamemnon jo har ydmyget sig for ham. Ogsaa Schömann citerer Ordene *εἴ μοι κρείων Ἀγαμέμνων ἤπια εἰδείη* (16, 72—73), som Bevis for, at Agamemnon ikke har sendt Achilleus Forsoningstilbud. Hvis 9ende Bog var ægte, maatte Achilleus jo correct udtrykke sig (*rectius igitur dicendum fuit*) *εἰ ἐγὼν Ἀγαμέμνονι δίῳ ἤπια εἰδείην*. (Opuscula 3, Pag. 15).

Hvem berettiger os til at stille den Fordring til Digteren, at han skal lade Achilleus tale i fuld Overesstemmelse med Sandheden? Hvad om Digteren netop tænker sig ham som den, der i sin Lidenskab oversér, at Agamemnon har ydmyget sig? Bäumlein gør i Philologus 11te Bind den Bemærkning, at Achilleus ogsaa i selve 9ende Bog bestandig oversér det samme Punkt, f. Ex. 9, 316:

Tak man høster dog ikke,
slaas med fjendtlige Mænd man end uophørlig i Kampen;
Loddet er ens, om man drager i Kamp eller hjemme forbliver,
Krysteren skattes jo lige saa høit som den gæveste Kæmpe.

Bestandig dreier hans Tanke sig om den Tort, han har lidt, aldrig falder det ham ind, at der jo nu gives ham Opreisning. Og denne Skævhed i hans Tankegang fremdrages heller ikke i 9ende Bog af dem, som ville overtale ham, hverken Odysseus eller Phoinix eller Aias[2], naturligvis fordi Feilen fra Begyndelsen ligger ikke i hans Logik, men i hans Sindelag. Altsaa kunne vi heller ikke vente at høre det fremdraget af Patroklos i 16de Bog, saa meget mindre, som jo Achilleus her indvilliger i hans Bøn om at laane ham sine Vaaben og lade Myrmidonerne følge ham i Kamp.

Var 9ende Bog ikke gaaet forud, maatte Patroklos naturlig først have bedet Achilleus om selv at bringe sine Landsmænd Hjælp.

---

[1]) Sé herom ovenfor Side 95.

[2]) Med samme Ret som Schömann paastaar, at Forf. af 16de Bog ikke har kendt 9ende Bog, kunde man altsaa paastaa, at Forf. af selve 9ende Bog ikke havde kendt 9ende Bog.

Nu begynder han med en Undskyldning, fordi han vover at tale sine Venners Sag, og fortsætter strax med haard Dadel over Achilleus: Ubarmhjertige! saa er Kong Peleus ikke din Fader,
heller ei Thetis din Moder. Det blaanende Havdyb har født dig eller de sténhaarde Fjelde. Saa grumt er i Barmen dit Hjerte.

Disse Ord vise noksom, at der maa have været en af Achilleus forsømt Anledning til at komme sine Landsmænd til Hjælp, og naar denne ikke svarer: «Lad dem da selv komme og bede mig derom», maa det være, fordi han tidligere har afvist dem.

At Agamemnon har ydmyget sig tilstrækkelig, kan Achilleus naturligvis ikke anerkende. Om han end har en Fornemmelse af, at han er gaaet for vidt (οὐδ' ἄρα πως ἦν ἀσπερχὲς κεχολῶσθαι), maa han dog, saaledes som hans Sind nu er, betragte de gjorte Fredstilbud som ugjorte. Men, er han endog tilbøielig til at oversé, at Agamemnon har gjort sin Uret god igen, glemmer han dog ikke, hvad han selv har sagt i 9ende Bog.

ἦ τοι ἔφην γε
οὐ πρὶν μηνιθμὸν καταπαυσέμεν, ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ
νῆας ἐμὰς ἀφίκηται ἀϋτή τε πτόλεμός τε.

Disse Linier (16, 61—63) kunne Grote og Schömann ikke sno sig fra; og naar Schömann siger: «*Ac possit etiam contra quæri, cur tandem probabilus sit, libri XVI poetæ illum librum IX, quam libri IX poetæ hunc XVI ante oculos fuisse,*» ligger Svaret dels i den simple arithmetiske Sætning, at 9 kommer før 16 og 16 efter 9, dels deri, at baade Achilleus' og Patroklos' Ord i 16de Bog ligesom Nestors Tale i 11te og Fyrsternes Raadslagning i 14de Bog ere uforstaaelige, naar ikke 9ende Bog er gaaet forud.

I det Øieblik, Troerne trænge frem eller endog styrte ind over Muren, maa den første Tanke være at søge Hjælp hos Achilleus, da ikke blot i 11te Bog Nestor sér ham som den eneste Redningsmand, men ogsaa 14, 50 Agamemnon erkender Achaiernes Ulykke som en Følge af den Fornærmelse, han har tilføiet Achilleus. Naar da hverken den ene eller den anden saa meget som med et Ord taler om at sende ham Forsoningstilbud

med Bøn og Gaver, er det aabenbart, fordi de (med Digter og Tilhører) vide, at et saadant Forsøg er unyttigt:

Udelader man 9ende Bog, bliver Patroklos' Død og Achilleus' Sorg et Brud paa Gudernes Løfter; 16de Bog og de nærmest følgende blive ikke blot umotiverede, men maa ligefrem saare Retfærdighedsfølelsen. Men Grote kan nu ikke lide den. «It carries the pride and egotism of Achilles beyond even the largest exigences of insulted honour and is shocking to that sentiment of Nemesis, which was so deeply seated in the Grecian mind.» Ja ganske rigtig! Det er det Samme, som Phoinix i en mindre lærd men mere indtrængende Form siger til Helten selv. Achilleus udfordrer Nemesis, og Gudinden glemmer ikke hans Udfordring [1]).

Det er det Tragiske i Digtet, og dette viser herved sit aandelige Slægtskab med Herodots historiske Fortælling og Sophokles' Dramaer.

Som 9ende Bog indeholder Motiveringen til Handlingens følgende Gang, saaledes giver 16de Bog den derefter med poetisk Nødvendighed følgende Katastrophe. Patroklos' Død er Skæbnens Straf. Den melder sig imidlertid ikke som det sidste Punkt i Achilleus' Liv. Den bringer ham vel til Fortvivlelse; men hos Achilleus maa Hævnen for den Smerte, han har lidt, gaa forud; saa kan han bagefter hensynke i Sorgen.

Som Digtets Katastrophe har 16de Bog selvstændig Interesse, ligesom man i en Tragedie i al Fald bedre kan springe de første 4 Acter over og læse den 5te, end omvendt; forsaavidt kan man med en vis Berettigelse tale om en selvstændig Patroklé. Men dog er der Meget, som ikke kan forstaas her, uden det sés i sin Forbindelse med det øvrige Digt. Den særdeles Interesse, der vises for Sarpedon, vedkommer saaledes ikke Patroklos' Heltedaad og Heltedød, og som Episode betragtet bliver Be-

---

[1]) I Forbigaaende kan bemærkes, at Homer ikke kender denne Gudinde. Men den Aand, som skabte hende, fandtes allerede hos Hellas' ældste Digter.

retningen om hins Død for bred og fremtrædende i et saa lille Digt, som Patrokleen vilde være; i det større Digt faar den sin Betydning ved den Interesse, man gennem 5te og 12te Bog har faaet for denne Helt. Glaukos' Saar i Haanden, som i 16de Bog hindrer ham i at hævne Sarpedons Død, er ham tilføiet 12, 387. Selve Anledningen til Patroklos' Deltagelse i Kampen er Achilleus' ubøielig Haardhed, medens det tillige er Achilleus selv, som utaalmodig skynder paa ham i det Øieblik, Ilden blusser op i Protesilaos' Skib, og som selv samler Myrmidonerne, medens Patroklos ruster sig, v. 124 flgg.:

Men Achilleus
ivrig slog Haanden mod Laaret og talede saa til Patroklos:
Hurtig! Patroklos, du Ætling af Zeus! du Stridsvognens Herre!
Hisset jeg skuer den hærgende Ild, som fra Skibene blusser.
Skynd dig, og spænd dine Vaaben om Krop; mens jeg samler Folket.

Det er Achilleus, som til Afsked opmuntrer Myrmidonerne til Tapperhed, som fra Begyndelsen formaner Patroklos til ikke at forfølge Fjenden for langt ind mod Muren, og endelig da de drage ud, beder til Zeus, at han vil give Patroklos Seir, «at Hektor kan faa at sé, om ikke min Tjener selv uden min Hjælp forstaar at kæmpe». Det er Achilleus' Rustning, som Patroklos har iført sig, og ved Synet af den er det, Troerne forfærdes, da de tro, det er Achilleus selv, den dækker (281). Døende forkynder Patroklos Hektor, at Hævnen snart vil ramme ham ved Achilleus' Haand. I Seiersrusen ifører Hektor sig den faldne Helts Rustning — hvad vi ellers aldrig sé i Iliaden — og det ikke fordi Patroklos har baaret den, men fordi den tilhører Achilleus. 17, 186. medens Achilleus' Vaaben jeg spænder om Kroppen.

194. og axled Pelidens
Vaaben, et uforgængeligt Værk, som Himmelens Guder
skænked hans Fader; og dengang saa hin blev gammel, til Sønnen
gav han dem; gammel just ei blev Sønnen i Faderens Rustning.

Nu klæder du dig i den himmelske Rustning
baaren tilforn af en Helt, for hvem hver en Anden dog skælver.
Men du skal ei, hjemkommen fra Kamp, i Andromaches Hænder
lægge den glimrende Rustning, Peliden Achilleus har baaret.
(202—205.)

Det er derfor i sin Orden, at i 17de Sang, som indeholder Kampen om Patroklos' Lig, Tanken bestandig vender sig mod Achilleus, at Digteren dvæler ved den Bedrøvelse, som sés hos Hestene, de, der pleiede at løbe for Pelidens Vogn, og at Antilochos sendes ned til Skibene for at forkynde Achilleus, at den kæreste blandt hans Venner er død. Thi Digtet er et Afsnit af en Achilleïs.

Som en selvstændig Patroklé har dette Afsnit foruden den i saa Tilfælde vel hyppige Henpegen paa den endnu større Helt en væsentlig Mangel. Vel er Patroklos' Fald skildret smukt, og vel maa vi indtages for ham ved Begyndelsen af 16de Bog, hvor han grædende beder om Tilladelse til at hjælpe sine Landsmænd. Men i hele det mellemliggende Parti sér man kun Patroklos som den tappre Kriger, ikke som den selvopoffrende ridderlige Helt, hvad dog maatte være Hovedsagen i et selvstændigt Digt, som havde hans ridderlige Død til sin Hovedgenstand, et Digt, der skulde afgive et græsk Forbillede f. Ex. til Middelalderens Rolandskvad. Man kunde da have seet Achilleus alvorlig fraraade ham at blande sig i Grækernes Kamp, for at hans Daad kunde vise sig desto skønnere, og der, hvor han i sin Iver glemmer Achilleus' Bud og trænger for langt frem imod Byen, vilde Digteren have stillet hans Daad i mere straalende Lys end her, hvor det hedder:

Taabelig var han; havde han agtet Pelidens Formaning,
undflyet havde han vist den sorte, den rædsomme Dødsmø.
Dog al Menneskens Id er Tant mod, hvad Zeus har beslutet.

Endog den Maade, hvorpaa Patroklos' Død fra først bebu-

des os, viser, at det ikke er ham, men Achilleus, paa hvem Opmærksomheden fortrinsvis er henvendt. Det er Achilleus, som, da hans Ven drager i Kampen, beder til Zeus, at han maa komme uskadt tilbage (ἀσκηθής μοι ἔπειτα θοὰς ἐπὶ νῆας ἵκοιτο); og det er Achilleus, for hvem Zeus opfylder den ene Bøn, men nægter den anden (τοῦ δ'ἔκλυε μητιέτα Ζεύς. τῷ δ'ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ ἕτερον δ'ἀνένευσε).

Det er det sig bestandig gentagende Resultat af ethvert Forsøg paa at gøre de enkelte Afsnit af Iliaden til selvstændige Digte. Det, som skulde være Knudepunktet og Hovedsagen i den mindre Sang, hvis den var et Hele for sig selv, det bliver kun løselig berørt eller mangler aldeles, netop fordi Tyngdepunktet ikke ligger indenfor det mindre Afsnit, men i det større Hele, hvoraf det kun er en enkelt Del; og desuden finder man fuldt op af Enkeltheder, som kun have Betydning ved at sés i Forbindelse med Digtets øvrige Afsnit.

Omvendt finder man rundt om i det større Digt spredte Enkeltheder, som kun faa Betydning derved, at de samle sig mod dette bestemte Punkt.

Vi kunne saaledes sammenstille de Steder, hvor Patroklos indføres før den 16de Bog. Han nævnes strax i 1ste Bog, hvor Achilleus i Vrede forlader Forsamlingen (σύν τε Μενοιτιάδῃ καὶ οἷς ἑτάροισιν), men det er saa kort og let, at Tilhøreren maaske ikke engang mærker hans Tilværelse. Lidt bestemtere træder han frem, da Heroldeme skulle hente Briseïs, og Achilleus i Tillid til den kommende Hævn byder Patroklos at overgive hende til Kongens Sendebud. Men noget Indtryk af hans Person faar man heller ikke her. I 9ende Bog derimod, hvor Odysseus og Aias træffe Achilleus siddende i sit Telt med en Cithar, til hvis Tone han synger om Heltes Bedrifter, er der foruden ham ingen Anden tilstede end Patroklos, der sidder ligeover for og venter paa, naar hin bliver færdig med sin Sang. Der gives her ingen Skildring af de to Helte, men Situationen er saa smuk, at den kaster Lys over Personerne. Patroklos viser sig strax for

Tilhørerens Øine som den, der stille følger Vennens Tanker, og, vi kunne godt sige det, læser hans Ønsker af hans Blik;

ἦ καὶ Πατρόκλῳ ὅγ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε σιωπῇ
Φοίνικι στορέσαι πυκινὸν λέχος. (620—621).
Πάτροκλος δ'ἑτάροισιν ἰδὲ δμωῇσι κέλευεν
Φοίνικι στορέσαι πυκινὸν λέχος ὅττι τάχιστα. (658—659).

I 11te Bog v. 599 sér Achilleus fra Stavnen af sit Skib Nestor køre forbi med en saaret Kriger paa sin Vogn. Strax kalder han paa sin Ven,

og han, som fra Teltet det hørte
fremtren, som Ares at sé til; sin Død dog han nu gik imøde.

Naar en Digter fortæller om en af sine Personer, at Ulykken vil ramme ham, behøver han ikke nærmere at henlede Opmærksomheden paa ham. Ulykken vækker strax vor Deltagelse.

Achilleus beder ham skaffe sig Underretning om, hvem den Saarede er, og Patroklos løber strax hurtig afsted mellem Skibe og Telte. Da han kommer til Nestor, beder denne ham at sætte sig; men han vil ikke, han maa tilbage til Achilleus, der ikke er den Mand, med hvis Bud man kan spøge. Da holder Nestor en indtrængende Tale, hvori han foreholder ham hans Forpligtelse til som den ældre Ven at tale Achilleus til Rette. I al Fald maa han sé at faa hans Rustning at laane og selv med Myrmidonerne komme sine Landsmænd til Hjælp.

«Saa talte Nestor, og bevægede Sindet i Patroklos' Bryst», og denne løb nu tilbage til Peliden, men da han var kommen til Odysseus' Telt, mødte han den saarede Eurypylos, i hvis Laar der sad en Pil, saa han haltede; Smerten pressede Sveden af hans Pande og Bryst, og det sorte Blod strømmede ned fra Saaret. Patroklos ynkedes ved at sé ham. «I Stakler», sagde han, «som saa langt fra Eders Fædreland maa mætte de troiske Hunde med Eders Blod.» — Eurypylos beder ham at hjælpe sig. — «Hvorledes kan det gaa an? Jeg er paa Veien til Achilleus for at sige ham det Ord, som Nestor har indgivet mig. Men dog! Jeg vil ikke forlade dig i din Smerte.» — Dermed

følger han ham til hans Telt, idet han lader ham støtte sig til sin Skulder, han skærer Pilen ud af hans Laar og læger Saaret med Urter.

Her i Slutningen af 11te Bog forlade vi Patroklos og træffe ham først igen 15, 390.

Saalænge Troer og Achaier angreb og forsvarede Muren udenfor Skibene, saalænge sad han i Eurypylos' Telt, idet han kortede Tiden for ham og lagde lægende Urter paa Saaret; men, da han mærkede, at Troerne stormede ind over Muren og Danaerne flygtede med Skrig, da udbrød han i Klage, slog Hænderne mod Laarene og sagde med Suk: «Eurypylos! Nu kan jeg ikke længer blive hos dig, hvormeget du end trænger til min Hjælp. Nu maa en Tjener pleie dig. Jeg maa ile til Achilleus for at bede ham om at kæmpe. Maaske kan jeg ved en Guds Hjælp bevæge hans Sind ved min Overtalelse. En Vens formanende Ord er altid godt.«

Skøndt Digteren ikke har lagt an paa at gøre Patroklos til Hovedgenstand for vor Interesse, forstaar han dog ganske anderledes end Lachmann og W. Müller i deres Opstilling af en selvstændig Patroklé, at vække vor Deltagelse for den trofaste Ven, som overfor Achilleus bestandig er ydmyg, taus og lydig, (ja endog, da han kommer for at bøie hans Sind, ikke taler med Ord, men kun ved Taarer); men som derfor dog ikke glemmer de gamle Stridsfæller i Nødens Øieblik. Den Virkning, som i Digtet frembringes ved den Oekonomi, hvormed han i de første Bøger kun leilighedsvis nævnes, og den nænsomme Haand, hvormed den smukke Charaktér lidt efter lidt føres frem for vort Blik, er ikke ænset af Nutidens Critici. De have istedenfor talt Timerne efter og udregnet, at Patroklos har opholdt sig for længe hos Eurypylos. Derfor, mene de, er dette Parti uægte. Man kunde ogsaa møde med en casuistisk Lærebog for at vise, at man i Collisionstilfælde bør foretrække det Almindelige for det Særlige, og at Patroklos har gjort Uret i at pleie den enkelte Kriger istedenfor at søge om muligt at frelse hele Hæren. Men Patroklos og Homer have samme Feil: den, bestandig at være

barnlige nok til at glemme det Fjærnere for det Nærmere; den Feil kan vort Aarhundrede ikke tilgive dem, og derfor maa de høre ilde af Kritiken.

Den selvstændige Patroklé er et let opfundet, men ikke vel gennemtænkt Forsøg paa at løsrive, hvad der dog viser sig som integrerende Del af vor Iliade, der — ikke saa meget paa Grund af Achilleus' fremtrædende Betydning som Digtets ypperste Helt — som paa Grund af, at det er Achilleus' Skæbne, som her afgøres, nok saa godt kunde kaldes en Achilleïs. 1ste Bog giver fra dette Synspunkt Indledningen, Expositionen, 9ende og 11te Bog, 16de—18de og 24nde indeholde Handlingens Hovedpunkter: Brøden, Straffen og Straffens Virkning; Overmodet, Ulykken og Sorgen. Foreløbig kunne vi nu lade Resten ude af Betragtning; maaske vil den ved nærmere Undersøgelse vise sig at høre væsentlig med; maaske have dog ogsaa de Mænd Ret, som paastaa, at den er senere indskudt. — Før vi prøve det, ville vi endnu engang kaste et Blik paa det hidtil Udviklede.

I Wolfs Vorlesungen Pag. 12 hedder det: «Was man gewöhnlich von Haupthandlung, Hauptbelden in der Ilias sagt, ist so zu betrachten, wie wenn jetzt ein Dichter den französischen Krieg besingen wollte. Oft wird sich eine Hauptbegebenheit oder Person finden, die das Centrum macht. Diess liegt aber im Cyclus der Geschichte, nicht in der Wahl des Dichters; und da die Griechen wohl vierzig cyclische Gedichte hatten, so ist warscheinlich, dass nicht in allen dieser glückliche Zufall war; aber doch musste diess in manchem der Fall seyn; so musste z. B. in einer Theseïde Theseus ein Centrum geben. Diess war aber bloss glücklicher Zufall». (Vorl. Pag. 12).

Det er et uheldigt Indfald at sammenstille en historisk Skildring, hvor hele Detaillen, Alt hvad der skal give Fremstillingen Fylde og Liv, møisommelig maa opsamles af de mangfoldige spredte Beretninger, med den Poesi, som frit tumler med hele det ydre Apparat og altsaa kun har Digterens Phantasi at beklage sig over, hvis dette Stof ikke vil gruppere sig om det, som gør Fordring paa Hovedinteressen. Men dog er denne

Sammenstilling for saavidt god nok, som man allerede af den kan sé Misvisningen i Wolfs Opfattelse af Forholdet mellem Digter og Stof.

Selv ved den af Stoffet langt mere bundne Historiker mærker man strax paa Fremstillingen, om man har en Skribent for sig, som sér Genstandene fra et bestemt, og tilmed et af Sagens egen Natur bestemt Standpunkt, og lader hvert andet Punkt vise sig i det Lys, i hvilket det sés netop fra dette Punkt, — eller om Forfatteren simpelthen afhasper Begivenhederne uden Blik for deres Sammenhæng. Det er muligt for en slet Historieskriver at bringe Uklarhed selv i de mest klare Punkter af Historien, medens omvendt den heldige og geniale Forsker kan finde det orienterende Synspunkt selv der, hvor Andre kun sé broget Forvirring? Langt mere maa Digteren, som tildels selv skaber sit Stof, kunne beherske og gruppere det.

Maaske er det sandt, at Digteren ikke træffer et Valg i almindelig Forstand, at han, naar han først er bleven grebet af et vist Æmne og ret har faaet Øie for det Centrale deri, ikke kan nøies med at vandre om i det Peripheriske. Men det er i al Fald dog det Personlige, som afgør denne Sag, ikke «der Cyclus der Geschichte».

Wolf synes trods sin Skarpsindighed at have ladet sig fange i den Fælde, som Horats har gjort opmærksom paa ved sit:

ut sibi quivis
speret idem; sudet multum frustraque laboret
ausus idem.

For ikke at udsætte os for en lignende Feiltagelse, kunne vi til foreløbig Orientering i den episke «*series juncturaque*» sammenstille de to homeriske Digte med de senere troiske Heltedigte, saavidt vi af Fragmenter og Excerpter kende dem.

E. Sammenligning med Kyklikerne.

I Lighed med Odysseen digtede en senere Sanger *Νόστοι*, der omhandlede de øvrige Fyrsters, Agamemnons, Menelaos', Nestors, Neoptolemos' og Andres Skæbne under og efter deres Hjemreise. Her har naturligvis ikke kunnet være Tale om en saadan Handlingens Enhed som i hint Digt, hvor Alt dreier sig om den ene Helt Odysseus og hans Hjemkomst. Snarere kunde man vente at træffe gennemgaaende Lighed mellem Odysseen og den lille Iliade, hvor ogsaa den ene Mand, Odysseus, er Hovedpersonen. Men før en Sammenligning kan anstilles, maa man gøre sig klart, hvad Odysseens Hovedhandling er.

Nitzsch har taget et falsk Udgangspunkt ved i sin Betragtning at gøre 9ende Bog til Begyndelse og søge moralsk Belæring af den gennemgaaende Modsætning mellem de Lidelser, der omtales fra 9ende til 12te Bog og af Nitzsch betragtes som en Himlens Straf for Odysseus stolte Selvtillid og Trods mod Guderne, særlig Poseidon, — og den Gudernes Yndest, som følger Helten fra det Øieblik, han har sat sin Fod paa Phaiakernes Land. Men det Naturlige er at lade Begyndelsen være der, hvor Digteren sætter den, nemlig i 1ste Bog. Odysseus' Fortælling hos Alkinoos er en Tilbageskuen mod Tildragelser, der ligge forud for Begyndelsen, et sidste Blik, som Tilhøreren i Forbindelse med Helten kaster paa de overstandne Lidelser og Besværligheder netop i det Øieblik, hvor hin har den første Forsmag paa Hjemmets Fred. At Zeus efter Apollons Bøn sønderslaar Odysseus' Skib, betyder ikke, at Zeus og Apollon ere fortørnede over nogen Brøde fra dennes Side og altsaa maa forsones, før han kan faa Ro. Af hele den lange Fortælling om Alt, hvad Odysseus har maattet prøve fra det Øieblik, Troia var styrtet, til han skibbruden naaede Kalypsos Ø, skal man kun fastholde Indtrykket af Nød og Farer. De himmelske Aarsager til Skæbnens Ugunst kunne vel vi ikke godt afholde os fra at gøre til Genstand for dybere Reflexion; Oldtidsdigteren, hos

hvem Anskuelsens Moment er mere udviklet end Tankens, har vel hentydet til det formòdentlig ældre Sagn om Poseidons Vrede over, at Odysseus havde berøvet Kykløpen hans eneste Øie: Gudens Fortørnelse omtales strax i Begyndelsen af 1ste Bog; den viser sig atter i 5te, hvor han splintrer Odysseus' Tømmerflaade; i 9ende, hvor Besøget hos Kyklopen fortælles, hører man denne anraabe sin Fader om Hævn, og i 11te Bog byder Teiresias, at Odysseus, naar han er kommen hjem og har bragt Ro i sit Hus, skal drage høit op paa det faste Land og derinde, hvor Ingen har seet det salte Hav, bringe Havets Gud et Offer til Soning. Men denne Tanke er ikke fuldstændig gennemført; ved alle de andre Ulykker, som ramme Odysseus, nævnes snart Zeus, snart Apollon, snart slet ingen Gud som Ophavsmand. Digteren har ikke fastholdt nogen bestemt Anskuelse om Ulykkens Grund, fordi dette Punkt ligger ἔξω τοῦ μυθεύματος, hører til den dunklere Baggrund, som Digters og Tilhørers Blik ikke ret har gennemtrængt.

Digtningens Udgangspunkt findes, som naturligt er, i Indledningsordene, hvor man strax hører om den vidtbereiste Mand, som med al sin Klogskab ikke har kunnet frelse sit uforstandige Mandskab og nu selv langt borte fra sit Hjem sidder ensom paa Kalypsos Ø, hvor Gudinden vil have ham til Ægtefælle, hvorimod han bestandig længes efter sin Fædreø og sin Hustru. Den Medfølelse for Odysseus og det Ønske om hans Hjemkomst, som herved er vakt, forøges, naar vi sé, hvorledes han begrædes i sit Hjem, og hvor stærkt man der føler Savnet af den styrende Haand. Hvor herlig en Helt han er, bliver os endnu klarere gennem Nestors og Menelaos' Fortælling i 3die og 4de Bog. Det er, sé vi, ikke blot hans egne Husfolk, der savne ham, ogsaa Fremmede sørge over, at han, som var den hjælpsomste og den raskeste blandt alle Kampfællerne, nu saa helt er forsvunden og sikkert død en forsmædelig Død[1]. Først derefter stilles Helten

[1]) Betydningen af Besøget hos Nestor og Menelaos har i den Grad været overseet, at man har villet udsondre disse Bøger som 4 selvstændige

selv i Forgrunden og hos Phaiakerne se vi med disse hans personlige Dygtighed og Elskværdighed, saa vi i de følgende Bøger kunne dele Eumaios' Harme over, at det netop skal være denne Konge, hvis Gods Bellerne i deres Frækhed øde, og hvis Hustru de i deres Overmod ville ægte mod hendes Villie.

Handlingen føres ikke stærkt frem i Afsnittet fra 1ste til 15de Bog; thi at Odysseus seiler fra Ogygia til Scheria, og at Phaiakerne føre ham hjem til Ithaka, kunde fortælles i faa Linier. Men Tilhøreren føres bestandig mere levende ind i Situationen. Han lader sig paavirke af Nestors', Menelaos' og Alkinoos' Interesse for Helten og af Penelopes Sorg over den tabte Ægtefælle; han føler bestandig stærkere med Odysseus selv Længslen efter, at han maa naa tilbage til sit Hjem, med hans Husfolk Savnet af den fraværende Herre. I 16de—19de Bog sér han endelig Situationen i dens fulde Styrke, her mærker han ret, hvorledes Knuden er strammet, og nu følger Løsningen eller rettere Overhugningen i 20nde til 22nde Bog. 23nde Bog er Genforeningen mellem de i deres Ungdom adskilte, nu i deres ældre Aar atter forenede Ægtefolk, medens 24nde Bog er føiet til for at udjævne, hvad der endnu staar som Hindring, før den fuldstændige Tryghed i Hjemmet kan naas.

Odysseen begynder med at vække vor Medfølelse for Odys-

Digte, der dog maatte tænkes forenede for at danne en Telemachi. Resultatet blev, som vi have seet: »Dieser Stoff war arm an Handlung«, rigt paa »Stellen die ohne Interesse waren«, naar de ikke saas i Forbindelse med den øvrige Odyssé. »Musste der Dichter sich nicht bemühen das wenige, durch Ausschmückung so wunderbar und interessant wie möglich zu machen?« Da Stoffet selv manglede Interesse, maatte Digteren »der Ausschmückung halber verwandte Mythen in die Unterredungen einweben«. Det er Opfinderen selv (Hennings Telemachi 198 og 208—209), som charakteriserer sin Opfindelse paa denne Maade. Tager man de 4 Bøger, som de ere os overleverede, som Dele af Odysseen, mangle de ikke Interesse, og Fortællingerne om Odysseus' tidligere Bedrifter blive da ikke »verwandte Mythen«, som indflettes »der Ausschmückung halber«, men væsentlige Bidrag til at charakterisere Helten paa den for Homer eiendommelige Maade, nemlig indirect gennem Udtalelse fra andre af Digtningens Figurer.

seus og vort Ønske om, at han engang maa finde Ro i sit Hjem; ved Slutningen lader den selv Skyggerne hos Hades prise den Lykke, at hans Hustru saa trofast har bevaret hans Minde de mange Aar, medens han var borte. Handlingens Enhed beror ikke derpaa, at alle enkelte Begivenheder angaa den samme Person, men derpaa, at den Interesse for Helten, som vækkes strax ved Indledningsordene, uafbrudt holdes vaagen til det Øieblik, hvor baade han og vi kunne hengive os til den trygge Følelse af Ro og Fred.

Ogsaa den lille Iliade har nu forsaavidt havt den ene Hovedperson, Odysseus; thi selv om det i et eller andet Parti af Digtet er Philoktet eller Neptolemos, som har udført de store Bedrifter, er det dog Odysseus, som har hentet disse to Helte til Troia. Heller ikke savner man et bestemt Maal, hvortil der arbeides hen, nemlig Troias Undergang. Men i Forholdet mellem Helten og hans Maal ligger en Dobbelthed. Hvad har Maalet med Odysseus' Skæbne at gøre? Han udfører den ene Bedrift efter den anden, vover sig i den ene Fare efter den anden — og tilsidst falder Troia. Men hvad saa? — Ja Menelaos faar Helena tilbage, Troias Indbyggere dræbes eller gøres til Fanger; men Odysseus? — Han maa gaa ombord paa sine Skibe forat omtumles paa Havet, og indenfor dette Digts Grænser naar hans Skæbne ikke sit Maal. — Troias Erobring er en af de mange Tildragelser i hans Liv, ikke Begivenheden κατ' ἐξοχήν.

Odysseus er i dette Digt Helt, forsaavidt han udfører Heltebedrifter; men han er dog ikke ret egentlig Digtets Helt, den, om hvem Alt dreier sig. Digtet kan have været livligt og underholdende; Odysseus' Dristighed og Snildhed kan have fængslet Tilhørernes Interesse; men der er ingen Forandring i hans Skæbne, fra han først føres ind, til det Øieblik han som Seierherre forlader Troia. Man har været Vidne til nogle Scener i en af Akterne i hans Liv. Aristoteles siger, at Digtet indeholdt Stof til 8 Tragedier, — det kunde gerne have indeholdt saa mange, det skulde være, uden at Digtets Charaktér forandredes. De nævnte Tragedier ere nemlig kun tragiske i Forhold til andre

Personer, ikke i Forhold til Odysseus. Han er ved Begyndelsen af disse 8 Handlinger den Samme som ved Slutningen, ved Slutningen den Samme som ved Begyndelsen, og — hvad der er endnu misligere — i samme Grad, som disse Tragediers Hovedpersoner (Priamos, Eurypylos, Polyxene o. s. v.) vække Tilskuernes Medfølelse, i samme Grad synker Odysseus fra Helten ned til at blive Tritagonist. Man sé f. Ex. Sophokles' Philoktet.

Et Digterværk med en blot handlende Hovedperson kan ikke afrunde sig til Enhed. Der er vel et centralt Udgangspunkt, men Handlingen er Bevægelse fra dette Centrum ud i det uendelige Rum; der virkes umiddelbart paa det Nærmeste, dette atter paa det Fjernere, og saaledes fortsætter Bevægelsen sig bestandig udadtil, ligesom de Bølger, der danne sig om en Sten, der kastes i Havet. Om Udgangspunktet bryder man sig snart ikke længer, med mindre det bliver Udgangspunkt for en ny Bevægelse og saaledes giver nyt Vidnesbyrd om sin Livskraft. Den Handlende vækker kun vor Interesse, forsaavidt vi sé ham som den, der ikke tilfældig en enkelt Gang er virksom, men atter og atter viser sin Handlekraft. Kun Gentagelsen kan her gøre ham til Hovedperson, men derved komme vi ind i den tilfældige Uendelighed, som lige godt kan afbrydes paa ethvert Punkt.

Det lidende Subjekt vækker derimod strax vor Medfølelse; Andromache, som sér sin Søn myrdet for sine Øine, er i og for sig selv en poetisk Figur uden Hensyn til alle foregaaende Momenter i Handlingen. Men for at Poesien ret skal kunne bemægtige sig et saadant Stof, maa den være trængt ind i Sjælelivets Dyb og lyrisk udtale al den Smerte, som i dette Øieblik griber den Lidende. Det er imidlertid et Punkt, hvortil den græske Poesi først sent naar. Hensynken i den enkelte Følelse er kun lidet den græske Verdens Sag, og derfor finde vi heller ikke, at noget af de ældre Digte har havt en enkelt gribende Situation til sin Genstand, men vel har et og andet Digt lagt an paa at vække Medfølelse ved at skildre f. Ex. de mange gribende Enkeltheder i den rædselsfulde Nat, da Troia blev erobret, f. Ex. Arktinos i Ἰλίου πέρσις.

Den samme Arktinos nævnes som Forfatter til et tabt Digt, hvis første Afdeling har handlet om, hvorledes Amazonerne kom Priamos til Hjælp. Achilleus reiste sig fra sin Sorg over Patroklos og gik i Kamp mod dem. I det Øieblik han havde fældet deres Dronning og Hjælmen faldt af hendes deilige Hoved, blev han greben af Elskov til hende, men det var forsént, Livet kunde ikke kaldes tilbage i det døde Legeme. Det er et Stof, hvoraf Middelalderen havde kunnet skabe en gribende Romance; thi i Middelalderen forstaas det, at denne Ulykke er nok til at fylde et Menneskes Sind for hele Livet, men Arktinos' Poesi har ikke havt den Dybde. Hvad han saa smukt har opfundet er ikke kommet til sin fulde Ret, og Fortællingen om den deilige Amazondronning blev blot første Del af et længere episk Digt, der ogsaa fortalte om Achilleus' øvrige Sorger og Bedrifter til det Øieblik, da han faldt for Paris' Pil.

Den græske Verden naaede aldrig den Fordybelse i Glæden eller Sorgen, den stille Hengivelse i Følelsen, som viser sig i Middelalderens Digtning. Den lyriske Poesi ligger bestandig bunden i det Episke og Dramatiske, uden ret at kunne kaste sit Svøb. Balladen og det lyriske Drama ere derfor ukendte i Hellas, og naar vi henimod Tragediens Forfald træffe en Digtning som Euripides' Troades og Hekabe, der fra Begyndelsen til Enden kun taler om Sorg, er det ikke (lyrisk) et enkelt Sorgens Moment, der vækker alle Klagerne, men det er (episk) Sorg paa Sorg, som føres frem. Hvad Poesien ikke kunde naa ved Fremstilling af den ene Sorg, det bevirkes ved Gentagelsen, og som Euripides i Tragedien, saaledes synes Arktinos at have fulgt denne Vei i den episke Poesi. Her er vel Personens Enhed, Stemningens Enhed, men ingen ret Handlingens Enhed, og kaste vi Blikket paa Angivelserne om, hvad der har været Indholdet af den lille Iliade eller Kypria, finde vi der en endnu mere broget Begivenhedernes Mangfoldighed [1].

Anderledes er det med Homer. I Odysseen og Iliaden er det ikke en Række lykkelige eller ulykkelige Begivenheder, som

[1] Sé Tidskrift for Phil. 4, 175—208.

skildres, men den for Helten afgørende Begivenhed, her Overgangen fra freidigt Livsmod til Fortvivlelse, hist Overgangen fra haabløst Mismod til Gensynet og Freden i Hjemmet. Lykken viser sig klarere i Modsætning til den overstandne Ulykke; Ulykkens Mørke føles stærkere, hvor man kommer fra Lykkens Sollys. Aristoteles nævner flere Gange dette Skæbnens Omslag som bestemmede for Tragedien, og som det ene homeriske Epos fremstillede Overgangen fra Sorg til Glæde, medens det andet viste det modsatte Omslag, saaledes møde vi i Tragedien ogsaa begge Retninger, idet en Tragedie med lykkeligt Udfald ikke hos Grækerne som hos os er en Contradictio in adjecto.

Saa besynderligt det end kan synes: denne Iliadens og Odysseens Enhed i Handlingen, der af Aristoteles saa stærkt fremhæves i Modsætning til de senere episke Digtes brogede Mangfoldighed, bliver af Wolf anført som Bevis mod de homeriske Digtes oprindelige Enhed. Han mener nemlig, at den Mangel paa Sammenhæng, som disse senere Digte vise, vidner om, at man paa deres Tid endnu ikke kendte den Kunst at give sit Digt Handlingens Enhed. «*Quæ quum ita sint, quis putet illos omnes eam artem, quæ tam eximiæ perfectionis causa est, si ab Homero adhibitam vidissent, aut non intellexisse, aut intellectam æmulari noluisse*» (Prol. XXIX). Da de senere Digtere ikke kendte denne Kunst, kan altsaa Homer, som var ældre, heller ikke have kendt den. «Man muss gar nicht glauben, dass der Dichter mit der Absicht, Regeln, die noch nicht existirten, auszuüben, hinzukam» (Vorl. Pag. 12). Forsaavidt der altsaa gør sig en vis Enhed gældende, maa det dels skyldes den senere Omdanner, dels Tilfældet.

Ja, var det ved en Beregning, Digtet havde samlet et forskelligartet Stof under en fælles Handlingens Enhed, saa kunde Wolf have Ret; men om nu muligen Plato skulde have Ret i at regne Poesiens Gave ligesom Elskoven for en Art *μανία*, sér man let det Forkerte i Raisonnementet, naar man blot prøver paa at overføre det i den parallele Sphære. «Hvem kan vel tro, at Don Juan og alle Andre, som flagrede fra det ene Elskovs-

eventyr til det Andet, hvis de havde kendt den Kunst, som gav Romeos Elskov en saadan Fylde, enten ikke skulde have forstaaet den eller ikke have villet anvende den.»

Forskellen maa naturligvis ikke fra Først søges i større eller mindre Indsigt i de poetiske Midler, men i det Umiddelbare, i Digternes primitive Forhold til Stoffet. Den ene er saaledes greben af en enkelt Begivenhed, at han bestandig dvæler ved den, fordyber sig i den, og sér alle Omgivelserne saaledes, som de vise sig netop i Forhold til den. Hans Digt faar da Handlingens Enhed. — Den Anden sér, som Ovid, med mindre dyb Interesse paa det Enkelte; hans Phantasi springer let fra den ene Genstand til den anden, og Følelsen følger med uden at gemme paa det første Indtryk. Hans Digtning bliver trods sin Skønhed usammenhængende. — Det er en Forskel mellem Dybde og Overfladiskhed, mellem Alvor og Flagren, som vil bevare sig til Verdens Ende, og ikke kan udslettes, saalænge Poesien bestaar. Vel kan man i nyere Poesi sé en Handlingens Enhed, som er fremkaldt ved beregnende Kunst; men det betegner et Standpunkt, hvor Digterværker construeres efter den æsthetiske Videnskabs Fordringer eller efter en Tendens, der hos Forfatteren er fremkommet ad en Vei, der ikke er Poesiens. Hos Homer maa det uden videre forudsættes, at Handlingens Enhed er en Følge af, at Digteren fra Begyndelsen kun har havt Blikket henvendt paa den ene Handling og derfor har afsluttet sin Digtning, hvor denne Handling har naaet sit Maal.

I Odysseen har saaledes Digterens Blik fra først fæstet sig paa den vidtomtumlede forfarne Mand, der ensom sad paa Ogygias Strandbred og stirrede ud over det Hav, der skilte ham fra hans Hjemstavn. Digteren lytter opmærksom til Alt, hvad der paa Ithaka fortælles om den Fraværende, og følger med Telemachos for at høre hans Ry i Pylos og Sparta. Det Kendskab, Digter og Tilhører ikke opnaa ved første Øiekast, vinde de ved, trofaste som Penelope, at følge Helten Skridt for Skridt, og de forlade ham ikke, før de vide ham tryg og rolig i sit Hjem.

Der er intet Afsnit af Odysseen, der kan bestaa som selv-

stændigt Digt; selv Fortællingen om Odysseus' Hændelser under hans Omflakken er kun en Række løst forbundne Enkeltheder, der væsentlig faa deres poetiske Betydning, dermed ogsaa deres Enhed, ved Modsætningen til den trygge Glæde hos Phaiakerne og det sikkre Haab om, at Helten snart skal sé sin Fædreneø.

Saaledes er det ogsaa med Iliaden. — Der har sikkert før dette Digts Tilblivelse existeret Sagn og Digt om den rige Stad, der gik til Grunde for sin Fyrstes utugtige Kærlighed, om den deilige Helena, som blev røvet af Paris, om de mange Helte, der forenede sig for at skaffe den krænkede Husbond Opreisning, og om den kraftigste af alle Heltene, Achilleus, der erobrede de mange Steder og udførte større Bedrifter end nogen Anden, men saa i sin blomstrende Ungdom fandt Døden for Paris' Pil. Alt dette har vor Digter kendt, men Intet af det har staaet saa levende for ham som, at han, der ved sin Haardhed bragte Ulykken over sine Landsmænd, selv maatte miste den Ven, der var ham kærest af Alt paa Jorden, og det var derfor det Stof, som han gjorde til Genstand for sin Digtning.

F. Grotes Ilias.

Den i næstforrige Afsnit fremstillede Handling fremkom ved Sammenstilling af Bøgerne 1, 8—9, 16—18, 22 og 24. Spørgsmaalet bliver da, hvad vi skulle gøre med de øvrige Afsnit; om de maaske ere senere Tilsætninger, der da atter oprindelig kunne have været selvstændige Digte, der af en eller anden Ordner ere blevne satte i Forbindelse med Iliaden.

Vi kunne begynde med at undersøge de 6 Bøger 2—7 og indenfor dem igen først betragte 5te Bog, der har været opfattet som en oprindelig selvstændig *Διομήδους ἀριστεία* og af Lachmann, som det synes, antages for at have samme Forfatter som 2den Sang.

«Gleich wo das fünfte lied anfängt, Δ 422

Ὡς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ πολυηχέϊ κῦμα θαλάσσης,

zeigt sich ein ganz anderer uns aber bereits wohl bekannter charakter der darstellung, nämlich der des zweiten liedes.» Ja denne Charaktér, Billedrigdommen, finde vi igen, hver Gang Masserne sættes i Bevægelse: 2, 87—94, 144—149, 394—397, (Folkeforsamlingens Brusen), 455—483, 780—785 (Achaierne drage mod Troerne); 3, 1—13 (Troerne gaa Achaierne imøde); 4, 422—456 (Hærene storme efter den uafgjorte Tvekamp paany mod hverandre); 11, 62—74 (3die Dags Kamp begynder), 16, 155—164 (Myrmidonerne komme til Hjælp). Kun ere Billederne lidt talrigere, hvor Hærene første Gang føres frem for vore Øine, og hvor vi altsaa ikke kunne henholde os til de tidligere modtagne Indtryk.

Lige Aarsager frembringe lige Virkninger, hvilket ogsaa i andre Punkter gælder om Lachmanns 5te Sang i Forhold til andre Dele af Iliaden. Medens nemlig dens Begyndelse minder Lachmann om 2den Bogs 455—483, har det følgende Afsnit ganske Charaktér tilfælles med 8nde og 11te Bog ɔ: med Beskrivelsen af 2den og 3die Dags Kampe, hvorimod det er aldeles forskelligt i sin Stil fra de fredelige Partier som 6te og 9ende Bog; thi ulige Aarsager frembringe ulige Virkninger, ikke blot hos forskellige, men ogsaa hos den samme Forfatter. — Men lad os gøre, hvad Lachmann har forsømt, lad os fortælle Indholdet af denne Sang, for at sé, hvorledes den tager sig ud.

Hærene storme mod hverandre; der udvises Tapperhed fra begge Sider; dog er det navnlig Diomedes, der udmærker sig. Paris saarer ham vel med sin Pil, men ved Athenes Hjælp vinder han sin Kraft tilbage, og Gudinden gør ham klartskuende, saa han kan skelne Mennesker fra Guder og vogte sig for at kæmpe med de sidste, med mindre, tilføier Athene, det da skulde være Aphrodite. Kort efter køre Pandaros og Aineias mod ham; Pandaros falder, og Aineias saares. Aphrodite skærmer sin Søn; vel bliver ogsaa hun saaret, men Apollon frelser Aineias og opfordrer desuden Ares til at hjælpe Troerne, saa Diomedes maa trække sig tilbage. Da komme Here og Athene deres Venner til Hjælp; Athene stiller sig paa Diomedes' Vogn; Gudinden og

den dødelige Mand køre frem mod Krigsguden og saare ham, saa han forlader Jorden; men ogsaa Here og Athene vende tilbage til Olympen. «Troernes og Achaiernes Kampplads var saaledes forladt af Guderne. Kampen rasede frem og tilbage.» (6, 1—2.) Det er Slutningen paa Sangen; vi ere netop paa samme Punkt, hvor vi begyndte, der er aldeles Intet udrettet hverken til den ene eller den anden Side. Hektors' og Diomedes' Tapperhed har været lige frugtløs.

Hvis nu Diomedes' Heltegerninger er Digtets Genstand, hvorfor føre de saa ikke til noget Resultat? Hvis Meningen derimod er at vise, hvorvidt selv Diomedes' Tapperhed kan udrette, naar ikke Lykken er gunstig, mærker man hele Digtet igennem for lidet til Lykkens Ugunst, og Slutningsordene:

πολλὰ δ' ἄρ' ἔνθα καὶ ἔνθ' ἴθυσε μάχη πεδίοιο
ἀλλήλων ἰθυνομένων χαλκήρεα δοῦρα

tyde paa alt Andet end fuldkomment Uheld. Sér man saa fra Resultatet hen paa det handlende Subjekt for at beundre, at han kan vise saa stor Uforfærdethed selv der, hvor Lykken er ham imod, finde vi ham vel uforfærdet nok, men der lægges dog ingen ret Vægt derpaa; Aphrodite og Ares angriber han kun efter Athenes udtrykkelige Opfordring, Ares endog med hendes haandgribelige Bistand[1]). For at sé Diomedes' Tapperhed i sit rette Lys, maa man medtage et og andet Afsnit af de foregaaende og efterfølgende Bøger, som altsaa ikke kunne undværes, hvis man vil construere sig en virkelig Διομήδους ἀριστεία.

Da Menelaos er truffen af Pandaros' Pil, ruste alle Achaier

---

[1]) K. O. Müller har Uret naar han i sin Litteraturhistorie Pag. 90 sporer Modsigelse paa dette Sted. «Wir erwähnen hier insbesondere die widersprechenden Aeusserungen des Diomedes und seiner Rathgeberinn Athena, ob ein Streit mit den Göttern räthlich sei oder nicht.» — 5, 130 formaner ganske vist Athene Diomedes til ikke paa egen Haand at kæmpe mod andre Guder end Aphrodite, og naar Diomedes v. 434 et Øieblik glemmer det overfor Apollon, trækker han sig ogsaa strax igen v. 443 tilbage; men v. 827 kæmper han ikke paa egen Haand, Athene staar ved hans Side, giver selv Spydet dets Retning og trykker efter med sin kraftige Haand. — Det er en af de Unøiagtigheder, som ved Siden af det meget Fortrinlige findes i dette Værk.

sig til Kamp. Agamemnon kører forbi Rækkerne og uddeler Ros og Dadel, alt eftersom han sér Krigerne vise Iver eller nøle (4, 223 flgg.). Diomedes og hans Folk, som ere de yderste i Rækken, ere de sidste, som høre Kampraabet, og derfor ogsaa de sidste, som sætte sig i Bevægelse. Agamemnon dadler ham da som en uværdig Søn af en tapper Fader. Diomedes svarer Intet til den ufortjente Bebreidelse; thi han føler, Kongens Ord er berettiget; og da Sthenelos tager til Genmæle, er det ikke efter hans Ønske. «Ti stille! Forhold dig rolig og hør paa mit Ord. Jeg vredes ikke paa Folkenes Hyrde, at han opmuntrer os til Strid. Hans er jo Hæderen, hvis vi seire og indtage Troia, hans Skammen hvis vi blive slagne. Velan lad da ogsaa os gaa i Kampen.» Med disse Ord springer han ned fra sin Vogn og gaar i Striden til Fods som en simpel Soldat; men saa fast træder han, at Rustningen runger om hans Bryst; selv en Modig kunde forfærdes derved.

Denne Begyndelse er charakteristik for Diomedes som «le chevalier sans peur et sans reproche», og det er besynderligt, at Lachmann ikke har mærket, hvor uadskillelig dette Parti (4, 365—419) er forbundet med 5te Bog. I denne fortælles nu, hvorledes Diomedes kæmper som en Løve. Efter Athenes Opfordring og med Athenes Hjælp strider han endog mod Guder; men dog har han Intet udrettet. Netop fordi Bogen ender paa et saa uafgørende Punkt, maa vi gaa videre og følge Kampen til Dagens Slutning (7ende Bog), men der sé vi Aias, ikke Diomedes, gaa i Tvekamp med Hektor, og derfor er det Aias, som om Aftenen ved Maaltidet hos Agamemnon hædres med Mørbradsstykket af Oxen (7, 321). Vel sandt, det er ikke Diomedes' Skyld; det er Guderne, som styre for, hvem Loddet træffer, der have givet Aias Fortrinet. Men at Digteren lader Guderne styre det saaledes, vil jo netop sige, at Aïas her er Hovedpersonen. Derfor hedder det v. 781: «Ud af Hjelmen da sprang det Lod, som Folket helst ønsked, Aias' Lod», og selv Hektor forfærdes ved at skulle møde netop ham. — Først i Høvdingraadet den næste Morgen høre vi atter om Diomedes. Da nemlig Herolden

fra Troia paa Alexandros' Vegne lover, at denne vil udlevere alle de Kostbarheder, Helena har ført fra Sparta, hvortil han vil føie Erstatning af sit Eget, kun Helena selv vil han beholde, og da saa de andre Høvdinger ikke kunne bestemme sig og derfor tie, er det Diomedes, som tager Ordet: «Nu maa ingen tage enten mod Alexandros' Kostbarheder eller mod Helena; let kan det sés, selv af en Daare, at nu er Undergang Troerne beredt». (7, 400—402). Denne Slutning er en smuk Modsætning til Diomedes' stolte Taushed ved Kampens Begyndelse, og 4, 365 til 7, 403 vilde forsaavidt kunne afgive en Διομήδους ἀριστεία, hvis Diomedes mere udelukkende havde fængslet Tilhørernes Opmærksomhed, hvis Hæderen ved Kampens Slutning havde været hans og ikke Aias', hvis han af egen Drift havde vovet at kæmpe mod Ares, og hvis han overhovedet havde fremkaldt nogen Slags Afgørelse ved sin Tapperhed.

Medens Blikket saaledes fra Lachmanns Diomedé føres ud over hele den Dags Kamp, som slutter med 7ende Bog, vises vi omvendt fra Begyndelsen 4, 365 endnu længer tilbage; thi da 364—421, som er det sidste Afsnit af Agamemnons Mønstring, ikke lader sig skille fra den øvrige Mønstring, maa det sammenhængende Digt gaa lige fra 4, 223:

ἔνθ' οὐκ ἂν βρίζοντα ἴδοις Ἀγαμέμνονα δῖον.

Denne Begyndelse, (der i Øvrigt betragtet som Indledning til til et selvstændigt Digt har et besynderligt Begyndelsesord ἔνθα) er mere egnet for en Ilias end for en Diomedé, saa vi ogsaa fra denne Side ledes til at betragte Diomedes kun som en enkelt Helt blandt de Flere. Digtet maa da have en mere almindelig Charaktér, hvilket ogsaa viser sig i den mellemliggende 6te Bog, hvor Opmærksomheden fra Diomedes drages hen til Hektor, der faar sine flygtende Landsmænd til atter at vende sig mod Fjenden og holde Stand udenfor Murene, medens han selv gaar ind i Byen for at opfordre Kvinderne til at anraabe Pallas Athene om Naade og Hjælp[1]). Ved sin Tilbagekomst opliver han sine

[1]) Om Mødet mellem Glaukos og Diomedes, der udfylder Tiden, medens Hektor vandrer til Staden, sé Side 119.

Landsmænds sunkne Mod, og Striden blusser atter op, men afbrydes dog snart for at afløses af Tvekampen mellem Hektor og Aias, til ogsaa den afbrydes, uden at nogen af Parterne har seiret, idet de til Erindring give hverandre Gaver.

Paa det Sted, hvor Hektor opfordrer til at standse med Kampen, siger han:

ὅρκια μὲν Κρονίδης ὑψίζυγος οὐκ ἐτέλεσσεν (7, 69).

Disse ὅρκια, som ere blevne til Intet, ere dem, som afsluttes 3, 259, hvor Menelaos og Paris skulle afgøre hele Striden ved Tvekamp, men som brydes i Begyndelsen af 4de Bog. Atter 7, 352 høre vi i Troernes Forsamling Antenor sige:

νῦν δ' ὅρκια πιστὰ
ψευσάμενοι μαχόμεσθα· τῷ οὔ νύ τι κέρδιον ἡμῖν.

Begge disse Steder er Henvisningen til 3die og Begyndelsen af 4de Bog direct; indirect, men ikke mindre afgørende er 6, 312, hvor Hektor inde i Troia træffer Alexandros sammen med Helena i hans eget Hus. Hvorfor er han der og ikke ude hos sine Landsmænd? Han er dog ellers ikke feig, siger Hektor (329). Svaret ligger i 3die Bog, hvor Aphrodite frelser ham af Menelaos' Vold og gennem Luften fører ham til hans egen Bolig. Der faar man ogsaa at vide, hvoraf den Vrede kan komme, som Hektor mener, er Grunden til hans Fraværelse fra Kampen. Det hedder nemlig 3, 453—454 om Troerne:

Ei dog af Venskab de havde ham skjult, havde Nogen ham øinet;
thi han var samtlige Mænd saa forhadt som Døden den sorte.

Denne Stemning hos hans Landsmænd kunde vel give ham Anledning til Vrede. Ogsaa Helenas Ord 6, 349—351:

Dog siden Guderne selv have denne Jammer bestemt mig,
gid det da blot var en bravere Mand, som var bleven min Husbond,
en, som ei gav sig til Pris for Menneskers Haansord og Skændsel,

ere en passende Fortsættelse af 3, 428—429:

Hjem fra Striden du kommer. Gid der du din Død havde fundet,
dræbt af den mægtige Helt, som i fordums Tid var min Husbond.

Direct henviser Pandaros 5, 206—216 til sit mislykkede An-

greb paa Menelaos 4, 125. Det nytter ikke, man udsletter dette Sted; man kan dog ikke udslette hans to mislykkede Angreb paa Diomedes 5, 100 flgg., 280 flgg. og hans Død 290 flgg. Denne er væsentlig motiveret ved hans Fredsbud i 4de Bog, der da ogsaa herved viser sig som naturlig sammenhørende med 5te og følgende Bøger.

Vi maa saaledes begynde allerede med 3die Bog, og fortsætte vi den lige til 7, 411, faa vi en ufuldendt Tvekamp, som afløses af en uafgørende Strid mellem de to Hære; denne afløses atter af en ny ufuldendt og endnu mere uafgørende Tvekamp, og det Hele afsluttes derpaa med et utilstrækkeligt Fredsforslag fra Troernes Side, som stolt tilbagevises af Achaierne. Føie vi nu hertil Begyndelsen af 2den Bog, hvor det Hele indledes med ét Drømmesyn, der giver Agamemnon den Tro, at han endnu samme Dag skal erobre Troia, have vi angivet Gangen i det Afsnit, som af Grote gøres til en selvstændig Ilias, et Heltedigt, som indeholder lutter skuffede Forventninger, men ikke har den lystige Tone, der maatte være herskende, naar de feilslagne Forhaabninger skulde sés fra den komiske Side, og dog heller ikke ender med en saadan Situation, at Handlingen bliver tragisk.

Som Forholdet nu er, paatrænger sig nødvendig først det Spørgsmaal, hvorfor dog Zeus vil skuffe Agamemnon, dernæst, hvorledes det fremdeles gaar i den Kamp, som 7ende Bog ikke har ført til noget Resultat. — Svaret paa det første Spørgsmaal gives i vor Iliades 1ste Bog, hvor Zeus har lovet Thetis, at straffe Achaierne. Det andet Spørgsmaal finder sin Besvarelse i 8nde og 11te til 16de Bog.

Allerede derved ere vi foreløbig henviste til at betragte det omhandlede Parti som virkelig fra Begyndelsen af dets Digter bestemt til at indtage den Plads, som Traditionen fra gamle Dage har anvist det; men ogsaa i det Enkelte viser det sig som henhørende til det større Digt om Achilleus, uagtet denne intet Sted i disse Bøger optræder som handlende.

I 3die Linie af 2den Bog hedder det om Zeus:

Dybt han grubled i Sind, hvordan han Achill skulde hævne.

Hærens Optagelse af Agamemnons Forslag om at vende hjem, siden den dog Intet kan udrette, forstaas bedst, naar man tænker paa, at Myrmidonerne med deres Høvding nu have skilt sig fra den fælles Sag. Agamemnon berører vel ikke selv i Begyndelsen dette Punkt; men Thersites har ingen Betænkelighed ved at dadle

ham, der Achilles en tapprere Mand, nu nylig har krænket;
thi han ham raned hans Løn for selv at faa den i Eie.

og v. 377 erkender Agamemnon det selv:

Thi om en Kvinde har jeg og Peleus' Søn med hinanden
stridt med heftige Ord, og selv begyndte jeg Trætten.
Dog naar vi enes igen, da sikkert der ikke vil undes
Troernes Folk selv den ringeste Frist for Jammer og Ufærd.

Achilleus og Myrmidonernes Fraværelse omtales endvidere 2, 686—694, og 769—779. — At han i 3die Bog ikke nævnes blandt de Fyrster, som Priamos sér fra Troias Mur, saa lidt som blandt de Høvdinge, Agamemnon drager forbi og tiltaler, da han mønstrer Rækkerne i 4de Bog, og at i selve Kampen, 5te til 7ende Bog, Aias og Diomedes ere Dagens Helte, ikke Achilleus, og at denne ikke engang nævnes blandt de Helte, som reise sig for at modtage Hektors Udfordring, alt dette beviser endnu Mere end en udtrykkelig Bemærkning, at han er fraværende, hvad der i Øvrigt foruden de nævnte Steder findes omtalt f. Ex., hvor Here i Stentors Skikkelse opmuntrer Achaierne: «Saalænge Achilleus færdedes i Kampen, vovede Troerne sig ikke engang udenfor Troias Porte; nu trænge de endog helt ned til Skibene» (5,787—791); og siden da Diomedes bliver Troerne for farlig, hedder det, formodentlig dog vel kun ifølge det perspectiviske Bedrag, som gør det Nærmeste til det Største: «End ikke for Achilleus frygtede vi saaledes» (6, 99.; sml. 4. 512 flgg. 7, 229).

Ogsaa paa anden Maade sér man bestandig Achilleus' straalende Skikkelse i Baggrunden.

Nireus er den skønneste blandt alle Achaier, det vil da sige næst efter Peleus' Søn (2,674); Eumelos' Heste overgik alle An-

dres, kun Pelidens vare bedre (2,770), og Aias var den kraftigste af Heltene næst efter Achilleus. Det er Achilleus, som har dræbt Andromaches Fader og hendes 7 Brødre (6,414—424), og hans Fader Peleus vilde sikkert kun synes ilde derom, hvis han fik at vide, hvor usle de achaiiske Helte nu vare (7,125).

Vise de omhandlede Bøger saaledes hen til den fraværende Achilleus og hans Vrede, finde vi paa den anden Side ogsaa i de følgende Bøger Henvisninger til dette Afsnit, hvad vi først særlig kunne paavise for Diomedes' Vedkommende. Tillige ville vi da faa Leilighed til at betragte den Maade, hvorpaa denne og et Par andre Heltes Charaktér er holdt Digtet igennem.

8nde Bog, hvor Kampen efter de faa Dages Vaabenhvile fortsættes, indeholder ogsaa Fortsættelsen af Diomedes' Heltebedrifter. — Zeus er Achaierne ugunstig. Endog Idomeneus, Agamemnon og de to Aianter flygte. Blot Nestor bliver tilbage, nødtvungen, da hans ene Hest er ramt af Alexandros' Pil. Der vilde han nu have mistet sit Liv, hvis ikke Diomedes havde seet ham. Først raaber da denne til Odysseus:

«Ætling af Zeus! Laertes' Søn, du snilde Odysseus!
Vil som en Kryster du flygte med Ryggen vendt imod Fjenden.
Saa pas dog paa, at Ingen dig jager et Spyd gennem Ryggen!
Bliv dog tilbage, at vi fra Fjenden kan frelse den Gamle.»
Saa han raabte, men slet Intet hørte den tappre Odysseus;
hurtig han foer ham forbi mod Achaiernes bugede Skibe,

og Diomedes maatte alene komme Oldingen til Hjælp, Han tog ham op paa sin egen Vogn, vendte denne mod Fjenderne og vilde nu have trængt dem helt tilbage til Byens Mure, hvis ikke Zeus, der undte Troerne Seiren, havde slynget sit Lyn lige ned foran hans Heste, saa de sank i Knæ derved. Nødig vil Diomedes dog lyde Nestors Raad og styre Farten ned til Skibene. Hektors haanende Ord opirre ham; tre Gange tænker han paa at styrte ind mod Troerne, men tre Gange tordner Zeus fra Idabjerget for at vise, det var Alvor med det Lyn, han før udslyngede, og nu maa Diomedes bekvemme sig til at følge sine Landsmænd. Men da saa Argiverne bag Graven have samlet sig og atter kunne tænke paa Modstand,

da kunde Ingen af alle Danaer, saamange de vare,
rose sig af, at hans Vogn var faret forbi Diomedes',
eller at han over Graven før ham var stormet i Kampen.

Dog hverken hans eller Aias' Tapperhed nytter, og da Aftenen snart efter falder paa, leire Troerne sig seiersstolte ude paa Sletten, medens Achaierne ængstelig vente, hvad den næste Dag vil bringe.

Da Agamemnon i denne Raadvildhed foreslaar at gaa ombord paa Skibene og seile hjem, er det Diomedes som svarer: «Atride, dig vil jeg bekæmpe, saaledes som skelligt er i min Tale. Og bliv du ikke vred paa mig; du har først dadlet mit Mod blandt Achaierne[1]) og sagt, jeg var ukrigerisk og feig; hvor sandt det er, vide nu Alle. Tror du, at Achaierne ere svage nok til at følge dit Raad? Har du Lyst, saa drag kun selv bort: Vi Andre ville blive. Og skulde ogsaa de svigte, lad dem kun flygte: Sthenelos og jeg ville da ene kæmpe, til Troias Dag kommer. Vi ere jo her med Gudernes Naade» (9, 32—49).

Atter efter det mislykkede Gesandtskab til Achilleus er det Diomedes, som under de andre Høvdingers Modløshed siger: «Gid Agamemnon aldrig havde tryglet Peliden og tilbudt ham de mange Gaver. Nu er han kun bleven saameget stoltere. Lad ham kæmpe eller holde sig tilbage, ganske som han lyster. Vi ville ubekymrede derom nyde vort Maaltid. Det skal give os fornyet Kraft. Imorgen maa du ved Daggry vække Folket til Kamp og vise dig selv tapper blandt de Forreste». (9,697—709).

Endelig er det ham, som tilligemed Odysseus udfører det farlige Speidertog om Natten og næste Dag kæmper som den Tappreste, til han endelig saaret maa trække sig tilbage.

Det er gennemgaaende Henvisninger til 4de og 5te Bog eller Træk, som dog først fattes i deres rette Betydning, naar man erindrer hine Scener.

Et eiendommeligt Charaktertræk, som ved Siden af den uforfærdede Djærvhed og Raadsnarhed gentagne Gange viser sig

---

[1]) Henvisningen til 4, 370 flgg (sé ovenfor Side 178) er her tydelig.

hos Diomedes, og som vel svarer til hans stolte Taushed 4, 401 flgg., er den Beskedenhed, hvormed han holder sin Mening tilbage, til han sér, at ingen Anden har Noget at sige.

ὣς ἔφαθ', οἳ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ
ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης (7, 398—399).

ὣς ἔφαθ', οἳ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ
δὴν δ' ἄνεῳ ἦσαν τετιηότες υἷες Ἀχαιῶν
ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης (9, 21—31 og 694—696).

ὣς ἔφαθ', οἳ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ
τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης (10, 219).

Ogsaa i 14de Bog, hvor de saarede Fyrster holde Raad, er Diomedes taus, til Agamemnon opfordrer, hvem der har et godt Forslag, til at komme frem dermed

νῦν δ' εἴη ὃς τῆσδε γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσποι,
ἢ νέος ἠὲ παλαιός· ἐμοὶ δέ κεν ἀσμένῳ εἴη.
τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.

Men ligesaa afgjort, som det er, at han kun taler, hvor ingen Anden drister sig til at tage Ordet, ligesaa sikkert er det Bifald, som fra de Andres Side følger hans Tale.

ὣς ἔφαθ', οἳ δ' ἄρα πάντες ἐπίαχον υἷες Ἀχαιῶν
μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο (7, 403—404, — 9, 50—51).

ὣς ἔφαθ', οἳ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνησαν βασιλῆες
μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο. (9, 710—711).

ὣς ἔφαθ', οἳ δ' ἔθελον Διομήδεϊ πολλοὶ ἕπεσθαι (10, 227).

ὣς ἔφαθ', οἳ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδὲ πίθοντο. (14, 133)[1].

Overalt sé vi i Opfattelsen af Diomedes' Charaktér Ligheden

[1]) Denne Iagttagelse om de staaende Vendinger, hvormed Diomedes indføres talende har jeg fra Mure I. Pag. 322. I det Hele har jeg denne Bog at takke for Meget, navnlig for dens fortrinlige Skildringer af de homeriske Figurers Charaktér.

mellem Bøgerne 2—7. Det samme viser sig ved Betragtningen af de to Helte, med hvem Diomedes træder i særlig Forbindelse, og som ikke mindre end han udmærke sig baade ved Snildhed i Raad og Tapperhed i Kamp, nemlig Nestor og Odysseus.

Nestor er en gammel veltalende Vismand. Det er paa hans Raad, Gesandtskabet til Achilleus udsendes; det er ham, som siden i den samme Nat faar Diomedes til at vove det dristige Speidertog; og endelig er det ham, som indgiver Patroklos den Tanke at laane Achilleus' Rustning. Men Nestor er ikke blot en klog Mand. Han er en Mand, som ved enhver Leilighed er ivrig for at lade sin Klogskab komme til Syne og yderligere give sit Raad og sine Formaninger Autoritet ved Henvisning til, hvad for en Mand han har været i sine unge Dage, hvorledes man da hørte paa hans Ord og beundrede hans Kraft. I første Bog formaner han Agamemnon og Achilleus til gensidig Eftergivenhed, men forgæves. I anden Bog er han den, der paa de Andres Vegne siger Ja til Agamemnons Opfordring. Siden holder han en lang Tale, hvor han viser det Taabelige i nu at drage hjem; men, vel at mærke, efterat Odysseus allerede har bragt Folket til at indsé sin Feil:

Saaledes taled Odysseus, og vældigt Achaierne raabte
prisende høit hans herlige Ord, og Folkenes Jubel
toned med mægtig Kraft tilbage fra Skibene rundt om.
Derpaa tog ogsaa til Orde den gamle Gereniske Nestor.

Nestors Tale kommer, som Forsøg paa at holde Achaierne tilbage fra Skibene, lidt vel sent, da Odysseus saa omtrent har gjort, hvad der behøves; derimod indeholder den et godt Raad til Agamemnon om at ordne Hæren efter Folkeslag.

Da Achaierne i 9ende Bog efter den uheldige Kamp ere samlede ved Skibene, er det ikke Nestor, men Diomedes, som hindrer, at man efter Agamemnons Raad vender hjem med uforrettet Sag; men da først Diomedes' Ord er trængt igennem, kommer Nestor bag efter med sin Visdom. Han opfordrer Agamemnon til at lade Folket gaa hver til sit; han har en Plan, han

vil meddele i det snævrere Fyrsteraad. Her er det nu, han tager Bladet fra Munden og opfordrer Kongen til at bøie sig for Achilleus. Raadet tages tilfølge; og da Udsendingerne skulle afsted, staar Nestor og forklarer meget ivrig hver især, men navnlig Odysseus, hvorledes de skulle bære sig ad med at tale Achilleus til Rette.[1])

Der er allevegne en stor Ivrighed udbredt over den Gamle. Han har Klogskaben, men som en gammel Mand, der mest lever i Erindringen, er han ikke altid ret nærværende i Øieblikket, saa han kan anvende sin Snildhed netop i det Tidspunkt, den behøves. Han har Mod og Tapperhed som den Yngste, men dog maa han som oftest nøies med at opmuntre og tilskynde Andre til at vise lige saa stor Djærvhed, som han har vist i sine unge Dage.

Ἀτρεΐδη, μάλα μέν κεν ἐγὼν ἐθέλοιμι καὶ αὐτός
ὣς ἔμεν, ὡς ὅτε δῖον Ἐρευθαλίωνα κατέκταν. (4, 318.)
εἴθ' ὣς ἡβώοιμι, βίη δέ μοι ἔμπεδος εἴη,
ὣς ὁπότ' . . . . . — (11, 670.)
ὣς ἔον εἴ ποτ' ἔον γε. — ὣς ποτ' ἔον o. desl.

hører man paa ethvert Punkt i Digtet fra hans Mund (11, 762. 23, 629 og 643). Men dog er han en kraftig gammel Kriger (*ἐπεὶ οὐ μὲν ἐπέτρεπε γήραϊ λυγρῷ*; (10, 79), og den Pokal, som Andre næppe kunne løfte fra Bordet, hæver han endnu med Lethed, (11, 637). — Der er et vist Aandsslægtskab mellem ham og Diomedes. Da Nestor og Agamemnon i Nattens Mørke gaa omkring for at vække Høvdingerne og samle dem til Raad, træffer Nestor Diomedes og hans Folk sovende udenfor Teltet under aaben Himmel med Skjoldet under Hovedet og Lansen fæstet i Jorden ved deres Side. Nestor gaar da hen og støder til Diomedes med Foden, idet han siger: «Vaagn op, Tydeus' Søn! Hvorfor ligger du og sover Natten hen? Véd du maaske ikke, at Troerne have leiret sig her tæt ved vore Folk,

---

[1]) *τοῖσι δὲ πόλλ' ἐπέτελλε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ δενδίλλων ἐς ἕκαστον, Ὀδυσσῆι δὲ μάλιστα.*

og kun et lille Stykke er imellem os?» — Det er ingen høflig Behandling, saa vi ikke kunne undre os, om Diomedes bliver vred; men dog blive vi overraskede, naar vi høre Grunden til hans Vrede. «Du er ogsaa skrækkelig, du Gamle! Er der da ingen yngre Mænd, som kunne gaa omkring og vække Fyrsterne? Men med dig er der heller intet Udkomme.«

Man mærker bag den skændende Tone dog den gensidige Sympathi. Hvis Alder og Rolle pludselig blev byttet om, saa det var den gamle Diomedes, der kom for at vække den unge Nestor, vilde Ordene være faldne omtrent som nu; og hvad der her er os det Vigtigste, de stemme saa aldeles med den Forestilling, vi i de øvrige Afsnit af Iliaden faa om begge Heltes Charaktér.

Ogsaa Odysseus er en af Iliadens Hovedhelte. I 4de Bog er han ligesom Diomedes blandt dem, som sidst have hørt Kampraabet og derfor endnu ikke have sat sig i Bevægelse, da Agamemnon paa sin Vogn kommer hen til ham. Det er derfor ikke smukke Ord, han faar at høre af den mægtige Konge; men da Odysseus svarer, at Agamemnon, naar først Kampen er begyndt, skal faa Telemachos' Fader at sé blandt de forreste Kæmper, søger Anføreren, der erkender sin Uret, at gøre sin Fornærmelse god igen, og allerede 4, 501 lader Digteren os sé Odysseus' udmærke sig i Kampen. — Imidlertid er det dog ikke det fremstormende Mod, som er hans Særkende, men det, at han ikke let lader sig overraske af Øieblikket, at han bestandig er Situationen voxen. Da i 2den Bog Folket som Følge af Agamemnons Tale er ved at strømme ned til Skibene, og da, som det hedder, Argiverne mod Bestemmelsen vilde have iværksat deres Hjemreise, er det Odysseus, hvem Athene tilskynder til at holde dem tilbage, Odysseus, som først taler hver enkelt Mand, han træffer paa, til Rette, som revser Thersites og endelig ved tis Ord omstemmer hele Folket.

I 7ende Bog er han blandt dem, som tilbyde sig til Tvekamp mod Hektor; men i 8nde Bog gaar det ham ligesom de andre Helte.

Nu holdt hverken Idomeneus Stand eller Kong Agamemnon,
selv Aianterne flygted, de to krigselskende Kæmper.

Kun Diomedes har Mod til at blive og hjælpe Nestor. Han raaber til Odysseus, som farer forbi; denne hører Intet, men fortsætter sin Flugt.

Det er et ikke hæderligt Øieblik, og Ordene *πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς* klinge i denne Forbindelse næsten parodisk. Men vi maa erindre, at de to Aianter, Agamemnon og Idomeneus ere flygtede endnu tidligere. Digterens Mening er vel nærmest den: Endog den modige Odysseus tabte Besindelsen, Diomedes var den Eneste, som holdt Stand.

Natten derefter er Odysseus den Helt, som Diomedes fremfor alle Andre vælger til sin Ledsager paa den farlige Vandring.

Siden I byde mig selv at vælge mit Følge paa Veien,
var det da muligt at glemme den herlige Koning Odysseus?
Freidigt er altid hans Sind og hans mandige Hjerte
selv i den truende Fare, og Pallas Athene ham elsker.
Hvis ikkun han vil mig følge, skal uskadt vi komme tilbage
selv udaf brændende Luer, thi snild han er og forslagen.

Paa dette Tog fordeles nu Rollerne ganske efter den sædvanlige Charakter. Det er Odysseus, som først sér en Varselfugl flyve til Høire og beder til Athene, derefter beder ogsaa Diomedes. Siden er det atter Odysseus, som først hører Dolon komme fra den troianske Leir og giver Raadet, hvorledes de skulle fange ham. Derimod er det Diomedes, som gaar ind mellem Thrakerne, dræber 12 af de Sovende og Kongen selv som den 13de, medens Odysseus trækker Ligene til Side for at bane Vei for Hestene, der næppe rolig vilde finde sig i at træde paa Menneskelegemer. Derefter driver han Hestene afsted ved at slaa til dem med sin Bue og giver ved at fløite Diomedes Tegn til at følge. Men denne stod netop og tænkte paa, om han ikke kunde finde paa en endnu frækkere Gerning (*κύντερον ἄλλο*), f. Ex. at løfte Vognen paa sine Skuldre og bære den bort eller muligen dræbe endnu flere af Thrakerne. «Da traadte

Athene tæt hen til ham og opfordrede ham til at skynde sig hjem, forat Troerne ikke imidlertid skulde vaagne.»

Nattens Bedrift har forsaavidt givet Odysseus Æresopreisning for den Skam, Digteren har tilføiet ham ved at lade ham flygte, hvor Diomedes opfordrer ham til at blive. Men for Digteren er det ikke nok. I 11te Bog, hvor Kampen atter gaar Argiverne imod, er det Odysseus, der siger til Diomedes: «Tydide! hvad gaar der af os, at vi glemme at kæmpe. Kom herhen, du Brave, og stil dig hos mig. Det var dog en Skam, om Hektor skulde erobre vore Skibe.» Diomedes svarer: «Ja vist vil jeg blive og holde Stand; men vor Glæde vil kun være kortvarig; thi nu under Zeus heller Troerne Seier end os.»

Ligheden mellem 8, 90 flgg. og 11, 310 flgg. er umiskendelig, men Forskellen ikke mindre; den ligger ikke blot deri, at Rollerne ere byttede om til Odysseus' Ære; men medens det kan hænde Odysseus, at Frygten et Øieblik faar Herredømme hos ham, er det Diomedes umuligt at flygte, selv om han véd, det ikke nytter at gøre Modstand.

En Tid kæmpe de nu i Forening. Men først bliver Diomedes saaret i Foden af Paris' Pil og maa trække sig ud af Kampen. Saa omringes Odysseus af Fjender, og skøndt han kæmper tappert mod Overmagten «som et Vildsvin, der er omringet af Hunde og Jægere», bliver han tilsidst saaret, og havde mistet sit Liv, hvor han stod, hvis ikke Aias var kommen ham til Hjælp.

Vi erindre, at det i 2den Bog var Odysseus, der hindrede, at Folket, forledet af Agamemnons uforsigtige Ord, drog hjem. Nestor støtter den samme Sag, rigtignok efterat Odysseus har gjort Udslaget. I 9ende Bog, er det Diomedes, som djærvt modsætter sig Agamemnons Forslag om at drage hjem med uforrettet Sag. Endnu engang, i Begyndelsen af 14de Bog, finde vi disse tre Høvdinge virkende til det samme Maal. Muren, som skulde skærme Skibene imod Troernes Anfald, hjælper dem ikke længer, Hektor er ved at bryde sig Vei, og Kamplarmen kalder Nestor ud af hans Telt, hvor han har pleiet den saarede Ma-

chaon. Han møder nu Fyrsterne Agamemnon, Odysseus og Diomedes, der trods deres Saar have vovet sig ud, da deres Landsmænd ere i Nød. Nestor har den uforgribelige Mening, at de nu maa se til at fatte en rigtig fornuftig Beslutning. Agamemnon foreslaar da at trække Skibene ud i Søen, saa Achaierne, hvis Ulykken skulde komme, kunne tage deres Tilflugt til dem for ikke Alle at dræbes af Troerne. Men Odysseus modsætter sig: «Thi hvis Folket mærker, at Skibene bag deres Ryg blive trukne i Søen, ville de Alle strax flygte ud til dem, og da vil Nederlaget være sikkert.»

Det er Diomedes' Rolle fra 9ende Bog, som her er overgivet til Odysseus. Men dog er den charakteristiske Forskel vedligeholdt. Der modsatte Diomedes sig Agamemnons Forslag, fordi det stred mod hans Stolthed: «Vilde end alle Andre flygte, han og Sthenelos vilde dog blive tilbage og erobre Troia paa egen Haand.» — Her, hvor Odysseus fraraader at følge Agamemnons Raad, er det, fordi han med sit kløgtige Blik strax sér, det kun vil forøge Forvirringen.

Agamemnon indsér sin Feil, men vil gerne have et andet Raad; de to Ældre have Intet at sige, og først da er det, at Diomedes, efter en Undskyldning, fordi han som den Yngre dog yttrer sig, udtaler den Mening, at de gøre bedst i at begive sig hen mellem de Kæmpende for at opmuntre ved deres Nærværelse, om de end ikke selv kunne tage Del i Kampen.

Det følger af sig selv, at de nævnte Helte paa Grund af deres Saar ingen Del tage i Kampen ligefra 11te til 22nde Bog. Men ved Festlegene til Ære for Patroklos i 23nde Bog træffe vi dem igen. Man har gjort sig den Uleilighed at tælle Dagene efter og har da udfundet, at der er gaaet for kort Tid hen, til at Saarene kunne være lægte. Saa nøieregnende er Digteren ikke.

Man maa bestandig adskille to Spørgsmaal, det ene, om det, Digteren fortæller, i sig selv er muligt og naturligt, det andet, om det er muligt og naturligt for Digteren at fortælle det. Og da der, siden Diomedes og Odysseus bleve saarede, er skeet

saa Meget: Skibene ere tændte i Brand, Patroklos kommen til Hjælp; han har seiret og er derpaa saaret, og derefter er Achilleus' Hævn og Hektors Fald fulgt; saa har Digteren ikke gjort sig det klart, hvor kort Tid der er gaaet hen, og det er da naturligt for ham ikke længer at tænke sig Heltene besværede af Saarene fra 11te Bog.[1])

Hvad der derimod vel maa bemærkes er den Overensstemmelse, der findes i Heltenes Charakteristik og i den Rolle, som anvises dem i Iliadens 23nde Bog og dens første 11 Bøger. Nestor deltager selv ikke i Legene, men gode Raad giver han beredvillig med Henvisning til sin egen Fortid, og da siden Achilleus udenfor Ordnen skænker ham en Gave, som egentlig var bestemt til Kampløn, henviser han snakkelysten til sin Dygtighed i yngre Dage. — Diomedes har endnu i 23nde Bog Aineias' Heste, som han har gjort til Bytte i 5te Bog, og med hvilke han i 8de Bog har frelst Nestor ud af Faren (5, 251—273 og 318—329. 8, 105—108. 23, 290—292). Diomedes og Odysseus ere i hele det tidligere Digt under Athenes Beskyttelse (2, 169, hele 5te Bog og hele 10ende Bog). Det er den Maade, hvorpaa Digteren forklarer sig den Raadsnildhed, hvormed de bestandig i Farens Øieblik gribe det Rette, og det Held, som bestandig følger dem. Denne Beskyttelse vedbliver her. Hun knækker Vognstangen for Eumelos, saa Diomedes kommer først; og Odysseus, der i Væddeløbet til Fods ikke kan vinde forbi Aias Oileus' Søn, bryder tilsidst ud i den hæsblæsende Bøn til Athene:

---

[1]) Paa lignende Maade synes det at være gaaet Digteren med Teukros, hos hvem man 12, 336 flgg. ikke mærker Noget til Følgerne af det Stenkast, som har lammet hans Haand den foregaaende Dag 8, 325. Hvor Digteren tilfældig husker en saadan Omstændighed, som at denne eller hin Helt kort i Forveien har faaet et mindre betydeligt Saar, gør det forøvrigt ingen Forskel i Begivenhedernes Gang. Vel hindres Glaukos 16, 510 endnu af det Saar, Teukros har tilføiet ham 12, 387. Men han anraaber blot Apollon om Hjælp, saa standser denne Smerten og læger Saaret. Hvis altsaa en eller anden Philolog tager Anstød af Digterens Glemsomhed med de andre Saar, og derfor vil foretage Forandringer i Texten, kan han jo tænke sig, at der oprindelig har staaet en lignende Bøn som Glaukos' til Apollon, og at den ved Traditionens Unøiagtighed er falden ud.

Κλῦθι, θεά· ἀγαθή μοι ἐπίρροθος ἐλθὲ ποδοῖιν,
og Gudinden hjælper ham.

Nogle af de fremhævede Overensstemmelser og Paralleler mellem Partiet 2—7 og de følgende Bøger angaa enkelte Træk. I disse Tilfælde kan man forklare sig dem ved at antage dem for at være frembragte ved senere Tilsætning af den, som samlede de forskellige Partier til Enhed. Men denne Forklaringsmaade strækker ikke til, hvor Overensstemmelsen f. Ex. ligger i den Maade, hvorpaa Charaktererne ere tegnede, navnlig her, hvor vi ikke møde abstrakt Charaktertegning, men træffe saadanne individuelle Forbindelser af forskellige Eiendommeligheder som hos Diomedes, Nestor og Odysseus.

Det Indicium, som kan hentes fra denne Selvoverensstemmelse i Charaktertegningen, vinder forøget Styrke, naar man sér hen til den naive Aand, som er den homeriske Poesies Særkende. I en mere reflecteret Tid, som kan fastholde Charakteren i sikkre Begrebsbestemmelser, er det ikke saa vanskeligt for flere Digtere i al Fald nogenlunde at enes om at tegne en vis Person med disse eller hine Charaktertræk. Hvor derimod Charakteren ikke begrebsmæssig erkendes, men kun mærkes som det ubekendte til Grund liggende, der aabenbarer sig i Personens Handling og Tale, kan Charaktertegningens Gennemførelse kun være Følge af, at det Billede, Digteren nu engang har dannet sig af en eller anden Person, uvilkaarlig atter viser sig for hans Phantasi, hvergang Personen paa ny træder frem i Digtningen. Hvor vanskeligt nu en Tradition uden begrebsmæssige Bestemmelser kan fastholde og fra den ene Digter til den anden forplante noget saa uhaandgribeligt som den individuelle Charakter, indsés let; og det viser sig ogsaa selv af det Lidet, der er berettet om de andre episke Digte, at Odysseus, Helena, Menelaos o. s. v., her ere fremtraadte med anden Charakter end de samme Personer i Iliaden og Odysseen, og derfor møde de os ogsaa med forskellig Individualitet i de forskellige attiske Tragedier, som jo tildels ere dramatiserede Omarbeidelser af Scener i hine episke Digte.

Foruden Charaktertegningen maa vi ogsaa lægge Mærke til de forskellige Traade, som sammenknytte de enkelte episodiske Handlinger i Digtet. Diomedes' Heltegerninger gik jo fra Slutningen af 4de til 6te Bog. Slutningen af 7ende Bog maatte nødvendig sés i Forbindelse hermed, og Fortsættelsen af den uafgjorte Kamp med Diomedes som Hovedperson fandtes i 8nde Bog, der for Odysseus' Vedkommende atter fik sit nødvendige Supplement i 11te Bog, og 14de Bog var endelig, baade for Diomedes', Nestors og Odysseus' Vedkommende, en charakteristisk Parallel til 2den og 9ende Bog[1]).

Det Afsnit, som til sin Forudsætning har den Situation, der er givet ved Slutningen af Iliadens første Bog, og omvendt selv er Forudsætning for vor 8nde og følgende Bøger, maa, hvad enten vi kunne anerkende dets æsthetiske Berettigelse eller ikke, antages for af Digteren (eller en voldsom, men høist genial og, hvad Charaktertegningen angaar, vidunderlig consequent Omarbeider) oprindelig at være bestemt til at indtage Pladsen mellem Iliadens 1ste og 8nde Bog. Digter eller Omarbeider maa da have havt en Hensigt med dette Mellemled, og derved stilles der til os den Fordring, at vi først skulle sé at forstaa, hvad Meningen har været dermed. Siden kunne vi undersøge, hvorvidt denne Udvidelse af, hvad der viste sig som Digtets Hovedhandling, er æsthetisk berettiget eller ikke, og om den kan antages at hidrøre fra den oprindelige Digter selv.

En særegen Grund til dette og lignende Partiers Indfletten sér Nitzsch, Bernhardy o. A. i den Leilighed, det giver de andre Helte til at udmærke sig. »Insofern die Dichtung sich zum Heldenbuch der griechischen Stämme gestalten konnte und sollte», maatte Digteren lade de forskellige Landskabers Helte træde frem

1) Disse Exempler kunne forøges med mangfoldige andre. Forholdet mellem Heres, Athenes og Poseidons Optræden i 5, 8 og 13—15 er omtalt S. 143. Ares og Athenes Kamp i 21nde Bog minder om og henviser ligefrem til 5te Bog, og naar Aphrodite 21, 416 vil hjælpe den saarede Ares bort fra Kampen, er det Parallel til 5, 363, hvor hun laaner Ares' Vogn for at naa op til Olympen efter det Saar, Diomedes har tilføiet hende.

og udmærke sig, hvortil der jo var bedst Leilighed, medens Achilleus var fraværende. «Dabei findet denn jeder griechische Hauptheld Spielraum für eine Aristeia, und eben dadurch wird das Ganze ein nationales Gedicht, in dem fast jede griechische Landschaft einen ihrer Heroen gefeiert fand.» Vi maa afvise denne Forklaring, dels fordi den gaar ud fra den falske Forestilling, at Digteren har næret den patriotiske men upoetiske Tanke, at ville skabe Hellenerne et Nationalepos; dels fordi vi i hele Digtet ikke mærke Noget til den specielle Landskabspatriotisme, som kunde bringe Digteren paa slige Tanker[1]). Noget Mere ligger der i Bernhardy's Ord: «In den ersten siebzehn Büchern hat der Dichter, wie Goethe treffend bemerkt, die Aufgabe gelöst, seinen Helden durch nichts Anderes als dessen Unthätigkeit ins helle Licht zu stellen»; men da det væsentligst er 8nde og følgende Bøger, som vise hvad Betydning Achilleus' Fraværelse har, medens 2den—7de forholdsvis faa Steder hentyde til ham, maa vi for deres Vedkommende dog se os om efter en anden Forklaring.

Det er jo Zeus' Plan at skaffe Achilleus Opreisning ved at bringe Uheld over hans Landsmænd. Men saalænge disse ligge uvirksomme ved Skibene og høit regnet forlyste sig med at plyndre hist og her paa Kysten, medens Troerne holde sig rolig indenfor deres Stads Mure, kan der ikke træffe dem noget alvorligt Uheld. De maa selv kalde Ulykken over deres Hoveder, ved et Hovedangreb tvinge Troerne til at opgive deres passive Holdning og saaledes selv blive angrebne. Derfor sender Zeus Drømmen til Agamemnon med det lokkende Løfte, at han endnu den samme Dag skal indtage Staden.

Agamemnon, som hele Digtet igennem trods sit Heltemod og sin kongelige Værdighed er uheldig med sine Planer[2]), tror

[1]) Noget Andet er det at den Enkelte kan længes efter sin Hjemstavn, omfatte Hjemmet med Kjærlighed.

[2]) Mure har bemærket, at af lidt over 30 Gange, hvor Substantivet *ἄτη* og Verbet *ἀάω* forekommer, angaar det de 24 Gange Agamemnon. — Det er en af de fine Iagttagelser angaaende Charaktertegningen, hvorpaa hans Litteraturhistorie er saa rig.

Drømmen og handler derefter. Hans Forsøg paa at vække Folkets Kamplyst ved paa Skrømt at opfordre det til at vende hjem, siden de endnu Intet have udrettet, kunde vel let være mislykket, hvis ikke Odysseus ved sin Raskhed havde holdt Strømmen tilbage; men ved dennes og Nestors Tale vækkes Alles Lyst til at forsøge et afgørende Slag. Odysseus' raske Optræden faar et heldigt Resultat, men netop dette Held er Begyndelsen til Uheldet; thi først med et afgørende Slag er tillige Muligheden af et afgørende Nederlag givet.

Men dermed er Achilleus' Ønske endnu ikke opnaaet. Thi Grækerne kunde jo, naar det begyndte at gaa dem galt, strax vende tilbage til deres Hjemstavn, og saa vilde Achilleus kun have dem Skam at sé sine Landsmænd drage hjem med uforrettet Sag, istedenfor den Ære i Nødens Stund at optræde som deres Frelser. Derfor maa deres Stridsmod spændes saa høit og deres Stolthed voxe saa stærkt, at de blive utilgængelige for Tanken om at opgive Kampen.

Dertil hjælper først og fremmest den ufuldendte Tvekamp mellem Menelaos og Paris og Troernes derpaa følgende Fredsbrud. — Da før Tvekampen Agamemnon udgyder Drikoffer til Zeus, og Løftet aflægges, hedder det:

Mangen Achaier og Troer tog da saaledes til Orde:
Zeus, du herlige, høie! I salige Guder tilsammen!
Hvem der saa først forsynder sig mod den hellige Edspagt,
gid hans Hjerne maa flyde til Jord, som Vinen nu flyder:
hans saavel som hans Børns, og hans Viv vorde skændet
af Fjender! (3, 297—301).

Og efter Troernes Fredsbrud lyder Agamemnons Ord til Krigerne:

Ei Fader Zeus vil holde sin skærmende Haand over Løgnen.
Sikkert nok dem, som først sig forbrød mod den hellige
Edspagt,
dem skal Gribbene visselig hakke fra Knoklerne Kødet;

vi derimod skal føre paa Skibene hjem deres Koner
og deres lallende Børn, naar først deres Stad vi har styrtet
(4, 238—239.)

Under disse Auspicier begynder Kampen, og om end Agamemnons Drøm ikke opfyldes, er dog Lykken væsentlig paa Achaiernes Side, ja deres Tillid til Kampens heldige Udfald er saa sikkert, at Diomedes paa de andre Høvdingers Vegne med Stolthed kan afgive Alexandros' Fredstilbud:

Ei kan det nytte, om end Alexandros nu sender os Gaver.
Selv om han Helena sendte, sér dog selv den blindeste Daare,
hvordan med sikkre Skridt nu sig Ulykken nærmer til Troia.
(7, 400—402).

Gennem den første Dags Begivenheder bliver Skæbnens Net bestandig spændt fastere om Achaierne. Jo større deres Held er, jo sikkrere deres Vished om et lykkeligt Udfald, jo stoltere deres Selvtillid, desto vissere vil Ulykken ramme dem og forfølge dem til det Yderste. Det er Betydningen af Bøgerne 2—7. Den Ate, som følger Agamemnon, griber hele Folket, og selv Olympens Guder lade sig hilde. — I det Øieblik Menelaos har beseiret Paris, men denne dog ved Aphrodites Hjælp er undkommen, ere Guderne samlede. Zeus spørger, om de nu ikke skulle lade Tvekampens Vilkaar opfyldes, lade Helena tilligemed kostbare Gaver blive udleverede til Achaierne og saaledes ende Krigen til begge Parters Held. Men Here kan ikke finde sig i, at al hendes Anstrængelse for at samle Fjender mod Ilios nu skal være spildt. Zeus anstiller sig da, som om han kun høist ugerne giver efter for hendes hævngerrige Villie. «Kunde du gaa ind gennem Stadens Porte og saa æde Priamos og hans Børn tilligemed de andre Troer ganske raa[1]), først da vilde din Vrede blive tilfredsstillet. Gør kun, som du vil, men husk saa paa, at du

[1]) Man har tvivlet om, hvorvidt Homer kendte Noget til Paris' Dom, og derfor anseet 24, 29—30 for uægte. Den Maade, hvorpaa Zeus her spotter hendes Had til Troerne, synes dog at tyde paa, at der maa ligge en irriterende personlig Krænkelse bagved.

en anden Gang maa finde dig i, at jeg ødelægger en anden af de Stæder, du elsker».

Saaledes faar da Here sin Villie, og under Zeus' tilsynela-dende Modstræben udspænder hun og Athene selv det Garn, hvori Zeus siden hilder deres Yndlingsfolk. Der er meget Humor i denne Scene, ligesom flere andre Steder i disse Bøger. «Die üble Behandlung des Thersites, die feige Flucht des Paris in die Arme Helena's, die leichtgläubige Thorheit des Pandaros, das Brüllen des Ares und die weiblichen Thränen der von Diomedes verwundeten Aphrodite sind eben so viele belustigende und selbst ergötzliche Partien der ersten Bücher der Ilias, dergleichen in keinem der letzten Bücher zu finden sind. Das Antlitz des alten Aöden, das zu Anfang einen heitern Ausdruck hat und bisweilen durch ein ironisches Lächeln erhellt wird, nimmt allmälich das Gepräge tragischen Ernstes und leidenschaftlicher Aufgeregtheit an.» [1])

Denne Bemærkning er i sin Helhed rigtig, men den humoristiske Tone forsvinder dog heller ikke siden saa ganske. Den viser sig ikke blot i mange enkelte Slagscener; men i 14de Bog, hvor Here — paa Zeus' Forsikkring, at han aldrig har været saa betaget af Elskov til nogen Kvinde, som han i det Øieblik er grebet af hendes Skjønhed, hverken da han fattede Elskov til Ixions Hustru eller til Danae eller Europe eller Semele eller Alkmene eller de høie Gudinder Demeter og Leto — svarer, at det dog ikke gaar an, at de forenes i Elskov paa Idabjerget, hvor saa en eller anden af Guderne kunde sé dem oppe fra Himlen og fortælle det til de andre Guder; i 15de Bog, hvor Zeus i sin Vrede erindrer Here om den Gang, da han surrede et Guldbaand om hendes Hænder og hængte hende op i Luften, medens han bandt hende to Ambolte til Fødderne, og hun saaledes maatte hænge og lade sig gennempiske af Vind og Veir: ogsaa her møde vi den samme Tone som i 4de Bog, hvor Zeus spørger Here, om hun ikke har Lyst til at spise Priamos og hans Folk raa. Gude-

[1]) Müller, Geschichte der gr. Litteratur, 91—92.

kampen i 21de Bog og de menneskelige Kamplege i 23nde Bog bære samme Præg; ja endnu imod Slutningen, hvor Stemningen dóg gennemgaaende er saa blød, mærker man Digterens Øie for de menneskelige Skrøbeligheder f. Ex. der, hvor den gamle Priamos pludselig ved Iris vækkes op af sin Fortvivlelses Døs og nu i sin store Iver skænder paa Troerne, der staa ham i Veien: «Pak jer! I usle Døgenigter! Have I ikke selv Sorg i Eders egne Huse, at I her komme og gøre mig Bryderi», og saa slaar han efter dem med sin Stok til de løbe fra hinanden.

Den eiendommelige Blanding af dyb Sorg og opfarende Pirrelighed, som møder os i denne Skildring, viser som saameget Andet i 24nde Bog en Digter, der forstaar at gribe de charakteristiske Træk, som, naar de fik Lov til at gøre sig stærkere gældende, vilde give Fremstillingen et humoristik Præg, saa vi yderligere bestyrkes i den Tro, at Traditionen har Ret i at gøre Slutningen af Iliaden til Værk af den samme Forfatter, der har digtet 2den og 4de Bog[1]).

---

[1]) Endelig skal jeg for Fuldstændigheds Skyld omtale 10ende Bog, skøndt man godt kan antage den for senere Tilsætning uden i Øvrigt at gaa ind paa Grotes eller Wolfs Anskuelser. Den er i ethvert Tilfælde ikke noget oprindelig selvstændigt Digt, men affattet med særligt Hensyn til den Plads i den fuldt færdige Iliade, som den nu har. Det viser hele Situationen fra det mest Almindelige til de mindste Smaatræk (*v.* 180 *φυλάκεσσιν ἐν ἀγρομένοισιν,* efter 255 og 260 særlig Thrasymedes og Meriones. Sml. 9, 80, hvor Vagten udsendes anført af Thrasymedes, Askalaphos og Ialmenos, Meriones o. s. v.). Men derfor kunde den gerne være senere indskudt enten af Digteren selv eller en Efterdigter. Da maa 11te Bog oprindelig have fulgt umiddelbart efter 9ende (eller som Grote mener 8de). Men i Begyndelsen af 11te Bog er Stemningen hos Grækerne oprømt og trøstig, hvilket kun lidet svarer til Slutningen af 8nde eller 9ende Bog Man maa da enten med Friedländer (von Wolf bis Grote Side 38) mene, at ogsaa de 70 første Vers af 11te ere omdannede af Efterdigteren — eller med Oldtidstraditionen ansé 10ende Bog for Overgangen mellem den mørke Stemning 9, 695 og Freidigheden i Begyndelsen af 11te. Og det bliver det Sikkreste, eftersom Achaiernes Freidighed ikke blot varer til v. 70, men udover v. 250.

G. Den episke Poesies Bredde.

Vi kunde saaledes tro at være naaede til et endeligt Resultat, men vi ere ikke komne ud over vor gamle Tvivl. Saa nær en Sammenhæng der end viser sig at være mellem Bøgerne 2—7 og den øvrige Iliade, maa vi dog indrømme, at Hovedhandlingen er afsluttet indenfor Bøgerne 1, 8—9, 11—22 og 24. Resten, ja endog store Dele af selve disse Bøger, maa da betegnes som Udvæxter paa denne Hovedhandling. — Hvorledes ere de da voxede frem fra denne?

Derom har G. Hermann en eiendommelig Anskuelse, bl. A. udtalt i en Afhandling «Ueber die Behandlung der griech. Dichter bei den Engländern», optaget i Opusc. 6, Side 70 flgg.

Han tænker sig, at Homer oprindelig har digtet to mindre Digte, Kærnen af vor Iliade og Odyssé. Disse to Digte vandt saa stor Anseelse, at hele den ældre Poesi, «die unstreitig ganz roh war», ikke blot blev fordunklet af dem, men gik helt i Glemme. Man hørte kun og vilde kun høre de to homeriske Digte. «Aber die Dichtkunst konnte nicht gänzlich still stehen; sie musste weiter fortschreiten und .... immer vollkommener werden. Da aber Homer der war, dessen Gesänge man als die einzig vorzüglichen hören wollte; da es bekannt war, dass dieser Homer bloss den Zorn des Achilles und die Rückkehr des Ulysses besungen hatte: so konnten die Sänger nur dadurch Beifall erhalten und ihre Zuhörer befriedigen, dass sie Homers Gesänge sangen, und also, wie viel sie auch ändern, verbessern, ausschmücken, hinzufügen mochten, nur immer bei diesen Gegenständen stehen blieben. Denn alles Andere würde sich gleich durch den Inhalt als nicht homerisch angekündigt haben.»

Paa denne Maade kan man forklare sig adskillige Vanskeligheder, f. Ex. at Digtene trods de formodede mange forskellige Forfattere dog gennemgaaende have samme Sprog og Tone, at de trods de mange Episoder dog dreie sig om de samme Hovedbegivenheder, og endelig kan man ogsaa tænke sig, at der

under denne «allmälige Entstehung» maa knyttes saa mange Traade mellem den oprindelige Kærne og de senere tilsatte Dele eller mellem disse indbyrdes, at man ikkė nu kan sondre dem fra hverandre.

Men dermed er ikke Alt forklaret. Hvad der fra Begyndelsen har vakt Kritikens Anstød, er de mange Modsigelser. Vilde man nu fra Hermannsk Standpunkt forklare dem som Unøiagtighed af de senere Tildigtere, maa man saa meget mere undre sig over den fine Sands, hvormed disse have forstaaet at gribe og fastholde de af den første Digter tegnede Charakterer. Vi træffe, ogsaa efter Hermanns Opfattelse, hos den selvsamme Digter Finhed og Consequens i Charaktértegningen, anskuelig Klarhed i Skildringen af Situation og ydre Apparat samtidig med Selvmodsigelse og mangelfuldt Overblik over dette samme Apparat. Den Vanskelighed, som saa væsentlig har ledet Hermann til hans Hypothese, hæves dog ikke ved den.

Hermann vil ogsaa have Vanskelighed ved fra sit Udgangspunkt at skulle forklare Traditionens Enhed. Naar man med Lachmann forestiller sig, at en enkelt Mand ved en dristig Sammenarbeidelse har omskabt de 16 eller 18 Smaadigte til et stort Epos, kan man dog i det Mindste tænke sig en fjern Mulighed for, at denne Omarbeidelse aldeles har kunnet fortrænge de oprindelige Digte. Men efter Hermanns Hypothese, hvor enhver Sanger «um seine Zuhörer zu befriedigen» kunde «ändern, verbesseren, ausschmücken, hinzufügen», maatte der jo lidt efter lidt danne sig en utallig Mængde Skikkelser af Iliaden og Odysseen med forskellige Tilsætninger og forskellige Omdannelser af det oprindelige Digt. Kan man paavise Spor af en saadan Forskel i Traditionen?

Vanskeligst vil det dog være for Hermann at godtgøre sin Hypotheses Forudsætning, at forklare Muligheden af en saadan Tænkemaade, som han tillægger de ældre Hellener. Man har tit talt om vor falske Opfattelse af den ureflecterede Tid. Nu høre vi, at det er en Tid, hvor alle Høvdinger og alle Stæder have sammensvoret sig om kun at ville høre de to Fortællinger, som nu én Gang havde faaet Homers Navn. Alt Andet blev da uden Hen-

syn til dets Skønhed eller gribende Indhold forkastet, naar det ikke paa en eller anden Maade kunde indflettes som Episode i dette større Digt og saaledes udgives for at hidrøre fra den virkelige gamle Homer. Hvorledes en saadan borneret Philistrøsitet kan opkomme i en Sagntid, eller hvorledes den kan forenes med den Aandsfriskhed og Phantasirigdom, som dog viser sig i disse formodede Tildigtninger til Iliaden og Odysseen, det har Hermann ikke søgt at paavise, og Forsøget vilde ogsaa mislykkes[1].

Endelig gives der os ingen Oplysning om, hvorledes Tiden, hvis den virkelig havde den af Hermann antagne brændende Kærlighed til Homer og ham alene, kunde finde sig i en Tilhyllen af Digtenes oprindelige Idé. Lad os indrømme, at de ved den joniske Sangerskoles Omdannelse kunne have vundet «an Leichtigkeit und Gewandtheit des Ausdrucks, an Biegsamkeit und Geschmeidigkeit der Sprache, an Beweglichkeit und Fülle des Rhythmus», saa har dog enhver ny Tilsætning maattet svække det, som gav det oprindelige Digt sin Betydning; den fyndige Korthed, hvormed Hovedpunkterne der maa have været fremhævede, har veget Pladsen for en Episodernes Mangfoldighed, i hvilken Ideen var ved at drukne. Hvad der fra en vis Side kan kaldes et Fremskridt, bliver dog en Tilbagegang fra det, som skal have været den oprindelige Digters Villie; og man skulde dog antage, at en Tid, som var saa forelsket i Homer, at den ikke vilde høre Andet end netop hans Digte, dog ogsaa gennem Tilhørernes Mishag eller gennem de

[1]) Kærligheden til Homers Navn beror i sin første Grund paa Kærligheden til hans Poesi. I det Øieblik nu Respecten for Navnet udvides til de Digtstykker, som af Grunde, der ere Poesien uvedkommende, antages for Homers, er det Tegn til, at Interessen for Navnet har forladt sin Naturgrund. Naar virkelig Tidsalderen er kommen saa vidt, at den i sit Afguderi for det store Navn kun vil høre Digte, som af hine Poesien uvedkommende Grunde antages for homeriske, kan det kun være, fordi Poesien har forladt Tidsalderen, der da som hjemfalden til Prosaismen ikke kan producere Poesi. Men Hermann mente jo netop, at nogle af de skønneste Afsnit i Iliaden og Odysseen skulde skylde den Tid deres Tilblivelse.

trofaste Rhapsoders Vedhængen ved det dem oprindelig Meddelte, maatte have protesteret mod denne Forvanskning.

Her foreligger et Digt, som med al sin Episoderigdom dog har én vis Centralitet i sig. Hermann antager, at Digtet oprindelig har været kortere og havt større Centralitet, men at det er Tidsalderen, som ved sin peripheriske Vidtløftighed har udvidet det uden dog ganske at tabe det Centrale af Sigte. Da nu denne Hypothese medfører betydelige Vanskeligheder, vil det maaske lønne sig at prøve, om ikke Sandheden skulde kunne findes ved, at man opgav Hypotheserne og holdt sig til Traditionen, saa man antog, det var Digteren selv, som fra Begyndelsen havde bygget i Bredden uden derfor at tabe Øiet for Begivenhedernes Tyngdepunkt.

Man maa da vænne sig til at erkende Alt, hvad vi finde i vor Iliade og Odyssee «als zum wesen der homerischen poesie gehörig» «wobei man freilich zuzusehen haben wird, welch wunderliches episches ideal sich daraus wird construiren müssen». (La Roche i Philol. 16.)

Her ligger netop Hovedvanskeligheden, i hvilken alle andre have deres Udspring. Iliaden maa forekomme det 19de Aarhundredes Lærde i enhver Henseende at være «ein wunderliches ideal», og derfor vil man bortforklare det, men man bortforklarer dermed ikke de mange Aarhundreder, som naivt beundrede dette Ideal, for hvilket man nu synes kun at have Forundring tilbage. Der foreligger her et Spørgsmaal, som den nyere Videnskab har villet unddrage sig, men som den maa besvare, hvis den virkelig vil gøre Fordring paa at have forklaret Phænomenet; og det Spørgsmaal er: Hvilke Forhold, hvilken Tidsaand har fremkaldt et saadant Værk? hvilken Tænkemaade, hvilket Aandens Standpunkt har kunnet ikke blot beundre, men lade sig gribe af dette, som baade i Enkelthederne og i Stoffets Gruppering vækker vort Aarhundredes Anstød?

Et lille Bidrag til Besvarelsen af dette Spørgsmaal gives dog indirecte af Kritiken, naar den vil forklare, hvorledes det kunde gaa til, at Oldtiden ikke opdagede, hvor slet sammenhængende

de beundrede Digterværker vare. Sé f. Ex. G. Curtius «Andeutungen üb. d. geg. Stand der hom. Frage» Pag. 11: «Konnten die alten Hellenen, die jene Gedichte überhaupt mehr empfanden als prüften, sie mehr im einzelnen bewunderten als im ganzen nüchtern überblickten, konnten sie ohne Anstoss über vieles hinweg hören und lesen, woran schon Asistarch entschiedenen Anstoss nahm[1]), so sehen wir, dass sie im grossen und ganzen eines klaren bestimmten Begriffs von homerischer Poesie entbehrten.»

Det er netop Sagen: Oldtiden lod ved sin Opfattelse af Poesien det «klare bestemte Begreb» blive borte. Selv om den lærte Iliaden helt udenad og beundrede alle Enkelthederne, ja endog begeistredes for dem, «det nøgterne Overblik» laa dog udenfor dens Tanke, og Digteren som sin Tids Barn delte dens Mangler saavel som dens Fortrin, ja havde maaske begge i en mere fremtrædende Grad end Tidens andre Børn.

Den herved vundne Oplysning er dog af ren negativ Art. Lidt mere positivt Indblik i den homeriske Poesies Vilkaar, har jeg søgt at give ovenfor, hvor jeg gjorde opmærksom paa den Stilling, den homeriske Sanger indtog i Kongsgaarden og Høvdingernes Huse. Digteren havde sine Tilhørere hos sig fra Dag til anden og var derfor ikke nødt til at haste mod Katastrophen saaledes som den dramatiske Digter, der fra Begyndelsen maatte slaa de stærke Strenge an, naar han vilde vække den urolige Menneskemasses Opmærksomhed, og altsaa ikke kunde hengive sig til den hyggelige Bredde, der har fremkaldt de mange Episoder hos Homer[2]).

---

[1]) Hertil føier Curtius den Note: «Herodot II, 116 sagt ausdrüchlich: *οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτόν*, d. h. sonst hat sich Homer nirgends widersprochen. Her. war also ein «Anstössler», las und hörte aber über viele Widersprüche hinweg». Det Eneste, som denne Note beviser, er, at Curtius har misforstaaet Herodots Ord.

[2]) «Wollte man das Detail der Gesetze, wonach beide zu handeln haben, aus der Natur des Menschen herleiten, so müsste man sich einen Rhapsoden nnd einen Mimen, beide als Dichter, jenen mit seinem ruhig horchenden, diesen mit seinem ungeduldig schauenden und

Herved er dog kun vist, hvorfor den homeriske Digter ikke var nødt til en saa energisk Conçentration, som vi finde i Dramaet; men derfor kunde han jo gerne have undgaaet den store Vidtløftighed. Kan man da ikke bevise, at det episke Digt som saadant er nødt til en større Omstændelighed end Dramaet? — For at prøve, hvorvidt et saadant Bevis er muligt, maa vi nærmere betragte Digtarten og sé, hvorvidt man af den kan udlede en Lov, der tvinger Digteren til at bygge i Bredden.

Hermed har det sin Vanskelighed, da vi ikke ere berettigede til udenvidere at stille de senere episke Digte sammen med det homeriske Epos, og vi ved at anvende de fra det selv abstraherede Love for at bevise dets Lovstemmighed, gøre os skyldige i et Cirkelbevis. Det gælder derfor at finde en eller anden fast og uimodsigelig Grundbestemmelse, hvorved Epos adskiller sig fra Drama, for om muligt fra denne Grundbestemmelse at udlede de øvrige Forskelligheder.

En udvortes, men til Gengæld haandgribelig Forskel er da den, at det episke Digt fortæller om Begivenhederne, Dramaet fremstiller Handlingen selv. Det episke Digt lader Fortælleren staa som Mellemled mellem Handlingen og dens Personer paa den ene Side, Tilhøreren paa den anden. Dramaet derimod rykker Handlingen sanseligt saa nær til Betragteren som muligt ved at lade de handlende Personer selv træde frem for vore Øine. Forskellen ligger fra denne Side seet i den Maade, hvorpaa Illusionen fremkaldes. Fortælleren søger at sætte Tilhørerens Phantasi saaledes i Bevægelse, at han til Trods for de umiddelbare Omgivelser dog i sin Forestilling lever sig ind i den Verden, hvorom der fortælles. Dramatikeren skaber Omgivelser, der skulle fremstille selve den Phantasiverden, hvorom der digtes; han illuderer umiddelbart ved sanselige Midler. Den forskellige Vei ad hvilken de to Digtere søge at illu-

hörenden Kreise umgeben, immer vergegenwärtigen.« Goethe i Brev til Schiller »Ueber epische und dramatische Dichtung« December 1797.

dere, nødvendiggør da ogsaa Forskel i Stoffets Behandling. Vi kunne først betragte Dramaet.

Den sanselige Reproduction af hele Handlingen med alle dens Omgivelser, fuldstændigt Landskabsmaleri, Hærmassernes Sammenstød og navnlig Tidens langsomme Fremadskriden, er jo en Umulighed, navnlig for det antike Theater med dets mindre udviklede Sceneri. Derfor maa Dramaet nøies med at føre visse Afsnit umiddelbart frem; de øvrige Led i Begivenhedernes Række maa det enten ganske underforstaa eller kun let berøre; thi den samme Stræben efter sanselig Illusion, som hindrede Digteren i selv episk at fortælle alle Begivenhederne, maa ogsaa hindre ham i at lade sine Personer fortælle vidt og bredt om, hvad der er gaaet forud eller skal følge efter. Saaledes bliver da Kunsten den at udvælge det mest fremspringende Punkt i Rækken, hvorfra man lettest med ét Blik kan overskue baade det Forbigangne og Efterfølgende. — Da Begivenhederne jo væsentlig kun have Betydning, forsaavidt de angaa Mennesker, bliver Opgaven nærmere bestemt den, at vælge de Momenter, hvor de i Handlingen indviklede Personer ere stærkest grebne, saa at man i deres Stemning og Lidenskab har et umiddelbart Kriterium baade for Beskaffenheden og Styrken af de tidligere oplevede Begivenheder og for den Virkning, de fremdeles ville udøve paa den Handlendes Sind. — Det, som hos Dramatikeren fordrer den mere reflecterte Indsigt i Kunstens Midler, er det, at han maa oplyse et enkelt Punkt i Begivenhederne Række saaledes, at der derfra tillige kastes et lysende Skær over de øvrige.

Den særegne Vanskelighed, den dramatiske Digter har at overvinde, hidrører altsaa fra, at han har mattet opoffre Fordele, som Epikeren havde. Men sligt Offer bringer man ikke, som Wolf Pag. CXII mener, «fastidio ejusdem cantilenæ»; man offrer aabenbart kun for atter at vinde, og Dramaets Opstaaen er et Bevis for, at den episke Poesi ogsaa har sine Vanskeligheder, som maa overvindes, at ogsaa den fordrer sin særegne kunstmæssige Behandling, som til en Tid under visse Forhold kan bringe Digtningen til sin fulde Ret, medens den under andre

Forhold ikke længer strækker til, men maa overlade Pladsen til den ny Digtform.

Denne Vanskelighed ligger, som vi allerede bemærkede, hvor vi talte om de homeriske Lignelser, deri, at Digteren gennem Ordet, Almenforestillingens Medium, skal fremkalde concret Anskuelse. Vanskeligheden bliver saameget større, som ikke blot en fjerntliggende Virkelighed skal fremtrylles for Tilhørerens Sans, men tillige den umiddelbart nærværende Virkelighed, Stuen, hvori man befinder sig, samtlige Omgivelser, og fremfor Alt den Syngendes eller Fortællendes egen Person, maa svinde bort for Anskuelsen og give Plads for den ny Verden, der manes frem[1]). — Skuespilleren skal selv være den Person, om hvem der er digtet; Skuespillerens Miner ere den Handlendes Miner, hans Bevægelser den Handlendes Bevægelser, kort sagt: Tilskueren skal i Illusionen tro, at Skuespilleren er den Handlende selv. — Fortælleren skal vel ogsaa gennem de Midler, der staa til hans Raadighed, give Tilhøreren Billedet af Himmel, Jord og Hav, af hele Armeer, baade i Kamp og i rolig opstillede Rækker, af Mænd, Kvinder og Børn, af den Forfølgende og den Forfulgte, af den Vrede og den Forsagte; kort sagt: han skal i sin ene Person forene alle Modsætninger. Men naturligvis kan dette ikke ske derved, at han selv umiddelbart bliver Himmel, Jord, Hav, Armé og enkelt Person, forfølgende og forfulgt, vred og forsagt; thi ved Forsøget vil han kun blive latterlig. Naar altsaa Tilhørerne, som tit er Tilfældet, have Blikket vendt mod Fortælleren, er det ikke fordi hans Person er identisk med de handlende Personers, men fordi hans Miner vise ud over sig selv, pege ind i den Phantasiverden, hvoraf han selv er opfyldt[2]) Hans Ord og Miner skulle ikke umiddel-

---

[1]) «Er läse hinter einem Vorhange am allerbessten, so dass man von aller Persönlichkeit abstrahirte, und nur die Stimme der Musen im allgemeinen zu hören glaubte.» Goethe til Schiller.

[2]) Bogstaverne afgive et neutralt Medium, som ikke ved Miner og Bevægelser vække eller hindre Phantasiens Flugt; den for et læsende Publikum skrivende Forfatter er derfor ikke saaledes tvungen til at sætte absolut

bart reproducere det, som han fortæller, men kun antyde det, saa at Tilhørerens Phantasi selv giver den øvrige Udmaling. Vil han forsøge paa helt at gøre sig til en af de Personer, hvis Handling fortælles, eller gengive hans Ord i den Form og med den Styrke, i hvilken de maa tænkes virkelig at være fremførte, indfinder Nemesis sig i næste Øieblik, naar Fortællingen gaar over til det næste Punkt. Illusionen er da brudt, idet den Samme, som i det ene Øieblik anstillede sig, som var han En, i næste Øieblik vil forestille en Anden, eller helt vil have sin Person glemt, for at der i Tilhørerens Phantasi kan fremtrylles et Landskab, et Uveir, eller hvad det nu ellers kan være.

Ovenfor, hvor jeg havde Anledning til at omtale Odysseus' Bøn til Athene: *«κλῦθι θεά! ἀγαθή μοι ἐπίῤῥοθος ἐλθὲ ποδοῖιν»*, kaldte jeg den hæsblæsende, og det er forsaavidt rigtigt, fordi man gennem den faar Indtrykket af den Ilfærdighed, hvormed Odysseus i det sidste Øieblik midt under Løbet anraaber Gudinden. Men i sig selv ere disse faa Ord for mange til Situationen; i Virkeligheden maa man tænke sig, at han blot har henvendt Tanken til Gudinden uden at forme denne Tanke til Ord eller i al Fald indskrænket sig til et Udraab som *βοήθει*. Vilde nu Sangeren have nøiedes med dette Udraab og udtalt det med al den Emphasis, som det maa have havt, da det udgik fra Odysseus' Mund, hvad vilde da være blevet Tilfældet? — Tilhøreren har under Fortællingen i sit stille Sind anskueliggjort sig Billedet af hele Væddeløbsscenen. Ethvert Forsøg af Fortælleren paa direct at reproducere denne Scene vilde fra hans Side have været latterligt. Han har maattet lægge an paa at fortælle saaledes, at Tilhøreren med fuldkommen Forglemmelse af ham og alle andre umiddelbare Omgivelser blot saa det, hvorom der fortaltes. Dertil har han været hjulpet af Fortællingens egen Anskuelighed, af Rhythmen, af Foredragets rolige lidenskabsløse

---

Distinction mellem det Episke og Dramatiske. Her ere Overgangsformer mulige. «Es ist mir aufgefallen, wie es kommt, dass wir Modernen die Genres so sehr zu vermischen geneigt sind.» Goethe. Heibergs Kritik er en bestandig Protest mod denne Sammenblanding af Digtarterne.

Form. Vilde han nu pludselig bryde ind med den haandgribelige Virkeligheds hele Eftertryk og lade sin Stemme lyde med al den Ivrighed og Kraft som Odysseus' egen: pludselig vilde da baade Odysseus, Antilochos, Aias, Achilleus og hele den store Festforsamling svinde bort, og man vilde kun have den stakkels Sanger med sin Lyra tilbage, omgivet af Borde, Fade og Bægre og en Tilhørerkreds, som var ilde tilmode ved pludselig at være vakt af Illusionen.

Man kan gøre Forsøget med ethvert af de mest gribende Steder i Iliaden, med Achilleus' Klage over Patroklos eller Andromaches over Hektor. Hin er saa voldsom, denne saa bløđ, og man faar gennem dem begge det mest levende Indtryk af Situationen og Personernes Stemning. Men vil man uforandret føre dem over i en Tragedie, skal man mærke, hvor lidet de ligne det virkelige Udtryk, som Smerten maa have givet sig netop i det Moment. De ere trods deres directe Form, dog kun indirect Tale; de *antyde* kun for Tilhøreren, saa hans Phantasi sér og hører det, som virkelig maa have været, men de gengive ikke Udtalelsen i dens umiddelbare virkelige Form[1]).

Denne Opgivelse af Virkelighedens Emphasis i det episke Digt bestemmer ogsaa dets Omfang i Modsætning til Dramaets. I Epopeen kan den enkelte Replik paa Grund af den rolige Tone, som hører Digtarten til, ikke have Virkelighedens Energi; for at føle Betydningen af den Handlendes Ord, maa man her først

[1]) Det er maaske ikke unødvendent her at gøre opmærksom paa, at den indirecte Tale fra en vis Side sect. langt mere direct end selve den directe Tale kan angive, hvad der bor i den Talendes Indre. Tit er jo Udtalelsen kun en indirect Tilkendegivelse af, hvad der rører sig i Sjælen; og navnlig kan det oprørte Sind ikke komme til at udtale Alt, hvad det rummer. Saaledes vil da den udenfor Staaende, som fortæller hvad denne eller hin *vilde* udtale, fra *Indholdets* Side kunne gengive Meningen langt fyldigere og langt mere direct, end den ligger i de Ord, den Talende selv har brugt; men *Styrken* af den Sindsbevægelse som ligger bag Ordene, kan direct kun mærkes gennem Ordene selv, saaledes som de lød, i det Øieblik de udgik fra den Talendes Mund; *Fortælleren* kan kun ad *indirect* Vei give os den.

være hélt indviet i Alt, hvad der er gaaet forud, baade i de ydre Forhold og i den Handlendes Sjæleliv[1]). I Dramaet maa man gennem den Talendes Ord kunne sé den forudgaaede Handlings Hvad og Hvorledes, hvorlidet af Handlingen der end kan føres ind paa Scenen; i et Epos maa Handlingen fortælles saaledes, at man derigennem lærer at forstaa Replikkernes Betydning, hvorlidet af Virkelighedens Pathos Digtet end kan give dem. I Dramaet maa Replik og Dialog give baade sig selv og sine faktiske Forudsætninger; i et Epos er Dialogen kun et enkelt Led i Begivenhedernes Række og kan kun forstaas af den, der er indviet i Sammenhængen. Dramaets Korthed nødvendiggør Replikkens Styrke; den episke Repliks Ro og Mangel paa umiddelbar Intensitet nødvendiggør den episke Fortællings Bredde. Dramatisk kunde Iliaden begynde med Scenen i 9ende Bog, hvor Achilleus' egenkærlige Ligegyldighed for hans Landsmænds Vel først træder frem, eller endnu senere, med det Sted i 11te Bog, hvor han hoverer, da han fra Stavnen af sit Skib sér Achaierne begynde at flygte. Ved Digters og Skuespillers forenede Kunst vilde Tilhøreren, selv uden at have de factiske Forudsætninger, kunne fatte baade Styrken af den Egenkærlighed, som ligger til Grund for Heltens Ligegyldighed, Omfanget af den Ulykke, som har ramt hans Landsmænd, og Undergangens Vished, hvis de ikke blive hjulpne. Anderledes med Epikeren. Han maa først ved Fortællingens Gang fange Tilhørernes Phantasi, saa de fjerne Begivenheder lidt efter lidt blive dem saa nærværende, som om de foregik for deres Øine; dernæst maa han, efter først at have givet Totalindtrykket af det, der skal skildres, leilighedsvis føre snart én af de handlende Personer frem, snart en anden, snart ét Parti af Omgivelserne, snart et andet, saa det Hele tilsidst afrunder sig til et anskueligt Billede, hvor Helheden og de enkelte Dele fremtræde lige tydeligt, og alt dette maa ské paa en saadan

[1]) Som alt bemærket taber denne Forskel sig, hvor der istedetfor Skuespiller og Fortæller foreligger en Bog, istedetfor Tilskuer og Tilhører træder en Læser. Ved Betragtning af den ældre græske Poesi maa vi bestandig huske paa, at Meddelelsen er mundtlig.

Maade, at alle Forudsætninger ere givne, naar endelig Handlingen naar til sit Vendepunkt. Paa denne Maade er det, man i Iliaden først sér den i sig selv ubetydelige Anledning til Achilleus' Vrede, saa lidt efter lidt lærer Omgivelserne at kende og faar Interesse for Achaierne, alt medes Skæbnens Net strammes stærkere om dem, til det Punkt, hvor man sér, at det gælder enten Døden eller Hjælp fra den Stolte. Nu vil man først kunne føle Betydningen af Achilleus' Tilbagevisning overfor Forsoningsforsøgene, og nu først vil 9ende Bog kunne være paa sin Plads.

Hvad der gælder om Indledningen har samme Gyldighed med Hensyn til Slutningen. I Dramaet kan den Replik, hvormed en Person træder fra Scenen vise en saadan Sorg, en saadan Anger, en saadan Fortvivlelse, eller omvendt, saadan Glæde, Freidighed og Livsmod, at Fremtiden lyser derigennem; men det episke Digt, som ikke fører Personen umiddelbart frem for Tilskuernes Øine, kan ikke i den enkelte Replik give alt dette. Det maa fortælle, hvorledes han senere tog sig i Skæbnen, om han atter reiste sig af sin Sorg, eller om han Dag ud og Dag ind de mange Aar igennem rugede over den; om han lærte at bære den roligt eller om den brusede frem med Heftighed o. s. v., og det homeriske Digt, der ikke som Middelalderens Riddervise, kender disse her nævnte almindelige Kategorier uden gennem deres concrete Manifestationer, maa langsomt følge sin Helt, til vi ere paa det Rene med hans sande Sindstilstand. Derfor sé vi i Iliaden først Heltens Opbrusen, til han har fældet Hektor, saa den Maade, hvorpaa han endnu engang tager sig sammen for at vise sin faldne Ven den sidste Ære, og endelig den stille Bedrøvelse og Livstræthed, som trods de enkelte Heftighedsudbrud, dog er det gennemgaaende Træk i 24nde Bog.

Den episke Bredde har, fra denne Side seet, sin Grund i den episke Fortællings mangelfulde Midler, idet den ved blot at tale til Øret vil lade Alt det træde frem for Tilhørerens Phantasi, som naturlig kun opfattes gennem Øiet. Den episke Ro, som er nødvendig for, at Illusionen ikke skal sønderrives, foranlediger da atter en vis Mangel paa Intensitet, og denne Mangel kan kun afhjæl-

pes ved Midler, der nødvendiggøre en endnu større Væxt i det Extensive.

Ved dette fra den episke Illusion udledede Begreb om den episke Stil kan man forklare sig adskillige Partier af Iliaden. Jeg skal som Exempel fremføre den store saakaldte Skibskatalog i 2den Bog. Som Mandtalsliste over de Helte, der i Digtets Løb skulle træde frem paa Scenen, er den uheldig, dels fordi dog Ingen ved at høre en slig Opregning vilde kunne huske det Enkelte, dels fordi der i denne Fortegnelse er gaaet let hen over betydningsfulde Helte som Aias, medens Andre, som ingen eller næsten ingen Rolle spille i det senere Digt, her ere vidtløftigere omtalte, og endelig fordi der ved Sammenligning mellem Katalogen og senere Afsnit af Digtet viser sig Unøiagtigheder, som ligefrem maatte dadles, hvis her forelaa Noget, der virkelig skulde betragtes som en Inventariefortegnelse[1]).

For at forstaa, hvad Meningen kan være med dette Afsnit, maa man sammenligne det med det tilsvarende Sted i 16de Bog, hvor første Gang Myrmidonerne rykke frem. Ogsaa der tales om deres Hærs Inddeling i 5 Skarer, hver anført af sin Høvding, hvis Herkomst og Fødsel nærmere beskrives, og det skøndt de 4 af disse Høvdinger ikke nævnes i den følgende Kamp, saa Meningen ikke kan have været at lade os stifte foreløbigt Bekendtskab med

---

[1]) Som selvstændigt Digt er den umulig; at antage den for senere Tildigtning hjælper heller ikke udaf de fremhævede Vanskeligheder; thi netop den senere Efterdigter maatte lægge an paa at faa den til nøiagtig at correspondere med Hoveddigtet. En anden Sag er det, at en senere Efterdigter kan have forandret Et og Andet i den. Muligheden deraf lader sig i al Fald ikke modbevise. Dog tror jeg, de Linier, man har antaget for indskudte i Athens Interesse, godt kunne hidrøre fra Digteren selv. Lad os tænke os en naiv Digter, som staar i et særegent nær Forhold til Athen. Han kan da ikke tænke sig Andet, end at Athens Konge maa have været en af de ypperste Helte for Troia; men naar han saa kommer dybere ind i Genfortællingen af de gamle Sagn eller Omdigtningen af det gamle Digt gør Traditionen sig saa stærkt gældende i hans Phantasi, at han glemmer at fremhæve den attiske Heros paa de andre Heltes Bekostning. Kun et enkelt Sted bryder da atter hans Lyst til at tale om Athen og Ionerne frem midt i Fortællingen om de ikke-attiske Begivenheder.

dem, vi siden skulle træffe paa. Betydningen maa søges paa en anden Kant.

Først sér man Myrmidonerne hver fra sit Telt ile hen til Samlingspladsen «som en Flok Ulve, der efter at have mættet sig ved et Aadsel løbe ned for at slukke deres Tørst ved Kilden». Derefter følger Skildringen af deres Antal og Maaden, hvorpaa de fordeltes, hvem der førte hver af de 5 Afdelinger, hvem denne Høvdings Fader og Moder var, og hvorledes han var opvoxet. Atter hører man Achilleus' formanende Ord, og tilsidst hedder det igen, at de nu stode der med Skjold ved Skjold og Hjelm ved Hjelm, som var det en Mur opført af Malm. — Altsaa, efter at man gennem en Lignelse har faaet det første Indtryk af Hæren, som samler sig, giver Optællingen vor Forestilling Articulation, og naar man saa har besigtiget Hærens enkelte Dele, samles atter det Hele under ét Overblik ved en ny Lignelse.

Saaledes er det ogsaa i 2den Bog. Kun ere Forholdene her større, følgelig ogsaa Beskrivelsen længere. Dernæst er det første Gang indenfor Digtets Grændser, at en Armé føres frem; derfor maa der fra Digterens Side virkes saameget stærkere for at fremkalde et ret levende og anskueligt Billede, som da kan bevare sig i Tilhørerens Erindring gennem hele Digtet.

Strax, hvor Achaierne træde ud fra Skibene og Teltene, skinne deres Vaaben i det Fjerne, som om man i Frastand saa en Skovbrand; de strømme frem fra alle Telte og Skibe med Larm som af Traner, Vildgæs eller Svaner, der samles ved Kaÿstrosfloden paa den asiske Slette under Skrigen og Vingeslag. Deres Tal er som Blomsternes og Bladenes ved Foraarstid, og da de ere naaede hen til Samlingspladsen, sér det ud som en Sværm Fluer, der surre i Kostalden om den nymalkede Mælk. Det er det første Indtryk, deres Fremtræden gør; saa træde Høvdingerne til for at sondre hver sine Folk fra de andre, og mellem dem alle sér man Agamemnons mægtige Skikkelse som Tyrens i den store Hjord. — Disse Billeder ere levende og anskuelige, men de kunne lige saa godt gælde 1000 som 100,000 Mand. Heller ikke vilde en Angivelse af Tallet give noget bestemt San-

seindtryk for den, som ikke var vant til at bedømme Armeers Størrelse. Et virkeligt Billede kan kun gives ved, at Fortælleren gaar i det Enkelte. Det er dette, som skér i det Følgende, hvor man gør Bekendtskab med hvert Folk for sig, hører, hvor mange Byer der have sendt Mandskab, hvor mange Skibe der ere, og nu og da hvor mange Mand paa hvert Skib. Ved at Anførerens Navn og Person føres frem, grupperer atter hver Nations Mandskab sig om ham til Helhed. Endelig, naar alle enkelte Afdelinger ere førte frem for vort Blik, samles det Hele atter under et Totalbillede; men først har, netop gennem Opregningen af alle de enkelte Dele, det Hele faaet langt større Dimensioner for Anskuelsen. Vi sé ikke længer Vaabnenes Glans som en fjern Skovbrand, men det er, som om hele Landet var opfyldt af Luer (ὡς εἴ τε πυρὶ χθὼν πᾶσα νέμοιτο);. og Jorden døner under Hærens Fodslag som i Arimernes Land, hvor Zeus i sin Vrede slynger Lyn efter Lyn mod Typhoeus' Krop, (før hørte man kun Larmen i Frastand som af Svaner eller Gæs paa Kaÿstrossletten). Parallelen mellem 2, 455—785 og 16, 155—218 er afgørende for begge Steder. Digteren gaar i det Enkelte, ikke for at belære, men for at give Anskuelighed. Den episke Bredde betyder ikke, at Digteren vil give os detaillerede historiske Kundskaber, men at han vil lade Tilhøreren ret leve sig ind i Situationen.

Derfor bliver det altid et stort Spørgsmaal, om Alexandrinerne havde Ret i at tillægge 18, 39—49 hesiodeisk Charaktér og antage dem for uægte. — Alle Nereïder samles i Thetis' Grotte for at trøste hende. Men hvad vil »Alle« sige? Det kan være 3, 9, 20, 100 o. s. v., og er det et stort Antal, hjælper det ikke Digteren at nævne det, thi Tilhørerne have ingen sanselig Opfattelse af de store Tal. Derfor begynder han: ἔνθ' ἄρ' ἔην Γλαύκη τε Θάλειά τε Κυμοδόκη τε, og fortsætter Navnene 10 Linier igennem og saa: ἄλλαι θ' αἳ κατὰ βένθος ἁλὸς Νηρηΐδες ἦσαν. Naar man hører dem nævne én for én, mærker man, hvormange der er, og naar man efter den lange Opregning endnu maa høre, at det kun er Begyndelsen, har man Ind-

trykket af, at de ere talrige som Havets Bølger, og det er Digterens Mening[1]).

Epopeen, der ikke kender den dramatiske Illusion, som gør Korthed baade mulig og nødvendig, er da naturlig henvist til at bygge i Bredden. Dog, kunde man sige, er det ingen Nødvendighed; Middelalderens Romance og Kæmpevise afgive Exempler paa Digte, som i langt kortere Form rumme en stor Handlingens Rigdom.

Hertil kunde vi nu svare, at Romancen til sin Raadighed

[1]) Vi kunne her ogsaa besvare et andet Spørgsmaal, man har gjort: hvorfor den 2den Dags Kamp skal nøies med én Bog: den 8de, medens 3die Dags Begivenheder udfylde den store Plads fra 11te til 17de Bog.

Det følger af sig selv, at Fortællingen ikke kan meddele Alt, hvad der foregaar i Dagens Løb, den maa nøies med visse Enkeltheder. Hvor Meget og hvor Lidet den medtager, beror paa bestemte Hensyn. Om den 2den Dag er der ikke stort Andet at sige, end at Achaierne trods deres Tapperhed, dog ved Aftentid maa trække sig tilbage indenfor Fæstningsværkerne, medens Troerne seiersstolte kunne leire sig ude paa Sletten. Den næste Dag skal derimod vor Frygt for Achaiernes Skæbne for Alvor vækkes. Først maa derfor den ene efter den anden af de ypperste Helte for vore Øine saares, saa maa Guder og Gudinder til Trods for Zeus' strænge Forbud blande sig i Kampen og vove at skuffe deres Hersker.

Fortællingens Længde betyder naturligvis ikke, at Dagen selv har været længere; men for hvert Skridt, Fortællingen i 11—16 gaar fremad, strammes Knuden stærkere og Spændingen voxer, det Extensive benyttes i det Intensives Tjeneste. Hvad Nitzsch, K. O. Müller, Grote o. A. have anført om national Sympathi, som bestandig skulde bringe Digteren til at trække Tiden ud og fremkalde Standsning, hvor der forestod hans Landsmænd et Nederlag, er dels ubevisligt, dels stemmer det ikke med Digterens øiensynlige Medfølelse for Hektor, Andromache, Polydamas, Priamos o. s. v., og er i det Hele et upoetisk Motiv, som man ikke uden Nødvendighed skal lægge ind i Digtet. Ogsaa Grotes Forsvarer, Friedländer, taler om, at »Nationalgefühl bewog ihn die Griechen nach jeder neuen Niederlage wenigstens auf kurze Zeit oder an einigen Stellen die Oberhand gewinnen zu lassen«. Men han tilføier rigtigt: »Und doch ist die Erzählung in stetem Fortschritt; denn jede neue Niederlage bringt die Gefahr der Vernichtung näher als die vorige« (Die Hom. Kritik von Wolf bis Grote, Side 47). Naar man sér det ene Værn efter det andet falde, den ene Gud efter den anden forgæves søge at hjælpe sine Venner, bestandig nye mislykkede Forsøg paa at sætte sig til Modværge, sættes man mere levende ind i den farlige Situation end ved en

havde et lyrisk og musikalsk Element, som Homer ikke kendte[1]), og at desuden Middelalderes Tilhører havde en langt mere udviklet Bevidsthed om det Følelsesliv, som er Poesiens Sjæl, saa Digteren der kunde nøies med blot at pege paa det, for hvilket Homer kun ved Benyttelsen af hele det episke Apparat kunde aabne Tilhørernes Sans.

Men heller ikke ved denne Forklaring kunne vi føle os tilfredsstillede. Der bliver dog tilbage en Strid mellem Digtets Plan, det Centrale, og de ydre Forholds Magt, som her fordre vidtløftig Dvælen ved det Peripheriske. En saadan Strid mellem det, Digteren vil, og det, hvortil han nødes, kan aldrig frembringe et Mesterværk, og, som alt før bemærket, den homeriske Poesies hyggelige Ro vidner om, at Digteren bevæger sig frit uden Tryk af hemmende Lænker.

Vi maa derfor tænke os, at den Udbredelse i Rummet, hvortil Forholdene nøde Digteren, staar i Harmoni med hans egen Tilbøielighed; med andre Ord, at det er den samme Tidens Aand, som baade har frembragt de Forhold, der egnede sig netop for denne Art Poesi, og den Poesi, som netop egnede sig for disse Forhold. Vi maa, for at finde den fuldstændige Forklaring, vende os fra Betragtningen af de ydre Forhold og

---

kort Angivelse af, at Faren var stor for Achaierne. At det bliver Middag to Gange den Dag (11, 86 og 16, 777) er ikke sandt, og vilde desuden intet bevise.

[1]) Mærkelig Oplysning i den Henseende giver Sirenernes Sang Od. 12, 184 flgg:

Kom Odysseus! du hædrede Drot, Achaiernes Stolthed!
Stands dit Skib, og lyt til den Sang, Gudinder dig synge!
Aldrig en Mand her seiled forbi paa sin tjærede Snekke,
førend han først havde hørt den liflige Røst af vor Læbe.
Glad i Hu han reiser da hjem og beriget med Kundskab.
Os er tilfulde bekendt, hvad Ondt Achaier og Troer
hist efter Gudernes Raad og Styrelse fristed i Troia;
Alt vi véd, hvad der skér paa den alternærende Jordkreds.

Vel omtales ogsaa Sirenernes klingende Sang og deres skønne Stemme (λιγυρὴν ἀοιδήν og ὄπα κάλλιμον); men den tænkes dog væsentlig som Bærer for alle de mange Fortællinger, hvormed de love at berige Odysseus, at han kan vende tilbage med større Kundskab (πλείονα εἰδώς).

ydre Midler til Opfattelsen af den episke Poesies egen Charaktér, fra den Forskning, hvor en nøiagtig Documenteren i al Fald under heldige Forhold kan være mulig, til nogle Antydninger om det Aandens og Poesiens Standpunkt, som betegnes ved det homeriske Epos.

Man har charakteriseret den græske Verden som objektiv, hvilket ikke vil sige, at Subjektivitetens Moment er forsvundet, men at det endnu ikke har naaet det fulde Herredømme. Poesi og Kunst forholde sig begge nødvendig til Subjektivitet og Inderlighed, dog ikke saaledes, at de give sig helt hen til denne Magt, men saaledes, at de søge i Kunstværket at fastholde det Moment, hvor Subjektiviteten aabenbarer sin skjulte Rigdom i et concret Objekt.

Den homeriske Poesi dvæler ved Betragtningen af Fortidens Helteskikkelser, ikke blot for at beundre de mægtige Kræfter, som vise sig i de store Bedrifter, men fordi de gamle Frasagn lod ane et rigt Sjæleliv bag disse Kræfter. Vel er Sjælens Verden endnu et ukendt Land, hvor Phantasien bygger med en Frihed, som viser, hvor stor Ukyndigheden er. Naar en mægtig Lidenskab griber Sindet, naar en frelsende eller fordærvende Tanke farer gennem Sjælen, strax tror man, det er denne eller hin fremmede Magt, som har taget Herredømmet, at det er Indskydelse af denne eller hin Guddom. Saalidt véd man, hvad der hører Sjælen selv til[1]). Men trods dette, eller maaske netop derfor 4, opfanges med vaagent Øie ethvert nok saa lille Træk, hvorigennem denne ukendte Verden giver sig tilkende[2]).

En senere Tid, som har vundet mere begrebsmæssig Er-

---

[1]) Ogsaa i Naturopfattelsen ligger Anelsen om et rigt indre Liv bag den ydre Form. Floder og Enge, Skove og Bjærge ere opfyldte med guddommelige Væsener. Det er Phantasiens første Forsøg paa at gribe »Aanden i Naturen«.

[2]) Blandt de utallige Exempler kan anføres Antilochos' Optagelse af Budskabet om Patroklos' Død.

Ἀντίλοχος δὲ κατέστυγε μῦθον ἀκούσας
δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή.

kendelse af Sjælens Verden, som har objektiveret sig dens Phænomener og fastholdt dem i bestemste Kategorier, har ikke den Interesse for Sjælelivets sanselise Manifestationer som hin Tid, der kun gennem disse faar Budskab fra den ukendte Verden. Der ligger altsaa en Ufuldkommenhed til Grund for Hellenernes Energi i Anskuelsen, for den omstændelige og anskuelige Skildring af Situationen med alle dens for Handlingen bestemmende Momenter[1]), for den levende Fremstilling af Person og ydre Fremtræden; kun gennem Optagelsen af alle disse udvortes Momenter kan hin Tidsalder vinde levende Indtryk af det Usanselige[2]).

Som alt bemærket, er Opfattelsen dog endnu phantastisk. Sjælelivets mest energiske Yttringer antages for Indskydelse af

---

[1]) »Erweiterung des Lebensbildes zu einer Totalität ist so sehr der bestimmende Standpunkt des epischen Dichters, dass dagegen der Anspruch auf streng organische Nothwendigkeit für die Handlung gerne zurücktritt.« Vischer Aesthetik 3, 2, 1280. For det senere Epos er Sætningen rigtig; der kan man tale om, at Digteren fra det centrale Udgangspunkt udvider Synskredsen og bygger i Bredden. Hos Homer gaar Bevægelsen i modsat Retning: Gennem det Udvortes, gennem Omgivelser og Episoder nærmer han sig efterhaanden det Centrale. Det er ikke hans Bestræbelse »von einem bestimmten Punct aus die ganze Heldensage zu umfassen«; han tænker ikke fra Begyndelsen paa noget bestemt Punkt han vil gøre til sin Digtnings Midtpunkt. »Das ganze Weltbild« »die ganze Heldensage« er den Jordbund, paa hvilken han bevæger sig; fra et eller andet til en vis Grad tilfældigt Punkt i det (τῶν ἁμόθεν γε θεά, θύγατερ Διός, εἰπὲ καὶ ἡμῖν) giver han sig under Musens Førelse paa Reisen efter »das Lebensbild«, efter »die Alles bindende Haupthandlung«, efter det Centrale. Men som de ældste Søfolk styrede usikkert, fordi de ikke nøiagtig vidste, hvilken Stjerne der betegnede Nordpolen, saaledes maa man ogsaa i den homeriske Composition opgive »den Anspruch auf streng organische Nothwendigkeit für die Handlung«, da man endnu ikke havde klart Syn paa »den innern Process des Willens«, ikke havde tænkt sig Muligheden af en virkelig »Selbständigkeit der That.«

[2]) Paa den anden Side forstaas ogsaa, hvorfor Enkelthederne trods den Anskuelighed, hvormed de fremføres, dog af Digteren selv ignoreres i det næste Øieblik. De vare nemlig medtagne ikke for deres egen Skyld, men for at bidrage deres til Belysning af det enkelte Moment i Handlingen. Det næste Øeblik kan Digteren godt have glemt dem, fordi de for ham kun havde Betydning i denne bestemte Sammenhæng. Foruden de utallige Modsigelser kan i den Henseende mærkes Forbigaaelsen af én Gang antydede Træk. I 17de Bog f. Ex. ifører Hektor sig Achilleus' Rustning, som han har draget af Patroklos. I 22nde Bog. hvor Achilleus forfølger

en fremmed Magt. Var Tiden nu consequent, maatte den dermed opgive al Forestilling om Ansvar; det var jo ikke Mennesket selv, men den fremmede Magt, som var skyldig. Men Phantasireligionen, der kun er en stor Laanesætning, gør sig paa dette ureflecterede Standpunkt ikke gældende ud over det Omraade, for hvis Skyld den er laant; og naar Digteren føler, at denne eller hin Person, hvor meget han end har vor Sympathi, dog ikke kan undgaa at rammes af Hævnen, har Phantasireligionens, som det kunde synes, undskyldende Forklaring af Synden ingen Magt til at frelse ham.

Dog gør den poetiske Retfærdigheds Lov sig endnu ikke gældende med saadan positiv Styrke, som i det aischyleïske Drama, hvor Alt energisk sigter hen mod Katastropken. I det homeriske Epos, hvor Energien er rettet paa Anskuelsen af Personernes Optræden og Færd, fordi det er gennem den, Anelsen vækkes om Livet i Personlighedens Indre, staar den poetiske Retfærdighed ikke fra Først fuldt rustet med draget Sværd for at holde Dom, den gør sig kun halvt ubevidst gældende som en Samvittighedens Stemme indenfor Poesiens Omraade, der, i det Øieblik Helten overskrider Maalet, lader os fornemme, at Straffen sikkert vil komme. Men hvor lidet denne Fornemmelse kan give sig klart og direct Udtryk kan sés f. Ex. af den omstændelige Fortælling, Phoinix bruger for at vise Achilleus hans Synd og dens mulige Følger. Med sin vidtløftige Udmaling af alle ydre Omstændigheder skjuler den næsten den moralske Sætning, den vil indskærpe; det Universelle er ikke traadt frem i sin almene Gyldighed, men anes kun gennem det Enkelte, hvori det aabenbarer sig. Gudinden Nemesis, Tragediens Moder, er endnu ikke bleven til, og altsaa endnu mindre Tragedien selv; men vel er der en Fornemmelse af den Magt, som Græ-

---

ham, omtales det ikke med Ord. Sophokles vilde ikke have undladt at benytte dette Træk, og Ovid »*quam se jactaret*« ved Fremhævelsen af den virkelige Achilleus, som forfulgte den falske, ved at gøre opmærksom paa hvor liden Glæde Hektor havde af Achilleus Rustning, nu da Achilleus selv forfulgte ham o. s. v.

kerne siden objektiverede sig i Nemesis' Person, og derfor er der ogsaa Muligheden for et fortællende Digt, hvor det tragiske Moment træder ind, hidkaldt af Digterens Følelse for, at Helten saaledes, som han nu er fremtraadt i Digtet, ikke kan undgaa at lide for denne sin Handling.

Naar denne Følelse udvikler sig til en bestemt Fordring om, at Retfærdigheden skal ské Fyldest, saa Digteren higer mod Gengældelsens Øieblik, er Muligheden for Tragedien givet; men med Homer stiller Sagen sig anderledes. »Der Dichter schwebt über diesem grossen Stoffe mit dem Gleichmuthe der parteilosen Betrachtung« (Vischer); hans Person er ikke saaledes som Dramatikerens fordybet i Digtningen, saa det ikke længer er Digteren, man hører, men Digtningens Figurer. I Frastand betragter han den fjerne Begivenhed med Beskuerens rolige Blik: »Daher keine Aufregung, daher die ruhige Freiheit des Gemüths, das wie Sonne über Gerechte und Ungerechte scheint und sein Licht mit parteiloser Gleichheit vertheilt.« Dramatikeren gør sig Begivenheden saaledes nærværende, at han med Retfærdighedsfølelsens Lidenskab higer mod Katastrophen, hvor hver faar sin fortjente Løn. Den episke Digter saavel som hans Tilhører ere ikke paa den Maade revne med i Illusionen, men begge ere sig hvert Øieblik fuldt bevidst, at Talen er om en fjern Fortid, i hvilken man erindrer sig tilbage. Derfra kommer den milde Sympathi, derfra Opgivelsen af den præsente Virkeligheds Lidenskab, derfra den Ro, som er den episke Poesies Særkende og atter staar i nøieste Forbindelse med dens omstændelige Bredde, dens Dvælen ved Enkelthederne, dens Digressioner og Episoder.

Slutning.

Vi nærme os til en bestemt Besvarelse af det foreliggende Spørgsmaal om de homeriske Digtes Tilblivelsesmaade; men hvad Art Vished kunne vi vinde for Svarets Rigtighed?

Curtius mener, at de philosophisk-historiske Videnskaber lidt efter lidt maa kunne nærme sig de saakaldte exacte Videnskabers objektive Sikkerhed i Erkendelsen. — «Wir sehen, um uns hier auf das philologisch-historische Gebiet zu beschränken, offenbar nach allen Richtungen hin Bemühungen zur objectiven Gewissheit zu gelangen. Methodische Erforschung der urkundlichen Ueberlieferung, genaue Benützung aller auch der entlegensten Quellen, statistisch genaue Darstellung und historische Untersuchung der Spracherscheinungen sind auf eben diess Ziel hingerichtet.» [1])

Lad os da sé, hvad denne Forskning har bragt os. Benyttelsen af de fjerneste (ɔ: fra Homer fjerneste) Kilder lærte os, at man i meget sildige Tider, da Alexandrinernes Atheteser vare blevne dogmatisk fastslaaede, og da man vilde forklare sig, hvorledes de af Alexandrinerne antagne Indskud kunde være opstaaede, havde dannet sig nogle Fortællinger om Peisistratos som Ophavsmand til Textens daværende Skikkelse, medens en enkelt Lærdomskræmmer henførte Varianterne til Homeriderne.

Methodisk Undersøgelse af de bedre Kilder viste os derimod, at Alexandrinerne selv Intet vidste om en Peisistratosredaction, eller hvem der kunde have indskudt de Partier, som de ansaa

---

[1]) Andeutungen über der gegenw. Stand der hom. Frage Side 1—2.

for uægte. Heller ikke kan der være Tale om, at forskellige Mænd til forskellig Tid havde søgt at fastholde den mundtlige Traditions forskellige Phaser i skriftlig Form; thi Skrifttraditionen viste aldeles bestemt hen til en eneste Grundtext, og denne maa i al Fald være flere Aarhundreder ældre end Peisistratos.

Hele Oldtiden troede udenvidere, at det var Homers egen Poesi, den havde for sig, ligesom den troede, at den foreliggende Ordning af Stoffet var Homers egen. Naar altsaa Alexandrinerne begyndte at fatte Tvivl om dette eller hint Parties Ægthed, var det en af Traditionen uafhængig Skepsis, og overalt hvor de ikke af sproglige, æsthetiske eller andre indre Grunde nærede Tvivl, troede de naivt paa, at Texten hidrørte fra Homer selv.

I den ældste Tid, om hvis Forhold vi vide noget bestemt, i det 6te og 7ende Aarh. f. Chr. foredroge Rapsoderne i alle Egne af Hellas en Mængde Digte i Hexameter. Nogle vare Paakaldelser af denne eller hin Gud, andre en Udmaling af en enkelt Scene i en eller anden Guds Liv; andre vare belærende (mythologisk eller ethisk, sml. Theogonien og Digtet om Arbeider og Dage); atter andre lystige Skemtedigte (som Margites og Kampen mellem Frøer og Mus); men blandt Alle synes dog Heltedigtene at have været de talrigste og og mest yndede. Af disse handlede ét om Adrasts og de 7 andre Heltes Tog mod Theben, et andet om Epigonernes Tog, et om Oichalias Erobring, et om Danaos og hans Døttre o. s. v., men ikke mindre end 8 havde forskellige Partier af Trojanertoget til Genstand. Blandt dem var der atter et, der dvælede ved Skildringen af de Begivenheder, som fandt Sted i 4 Dage af Krigens 10ende Aar, hvor Achilleus, Patroklos og Hektor vare Hovedpersonerne, et andet, som udmalede sig 9 eller 10 Dage af Odysseus', Telemachos' og Penelopes Liv. Disse Digte kaldte man Iliade og Odyssé, og deres Forfatter sagdes at være Homer, der undertiden ogsaa nævntes som Digter af Kypria, af Thebaïs og Epigonerne, af Skemtedigtet Margites og af en enkelt Hymne til en eller anden Guds Ære. Det er det historiske Udgangspunkt for Undersøgelsen. Om Sammenarbeidelse eller Interpolation

melder Historien Intet. Har en saadan i væsentlig Grad fundet Sted, maa det være før det 7ende Aarh., før Digtene vare udbredte og bekendte over saa store Strækninger, og Beviset maa hentes fra Digtene og Texten selv.

«Die statistisch genaue Darstellung und historische Untersuchung der Spracherscheinungen» lærer os, «dass Sprache und Versbau durch beide Gedichte hindurch wesentlich dieselben sind, ferner dass die homerische Sprache eine laxere Regel hat als die meisten andern Mundarten, dass sie im höchsten Grade diejenige Eigenschaft besitzt, die man Flüssigkeit und Dehnbarkeit genannt hat» [1], saa at man herfra intet Bevis kan hente for Wolfs Hypothese. Om end et enkelt Parti frembød en noget forskellig Sprogform fra den øvrige Iliade og Odyssé, kunde man deraf dog ikke slutte, at dette Parti fra Begyndelsen havde været forskelligt, thi Traditionens Vilkaarlighed kan have fremkaldt Smaaafvigelser.

Hvad kan da den methodiske Undersøgelse af Kilderne selv fremføre for at rokke Traditionen? Modsigelser i Detaillen. — Men de findes ogsaa, og det tit i rigeligt Maal hos andre Tiders Digtere, og ikke mindst hos de mest geniale som Cervantes og Shakspear. — Skal Beviset fra Selvmodsigelserne have Noget at sige, maa det til sit Udgangspunkt have en bestemt Anskuelse af denne bestemte Poesies Natur, hvorfra man da deducerer, hvilke Modsigelser der indenfor den kunne tænkes mulige, og hvilke man maa erklære for umulige. Og har man saa paavist Modsigelser af den sidste Art, har man dog endnu ikke bevist Andet end Unøiagtighed i Traditionen, muligen Interpolationer. Forskel i Oprindelsen vilde først spores, naar man f. Ex. i én Deel af Iliaden consequent saa Diomedes kaldt Konge i Argos, i en anden ligesaa consequent kaldt Konge i Korinth. Noget Saadant er ikke paavist.

Forskel i Stil og Fremstillingsmaade i de forskellige Dele af Digtet ikke blot kan, men maa finde Sted hos enhver begavet

---

[1]) Curtius Side 33.

Digter; og saaledes finder man det ogsaa hos Homer. Men her har man trods det haandgribelige Factum dog næret Tvivl og paa Grund af denne Tvivl villet bortforklare Factum. «Ein Virgilius kann sich freilich einen idyllischen, didaktischen und epischen Stoff wählen, und jeden auf seine, ihm zukommende charakteristische Weise behandeln; und ein Dichter der neuesten Zeit schreibt Tragödien in tragischem Tone, und Komödien in komischem. Das vermag aber der Sänger der Natur nicht. Sein poetischer Geist hat nur eine natürliche Richtung, die er durch sein ganzes Leben hindurch treu verfolgt; und die Natur welche ihm diese Richtung ein für alle Mal angewiesen hat, duldet keine Absprünge von ihr zu neuen seitwärts liegenden oder entgegengezetzten Versuchen.» (W. Müller Vorschule Pag. 153). Hvoraf véd W. Müller det? Om Virgil bemærker han selv i en Note: «Und dennoch, möchte ich behaupten, ist mehr Gleichtöniges in Virgil's Idyllen, Landbau und Aeneis, als in der *Ilias* und Odyssee.» Er der nogen Digter, som maa kaldes Kunstpoet, er det Virgil, og vil man prøve paa, istedetfor hans «*olli subridens hominum pater atque deum rex*» at lade Guderne bryde ud i den homeriske Latter, som møder os i Odysseens 8nde eller Iliadens 1ste Bog, hvor vil saa Poesiens Høihed blive af; men hos Homer tager det Ophøiede ikke Skade ved, at de komiske Sider træde frem, og mere end én Gang er Digterens Mine saaledes tvivlsom mellem Smil og Graad, at ethvert Forsøg paa at henvise hver af de to Sider til sin «Einzellied» slaar feil.

Primitivitet kan vel være forbunden med Mulighedernes Rigdom, Sindets friske Bevægelighed, aaben Modtagelighed for ethvert Indtryk fra Omgivelserne. «Eine Richtung sein ganzes Leben hindurch treu verfolgen» forudsætter et reflecteret Standpunkt, en ethisk Bestemthed, hvortil der ikke findes Spor i Homers Poesi eller Mythologi, og at gøre hans Natur saa fattig, at den «ein für alle Mal» kun har anvist ham én Retning kan dog ikke være Müllers Mening.

Virgil og Klopstock, Corneille og Schiller skulle vel vogte sig for at lade det Humoristiske trænge sig saaledes ind i deres høie

Alvor; men det er ikke, fordi de vare Natursangere. Göthe arbeidede med hele sin Sjæls Energi paa at bevare sin umiddelbare Aandsfriskhed uden derfor at opgive Reflexionen; men hvor finder man hos ham midt i Tragediens Pathos den Humor, der idelig bryder frem hos Shakspear? Og vil man mene, at ogsaa denne havde for megen Civilisation til at kunne kaldes «Sänger der Natur», kunne vi vende os til den nordiske Mythologi, hvor man ikke skal savne Blanding af Alvor og Lystighed, Høihed og Lavhed, af det Rædselsfulde og Barokke. W. Müllers Mening afgiver kun Vidnesbyrd om, at han, det 19de Aarhundredes Lærde «den Geist der alten griechischen Naturpoesie nicht verstanden hat», medens det paa den anden Side dog er hans og hele den nyere Kritiks Fortjeneste at have gjort opmærksom paa den Side af det homeriske Epos, som berettiger det til at kaldes «Naturpoesie».

For det 18de Aarhundredes Betragtning stod Homer paa Civilisationens og Reflexionens Toppunkt. Det var Wolfs Fortjeneste, at han paaviste det Falske i denne Opfattelse og hævdede den homeriske Poesi som en ureflecteret Tids Frembringelse. Det hjalp ikke, at Sainte Croix (réfutation d' un paradoxe littéraire de M. Wolf) endnu vilde holde paa Homer som den Digter, der havde indsuget alle Civilisationens Fortrin; den gamle Anskuelse kan ikke paany trænge frem. Men dermed er Sagen ikke afgjort. Wolf var saameget Barn af Oplysningens Tidsalder, at han ikke kunde tænke sig en poetisk Organisme uden som Følge af bevidst Reflexion, og denne, saa han, var endnu ikke udviklet i den homeriske Tid. Enten maatte han da bortkaste sin og sit Aarhundredes Forestilling om Poesiens Væsen, eller ogsaa maatte han bortforklare det uforstaaelige Phænomen[1]).

Scaliger, d'Aubignac, Bentley, Vico, Perrault, Voltaire have

[1]) Schiller havde ikke mindre skarpt end Wolf seet, hvor lidet Homer lod sig indordne under Datidens kritiske Regler: «Selbst Homer dürfte es bloss der Kraft eines mehr als tausendjährigen Zeugnisses zu verdanken haben, dass ihn diese Geschmacksrichter gelten lassen; auch wird es ihnen sauer genug, ihre Regeln gegen sein Beispiel, und sein Ansehen gegen ihre Regeln zu behaupten.» (Ueb. naive u. sentim. Dichtung). Det er en Spaadom om den wolfiske Kritik, men tillige en Dom om dens Berettigelse.

allerede følt Vanskeligheden, men Wolf er den første, som har stillet Spørgsmaalet klart: Kunne saa store digteriske Organismer være Naturpoesiens Værk? Kan den, under hvis Haand det rige Stof har afrundet sig om et bestemt Midtpunkt, være den ureflecterede Tids Barn? Kan den, af hvem Figurerne ere tegnede saa mesterligt, som saa anskueligt har skildret Situationerne, tillige vise en saa forunderlig Mangel paa Overblik over Enkelthederne? Hvis disse Spørgsmaal maa besvares med Ja, saa er den opløsende Kritik uberettiget; men Svaret kan ikke gives af Andre end den, som har en klar Anskuelse om Forholdet mellem Poesi og Reflexion, mellem Naturbegavelse og Dannelse.

I den Henseende er den tydske Videnskab uheldig stillet, fordi Tydsklands bedste Poesi i høieste Grad er Reflexionspoesi, og fordi dets ældste Digte, som Nibelungenlied, dog kun ere en dogmatiserende Tids Forsøg paa en sømmelig Gengivelse af den ældre naturkraftige Digtning[1]). Derfor møde de tydske Lærde uden de rette Forudsætninger til Læsningen af Homer; og dog skulle

[1]) »Dass Odin und der Fluch, den Antwari auf das Gold gelegt, in der deutschen Sage ausgewaschen ist . . ., ist schon ein schwieriger Punkt.« »Das Vergessen ursprünglicher Motive der Handlung, die doch noch durchschimmern und in ihrer richtigen Gestalt zum Verständnisse nöthig sind«, bliver til »ein Uebelstand« derved, at Digteren ikke har havt Phantasi nok til at skabe nye Motiver, som stemmede med hans egen og Tidens Tænkemaade. Nu har han selv intet fast Standpunkt havt, men vaklet mellem en unational, kun halvt tilegnet, chevaleresk Cultur og det vel nationale, men alt udslukkede Hedenskab. Derfra »die Einflechtung heterogener, christlich ritterlicher Culturformen, die den breitshultrigen Recken wie ein enger, zierlicher Rock viel zu knapp sitzen«. Det er en Poesi, som er uheldig stillet mellem to grundforskellige Retninger. »Sie hat eine alte Schönheit verloren und eine neue, künstlerisch freiere nicht gewonnen.« Digteren har ikke kunnet tilegne sig det Nye. »In seiner Hand wird der zierliche Rock selbst wieder zur rohen Sackleinwand«. Trods de virkelig kraftige Steder er han som oftest »Wort-, Reim- und Bilderarm bis zur äussersten Dürftigkeit, breit und langweilig biz zur Maasslosigkeit. Er ist naiv im engen beschränkten Sinne des Wortes.« Naar man som Vischer (3, 2, 1294), eller før ham Hegel, erkender dette, kan man naturligvis ikke falde paa at drage Slutninger fra det tydske til det græske Heltedigt Erkender man det ikke, men drager Slutningen, — ja saa kommer man med Lachmann fra et vildledende Udgangspunkt til et falsk Resultat.

de skaffe sig en Erkendelse af denne Digtnings Natur[1]. Poesien lader sig imidlertid ikke fange begrebsmæssig af den Udenforstaaende; derfor gaar Undersøgelsen bestandig videre i den slette Uendelighed, til man naar til det Standpunkt, som Hennings med en vis Stolthed omtaler (Jahrb. 81—82 Side 796): «Besonders des deutschen Philologen Ruhm ist es gewesen und Pflicht zugleich das Streben nach Wahrheit noch höher zu schätzen als die gefundene Wahrheit selbst.» Den Energi i Undersøgelsen, som ikke vil nøies med mindre end et bestemt Svar paa det foreliggende Spørgsmaal, har veget Pladsen for en abstrakt Stræben efter Erkendelse ganske i Almindelighed, og denne mener man at kunne fyldestgøre ved at drøfte Alt, hvad der er sagt for og imod fra de forskellige Kanter.

Denne Vei er imidlertid her ikke blot besværlig og vel skikket til at dræbe Interessen for Sagen selv, men den er i høi Grad farlig, eller rettere, nødvendig misvisende, naar den ikke til sin Forudsætning har en levende og fyldig Anskuelse af det Digterværk, som er Undersøgelsens Genstand; og vel maa det lønne sig Umagen at gøre sig bekendt dermed, siden endog de, som antage det for Samlerarbeide, dog nævne det med Ærbødighed og finde Glæde i dets Læsning.

Naar man saa med det friske Indtryk af det mægtige Digterværk kaster Blikket paa den anatomerende og dissekerende Kritik kan man næppe undgaa enten at føle sig uhyggelig berørt af denne destruerende Virksomhed (Selv Wolf havde jo saadanne Anfægtelser) eller ogsaa med overmodig Stolthed beklage den Smaalighedsaand (βαναυσία), som aabenbarer sig derigennem. Men det galdt jo om ikke at blive staaende ved subjektive Fornemmelser men »zur objectiven Gewissheit zu gelangen.«

[1]) »Diese Andeutungen wollen für nichts anderes gehalten werden als für Versuche, hervorgegangen aus dem eigenen Bedürfniss nach Klarheit, das ja ein jeder verspüren muss, der über griechische Litteratur öffentlich zu lehren berufen ist«. (Curtius Andeutungen Side 2). Curtius' Naturbegavelse er at være Sprogforsker, men ifølge »öffentliche Berufung« skal han tale om episk Poesi, og saaledes gaar det hyppig Philologen.

Denne Stræben kan da ikke nøies med Erkendelsen af, at alle tidligere Opløsningsforsøg vare slet motiverede og i Udførelsen mislykkede. Mulig laa der dog bag alle de feilslagne Forsøg en rigtig Anelse, som en Dag kunde bevise sin Gyldighed. Det gælder om at gendrive Liedertheorieu med et «*non posse*».

Man kunde i den Hensigt gøre opmærksom paa, at Iliaden kun indeholdér to virkelige Begivenheder, nemlig Patroklos' og Hektors Død, der atter efter Fremstillingen staa i én saadan Causalnexus, i det Hele i eǹ saa inderlig Forbindelse, at de kun ere at betragte som to Led af den samme Handling. Alle andre Tildragelser, som ligge indenfor Digtets Grænser, pege ikke blot i den Form, hvorunder de her fortælles, hen mod Digtets Hovedbegivenheder, men ere i sig selv af saa ringe Betydning for de deri fremtrædende Hovedpersoner (Resultatløse Tvekampe; Flugt, som hurtig standser; kortvarige Seire, hvis Haab ikke gaar i Opfyldelse o. s. v.), at de ikke kunne afgive Midtpunkt for episk Digtning. Men disse Beviser hjælpe dog Intet mod den, som nu én Gang vil tro paa oprindelige «Einzellieder»; thi han behøver ikke at kalde dem episke. De kunne jo have været smaa beskedne Situationsmalerier, som ingen Fordring gjorde paa at sés i den store Poesies Lys; og vil man saa bevise, at deres Stil og Tone dog tyder paa noget Saadant, kan han jo forsikkre at denne Stil og Tone ikke er deu oprindelige, men at den hidrører fra den Omarbeider, der vilde gøre Smaadigtene til Dele af en Epopé, og mod denne Udflugt kan man dog næppe fremføre Grunde, der holde sig fri for »subjectiver Stimmung und Neigung«.

Saa kunde man søge den objektive Begrundelse i den systematiske Æsthetiks Angivelse af den episke Poesies Charaktér, udvikle, at Hovedpersonen her viser sig «als getragen vom allgemeinen Strome des Weltlebens», at «der innere Process des Willens ebensosehr als ein äusseres Bestimmtsein dargestellt wird.» Man kunde demonstrere, at denne Art Poesi direct kun forholder sig til det Ydre, til Situation, Omgivelse, de udvortes bestemmende Momenter, eller paa den anden Side til Individets synlige Optræden eller lydelige Tale under

den givne Situation, kort sagt til det, som kan opfattes gennem Sansning, medens den kun indirekte gennem dette Medium kan naa til en vis anelsesfuld endnu ganske ubestemt Forestilling om det, som indenfra bestemmer Personligheden, og at netop derfor Bredde og Vidtløftighed i Udmaling af det ydre Apparat bliver denne Digtarts Særkende. Man kunde fra Phoinix' Formaningstale i 9ende Bog og fra alle de andre indflettede mindre Fortællinger hente Vidnesbyrd om, hvorlidet man paa dette Standpunkt er betænkt paa at udskille de Led af Fortællingen, som ere ligegydige for det Formaal, hvortil der dog sigtes ved denne Fortælling, hvorledes Phantasien dvæler ved og udmaler sig ogsaa alle de Formaalet uvedkommende eller kun lidet vedkommende Enkeltheder. De udførligere Lignelser kunde vise det Samme, idet *»tertium comparationis»* bliver overgroet af den anskuelige Fremstilling af de Sammenligningen uvedkommende Momenter i Situationen. Hvad der galdt i det Enkelte, maatte da naturligvis ogsaa gælde Digtningen som Helhed. Baade Iliaden og Odysseen kaste vel i Begyndelsen et kort Blik paa Helten og den Situation, hvori han befinder sig ved Digtningens Begyndelse, men derpaa forlade de ham for at beskue de Omgivelser, under hvilke han er fremtraadt eller skal fremtræde, og naar man saa har seet, hvorledes Alle, selv under hans Fraværelse, have Tanken henvendt paa ham, hvorledes hans Person gør sig gældende selv der, hvor han ikke er tilstede, først da vender Digtet tilbage til ham selv. Det er en Overensstemmelse mellem de to Digte, der vidner om, at det hører Digtarten til at dvæle ved ydre Forhold og Omgivelser for gennem dem lidt efter lidt at nærme sig Hovedfiguren. Netop fordi Digteren ikke havde Øie for Personligheden i dens absolute Selvbestemthed, men kun kendte den som den, der fremtraadte paa denne eller hin Maade under disse bestemte Omgivelser, maatte Digtet dvæle ved Udmalingen af disse Omgivelser; den episke Bredde er for denne Digtart en Naturnødvendighed, og Kleinliedertheorien passer da i al Fald ikke paa den Tid, i hvilken Epopeen er opstaaet.

Men om end dette Raisonnements Gyldighed blev documen-

teret ved en Række slaaende Exempler hentede fra de paagældende Digte selv, hvad hjalp det dog for det foreliggende Spørgsmaal? Man kunde jo dog paastaa, at der før denne Tidsalder, før Epopeens Blomstringstid var gaaet en Einzelliedernes Tidsalder, som havde glædet sig ved smaa fordringsløse Situationsmalerier og navnlig havde udmalet sig en Mængde uvæsentlige Situationer af den troianske Krigs 10ende Aar, havde fortalt om den uafgørende Tvekamp mellem Aias og Hektor, om hvorledes Teukros blev saaret i Haanden, Diomedes i Foden, saa de begge et Par Dage maatte holde sig borte fra Kampen, om Hektor, som gik tilbage til Troia for at anraabe Athene om Hjælp, om den afbrudte Kamp ved Grækernes Mur, om Heres mislykkede Forsøg paa at daare Zeus o. s. v. Alle disse smaa Situationsmalerier kunde da et for et være optagne af Homer og omarbeidede for at danne Led i hans større Digt om Patroklos og Hektors Død. Det er Nitzschs Mening, og med ham stemmer, som det synes, K. F. Hermann og Bergk, hvortil endvidere slutter sig Vischers Udtalelser i hans Æsthetik.

Om denne forhomeriske Poesi mene da Hermann og Bergk, at den har været af episk lyrisk Charakteer, Nitzsch mener endog den har været en Art Romance eller Ballade; men herimod maa man dog vist nedlægge bestemt Indsigelse. Romancer og Ballader i Oldtiden og tilmed før Homer er et løst Phantasteri; det lyriske Element lader sig ikke saa let tilbagetrænge, naar det først har gjort sig gældende. At en senere Tidsalders Poesi skulde have skudt Lyriken til Side for at hengive sig til den uforstyrrede Nydelse af det rene Epos' ophøiede Ro, at Subjektiviteten efter først at have lært at udtale sig, skulde trække sig tilbage for at skjule sig bag Epopeens Objektivitet, og Digtningen dog bevare sit naive Præg, lyder nærmest som en Fabel.

Men det er ikke blot det lyriske Element, som giver Grund til Tvivl, selve den Anskuelse, at den forhomeriske Poesi skulde have havt Charakteren af «Kleinlieder» er en løs Paastand. Ganske vist kan det af Demodokos i Odysseens 8nde Bog foredragne Digt om Ares' og Aphrodites Elskov ikke have udgjort nogen

stor Epopé og maa nærmest tænkes at have været af lignende Art som de os bekendte Hymner til Hermes, Aphrodite, Demeter, Apollon; men det Digt, hvoraf samme Sanger foredrager to Afsnit, der handle om Troias Fald, kan forsaavidt gerne have været dobbelt saa stort som Iliaden og Odysseen tilsammen, og det Samme gælder Phemios' Digt om den ulykkelige Hjemreise, Athene beredte Achaierne (Od. 1, 327). Ligesaalidt som vi tør tillægge den forhomeriske Poesi lyrisk Charaktér (hvorfor ogsaa Ordet «Lied» her er misligt), ligesaalidt tør vi paastaa, at de κλέα ἀνδρῶν, den har givet, have været digtede i Form af Smaadigte.

Alt, hvad man har fremført for at støtte «Kleinliedertheorien» reducerer sig i sidste Instans til den Antagelse, at Homer, eller forsaavidt man ikke vil anerkende dette Navn, at Epopeernes Udarbeider, ikke saameget har udmærket sig ved sin skabende Phantasi som ved sin Evne til at ordne og gruppere et i Forveien givet Stof om en af ham selv opstillet central Idee. Men man sér let, paa hvor usikkert Grundlag denne Anskuelse hviler. Forskningen er her stillet over for et Problem, der lader sig fremstille som en Ligning med to Ubekendte, hvis Sum er os opgivet, uden at vi have faaet Noget at vide om deres indbyrdes Forhold, saa vi heller ikke kunne beregne deres virkelige Værdi. Jo mere Homer har modtaget af sine Forgængere, desto Mindre skyldes der hans egen Opfindelse; og omvendt, jo Mere hans Phantasi selvstændig har skabt, desto Mindre har han benyttet af den tidligere Poesies Stof; men da vi historisk ikke vide det Allermindste om den forhomeriske Poesi, kunne vi ikke besvare Spørgsmaalet paa anden Maade end ved at klare os, af hvad Natur Homers Digterbegavelse ifølge de foreliggende Digterværker maa antages at have været.

Herom hedder det nu hos Nitzsch: »Der sittlich religiöse Sinn hat den Dichter schon zu der Wahl seiner beiden Stoffe bestimmt«; og Nitzsches Medkæmper Bäumlein udtrykker sig i Overensstemmelse hermed paa følgende Maade: »Es muss sich ja wohl, je inniger man sich mit dem Gedichte vertraut

macht, um so klarer die Ueberzeugung aufdrängen, dass das Gedicht von dem verderblichen Zorn recht eigentlich darthun soll, wie selbst bei den edelsten Naturanlagen der Mangel an Mässigung in dem Selbstgefühl und einem an sich berechtigten Pathos unheilvolle Wirkungen hat, wie die Nemesis die Ueberschreitung des Maasses ahndet.»

Var det nu sandt, at Digterens Storhed egentlig laa i det Moraliserende, at han havde ledt mellem det poetiske Stof til han endelig fandt et Emne som kunde tjene hans »sittlich religiöser Sinn«, saa udvalgt og omformet det med det bestemte Formaal at vise de uheldssvangre Virkninger af »Mangel an Mässigung in einem an sich berechtigten Pathos«, ja saa tør vi vist dristig antage, at denne Digter har manglet Evne til digterisk Opfindelse, at hans Phantasi ikke har skabt paa egen Haand, og at Stof og Fremstilling i Odysseen og Iliaden gennemgaaende tilhører den forhomeriske Digt- og Sagnverden.

Men baade For- og Eftersætning ere uholdbare. Den moralske Sætning, Nitzsch vil gøre til Odysseens Kærne, den Advarsel mod formastelig Ringeagt for Gudernes, in casu Poseidons, Vrede, som for ham er Digtets Moral, kan kun bringes derind ved vilkaarlig Fortolkning; og om end Iliaden fortæller om den Sorg, der ramte Achilleus for hans »Ueberschreitung des Maasses», indeholder Digtet dog saa Meget, som er denne «sittliche Idee» uvedkommende, navnlig hele Partiet 2—7, den vidtløftige Fremstilling af Kampen 11—15, 17, 18—21, at det er umuligt, at Digteren fra Begyndelsen med Bevidsthed kan have samlet og ordnet sit Stof med den Hensigt at indskærpe Maadehold i Vreden.

Hvad der derimod strax ved Digtets Begyndelse overrasker, og hvad der vedbliver til den sidste Linie, er den livlige, utvungne Maade, hvorpaa det ene anskuelige Scenemaleri afløser det andet. den Lethed, hvormed man flyttes fra Troias Strandbred til Olymp: derfra tilbage til Achaiernes Leir; fra Petscenen til Folkeforsamlingen; derfra til Achilleus' Telt; saa til Thetis i Havets Dyb, saa atter til Leiren o. s. v. «Som en Mand, der har reist vidt

om i Verden, tit lader sine Tanker flyve fra det ene Sted til det andet, idet han ønsker: ‚Gid jeg var der — eller ogsaa der', og forskellige Egne rinde ham i Hu» (Il. 15, 80 flgg.), saa let og utvungent følge Scenerne paa hverandre, og enhver dog med saadan Anskuelighed, at man synes, man sér den ganske livagtig for sine Øine.

Denne Anskuelighed forudsætter i Digterens Phantasi en frodig Skaberkraft, som maa gøre ham i Stand til at udmale sig al Detaillen paa egen Haand, og den utvungne Lethed, hvormed han hvert Øieblik fører os os fra det ene Sted til det andet, viser, at han ikke har følt sig bunden af en Fortegning, der har anvist ham hvert Skridt, han skulde gaa. Det Grundlag, Traditionen har givet ham, har næppe været stort; men saa har han til Gengæld havt Hjælp af

hine Gudinder, som har deres Bolig hist paa Olympen,
Muserne, de, som hver en Ting skue og alle Ting vide;
vi kun Frasagnet høre og vide slet Intet med Vished (Il. 2,
484 flgg.).

Sædvanlig tror man, at Sagnet har givet Digteren næsten hver en Scene, hver nok saa lille og uvæsentlig Tildragelse, kun hist og her indrømmer man halvt uvillig, at dette Enkelte kan han maaske have skabt paa egen Haand. Jeg vil nu heller undersøge, hvad man nødes til at erkende for at have levet i Sagn og Poesi før Homers Tid og saa tænke mig Resten som fri Skabning af denne Digters Phantasi.

Sagnet om Helenas Bortførelse, om Byen, som i 10 Aar gjorde Modstand, men i det 11te endelig faldt for Athenes og Odysseus' List, er naturligvis ældre end vor Iliade. Det er ogsaa klart, at Digteren fra Begyndelsen har tænkt paa Hektor og Patroklos, som dem, hvem Døden snart skulde ramme; derfor er der ingen af alle de andre Figurer, han har tegnet saa skønt. Hektors Afsked fra Andromache i 6te Bog er et tydeligt Forbud paa hans snare Død. Patroklos anmeldes strax 1, 307 som Achilleus' Ven, og naar det da 11, 607, hvor Achilleus fra Stavnen af sit Skib kalder paa Patroklos, hedder:

og han som fra Teltet det hørte fremtrén som Ares at sé til, men nu gik sin Død han imøde, viser Patroklos' Fald sig at være en Begivenhed, med hvilken Digter og Tilhører ere paa det Rene længe før det Sted i Digtet, hvor den ligefrem fortælles.

Begge Heltes Død forudsiges ogsaa 8, 473 og 15, 63 flgg., hvor Zeus omtaler sine Planer:

οὐ γὰρ πρὶν πολέμου ἀποπαύσεται ὄβριμος Ἕκτωρ
πρὶν ὄρθαι παρὰ ναῦφι ποδώκεα Πηλείωνα
ἤματι τῷ, ὅτ' ἂν οἱ μὲν ἐπὶ πρύμνῃσι μάχωνται
στείνει ἐν αἰνοτάτῳ περὶ Πατρόκλοιο πεσόντος.

φεύγοντες δ' ἐν νηυσὶ πολυκλήισι πέσωσιν
Πηλείδεω Ἀχιλῆος, ὁ δ' ἀνστήσει ὃν ἑταῖρον
Πάτροκλον· τὸν δὲ κτενεῖ ἔγχεϊ φαίδιμος Ἕκτωρ.

τοῦ δὲ χολωσάμενος κτενεῖ Ἕκτορα δῖος Ἀχιλλεύς.
ἐκ τοῦ δ' ἄν τοι ἔπειτα παλίωξιν παρὰ νηῶν
αἰὲν ἐγὼ τεύχοιμι διαμπερές, εἰς ὅ κ' Ἀχαιοὶ
Ἴλιον αἰπὺ ἕλοιεν Ἀθηναίης διὰ βουλάς.

Begge Steder ere allerede anseete for uægte af Alexandrinerne, fordi den Gang, de antyde, er noget forskellig fra den, som fremstilles i 16de og 22nde Bog. Vi erindre, at der Patroklos af Achilleus faar Tilladelse til at drage ud for at jage Troerne tilbage, da de have tændt Ild paa Protesilaos' Skib, men at han saa, efter at have trængt Troerne lige ind til Stadens Mure, midt paa Sletten tæt udenfor Byen falder for Apollon og Hektor. Dagen efter driver Achilleus alle Fjenderne indenfor Muren, kun Hektor stiller sig imod ham udenfor Porten og falder for hans Haand. I 8nde Bog derimod sé vi det nu bebudes, at Hektor skal falde for Achilleus' Haand samme Dag, som man kæmper om Patroklos' Lig nede ved Skibene, og efter 15de Bog skal Achilleus, naar Kampen er naaet til hans egne Skibe, udsende Patroklos, der da falder for Hektor; denne dræbes atter af Achilleus, og derefter flygte Troerne tilbage fra Skibene. Man har

forklaret Uligheden ved at erklære de paagældende Linier for interpolerede; men det er dog urimeligt, at den, som kendte Fremstillingen i 16de og 22nde Bog, skulde give et saa falsk Resumée af deres Indhold, og hvem skulde falde paa at interpolere Texten, naar han ikke kendte de følgende Bøger? Men lad os ganske simpelt antage, at Digteren selv har forfattet baade 8, 476 og 15, 65, saa sér man, at han da endnu ikke har udmalet sig Situationen ganske saaledes som siden, da han i sin Digtning naaede til det Punkt, hvor Patroklos falder. Den tidligere Tradition, som Homer endnu har fulgt i 8nde og 15de Bog, har ladet Hektors og Patroklos' Død følge umiddelbart efter hverandre nede ved Skibene. Siden, da Digteren skulde fortælle Tildragelsen med alle de ledsagende Omstændigheder, har hans Phantasi udmalet sig det noget forskelligt, og han har da fulgt den alvidende Muses Fremstilling med Forbigaaelse, eller rettere med Forglemmelse af den Tradition, han selv tidligere har henholdt sig til.

Selve Hovedpunktet, at det er for at hevne sin Vens Død, at Achilleus dræber Hektor, hører med til Digtets Forudsætninger. Men hvorfor er Achilleus ikke, mens det endnu var Tid, kommen sin Ven til Hjælp? Det var dog fornuftigere end at hævne ham efter hans Død. Ogsaa derpaa har, som det synes, det forhomeriske Sagn eller Digt givet Svar. Det skeete paa en Tid, da Achilleus i Forbittrelse over en ham af Agamemnon tilføiet Krænkelse holdt sig borte fra Kampen. Saaledes forstaa vi da den første Dél af Iliadens Handling. Patroklos' Fald bliver en Følge af Achilleus' Vrede mod Agamemnon, den bliver en af de mange Ulykker, der ramme Achaierne som Følge af hans μῆνις οὐλομένη. Men derfra er endnu et Skridt til det, som den ethiske Fortolkning siger, at Skæbnen sender Achilleus denne Sorg som Straf for hans «Ueberschreitung des Maasses»; og derfra atter et Skridt til Bäumleins Sætning, at Digtet «ret egentlig skal bevise», at Overskridelsen har Straffen til Følge.

Som alt tidligere bemærket, er Digterens Opmærksomhed fra Begyndelsen henvendt paa alt Andet end Fremhævelsen af

den moralske Grænselinie, Achilleus bør respectere. Saasnart han efter Thetis' Bøn og Zeus' Løfte har faaet Achaiernes Skarer til at drage mod Byen, er han helt fordybet i at udmale sig det Indtryk, en saadan Armé maa gøre paa Beskueren, at stille sig hver Afdeling og hver Høvding ret levende for Øie, at følge de enkelte Helte i deres Strid og Fare; og da endelig Solen gaar ned over Dagens Gerning, er vel Kampens Garn spændt saa fast om Grækerne, at de ikke kunne drage bort, naar Ulykken kommer, men dog er selve Ulykken egentlig ikke engang ved at nærme sig. Natten falder paa, Kampen hviler, og ogsaa Digteren faar Lov til i Ro at tænke sig om. Han betænker da, at den Kamp, som nu forestaar nede ved Skibene, gør en Mur og andre Forsvarsværker nødvendige. Han har ikke før forestillet sig Skibsleiren forskanset; men det er ikke vanskeligt for ham at afhjælpe den Vanskelighed. Han kan jo lade Priamos' Herold bede om 3 Dages Vaabenhvile; de 3 Dage kunne saa Achaierne efter den vise Nestors Raad bruge til at bygge sig Vold med Port og Taarne. Men for at Ingen af Tilhørerne skal gøre sig den Uleilighed at efterspore Ruinerne, skynder han sig med at tilføie, at Poseidon strax efter Krigens Ophør ødelagde den, og i 12te Bog, hvor Kampen ved Muren fremstilles, kan han ikke noksom indskærpe, at der nu ikke er det ringeste Spor af hin Mur og Grav tilbage.

8nde Bog fremstiller den første Ulykkens Dag for Grækerne; ved Dagens Slutning sætter Digteren sig ind i Stemningen, saaledes som den er i Grækernes Leir. Tanken vender sig naturlig strax mod Achilleus, som kunde hjælpe, naar han vilde. Forsoningstilbudene gøres; Agamemnon ydmyger sig saa dybt og hædrer Achilleus saa høit, at det Forbigangne vel kunde glemmes; men Digteren véd jo (see 8, 473), at Achilleus først har opgivet sin Vrede, efterat Hektor har dræbt Patroklos; han véd altsaa, at Achilleus bortviser Fredstilbudene; og her opstaar da naturligt i Digterens Sind den Følelse af Harme over Achilleus' Haardhed, som han udtaler gennem Phoinix' og Aias' Mund.

Næste Dag forøges Achaiernes Nød. Det er ikke blot af Kampscenerne selv, vi sé det, det mærkes endnu klarere gennem Poseidons og Heres dristige Forsøg pae at trodse Zeus, gennem Agamemnons Fortvivlelse og Patroklos' inderlige Medlidenhed med sine Landsmænds Ulykke. Skøndt Achilleus endnu bevarer sin passive Holdning, lader han sig dog overtale til at give sine Myrmidoner Tilladelse til at fjerne den øieblikkelige Fare for deres Landsmænd. Dog maa de ikke jage Fjenderne hélt paa Flugt, thi Achilleus vilde jo derved miste den Ære at optræde som Frelser. Denne Advarsel glemmer naturligvis Patroklos i Kampens Hede; han falder, og Achilleus mister sin bedste Ven.

Først bebreider han nu sig selv, at han ikke var hos Patroklos, da Faren truede ham; men lidt efter lidt søge hans Tanker længer tilbage. Han indsér, at han ikke vilde have oplevet denne Sorg, hvis han havde vist sig forsonlig mod Agamemnon:

Gid al Kiv var udryddet af Guders og Menneskers Samfund,
samt al Harm, der driver endog den Vise til Vrede.

Vel sandt, det er ikke den eneste Reflexion, Achilleus anstiller. Han ønsker ogsaa, at Thetis var bleven i Havets Dyb blandt Nereus' andre Døttre, at han selv aldrig var kommen til Verden, at Artemis havde dræbt Briseïs, før Achilleus for hendes Skyld begyndte Kiv med Agamemnon. Der er ikke Tale om ligefrem at betragte Patroklos' Død som den forud bestemte Straf over Achilleus, fordi han ikke, da Tiden var, havde vist sig forsonlig; men Tanken om, at Ulykken dog nok kunde kaldes selvforskyldt er opstaaet baade hos Digteren og hans Helt; det tragiske Moment er kommet ind i Digtningen, ja bliver vel tilsidst endog det, som giver den sin Charaktér.

Atter føres vi tilbage til Bäumleins Sætning, at Digtet afgiver Vidnesbyrd om, »wie selbst bei den edelsten Naturanlagen der Mangel an Mässigung in einem an sich berechtigten Pathos unheilvolle Wirkungen hat». Men vi maa dog ikke blot fra vort ikke-græske Standpunkt sætte et lille Spørgsmaalstegn ved den «an sich berechtigten Pathos»; men ogsaa bestemt protestere

imod, at Digtet »ret egentlig skal godtgøre« denne Sandhed. Thi saasnart vi ville paastaa noget Saadant, møde Wolf og hans Tilhængere med klare Argumenter, som vise, at Digtet i sin for os foreliggende Skikkelse ikke kan være anlagt paa at godtgøre den fremhævede moralske Sætning. Vi maa derfor anerkende, at denne Digtets Idé ikke falder sammen med den af Digteren fra Begyndelsen anlagte Plan (forsaavidt han overhovedet har lagt nogen saadan), at Digtet godtgør Noget, som det ikke fra Begyndelsen har været Digterens Hensigt at demonstrere, at Digtets Idé her ikke vil sige den Idé, som Villien har befalet Phantasien at bøie sig for, men den Idé, som, alt medens Phantasien fulgte sin egen Bane, efterhaanden er vaagnet i Digterens Sind og endelig har givet Digtet dets Charaktér.

Skøndt vi maa afvise Wolfs Tanke om «eine allmälige Zusammenstellung fragmentarischer Gedichte», faa vi dog, hvad Julius Schmidt sér som Resultatet af Wolfs Undersøgelse, nemlig for «das zufällige planvolle Machen» «ein naturkräftiges Werden», men, vel at mærke, indenfor den enkelte Digters skabende Phantasi. Vil man med Nitzsch o. A. maale Digtet med en af denne eller hin dogmatiske Morallov justeret Alen, maa man enten fordømme det, eller gøre Vold paa det ved vilkaarlig Fortolkning, ved at lægge Tanker ind i det, som Digteren aldrig har havt. Men den ureflecterede Poesi kender ingen ethisk Idé, om hvilken den med bevidst Plan kan gruppere sit Stof. Hvad Digteren giver Tilhøreren, er jo ikke hans Eget, men Musens Gave, og han giver de vexlende Billeder ganske saaledes, som han har modtaget dem. Naar han ikke umotiveret springer fra den ene Genstand til den anden, er det ikke fordi han har sat sig den Opgave at skabe et kunstmæssigt Epos med den tilbørlige Handlingens Enhed, men fordi han med kærlighedsfuld Interesse følger den Helt, for hvilken han nu én Gang har Sympathi, og ikke forlader ham, før han har naaet sin Skæbnes Maal; og naar en ethisk Lov gør

sig gældende gennem Digtets Gang, er det ikke, fordi Digteren har lagt an paa at give en Illustration til denne Lov, men fordi Anelsen om denne Lov er vaagnet i hans Sind, alt eftersom Begivenhederne have bevæget sig forbi hans Syn.

Hvorvidt nu Alt i Digtet skrider frem frit og naturligt, saaledes som Billederne frit og naturligt kunne afløse hverandre hos den naive, ureflecterede Sanger, kan kun afgøres af den, som under Læsningen bringes netop i den Stemning, som var Digterens egen under hans digteriske Skaben. Lærdom hjælper Intet her, heller ikke dogmatisk Morallov; men — vi have her givet os i Kast med det Folk, for hvem Flid og Stræben uden den heldige Begavelse altid var *βαναυσία* — derfor maa vi, om det end kun var for at føle vor egen Mangel paa Evne til at afgøre Spørgsmaalet, erindre os Pindars Ord:

συγγενεῖ τις εὐδοξίᾳ μέγα βρίθει:
ὃς δὲ διδάκτ᾽ ἔχει ψεφηνὸς ἀνὴρ ἄλλοτ᾽ ἄλλα πνέων οὔποτ᾽ ἀτρεκέϊ
κατέβα ποδί, μυριᾶν δ᾽ ἀρετᾶν ἀτελεῖ νόῳ γεύεται.

